

การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติ และการใช้กรณีตัวอย่าง
ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
โรงเรียนวัดจันทรสโมสร เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ปริญญาณิพนธ์
ของ
สุพา แสงพรหม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา
พฤศจิกายน 2545
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

152.4
88810
22

การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติ และการใช้กรณีตัวอย่าง
ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
โรงเรียนวัดจันทรสโมสร เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

สุพา แสงพรหม

13 11.พ. 2546

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา

พฤศจิกายน 2545

๒ 1๕ ๒๕๔๖

สุพา แสงพรหม. (2545). การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติ และการใช้กรณีตัวอย่าง ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดจันทรสโมสร เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. ปริญญาโทนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์ กมลรัตน์ กรีทอง, รองศาสตราจารย์ ดร. อารี พันธุ์มณี.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติ และการใช้กรณีตัวอย่าง ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดจันทรสโมสร กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2545 โรงเรียนวัดจันทรสโมสร ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการใช้บทบาทสมมติ และกลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การทดสอบค่าที (t - test)

ผลการศึกษาค้นคว้าสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ กับนักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง มีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

A COMPARISON OF THE EFFECTS OF ROLE – PLAYING AND CASE ON
EMOTIONAL INTELLIGENCE OF PRATHOM SUKSA V STUDENTS OF
WATCHANSAMOSON SCHOOL IN KHET DUSIT, BANKOK

AN ABSTRACT
BY
SUPA SANGPROM

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Educational Psychology
at Srinakharinwirot University

November 2002

Supa Sangprom. (2002). *A comparison of The effects of role – playing and case on emotional Intelligence of Prathom Suksa v Students of Watchansamoson School in Khet Dusit, Bangkok*. Master thesis, M.Ed. (Educational Psychology). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assoc. Prof. Kamolrat Greethong, Assoc. Prof. Dr. Aree Punmanee.

The purposes of this experimental research were to compare the effects of role – playing and case on emotional intelligence of prathom suksa v students of Watchansamosan School in Khet Dusit, Bangkok in academic year 2002. The 30 simple students were randomly selected from population. Then they were divided into two experimental groups. Each group consisted of 15 Students. The experimental group I was exposed to role – playing and experimental group II was exposed to case. The research instrument was the emotional intelligence test. The data was analyzed by t – test.

The results were as follows :

1. The emotional intelligence of the students that exposed to role – playing was significantly increased than before the experiment at .01 level.
2. The emotional intelligence of the students that exposed to case was significantly increased than before the experiment at .01 level.
3. There were no significantly difference of the emotional intelligence between the students exposed to role – playing and the others students exposed to case.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติและการใช้กรณีตัวอย่าง
ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
โรงเรียนวัดจันทรสโมสร เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ของ

นางสาวสุพา แสงพรหม

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

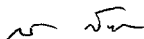

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพรณี หะวานนท์)

วันที่ 28 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2545

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

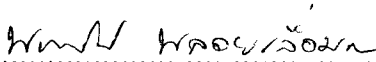
ประธาน

(รองศาสตราจารย์ กมลรัตน์ กรีทอง)

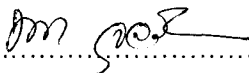
กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. อารี พันธุ์มณี)

กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรรณรัตน์ พลอยล้อมแสง)

กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์ ดร. พาสณา จุฬรัตน์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ กมลรัตน์ กรีทอง ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. อารี พันธุ์มณี กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง และอาจารย์ ดร. พาสนา จุฬรัตน์ กรรมการสอบปากเปล่าที่แต่งตั้งเพิ่มเติมที่ช่วยกรุณาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเมตตา นับตั้งแต่เริ่มต้นดำเนินการจนเสร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง อาจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา และอาจารย์ ดร. พาสนา จุฬรัตน์ ที่ให้คำแนะนำ และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ กมลา จินดาวัฒน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดจันทรสโมสร อาจารย์ ดาวรุ่ง ตีร์แสง ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนวัดจันทรสโมสร อาจารย์ ช่อนกลิ่น จันทวงศ์ และอาจารย์ นราพร สุดปาน อาจารย์ประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดจันทรสโมสร ที่ให้ความอนุเคราะห์สถานที่ และอำนวยความสะดวกในการทดลองเครื่องมือและการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบใจนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทุกคน ที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา รุ่น 14 ทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

ขอขอบคุณเพื่อนๆ ปริญญาดรีวิชาเอกภาษาไทยและวิชาเอกสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทุกท่านที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

ท้ายสุดนี้ขอขอบพระคุณ คุณศิริเชาว์ และคุณสมชาย แสงพรหม พี่ชายทั้งสองคน ที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านทุนการศึกษา และขอขอบพระคุณคุณสำรวย บั้นประสม และคุณไส แสนยามาศ คุณนำที่ให้ความอนุเคราะห์ในด้านต่างๆ ต่อผู้วิจัย และขอขอบพระคุณญาติพี่น้องที่ให้กำลังใจและความเมตตาต่อผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

คุณค่าและประโยชน์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยในครั้งนี้ ขอมอบให้กับ คุณพ่อถึง และคุณแม่สอน แสงพรหม สมาชิกในครอบครัวทุกท่าน และบูรพาจารย์ทั้งหลายที่อบรมสั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทวิทยาการความรู้ และปลูกฝังคุณธรรมความดีให้กับผู้วิจัย

สุพา แสงพรหม

ปริญญาโทฉบับนี้ ได้รับเงินสนับสนุนจาก
โครงการทุนอุดหนุนและส่งเสริมวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาโท - เอก
ของ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จากทบวงมหาวิทยาลัย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	5
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	5
ตัวแปรที่ศึกษา.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า.....	8
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ.....	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ.....	9
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ.....	19
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง.....	21
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง.....	21
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง.....	33
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์.....	34
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์.....	34
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์.....	47
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	49
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	49
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	49
วิธีดำเนินการทดลอง.....	52
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	52

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
สัญลักษณ์การวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
5 บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	58
สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีการศึกษาค้นคว้า.....	58
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	59
อภิปรายผล.....	60
ข้อเสนอแนะ.....	62
บรรณานุกรม.....	63
ภาคผนวก.....	70
ภาคผนวก ก	71
ภาคผนวก ข	142
ภาคผนวก ค	146
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	150

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงแบบแผนการทดลองแบบ Randomized Two Group Pretest - Posttest Design.....	51
2 แสดงการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังได้รับการใช้บทบาทสมมติ.....	55
3 แสดงการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง.....	56
4 แสดงการเปรียบเทียบผลต่างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ และกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง...	57
5 แสดงเวลาในการใช้บทบาทสมมติในกลุ่มทดลองที่ 1 และการใช้กรณีตัวอย่างในกลุ่มทดลองที่ 2	140
6 แสดงคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ กลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลัง ได้รับการใช้บทบาทสมมติ.....	147
7 แสดงคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ กลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลัง ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง.....	148
8 แสดงผลต่างคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 หลังได้รับการใช้บทบาทสมมติ และกลุ่มทดลองที่ 2 หลังได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง.....	149

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัญหาของการศึกษาในปัจจุบัน คือการไม่สามารถปลูกฝังจิตใจที่ดีให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ปัญหาความขัดแย้ง การยกพวกตีกันในหมู่นักศึกษา การไม่สามารถปรับตัวได้ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่สามารถถอดถอนรอยเพื่อไปสู่เป้าหมาย ก่อให้เกิดปัญหาทางเพศ ปัญหายาเสพติด เมื่อประสบปัญหาชีวิตก็ไม่มีเทคนิควิธีการแก้ไขลงท้ายก็อาจเป็นการฆ่าตัวตาย (เทอดศักดิ์ เดชคง. 2542 : 62) ดังนั้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 บททั่วไป ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการในมาตรา 6 ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2542 : 9) ซึ่งการศึกษาที่ดีต้องสนับสนุนให้บุคคลประสบความสำเร็จอย่างแท้จริงในทุกด้าน (พระราชวรมุณี. 2528:1) ความสำเร็จนั้นรวมถึงความสำเร็จในด้านการเรียน (Study Success) ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ (Career Success) และความสำเร็จในชีวิต (Life Success) (Garrison & Magoon. 1972)

ในอดีตตัวแปรที่บุคคลส่วนใหญ่ให้ความสำคัญว่า เป็นตัวแปรที่สามารถทำนายความสำเร็จในชีวิตคือ สติปัญญา ซึ่งทำให้พ่อแม่ส่วนใหญ่ต้องการให้บุตรของตนมีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด และต้องการให้โรงเรียนพัฒนาบุตรหลานของตนในด้านสติปัญญามากที่สุด (งามตา วันนันทานนท์. 2529 : 1) สถาบันการศึกษาส่วนใหญ่จึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ให้เรียนเก่งเพื่อสอบแข่งขันเข้าเรียนระดับสูง จนละเลยการพัฒนาทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคม ทำให้เกิดปัญหาคือไม่สามารถปลูกฝังจิตใจที่ดีให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กรมวิชาการ. 2542 : 18) เด็กหลายคนจึงเรียนหนังสือเก่ง แต่ขาดทักษะทางสังคม ไครมาวิพากษ์วิจารณ์ตนเองจะรับไม่ได้ ไม่รับฟัง และมีปฏิกริยาแสดงออก บางครั้งทำร้ายผู้คน ทำลายข้าวของ ระเบิดอารมณ์ใส่ผู้อื่น เนื่องจากควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้ (วิระวัฒน์ บันตานิรมย์. 2542 : 130) ถ้ามนุษย์ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ โลกก็คงสับสนวุ่นวายมากกว่าที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ ที่ต้องรบราฆ่าฟันกันไม่เว้นแต่ละวัน ชนวนหนึ่งก็มาจากเรื่องของอารมณ์ (แสงอุษา โลจนานนท์ และ กฤษณ์ รุยาพร. 2543 : 14)

การที่คนเราจะประสบความสำเร็จได้นั้น การรับรู้อารมณ์ของตนเองและการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสมมีส่วนช่วยมากกว่าการมีสติปัญญาสูง นั่นคือ บุคคลต้องมีความฉลาดทางอารมณ์ดีจึงจะทำให้บุคคลสามารถแก้ปัญหา เอาชนะอุปสรรคและเอาชนะผู้อื่นได้ (เทอดศักดิ์ เดชคง. 2542 : 8-19) ทักษะความสามารถทางอารมณ์จะส่งผลทั้งเด็กและผู้ใหญ่ โดยให้เด็กเติบโตเป็นคนดี ประสบความสำเร็จทั้งด้านชีวิตส่วนตัว ชีวิตครอบครัวและการงานในอนาคต (เทอดศักดิ์ เดชคง. 2543 : 12)

การพัฒนาคนให้มีคุณภาพย่อมต้องเริ่มจากวัยเด็กและเยาวชน เพราะเป็นวัยที่มีศักยภาพที่เหมาะสม การพัฒนาจะให้ผลได้ดีต้องเริ่มจากคนที่มีความสุขจิตใจดี นั่นคือ ผู้มีความมั่นคงทางอารมณ์ (Dadds and others. 1999 : 195)

ความฉลาดทางอารมณ์จึงเป็นเรื่องสำคัญ เด็กที่ไม่มี ความมั่นคงทางอารมณ์ ปฏิกริยาที่โต้ตอบกับคนอื่น ๆ เช่น คนในครอบครัว ครู เพื่อน ก็จะมีพฤติกรรมแปลกไปจากคนอื่น เมื่อเผชิญกับปัญหา ก็มักจะประสบความล้มเหลวในการแก้ปัญหา (ฝ่ายสุขภาพจิต. 2535 : 40) ส่วนเด็กที่รู้จักอารมณ์ของตนเอง และเรียนรู้ที่จะจัด

การกับอารมณ์ของตนเอง สามารถเข้าใจผู้อื่น รู้เขารู้เรา เห็นอกเห็นใจ เด็กเหล่านี้จะสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น อยู่ร่วมกับผู้อื่น และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (Mayer and Solovey. 1997 : 22) ความฉลาดทางอารมณ์จึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จและความสุขในชีวิต เด็กที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงหรือมีทักษะทางอารมณ์ที่ได้รับการพัฒนาทางอารมณ์อย่างดี จะเป็นคนที่ สามารถรับรู้ เข้าใจ และจัดการกับความรู้สึกของตนเอง ได้อย่างดี รวมทั้งเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น จึงมักประสบความสำเร็จ มีความพึงพอใจในชีวิต (กรมสุขภาพจิต. 2544 : 10)

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น จากนักเรียนโรงเรียนวัดจันทรมโสธร โดยให้ตอบแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 5 ข้อ

ข้อที่ 1 ถ้าเพื่อนทำให้นักเรียนโกรธ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตอบรู้สึกโกรธ โมโห เสียใจ จำนวน 87 คน ร้อยละ 80.55 นอกนั้นตอบ เฉยๆ ไม่พูดด้วย จำนวน 21 คน ร้อยละ 19.44 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตอบรู้สึกโกรธ โมโห เสียใจ แค้น จำนวน 97 คน ร้อยละ 88.99 นอกนั้นตอบไม่รู้รู้สึกอะไร เฉยๆ จำนวน 12 คน ร้อยละ 11.00 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตอบ รู้สึกโกรธ โมโห เสียใจ แค้นเกลียด จำนวน 37 คน ร้อยละ 67.27 นอกนั้นตอบไม่พูดด้วย ให้อภัย จำนวน 18 คน ร้อยละ 32.72

จากการสำรวจข้อ 1 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขาดการตระหนักรู้ในตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.72 รองลงมา คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 คิดเป็นร้อยละ 19.44 และ 11.00 ตามลำดับ

ข้อ 2 จากความรู้สึกในข้อ 1 นักเรียนจะทำอย่างไร พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตอบแบบไม่จัดการอะไรกับความรู้สึกนั้น คือ เดินหนี เฉยๆ ไม่ทำอะไร จำนวน 48 คน ร้อยละ 67.60 ตอบจัดการกับความรู้สึกนั้นโดยการ ตักเตือน ให้อภัย ให้ขอโทษ จำนวน 12 คน ร้อยละ 16.90 และตอบแบบไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ คือ ชก ตะโกนใส่หน้า ต่ำ ทำกลับ จำนวน 11 คน ร้อยละ 15.49 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตอบแบบไม่จัดการอะไรกับความรู้สึกนั้น คือ เดินหนี เฉยๆ ไม่ทำอะไร ไม่พูดด้วย จำนวน 36 คน ร้อยละ 45 ตอบแบบไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ คือ ชก ต่อย ไล่ตี ต่ำ จำนวน 32 คน ร้อยละ 40 และตอบจัดการกับความรู้สึกนั้นโดยการยกโทษให้ ตั้งสติ ค่อยๆพูด จำนวน 12 คน ร้อยละ 15 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตอบแบบไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ คือ ชก ต่อย ต่ำ ทะเลาะ จำนวน 36 คน ร้อยละ 52.17 ตอบแบบไม่จัดการอะไรกับความรู้สึกนั้น คือ เดินหนี เฉยๆ ไม่ยุ่ง จำนวน 18 คน ร้อยละ 26.08 ตอบจัดการกับความรู้สึกนั้นโดยการ ให้อภัย ให้ขอโทษ แก้ปัญหา ชวนเพื่อนเล่น จำนวน 15 คน ร้อยละ 21.73

จากการสำรวจข้อ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขาดการควบคุมตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.17 รองลงมาคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 4 คิดเป็นร้อยละ 40.00 และ 15.49 ตามลำดับ

ข้อ 3 ถ้านักเรียนทำอะไรไม่ได้ตามที่หวังไว้ นักเรียนจะทำอย่างไร พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตอบในแนวทางที่จะปรับปรุงตนเอง โดยตั้งใจเรียน พยายาม อ่านหนังสือ สู้ จำนวน 77 คน ร้อยละ 88.5 ตอบโกรธ เสียใจ ไม่พอใจ จำนวน 8 คน ร้อยละ 9.19 และตอบในแนวทางไม่ปรับปรุงตนเอง คือ เฉยๆ จำนวน 2 คน ร้อยละ 2.29 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตอบในแนวทางปรับปรุงตนเอง โดยตั้งใจเรียน พยายาม อ่านหนังสือ ให้ครูแนะนำ จำนวน 57 คน ร้อยละ 70.37 ตอบโกรธ เสียใจ ปาสิ่งของฆ่าตัวตาย จำนวน 13 คน ร้อยละ 14.81 และตอบในแนวทางไม่ปรับปรุงตนเองเฉยๆ ไม่สนใจ ไม่รู้สึก จำนวน 11 คน ร้อยละ 13.58 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตอบไม่พอใจ เสียใจ ร้องไห้ จำนวน 51 คน ร้อยละ 77.27 ตอบในแนวทางปรับปรุงตนเอง โดยตั้งใจ

เรียน อ่านหนังสือ ตั้งใจ จำนวน 13 คน ร้อยละ 18.18 และตอบในแนวทางไม่ปรับปรุงตนเองเฉยๆ ไม่สนใจ ไม่รู้สึก จำนวน 2 คน ร้อยละ 3.03

จากการสำรวจข้อ 3 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ขาดการสร้างแรงจูงใจให้ตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.58 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และ 4 คิดเป็นร้อยละ 3.03 และ 2.29 ตามลำดับ

ข้อ 4 ขณะที่นักเรียนสนทนากับผู้อื่น นักเรียนทราบหรือไม่ว่าเขารู้สึกกับเราอย่างไร พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตอบรู้ จำนวน 27 คน ร้อยละ 27.27 ไม่รู้ จำนวน 27 คน ร้อยละ 27.27 ตอบเมื่อ จำค่าญ จำนวน 21 คน ร้อยละ 21.21 และตอบรู้ง้างไม่รู้บ้าง จำนวน 17 คน ร้อยละ 17.17 ว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตอบ รู้ จำนวน 30 คน ร้อยละ 42.85 ไม่รู้ จำนวน 25 คน ร้อยละ 35.71 ตอบรู้ง้างไม่รู้บ้าง จำนวน 12 คน ร้อยละ 17.14 นอกนั้นตอบกลัวโดนว่า เปื่อ จำนวน 3 คน ร้อยละ 4.28 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตอบ รู้ จำนวน 42 คน ร้อยละ 67.74 ไม่รู้ จำนวน 12 คน ร้อยละ 19.35 นอกนั้นตอบเฉย ไม่สนใจ จำนวน 8 คน ร้อยละ 12.90

จากการสำรวจข้อ 4 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ขาดการเอาใจเขามาใส่ใจเรา คิดเป็นร้อยละ 35.71 รองลงมาคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 6 คิดเป็นร้อยละ 27.27 และ 19.35 ตามลำดับ

ข้อ 5 ถ้านักเรียนพบคนที่ไม่ชอบหน้า (เคยทะเลาะกัน) นักเรียนจะทำอย่างไร พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตอบในแนวทางไม่หาทางยุติความไม่เข้าใจกัน เช่น เดินหนี แกล้ง เฉยๆ ไม่พูดด้วย จำนวน 93 คน ร้อยละ 96.87 ตอบในทางสร้างความสัมพันธ์โดย ชวนเล่น ทำตามสบาย จำนวน 3 คน ร้อยละ 3.12 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตอบในแนวทางไม่หาทางยุติความไม่เข้าใจกัน เช่น เดินหนี ไม่สนใจ เฉยๆ แกล้ง จำนวน 87 คน ร้อยละ 97.75 ตอบในทางสร้างความสัมพันธ์โดย ผูกมิตร พูดด้วย จำนวน 2 คน ร้อยละ 2.24 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตอบในแนวทางไม่หาทางยุติความไม่เข้าใจกัน เช่น เดินหนี ตบ ต่ำ เฉยๆ จำนวน 68 คน ร้อยละ 97.14 และตอบบอกพ่อแม่ 2 คน ร้อยละ 2.85

จากการสำรวจข้อ 5 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ขาดทักษะทางสังคมในเรื่องความสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 97.75 รองลงมา คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และ 4 คิดเป็นร้อยละ 97.14 และ 96.87 ตามลำดับ .

จากข้อมูลดังกล่าวนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีปัญหาเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์มากที่สุด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ จะส่งผลกระทบต่อตัวเด็กเอง เพราะเด็กจะรู้สึกไม่มีความสุขในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม เพราะพฤติกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เด็กไม่สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างถูกต้อง ไม่เข้าใจผู้อื่น และไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ ดังที่ โกลแมน (Goleman, 1998 : 317) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเองและของผู้อื่น เพื่อการสร้างแรงจูงใจในตนเองในการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นได้อย่างประสบความสำเร็จ โดยโกลแมนได้จำแนกความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 2 สมรรถนะ คือ สมรรถนะทางสังคม และสมรรถนะส่วนบุคคล ซึ่งสมรรถนะทางสังคม เป็นการสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่น มี 2 องค์ประกอบ คือ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา คือ ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้ความต้องการของผู้อื่น และทักษะทางสังคม คือ การรักษาหรือคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ภาพให้ดำเนินอย่างราบรื่น ส่วนสมรรถนะส่วนบุคคล มี 3 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้ตนเอง คือ โกรธก็รู้ว่าโกรธ เสียใจก็รู้ว่าเสียใจ การควบคุมตนเอง คือ เมื่อรู้ว่าเกิดอารมณ์โกรธ เศร้า เสียใจ ควรทำอย่างไร แสดงออกอย่างไร และการสร้างแรงจูงใจ คือ การกระตุ้นการสร้างความสำเร็จ การเตือนตน ให้กำลังใจตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมาย

การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ สามารถทำได้หลายวิธี เช่น การใช้กรณีตัวอย่าง การใช้บทบาทสมมติ การใช้ตัวแบบ การใช้สถานการณ์จำลอง และการเสริมแรง (อารี พันธุ์มี. 2543) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจ การใช้บทบาทสมมติและการใช้กรณีตัวอย่าง เพราะการใช้บทบาทสมมติเป็นการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมา แล้วให้ผู้เรียนสวมบทบาทนั้น แสดงออกตามธรรมชาติ โดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดเป็นหลัก (ทิตนา แชมมณี. 2536 : 27) ซึ่งการแสดงบทบาทสมมติ เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มาก และสนุกสนาน ให้ทั้งความรู้ ความเพลิดเพลิน ผู้แสดงจะให้อารมณ์ลงในบทบาทหรือเหตุการณ์ที่สมมติขึ้นอย่างแท้จริงเป็นจริง (รวีวรรณ รุฒชัย. 2533 : 143) ซึ่งสอดคล้องกับ ดวงเดือน พันธมนาวิน (2524 : 63-67) ที่กล่าวว่า วิธีนี้เกิดจากความเข้าใจที่ว่า การที่คนเราจะเข้าใจผู้อื่นได้ดีนั้นต้องให้เขาได้มีโอกาสสวมบทบาทอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ตนเป็นอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับ เทเลอร์และวอลฟอร์ด (Tayler and Walford. 1974 : 19) ที่กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สวมบทบาทในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อฝึกว่าคนควรมีพฤติกรรมแบบใด จึงจะแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และยังช่วยให้นักเรียนได้รู้ความต้องการที่ซ่อนเร้นในตัว ได้แก่ แรงจูงใจ ความเข้าใจในความสัมพันธ์ของตนเองต่อผู้อื่น ต่อสังคม เข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น ดังผลการวิจัยของ วรวรรณินี ราชสงฆ์ (2541 : 76) ได้ศึกษาผลของการเปรียบเทียบผลการใช้เทคนิคแม่แบบ และการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดพัทลุง พบว่า การใช้บทบาทสมมติสามารถพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์สูงกว่าการใช้เทคนิคแม่แบบ และสอดคล้องกับ วิไล พังสอาด (2542 : 45-46) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติและการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกมากขึ้นหลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติ

การใช้กรณีตัวอย่างเป็นเทคนิคทางจิตวิทยาอย่างหนึ่งที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม เป็นการรวบรวมเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นจริงในสังคมและชีวิตประจำวันมาดัดแปลงให้ผู้เรียนได้ศึกษา ฝึกคิด อภิปราย ฝึกการแก้ปัญหา ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งนำความรู้ที่ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ที่มีความหมายมากยิ่งขึ้น (ทิตนา แชมมณี. 2522 : 201 – 202) การศึกษากรณีตัวอย่างยังสามารถยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับคุณธรรมที่ต้องการสอนและตรงกับวัย ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน (สมพงษ์ จิตระดับ. 2527 : 29) ดังผลงานวิจัยของ อัจจิมา จินวาลา (2535 : 64 – 67) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้กรณีตัวอย่างที่มีความรับผิดชอบต่อโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคลองเสือน้อย กรุงเทพมหานคร พบว่า การใช้กรณีตัวอย่างทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อโรงเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรินทร์ ธารีรัฐการพ์ (2535 : 75 – 78) ซึ่งศึกษาผลของการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา พบว่า การใช้กรณีตัวอย่างทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติและการใช้กรณีตัวอย่าง ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดจันทรสโมสร เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้บทบาทสมมติ
2. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง

3. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ได้แก่ ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ผู้สนใจที่มีความรู้และความชำนาญในการใช้บทบาทสมมติและการใช้กรณีตัวอย่าง ไปใช้ในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2545 โรงเรียนวัดจันทรสโมสร เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ จำนวน 58 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2545 โรงเรียนวัดจันทรสโมสร เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากร แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่ง เป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม เป็นกลุ่มทดลองกลุ่มที่ 1 และกลุ่มทดลองกลุ่มที่ 2 กลุ่มละ 15 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือ วิธีที่ใช้ในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งแบ่งเป็น 2 วิธี ได้แก่
 - 1.1 การใช้บทบาทสมมติ
 - 1.2 การใช้กรณีตัวอย่าง
2. ตัวแปรตาม คือ ความฉลาดทางอารมณ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

ศัพท์ที่ 1 การใช้บทบาทสมมติ

หมายถึง วิธีการที่ผู้วิจัยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ โดยการจัดกิจกรรมการแสดงที่มีการกำหนดสถานการณ์สมมติขึ้นมา และการกำหนดบทบาทเฉพาะตัวให้แก่สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มแสดงบทบาทนั้น เป็นการแสดงที่ไม่มีคำอธิบายล่วงหน้า ผู้แสดงจะแสดงบทบาทไปตามลักษณะนิสัยของตัวละครที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และถือเอาการแสดงออกทางความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นข้ออภิปรายเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของสถานการณ์สมมติ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึงจุดมุ่งหมาย

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดง

1. ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน แล้วให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ เพื่อนำเข้าสู่ความฉลาดทางอารมณ์

2. ผู้วิจัยให้อาสาสมัครเป็นผู้แสดง ซึ่งจะมีการผลัดเปลี่ยนผู้แสดงให้ครบทุกคน เพื่อให้ทุกคนได้มีประสบการณ์ในแต่ละครั้ง

3. ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่าน และให้นักเรียนช่วยกันจัดฉาก

4. ผู้ที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง

5. ก่อนเริ่มแสดงให้ผู้แสดงได้ลองแสดงบทบาทต่างๆก่อน เพื่อลดความตื่นเต้น

6. นักเรียนเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามบทบาทที่ตนได้รับ

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายร่วมกัน เรื่องบทบาทการแสดงของแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม

หลังการวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดงแล้วกลุ่มอาจจะเสนอความคิดใหม่ๆในการแก้ปัญหาหรือตัดสินใจ หากการแสดงครั้งแรกยังไม่ได้ผลเป็นที่พอใจ อาจให้มีการแสดงใหม่ตามความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของกลุ่ม ถ้าแสดงเป็นที่พอใจแล้ว ไม่ต้องแสดงเพิ่มเติม

ขั้น 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน สรุปข้อคิดและประโยชน์ที่ได้รับจากการแสดงบทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

วิธีการนี้ใช้กับกลุ่มทดลองกลุ่ม 1

ศัพท์ที่ 2 การใช้กรณีตัวอย่าง

หมายถึง วิธีการที่ผู้วิจัยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ โดยผู้วิจัยรวบรวมข่าวเหตุการณ์หรือสภาพปัญหาต่างๆที่สามารถเกิดขึ้นได้ในห้องเรียน หรือมีส่วนใกล้เคียงกับชีวิตประจำวัน มาปรับปรุงและผูกเรื่องเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกความสามารถในการแก้ปัญหา ฝึกวิเคราะห์ วิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหา โดยมีขั้นตอน 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม

ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน แล้วให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ เพื่อนำเข้าสู่ความฉลาดทางอารมณ์

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยเสนอกรณีตัวอย่างโดยให้นักเรียนศึกษาเอกสารที่เป็นเรื่องราว พร้อมทั้งตั้งคำถามหรือประเด็นปัญหาเพื่อให้นักเรียนอภิปรายร่วมกัน โดยแบ่งกลุ่มอภิปรายและกำหนดเวลาให้ หลังจากนั้นให้เสนอรายงานผลการอภิปราย

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกัน และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมอีกครั้ง

วิธีการนี้ใช้กับกลุ่มทดลองกลุ่ม 2

ศัพท์ที่ 3 ความฉลาดทางอารมณ์

หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการควบคุมอารมณ์โดยการให้ความสำคัญกับความรู้สึกของตนเองและความรู้สึกของเพื่อน สามารถบริหารและจัดการกับอารมณ์ของตนเองเพื่อเป็นแรงจูงใจ ในการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนและผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ดังรายละเอียด คือ

1. ด้านสมรรถนะส่วนบุคคล คือ ความสามารถในการบริหารจัดการกับตัวของนักเรียนเองได้เป็นอย่างดี แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1.1 การตระหนักรู้ตนเอง คือ การที่นักเรียนรู้ว่าตนกำลังรู้สึกอย่างไรขณะนั้น ได้แก่ โกรธ โมโห เสียใจ

1.2 การควบคุมตนเอง คือ การที่นักเรียนมีสติและสามารถเลื่อนการตอบสนองความพึงพอใจของตนออกไปก่อนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และเมื่อมีความทุกข์ใจก็สามารถกลับคืนสู่สภาพปกติได้ ได้แก่ เมื่อนักเรียนโกรธ นักเรียนก็สามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

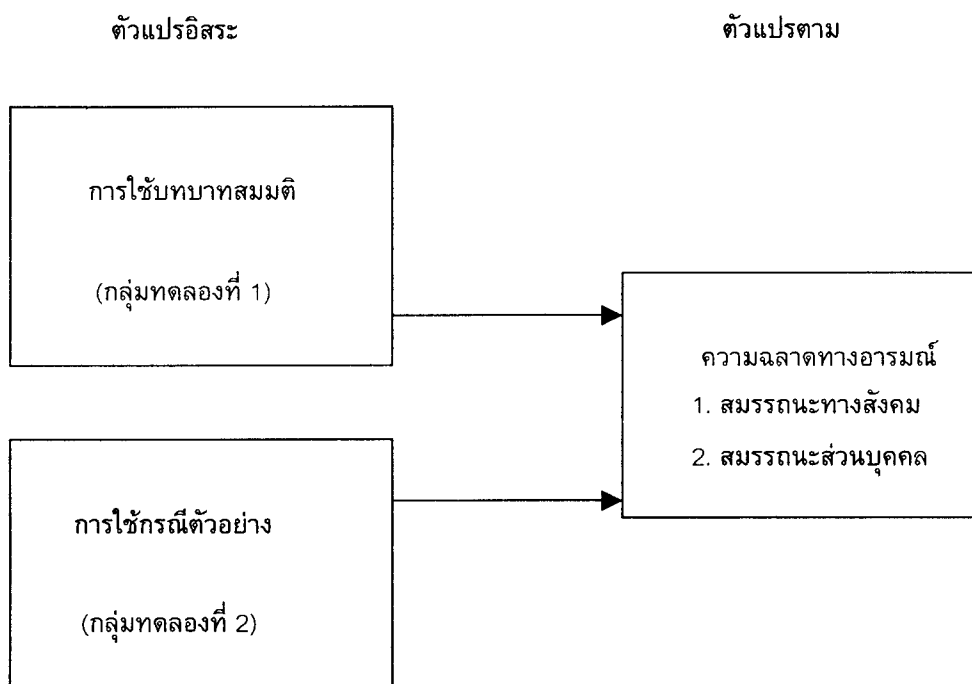
1.3 การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง คือ การที่นักเรียนมีความสามารถในการจูงใจ กระตุ้น สร้างความกระตือรือร้นให้แก่ตนเอง รู้จักเตือนตนเอง ให้กำลังใจ และมีความพยายามที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายได้แก่นักเรียนสามารถทำให้อารมณ์โกรธ อารมณ์แค้น หายไปได้

2. ด้านสมรรถนะทางสังคม คือ ความสามารถของนักเรียนในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 การเอาใจเขามาใส่ใจเรา คือ การที่นักเรียนรับรู้ได้ว่า เพื่อนกำลังรู้สึกอย่างไร สามารถเข้าใจความรู้สึกของเพื่อนได้ ได้แก่ การที่นักเรียนไม่ยึดความคิดเห็นของตนเองเป็นหลัก ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน และมีความเข้าใจเพื่อน รู้ความรู้สึกของเพื่อน

2.2 ทักษะทางสังคม คือ การที่นักเรียนสามารถจัดการกับอารมณ์ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ดี สามารถอ่านสภาพการณ์ทางสังคมและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนเองได้ดี ได้แก่ ครู พ่อแม่ และเพื่อน สามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนได้อย่างดี ได้แก่ นักเรียนสามารถทำงานเป็นกลุ่มกับเพื่อนได้ดี สามารถเป็นผู้นำกลุ่มได้

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติ
2. นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง
3. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติและนักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง มีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้นแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ

1.1.1 ความหมายของบทบาทสมมติ

เทเลอร์ และ วอลฟอร์ด (Tayler and Walford. 1974 : 19) ให้ความหมายว่า การแสดงบทบาทสมมติ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สวมบทบาทในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อฝึกว่าตนควรมีพฤติกรรมแบบใด จึงจะแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนรู้ความต้องการที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัว ซึ่งได้แก่ แรงจูงใจ การเข้าใจความสัมพันธ์ของตนเองต่อผู้อื่น ต่อสังคม เข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น

แชพเทล และ แชพเทล (Shaftel and Shaftel. 1967 : 83) ให้ความหมายว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นวิธีการที่จะฝึกฝน เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมที่ควร ในการแก้ไขปัญหา และในการตัดสินใจ มีวิธีการในการแก้ปัญหาหลายด้านหลายทาง เช่น การอภิปราย การวิเคราะห์ปัญหาจากการแสดง แล้วเลือกบทบาทที่เหมาะสมและสรุปนำไปใช้

ดวงเดือน เทศวานิช (2530 : 108) กล่าวถึงบทบาทสมมติว่า หมายถึง การแสดงบทบาทในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมาเทียบเคียงกับสถานการณ์ที่เป็นจริง ตามที่ผู้แสดงบทบาทได้แสดงออกมา เพื่อให้ผู้ดูเข้าใจปัญหาอย่างดี แล้วนำมาอภิปรายได้อย่างถูกต้อง

สุพิน บุญชูวงศ์ (2531 : 67)กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นวิธีสอนที่ใช้บทบาทสมมติขึ้นจากความเป็นจริง มาเป็นเครื่องมือในการสอน โดยครูสร้างสถานการณ์บทบาทสมมติขึ้นมาให้นักเรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น มีการแสดงออกทั้งด้านความรู้ ความคิด และพฤติกรรมของผู้แสดงมาใช้เป็นพื้นฐานในการให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจแก่นักเรียนในเรื่องความรู้สึก พฤติกรรม และปัญหาต่างๆอย่างเหมาะสม

สมาน ลอยฟ้า (2535 : 61) กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นขบวนการที่บุคคลแสดงพฤติกรรมใหม่ ในสภาพแวดล้อมที่ต่างไปจากปกติ เพื่อการแสดงบทบาทสมมติ โดยผู้แสดงไม่ได้เล่นในบทบาทที่แท้จริงของตนเอง

ทิตานา แชมมณี (2536 : 27) กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นวิธีการหนึ่ง ที่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมา แล้วให้ผู้เรียนได้สวมบทบาทนั้น และแสดงออกตามธรรมชาติ โดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดของตนเองเป็นหลัก

สนั่น มีชั้นหมาก (2538 : 280) กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นการแสดงออกของผู้เรียนตามเนื้อหาของสถานการณ์ เรียนโดยไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า เพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสกับสิ่งที่เรียนรู้ใกล้เคียงความเป็นจริง ขณะแสดงมีการปรับปรุงแก้ไขให้สมจริงมากที่สุด และมีความเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ประสานงานกับกลุ่มแสดงของตนได้เป็นอย่างดี

จากความหมายของบทบาทสมมติ ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า บทบาทสมมติ เป็นการแสดงบทบาทในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมา โดยให้ผู้เรียนได้สวมบทบาทในสถานการณ์นั้นๆ เพื่อเป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น ซึ่งพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกนั้นจะนำมาเป็นพื้นฐานในการให้ความรู้ โดยการอภิปราย วิเคราะห์ แล้วเลือกบทบาทที่เหมาะสมพร้อมทั้งสรุปและนำไปใช้ต่อไป

1.1.2 ทฤษฎีการใช้บทบาทสมมติ มี 2 ทฤษฎี (สมศิริ ปลื้มจิตต์. 2534 : 32) คือ

1.1.2.1 การใช้บทบาทสมมติที่เตรียมไว้ล่วงหน้า (Preplanned or Structure Role Playing)

ทฤษฎีนี้มีรากฐานจากความคิดที่ว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนมากที่สุด ผู้เรียนเรียนรู้โดยการกระทำทดลองฝึกหัดและลองผิดลองถูก ผู้เรียนสามารถสังเกตพฤติกรรมผู้อื่นแล้วเลียนแบบหรือเรียนรู้โดยการมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบพฤติกรรมของผู้เล่นบทบาท ผู้นำจะทำหน้าที่ตีความและตัดสินใจวินิจฉัยวิเคราะห์ สมาชิกในกลุ่มจะเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องหลักการที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์เป็นโอกาสที่สมาชิกจะเพิ่มความรู้สึกเกี่ยวกับการรับรู้ การมองเห็นและการเกิดปัญหา ทฤษฎีนี้ประกอบด้วย การวิเคราะห์ การประเมินผล และแนะนำการปรับปรุงพฤติกรรมและทักษะในตัวสมาชิก

1.1.2.2 การใช้บทบาทสมมติแบบอัตโนมัติ (Spontaneous Role Playing) ทฤษฎีนี้คล้ายๆ

ทฤษฎีแรก คือ สมาชิกกลุ่มเรียนรู้ด้วยการสังเกตเลียนแบบ และการวิจารณ์หรือติชม ข้อแตกต่างระหว่างทฤษฎีนี้กับทฤษฎีแรก คือ กระบวนการคิดวิเคราะห์ในสถานการณ์การเรียนรู้ ทฤษฎีนี้เน้นหนักในเรื่องความเป็นธรรมชาติมากกว่าการวิเคราะห์ ทฤษฎีนี้ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมในการคิดหาโครงสร้างของเขาเองมาทดลองและค้นคว้าหาแบบของพฤติกรรมใหม่ๆ และทฤษฎีใหม่ๆ ทฤษฎีนี้มักใช้ปนกับทฤษฎีแรก ซึ่งขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายของกลุ่ม

1.1.3 รูปแบบของบทบาทสมมติ

สมาน ลอยฟ้า (2535 : 61-62) กล่าวว่า บทบาทสมมติแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. บทบาทสมมติแบบมีโครงสร้าง (Structured) เป็นแบบที่ครูให้คำแนะนำแก่นักเรียนผู้แสดง โดยอธิบายให้นักเรียนเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างอุปนิสัยของตัวละคร รวมทั้งภูมิหลังที่เกี่ยวกับสถานการณ์ของบทบาทสมมตินั้น

2. บทบาทสมมติแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured) เป็นรูปแบบที่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นบทบาทที่สำคัญและองค์ประกอบต่างๆของสถานการณ์จะถูกกำหนดขึ้นมาโดยสมาชิกของกลุ่ม ผู้แสดงจะต้องกำหนดองค์ประกอบเหล่านี้ขึ้นมาเอง

นิพนธ์ ไทยพานิช (2535 : 291) กล่าวถึงรูปแบบของบทบาทสมมติ สามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ

1. บทบาทสมมติแบบกำหนดโครงสร้าง เป็นการแสดงบทบาทสมมติตามที่กำหนดให้ คือ กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดบทบาท กำหนดเนื้อหาเรื่องราวต่างๆไว้เรียบร้อยแล้ว มีการเตรียมเอกสารเพื่อชี้แจงรายละเอียดต่างๆ ที่ได้กำหนดขึ้นไว้เพื่อให้ผู้แสดงได้มีแนวทางชัดเจนที่จะแสดงบทบาทสมมตินั้นๆ

2. บทบาทสมมติแบบไม่กำหนดโครงสร้าง จะเกิดขึ้นเองและเป็นไปโดยธรรมชาติของการอภิปรายกลุ่มเกิดขึ้นเองโดยไม่มีการคาดการณ์ล่วงหน้าว่าจะเป็นเรื่องอะไร ส่วนมากจะเกิดขึ้นเมื่อสถานการณ์บางสิ่งบางอย่างเหตุการณ์บางอย่างที่เป็นเรื่องราวประเด็นที่สำคัญค่อนข้างวิกฤตติ

สรุปได้ว่า รูปแบบของบทบาทสมมติ มี 2 ลักษณะ คือ บทบาทสมมติแบบมีโครงสร้าง คือ การแสดงบทบาทสมมติโดยกำหนดเรื่องราวต่างๆไว้เรียบร้อยแล้ว ส่วนบทบาทสมมติแบบไม่มีโครงสร้าง คือผู้แสดงบทบาทสมมติจะต้องกำหนดเรื่องราวต่างๆและองค์ประกอบต่างๆขึ้นเอง

1.1.4 ประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติ

ทิสนา แคมมณี (2519 : 42-43) กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือและวิธีการอย่างหนึ่งซึ่งช่วยในการสอนได้มาก ครูสามารถนำบทบาทสมมติไปช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่าพฤติกรรมทุกพฤติกรรมมีสาเหตุ การที่ผู้เรียนได้แสดงบทบาทต่างๆ ที่ถูกจำกัดอยู่ในสภาพการณ์ต่างๆ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงสาเหตุต่างๆที่ผลักดันให้คนต้องแสดงพฤติกรรมใดๆ ความเข้าใจนี้จะช่วยให้ผู้เรียนไม่ด่วนตัดสินอะไรง่าย ๆก่อนที่จะพิจารณาถึงสาเหตุ นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนได้แนวทางในการแก้ปัญหาได้ตรงประเด็นอีกด้วย

2. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การที่ผู้เรียนได้สวมบทบาทผู้อื่น จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ว่าผู้อื่นมีความคิดและความรู้สึกอย่างไร ความเข้าใจนี้จะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

3. ช่วยลดความรู้สึกตึงเครียดของผู้เรียน ในบางครั้งผู้เรียนอาจจะมีความรู้สึกรุนแรงในใจหลายประการที่ไม่สามารถแสดงออกมาได้ ครูอาจใช้บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนได้ระบายความรู้สึกนั้นๆ ออกมา เป็นการช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของผู้เรียนลงได้บ้าง

4. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงความต้องการของนักเรียนในกรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถบอกความต้องการของตนออกมาได้ ครูอาจจะจัดบทบาทสมมติให้ผู้เรียนได้แสดง ซึ่งผู้เรียนอาจจะเปิดเผยความต้องการของตนออกมาโดยไม่รู้ตัว

5. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี การให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตนเองมากขึ้นและพัฒนาความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง สิ่งนี้นับว่าเป็นพื้นฐานของความเจริญงอกงามทางจิตใจอันที่จะช่วยให้บุคคลนั้นดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติสุขและสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจค่านิยมของตนและหาหลักยึดเหนี่ยวในการดำรงชีวิตของตน ในขณะที่ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติดังนั้นผู้เรียนอาจจะมีพฤติกรรมการตัดสินใจที่จะแสดงให้เห็นถึงค่านิยมของตน การที่มีโอกาสได้แสดง อภิปราย และวิเคราะห์ถึงค่านิยมเหล่านั้นจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจตนเองมากขึ้น

7. ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามัคคีในกลุ่มให้ดีขึ้นในการทำงานร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มมักจะมีปัญหาขัดแย้งกันอยู่เนื่องๆ ความขัดแย้งนี้ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันและเกิดความแตกแยกกันในหมู่คณะ วิธีการบทบาทสมมตินี้สามารถนำมาใช้ทำให้คนในกลุ่มเกิดความเข้าใจกันและมีความสามัคคีปรองดองกัน

8. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในสังคม มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ดังนั้นการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งจำเป็น บทบาทสมมติจะช่วยทำให้การเรียนรู้นี้เป็นจริงและสนุกสนานยิ่งขึ้น

9. ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ บทบาทสมมติทุกบทบาทมักจะมีสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งแฝงอยู่ ผู้แสดงต้องใช้วิจารณญาณและไหวพริบในการแก้ปัญหา จึงนับว่าวิธีการนี้ช่วยฝึกเรื่องแก้ปัญหาและการตัดสินใจได้อย่างดี

ซูศรี สนิทประชากร (2531 : 201) กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นวิธีการอย่างหนึ่ง เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เรียน โดยที่ผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมติและบทบาทสมมติขึ้นมาให้ผู้เรียนได้แสดงตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น และถือเอาการแสดงออก ทั้งความรู้และพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นข้ออภิปรายเพื่อการเรียนรู้ เป็นการฝึกให้ผู้แสดงได้ประสบกับสถานการณ์จริงในสภาพของการสมมติขึ้นมา เพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้ทดลองและเรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรมของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพในสภาวะต่างๆ

นอกจากนี้ในการแสดงบทบาทสมมติ ผู้สวมบทบาททุกคนจะรู้สึกมีอิสระที่จะแสดงลักษณะของบทบาทของเขาให้ได้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยธรรมชาติแม้ว่าเขาจะได้รับคำพูดของตัวละคร เขาก็ไม่ควรถูกต้องจำและพูดตามนั้น เขาควรพยายามเข้าใจความนึกคิดบทบาทของเขาในสถานการณ์นั้น และแสดงความรู้สึกของบทบาทของเขาออกมาให้ดีที่สุด โดยใช้คำพูดของเขาเองตามธรรมชาติ ซึ่งความเป็นอิสระในการแสดงจะทำให้ผู้แสดงมีความมั่นใจมากขึ้นในบทบาทของเขา และจะเพิ่มความเปิดเผยของเขาให้เป็นตัวของตัวเองมากยิ่งขึ้น การแสดงบทบาทสมมติในแต่ละครั้ง ผู้สวมบทบาทจะมีโอกาสได้เผชิญกับสถานการณ์ใหม่ เป็นการช่วยให้ผู้สวมบทบาทมีความคิดสร้างสรรค์เปิดเผย ได้สัมผัสความรู้สึกของตนเอง เพื่อจะได้นำตนเองก้าวไปสู่ชีวิตที่มั่นคงสมบูรณ์ที่สุดที่สามารถจะทำได้ อีกทั้งยังช่วยให้ผู้สวมบทบาทได้เรียนรู้ในการพัฒนางานที่ตนสามารถตามวัย ช่วยบุคคลให้สามารถจัดการกับปัญหาต่างๆของตน ช่วยพัฒนาความมั่นใจให้กับตนเอง โดยไม่ต้องมีการฝึกปฏิบัติเพิ่มเติมอีก (พรณพิศ วาณิชการ. 2528 : 174-196)

1.1.5 จุดมุ่งหมายของการนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอน

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524 : 145) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการใช้บทบาทสมมติ ดังนี้

1. ช่วยขยายความเข้าใจผู้เรียนเกี่ยวกับเจตคติและความคิดต่างๆ
2. เป็นการสาธิตหรือสะท้อนเจตคติและความคิด
3. ทำให้เกิดความเข้าใจลุ่มลึกในสถานการณ์ต่างๆของสังคม
4. เตรียมผู้เรียนสำหรับการปฏิบัติเทคนิคบางประการในสถานการณ์นั้น
5. เพื่อวางแผนและทดลองยุทธศาสตร์การแก้ปัญหา
6. เพื่อทดสอบสมมติฐานสำหรับการแก้ปัญหา
7. เพื่อฝึกความเป็นผู้นำและทักษะอื่นๆทางสังคม

สุพิน บุญชูวงศ์ (2531 : 67) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของบทบาทสมมติ ไว้ดังนี้

1. เพื่อฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกัน
2. เพื่อฝึกให้นักเรียนกล้าแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึก
3. เพื่อฝึกแก้ปัญหา

สมาน ลอยฟ้า (2535 : 65) กล่าวว่า บทบาทสมมติสามารถนำไปใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษาได้ ดังนี้

1. เพื่อสำรวจความรู้สึก ทักษะคติ ค่านิยม และการรับรู้ เช่น ใช้สำรวจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น ใช้ในการแสดงออกหรือระบายความรู้สึก ใช้ในการตรวจสอบค่านิยมทางวัฒนธรรม ประเมินค่านิยมตนเองและความขัดแย้งทางค่านิยม เป็นต้น เนื่องจากสถานการณ์สมมติมีความใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง การแสดงจึงสามารถล้วงเอาพฤติกรรมและการตอบสนองทางอารมณ์ที่แท้จริงของนักเรียนออกมาได้

2. เพื่อพัฒนาทัศนคติและทักษะในการแก้ปัญหา เช่น เพื่อให้รู้จักยอมรับแนวทางการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้เพื่อพัฒนาความสามารถในการกำหนดปัญหา สรุปทางเลือกในการแก้ปัญหาและประเมินผลที่เกิดขึ้นเพื่อวิเคราะห์กฎเกณฑ์ และสมมติฐานที่อยู่เบื้องหลังวิธีการแก้ปัญหาและประเมินผลที่เกิดขึ้น เพื่อให้ได้รับพฤติกรรมใหม่ๆ ในการเผชิญและจัดการกับปัญหา

3. เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการยอมรับความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น

4. เพื่อสำรวจเนื้อหาวิชา เช่น สำรวจความรู้สึกของผู้ที่มีส่วนร่วม

5. เพื่อใช้เป็นพาหนะในการพัฒนาเนื้อหาของการสอน โดยที่ผู้เรียนไม่รู้ตัวเนื่องจากสนุกและเพลิดเพลินกับการแสดงบทบาท

1.1.6 หลักในการนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอน

วิลลาร์ด ไซลิทซ์ (2522 : 27-29) ได้เสนอแนะการนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอน ดังนี้

1. การแสดงบทบาทสมมตินั้นควรให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ไม่ควรใช้เพื่อการบันเทิงเพียงอย่างเดียว

2. ในการแสดงบทบาทสมมติไม่ควรกำหนดเวลาแน่นอนตายตัวลงไป

3. เรื่องที่นำมาไม่ควรเป็นเรื่องที่ยากเกินไป ควรเป็นเรื่องที่กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากอภิปรายเมื่อแสดงจบแล้ว

4. การแสดงบทบาทสมมติจะได้ผลเต็มที่เมื่อนำมาใช้ติดต่อกันพอสมควร ไม่ใช่เป็นเพียงการค้นการเรียนรู้เพียงครั้งหรือสองครั้ง เพื่อแก้ความเบื่อหน่ายของผู้เรียนเท่านั้น

5. เมื่อต้องการให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและฝึกทักษะในการปฏิบัติในเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์
กาญจนา เกียรติประวัติ (2524 : 146) กล่าวถึงลักษณะของบทบาทสมมติในการเรียนการสอน แบ่งได้ 2 วิธี คือ

1. กำหนดสถานการณ์และแนวการแสดงไว้ แต่ผู้แสดงยังคงมีโอกาสโต้ตอบในสถานการณ์ด้วยตนเอง เช่น สถานการณ์ที่กำหนดอคติ ความลำเอียงบางอย่างไว้

2. กำหนดสถานการณ์ไว้แต่เปิดโอกาสให้ผู้แสดงโต้ตอบในสถานการณ์ด้วยตนเองอย่างมีอิสระมากกว่า เพราะไม่ให้แนวทางไว้ว่าควรแสดงไปในทางบวกหรือลบ ได้แก่ สถานการณ์ที่ระบุแต่สิ่งแวดล้อม ไม่กำหนดเจตคติที่ผู้แสดงพึงมี

ชาญชัย ศรีไสยเพชร (2525 : 44) กล่าวถึงวิธีการใช้บทบาทสมมติว่ามี 2 วิธีใหญ่ๆ คือ

1. การใช้บทบาทสมมติแบบเตรียมบทไว้พร้อม คือ การใช้บทบาทสมมติเข้ามาช่วยในการสอน โดยที่ผู้สอนเตรียมบทมาล่วงหน้าให้ผู้เรียนดำเนินการไปตามบท หรือขั้นตอนที่เตรียมมา

2. การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเตรียมไว้ คือ การใช้บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือช่วยสอนตามวาระและโอกาสอำนวย ครูหรือนักเรียนไม่ได้เตรียมบทมาล่วงหน้า

อัญชลี แจ่มเจริญ, จินตนา สุขมาก และ สุกัญญา ธารีวรรณ (2526 : 115) กล่าวว่า บทบาทสมมติที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน แยกได้ 3 วิธี คือ

1. การแสดงแบบแสดงละคร วิธีนี้ผู้ที่จะแสดงต้องฝึกซ้อมแสดงทำทางตามบทที่กำหนดขึ้นแล้ว เช่น การแสดงละครเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนในหนังสือเรียนภาษาไทย ผู้ที่แสดงบทบาทสมมติแบบละครต้องพูดตามบทบาทที่ผู้เขียนกำหนดขึ้น

2. การแสดงบทบาทสมมติแบบไม่มีบทเตรียมไว้ ผู้แสดงไม่ต้องฝึกซ้อมมาก่อน เรียนไปถึงไหน ตอนใดก็แสดงออกมาทันที โดยแสดงออกไปตามความรู้สึก นึกคิดของตนเอง

3. การแสดงบทบาทสมมติแบบเตรียมบทไว้พร้อม ผู้สอนได้เตรียมบทมาไว้ล่วงหน้า บอกความคิดรวบยอดให้ผู้แสดง ผู้แสดงอาจต้องแสดงตามบทบ้าง คิดบทบาทขึ้นเองบ้างตามความพอใจ แต่ต้องตรงเนื้อเรื่องที่กำหนดให้

3.1 การแสดงบทบาทสมมติแบบที่มีการเตรียมบทไว้พร้อม ผู้สอนเตรียมบทและสภาพการณ์มาล่วงหน้าและใช้สอนตามขั้นตอนที่เตรียมมา ผู้แสดงจะแสดงตามบทบาทที่ผู้สอนเขียนขึ้น อาจเป็นการแสดงละครซึ่งมีการฝึกซ้อมทำทำทางตามบทที่กำหนดมาล่วงหน้า เช่น ละครในวิชาภาษาไทย หรือประวัติศาสตร์

3.2 การแสดงบทบาทสมมติแบบที่ไม่มีการเตรียมบทมาก่อนใช้เป็นเครื่องมือช่วยสอนตามวาระและโอกาสที่อำนวย ผู้สอนไม่ได้เตรียมบทมาล่วงหน้า ผู้สอนอาจกำหนดสถานการณ์ขึ้นแล้วนำมาเล่าให้ผู้เรียนฟัง ผู้แสดงจะใช้เทคนิคของตนเอง คิดหาคำพูดของตนเองโดยอิงสถานการณ์ที่เล่ามา หรืออาจจะเป็นการแสดงที่ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันกำหนดสถานการณ์ขึ้น ผู้แสดงคิดบทบาทขึ้นเองตามความพอใจ เช่น สมมติให้ผู้เรียนเป็นพ่อค้า แม่ค้าผู้ซื้อ ทำการซื้อขายกัน เป็นต้น

สนั่น มีขันหมาก (2538 : 280) กล่าวว่า บทบาทสมมติทำได้ 2 วิธี คือ

1. กำหนดสถานการณ์การเรียน และแนวทางการแสดงไว้ก่อน
2. กำหนดสถานการณ์การเรียน แต่ไม่กำหนดแนวทางการแสดงไว้

1.1.7 ขั้นตอนในการใช้บทบาทสมมติ

ทิศนา ขัมมณี (2525 : 2) กล่าวถึงกระบวนการในการใช้บทบาทสมมติว่า บทบาทสมมติแบบเตรียมบทไว้พร้อม และแบบไม่ได้เตรียมบทไว้พร้อม มีขั้นตอนคล้ายคลึงกัน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

1.1 การแจกแจงและกำหนดขอบเขตของปัญหา ครูต้องวิเคราะห์แยกแยะสถานการณ์ว่าอะไรคือปัญหา หรือจุดที่ต้องการชี้ให้ผู้เรียนเห็นและเรียนเพื่อความเข้าใจ กำหนดขอบเขตของปัญหาที่จะสอน

1.2 เมื่อได้ปัญหาที่ชัดเจนแล้ว ครูต้องกำหนดสถานการณ์สมมติที่ง่ายและชัดเจนขึ้น พร้อมทั้งเขียนบทบาทสมมติที่จะให้นักเรียนแสดง

2. ขั้นแสดง แบ่งออกเป็น 7 ตอน คือ

2.1 การอุ่นเครื่อง เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ ตรงกับเรื่องที่จะเรียน ครูอาจเล่าเรื่องราวหรือสถานการณ์สมมติให้นักเรียนฟัง

2.2 การเลือกตัวผู้แสดง อาจเลือกบุคคลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับบทบาท หรือบุคคลที่มีลักษณะตรงกันข้ามก็ได้

2.3 การจัดฉากแสดง หลังจากที่ได้ตัวผู้แสดงแล้ว จึงจัดฉากแบบสมมติขึ้นมาเพื่อให้การแสดงใกล้เคียงกับความเป็นจริง อาจจะเป็นแบบง่าย ๆ หรือแบบหรูหราก็ได้

2.4 การเตรียมผู้สังเกตการณ์ ครูจะต้องช่วยให้ผู้เรียนหัดสังเกต และวิเคราะห์เหตุการณ์ไปด้วย มิฉะนั้นการอภิปรายและการวิเคราะห์หลังการแสดงจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร

2.5 การเตรียมความพร้อมก่อนการแสดง ครูต้องช่วยขจัดความตื่นเต้น ความประหม่า และความวิตกกังวลของผู้แสดงออกไปด้วยวิธีการต่างๆ

2.6 การแสดง การแสดงควรเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่มีการขัดแย้งกัน นอกจากในกรณีที่ผู้แสดงต้องการความช่วยเหลือ ครูอาจเข้าไปช่วยได้ตามโอกาส

2.7 การตัดบทการแสดง ควรมีการตัดบทและหยุดการแสดงเมื่อ

2.7.1 การแสดงให้ข้อมูลเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์หรืออภิปรายได้

2.7.2 กลุ่มพอจะเดาได้ว่าเรื่องราวเป็นอย่างไร ถ้าแสดงต่อไป

2.7.3 ผู้แสดงไม่สามารถแสดงต่อไปได้ เพราะเกิดการเข้าใจผิดบางประการ

2.7.4 การแสดงจบเรื่อง

3. ชั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง

การวิเคราะห์ผลการแสดงมักเป็นไปในรูปของการอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้แสดง ผู้ชมหรือผู้สังเกตการณ์ การอภิปรายจะเป็นไปในรูปใดนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการเรียน บางครั้งอาจให้ผู้แสดงเปิดเผยความรู้สึกและเสนอแนวความคิดเห็นก่อน แล้วจึงให้ผู้สังเกตการณ์เสนอแนวความคิดเห็น

4. ชั้นแสดงเพิ่มเติม

ในกรณีที่การแสดงครั้งแรกได้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจ หรือมีผู้เสนอแนวความคิดใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา ก็อาจมีการแสดงใหม่อีก

5. ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

หลังจากอภิปรายเกี่ยวกับการแสดงแล้วครูควรกระตุ้นให้ผู้เรียนได้อภิปรายทุกอย่างไป ซึ่งอาจมีการเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้อง เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทำให้ผู้เรียนสามารถหาข้อสรุปหรือแนวความคิดรวบยอด

อัญชลี แจ่มเจริญ, จินตนา สุขมาก และ สุกัญญา ธารีวรรณ (2526 : 116) กล่าวถึงขั้นตอนการใช้บทบาทสมมติ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ชั้นเตรียมการ

ก. แจกแจงและกำหนดปัญหา ขณะเตรียมการสอน ควรคัดเลือกเรื่องไว้ก่อนว่าถึงตอนใดจะให้นักเรียนเรียนโดยใช้บทบาทสมมติ และอะไรคือปัญหาที่ต้องเน้น ความคิดรวบยอดที่ต้องการคืออะไร เขียนออกมาให้ชัดเจน

ข. กำหนดสถานการณ์และบทบาทสมมติ การกำหนดสถานการณ์สมมติต้องให้ง่ายและชัดเจน พร้อมทั้งเขียนบทบาทสมมติขึ้น

ค. จัดเตรียมสิ่งต่างๆไว้ให้พร้อมก่อนการแสดง เช่น คัดเลือกตัวผู้แสดง ผู้สังเกตการณ์ การจัดฉาก

ขั้นที่ 2 ชั้นแสดง

ก. ขณะแสดง ควรให้แสดงเป็นไปตามธรรมชาติ อย่าไปขัดขืนกลางคัน บางครั้งผู้กำกับการแสดงอาจช่วยเหลือตามโอกาส

ข. ตัดบทเมื่อการแสดงไปเป็นเวลาพอสมควรแล้วครูอาจตัดบทได้ เพราะการแสดงนั้นได้ข้อมูลเพียงพอแก่การวิเคราะห์และอภิปราย หรือผู้แสดงไม่สามารถแสดงต่อไปได้

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย

ครูและนักเรียนร่วมกันให้ผู้แสดงเปิดเผยความรู้สึกและเสนอความคิดเห็น หลังจากนั้นผู้สังเกตการณ์ได้แสดงความคิดเห็น โดยเน้นเหตุผลของการแสดงออกว่าผู้แสดงแสดงท่าทางได้ถูกต้องหรือใกล้เคียงความจริงมากเพียงใด

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม

กลุ่มอาจจะเสนอแนวคิดใหม่หรือการแสดงนั้นยังให้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจ อาจแสดงซ้ำได้

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

ขั้นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถหาข้อสรุปหรือความคิดรวบยอดที่ตนสามารถเข้าใจได้อย่างดี ขั้นการสรุปสำคัญมาก ต้องสรุปการแสดงทุกครั้ง

สมาน ลอยฟ้า (2535 : 62 - 63) ได้เสนอแนวทางในการเล่นบทบาทสมมติไว้เป็นลำดับขั้นต่างๆ ดังนี้

1. ขั้นอุ้นเครื่อง เป็นขั้นของการกำหนดปัญหา การตีความหมายเกี่ยวกับเรื่องราวของปัญหา และการอธิบาย การแสดงบทบาทสมมติส่วนใหญ่ครูจะเป็นผู้เสนอปัญหา เมื่อนักเรียนเข้าใจปัญหาต่างๆ อย่างชัดเจนแล้วครูอาจถามคำถามเพื่อให้นักเรียนคิดหรือทำนายผลที่จะเกิดขึ้น ครูอาจแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีหัวหน้าเพื่อเป็นผู้นำในการอภิปรายปัญหา สำหรับสถานการณ์ปัญหาอาจได้มาจากแหล่งต่างๆ ซึ่งได้แก่ ปัญหาที่เกิดจากลำดับขั้นพัฒนาการและอายุของนักเรียน ปัญหาที่เกี่ยวกับค่านิยม เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ เป็นต้น ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรม เช่น ความก้าวร้าว การหลีกเลียงและสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความคับข้องใจ เป็นต้น

2. ขั้นเลือกผู้แสดง เป็นขั้นของการวิเคราะห์บทบาทสมมติ และเลือกตัวผู้แสดง ในการเลือกตัวผู้แสดงครูและนักเรียนอาจร่วมกันเลือกใครจะเล่นบทบาทใด การเลือกควรใช้วิธีอาสาสมัคร ไม่ควรใช้การบังคับ เพราะจะทำให้เด็กบางคนเกิดความรู้สึกต่อต้านวิธีการนี้ อย่างไรก็ตามการเลือกผู้แสดงอาจใช้เกณฑ์ต่างๆ ประกอบด้วย เช่น การเลือกบทบาทให้นักเรียนที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น เพื่อบอกนักเรียนจะได้กำหนดบทบาทที่เฉพาะได้เลือกบทบาทให้กับนักเรียนที่ต้องการจะสำรวจทัศนคติของตนเอง เลือกบทบาทให้กับนักเรียนที่ต้องการเรียนรู้บทบาท หรือความรู้สึกของผู้อื่น เป็นต้น

3. ขั้นจัดเวที เป็นขั้นของการกำหนดแนวทางการแสดง สำหรับห้องที่ใช้แสดง ควรมีขนาดใหญ่พอที่นักเรียนทุกคนในชั้นจะมองเห็นการแสดงได้ชัดเจน การแสดงไม่จำเป็นต้องใช้เวที หากนักเรียนมีประมาณ 30 คน สำหรับความต้องการใช้ฉากอาจมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

4. ขั้นเตรียมผู้สังเกตการณ์ นักเรียนที่ไม่ได้แสดงร่วมจะเป็นผู้ดู โดยที่ครูควรมอบหมายให้เป็นผู้สังเกตการณ์เพื่อให้มีส่วนร่วมในการแสดงบทบาทสมมติ ผู้สังเกตการณ์จะต้องสามารถประเมินการแสดง วิเคราะห์ผู้แสดงแต่ละคนให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้แสดง ผู้สังเกตการณ์จะต้องรู้ว่าทำไมผู้แสดงแต่ละคนจึงตัดสินใจทำเช่นนั้น อะไรคือตัวต้านทานและจะมีวิธีการอื่นใดอีกบ้างในการแก้ปัญหา การสังเกตการณ์อาจเริ่มตั้งแต่การอภิปรายและการโต้แย้งภายในกลุ่มว่ามีพัฒนาการอย่างไรและจะดำเนินการกับสถานการณ์นั้นอย่างไร

5. ขั้นแสดง ควรเปิดโอกาสให้ผู้เล่นบทบาทสมมติแสดงได้อย่างเต็มที่โดยไม่มีการขัดจังหวะการแสดงบทบาทสมมติไม่ได้คาดหวังว่าจะราบเรียบเหมือนการแสดงละคร หรือคาดหวังว่าผู้แสดงต้องรู้ว่าการตอบสนอง

อย่างไร แต่พอแสดงจริงๆอาจไม่สามารถทำอย่างนั้นได้ การแสดงในตอนนี้จะขึ้นอยู่กับตัวนักเรียนและเป็นไปตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นขณะนั้น อย่างไรก็ตามการแสดงบทบาทสมมติควรสั้นหรือยุติเมื่อพฤติกรรมที่ต้องการเสนอมีความชัดเจนและผู้ดูเข้าใจแนวคิดที่นำเสนอ แต่หลังจากการอภิปรายพบว่านักเรียนยังไม่เข้าใจเหตุการณ์ควรแสดงเพิ่มเติมหรือแสดงซ้ำ

6. ชั้นอภิปรายและประเมินผล เป็นขั้นของการทบทวนการแสดงอภิปรายประเด็นสำคัญ และหาแนวทางเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการแสดงครั้งต่อไป การอภิปรายจะทำให้เกิดทางเลือกต่างๆทั้งในแต่ละบทบาทและการแสดงในภาพรวม หากพบทางเลือกใหม่จากการแสดงอาจจะต้องจัดทำขึ้นใหม่ สำหรับผู้แสดงที่ยังคงแสดงในบทบาทเดิมแต่เปลี่ยนรูปแบบการแสดงใหม่

7. ชั้นแสดงซ้ำ เป็นการสำรวจถึงสาเหตุและผลที่เกิดขึ้น การแสดงซ้ำอาจเกิดขึ้นได้หลายครั้งหากนักเรียนพบทางเลือกใหม่สำหรับเหตุการณ์นั้น เมื่อจบการแสดงก็จะต้องมีการอภิปรายและประเมินผลเกี่ยวกับการแสดงอีกเช่นกัน

8. ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และหาข้อสรุป เป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์จริงและปัญหาในปัจจุบัน และเป็นการสำรวจหลักการของพฤติกรรม ในการสรุปเป็นหลักการนั้นต้องอาศัยประสบการณ์เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ครูควรช่วยกำหนดแนวทางในการอภิปราย เพื่อนักเรียนจะได้สามารถหาข้อสรุปเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาต่างๆต่อสถานการณ์นั้นเพื่อจะนำไปใช้ในชีวิตจริง

สนั่น มีชั้นหมาก (2538 : 280 - 281) กล่าวถึงขั้นตอนการใช้บทบาทสมมติ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ

1. กำหนดขอบเขตของปัญหา และแจกแจงรายละเอียด
2. กำหนดสถานการณ์สมมติ และบทบาท

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดงบทบาท ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. การอ่านเครื่อง ชักซ้อมความเข้าใจ ฟังคำอธิบายสถานการณ์สมมติ ทำความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างผู้เรียนกับครู

2. เลือกตัวแสดงบทบาทตามความเหมาะสม หรือความสมัครใจโดยปรึกษาหารือกันภายในกลุ่ม

3. จัดฉากการแสดง จัดขึ้นเป็นฉากสมมติให้ใกล้เคียงกับเรื่อง

4. เตรียมผู้สังเกตการณ์ จัดผู้เรียนส่วนหนึ่งฝึกสังเกตวิเคราะห์สถานการณ์

5. การเตรียมความพร้อมของผู้แสดงทำอย่างอิสระโดยไม่ขัดจังหวะการแสดง

6. การตัดบทการแสดง เมื่อการแสดงผ่านไปช่วงหนึ่งแล้ว จะหยุดพักการแสดงเมื่อเห็นว่าการแสดงนั้นอยู่ในสถานการณ์ ดังนี้

- กรณีที่ได้ข้อมูลเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์หรืออภิปรายได้แล้ว
- กรณีที่การแสดงพอจะได้เรื่อง รู้เรื่องโดยไม่จำเป็นต้องแสดงต่อไป
- กรณีที่ผู้แสดงไม่สามารถแสดงต่อไปได้แล้ว
- กรณีที่แสดงจบเรื่องแล้ว

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

โดยผู้เรียนอภิปรายร่วมกันทั้งผู้แสดง ผู้สังเกต ผู้ชมการแสดง ว่าการแสดงสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ แสดงความคิดเห็น แสดงความรู้สึก เหตุผลการแสดงออก

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม

หลังจากการวิเคราะห์ อภิปรายผลแล้ว ก็ทดลองแสดงใหม่อีกครั้ง หรือแสดงเพิ่มเติมบางส่วน แต่ถ้าการแสดงครั้งแรกสมบูรณ์ใช้ได้แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องแสดงเพิ่มเติม

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสรุป

ผู้เรียนจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน แล้วสรุปเป็นความคิดรวบยอดของตน จากขั้นตอนในการใช้บทบาทสมมติดังกล่าวสรุปได้ว่า การแสดงบทบาทสมมติมีขั้นตอนใหญ่ๆ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นแสดง ขั้นวิเคราะห์ ขั้นอภิปรายผลและแสดงเพิ่มเติม และขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสรุป

1.1.8 ข้อดีและข้อจำกัดของการใช้บทบาทสมมติ

ดวงเดือน เทศวานิช (2530 : 111 - 113) ได้กล่าวถึงข้อดี และข้อเสียของการสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติ ดังนี้

ข้อดี

1. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หลายๆด้าน ที่สนองหลักสูตรและปรัชญาการศึกษาสมัยใหม่เป็นอย่างดี
2. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่าพฤติกรรมทุกพฤติกรรมมีสาเหตุ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนไม่ด่วนตัดสินอะไรง่าย ๆ ก่อนที่จะพิจารณาถึงสาเหตุและได้แนวทางในการแก้ปัญหาให้ตรงจุดอีกด้วย
3. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเอาใจเขามาใส่ใจเรา
4. ช่วยลดความรู้สึกตึงเครียดของผู้เรียน โดยให้นักเรียนได้ระบายความรู้สึกในใจออกมา เป็นการช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของผู้เรียนลงได้บ้าง
5. ช่วยให้ผู้สอนได้เรียนรู้ถึงความต้องการของผู้เรียนโดยผู้เรียนอาจจะเปิดเผยความต้องการของตนเองออกมาโดยไม่รู้ตัว
6. ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจตนเอง และเรียนรู้เกี่ยวกับผู้อื่นโดยใช้บทบาทสมมติ จะช่วยให้เข้าใจตนเองมากขึ้นและพัฒนาความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง
7. ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจค่านิยมของตน และหาหลักยึดเหนี่ยวในการดำรงชีวิต การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสได้แสดง อภิปราย และวิเคราะห์ถึงค่านิยมของตน จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตนเองมากขึ้น
8. ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามัคคีในกลุ่มให้ดีขึ้น การทำงานร่วมกันมักจะมีปัญหาขัดแย้งกัน การใช้บทบาทสมมติจะทำให้คนในกลุ่มเข้าใจกันและมีความสามัคคีปรองดอง
9. ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสังคม ทำให้การเรียนรู้นั้นเป็นจริงและสนุกสนานยิ่งขึ้น
10. ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ บทบาทสมมติจะมีสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งแฝงอยู่ ผู้แสดงต้องใช้วิจารณญาณและไหวพริบในการแก้ปัญหาและตัดสินใจ
11. ช่วยให้ผู้เรียนเห็นช่องทางที่จะนำความรู้ทางทฤษฎีไปใช้ในการปฏิบัติ
12. ทำให้บทเรียนมีชีวิตชีวา ผู้เรียนสนใจและสนุกสนานเพลิดเพลิน

ข้อเสีย

1. การแสดงบทบาทสมมติอาจจะไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย โดยทำการบันทึกหรือเพื่อให้เป็นไปตามโครงการสอนเท่านั้น
2. บางครั้งใช้เวลาในการแสดงมาก อาจทำให้การสอนไม่ทันตามแผนการสอน
3. ถ้าผู้เรียนยังไม่กล้าแสดงออก จะทำให้เสียเวลา และการแสดงไม่สมบทบาท
4. ถ้าผู้เรียนไม่เคยมีประสบการณ์หรืออยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้น จะไม่สามารถแสดงบทบาทนั้นๆได้ตามจุดมุ่งหมาย
5. บทบาทบางอย่างอาจกระทบกระเทือนความรู้สึกของผู้เรียนบางคน

นิพนธ์ ไทยพานิช (2535 : 294) กล่าวถึงข้อดี ข้อจำกัดของการใช้บทบาทสมมติ ดังนี้

ข้อดี

1. เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ
2. เพื่อได้แนวทางแก้ปัญหาที่แท้จริง
3. ก่อให้เกิดบรรยากาศที่เป็นกันเอง
4. การจัดและการวางแผนทำได้สะดวกไม่ยุ่งยาก

ข้อจำกัด

1. ผู้แสดงบางคนไม่ชอบแสดง
2. ผู้แสดงไม่เข้าใจโครงเรื่อง ทำให้ไม่สามารถแสดงได้ตรงตามกำหนด
3. บางครั้งไม่อาจนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้
4. บางครั้งมีการกำหนดรายละเอียดของการแสดงมากเกินไป จนผู้แสดงแสดงไม่ถูกสุพิน บุญชูวงศ์ (2531 : 67) กล่าวถึงข้อดี ข้อจำกัดของการใช้บทบาทสมมติ ดังนี้

ข้อดี

1. ส่งเสริมบทเรียนให้สนุกสนานเพลิดเพลิน
2. ทำให้เข้าใจเรื่องราวรายละเอียดในเรื่องได้ดี
3. ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ สังคม และมีความรับผิดชอบร่วมกัน

ข้อจำกัด

การแสดงบทบาทบางครั้งใช้เวลานาน และครูต้องมีภาระเพิ่มขึ้น และบางครั้งต้องมีการฝึกซ้อม

กล่าวได้ว่า การแสดงบทบาทสมมติทำให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียน มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ได้พัฒนาความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเองและเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นภายในกลุ่ม แต่การแสดงบทบาทสมมติบางครั้งอาจจะใช้เวลานาน และถ้าผู้เรียนไม่ชอบการแสดงก็จะทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและเสียเวลาได้

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ

1.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

ชูตท์ (Shoudt. 1976 : 2754 - A) ใช้บทบาทสมมติในการฝึกทักษะปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนอนุบาลจำนวน 75 คน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกการใช้บทบาทสมมติ มีทักษะปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และมีความเอื้อเฟื้อเพิ่มขึ้นกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างมีนัยที่สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โคลโนเลย์ (Conoley. 1977 : 5977 - A) ได้ศึกษาผลการใช้การแสดงบทบาทสมมติในการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา เพื่อวัดพฤติกรรมของเด็กเป็นการพยายามเปลี่ยนพฤติกรรมทางสังคม โดยการแสดงละครเข้าช่วยในการสอนทดลองกับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 3,4 และ 5 จำนวน 142 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ใช้เวลาทดลอง 2 สัปดาห์ วันละ 30 นาที ทุกวัน มีการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การใช้การแสดงบทบาทสมมติเข้าเป็นองค์ประกอบในการเรียน มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กมากกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำให้เด็กมีสังคมมีดีดีขึ้น และเปลี่ยนจากการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางไปสู่บุคคลอื่น ๆ มากขึ้น

ลอนนอตตี (Lonnotti. 1977 : 142) ได้ศึกษาผลการใช้บทบาทสมมติที่เน้นการไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน โดยทดลองกับนักเรียนอายุ 6 ปี และ 9 ปี ผลการศึกษาพบว่า บทบาทสมมติสามารถพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ของนักเรียนได้สูงขึ้น

1.2.2 งานวิจัยในประเทศ

จิราภรณ์ หุ่นตระกูล (2528 : 49 -55) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการทดลองปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการทดลอง โดยการใช้บทบาทสมมติมีการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุนันท์ กิตตินรนนท์ (2536 : 66) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติมีความสามารถในการทำงานกลุ่มสูงขึ้นกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อุษา อินทปัญญา (2536 : 53) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อมารยาทในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมติมีมารยาทในชั้นเรียนสูงขึ้นกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เสาวนีย์ หงษ์ทอง (2539 : 60) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบท ที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบท มีการพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วรวรรณณี ราชสงฆ์ (2541 : 71) ได้ศึกษาผลของการเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ต่ำ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติ

ธณิกานต์ สิริพิเชียร (2543 : 93) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติ เทคนิคแม่แบบ และกรณีตัวอย่าง เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการสื่อสารดีขึ้นหลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า บทบาทสมมติเป็นวิธีการที่สามารถช่วยเปลี่ยนแปลงพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านต่างๆได้ขึ้น เช่น การปรับตัวกับเพื่อน ความสามารถในการทำงานกลุ่ม มารยาทในชั้นเรียน การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม และการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร ดังนั้นผู้วิจัย จึงสนใจที่จะใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง

2.1.1 ประวัติความเป็นมาของการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง

การใช้กรณีตัวอย่างในการเรียนการสอนเริ่มขึ้นที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ในปี ค.ศ. 1869 - 1870 โดย คริสโตเฟอร์ ซี แลงเดล (Christopher C. Langdell) นำไปสอนกับนักศึกษาวิชากฎหมาย และต่อมาวงการแพทย์นำเอาเทคนิคการสอนแบบนี้ไปใช้ในศตวรรษที่ 19

กรณีตัวอย่าง (Case) ที่นำมาศึกษาเป็นการบันทึกเรื่องราวต่างๆ ซึ่งอาจเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเทปบันทึกเสียง เทปบันทึกภาพ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคล หน่วยงานหรือสถาบันใดสถาบันหนึ่ง เกี่ยวกับปัญหาหรือการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งสถานการณ์แต่ละประเภทที่บันทึกไว้จะต้องมีข้อมูล หรือรายละเอียดเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ของผู้เรียน การบันทึกเหตุการณ์จะต้องเปลี่ยนชื่อบุคคล สถานที่ และเวลาที่เกี่ยวข้อง เพื่อมิให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อบุคคลหรือเหตุการณ์ (กาญจนา เกียรติประวัติ. 2524 : 134)

2.1.2 ความหมายของการกรณีตัวอย่าง

คัลลิตัน (Cullition. 1997 : 7) กล่าวว่า กรณีตัวอย่างเป็นเรื่องจริง เป็นสถานการณ์ เป็นการกระทำ หรือไม่กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของตน

เอ็ดจ์ และ โคลแมน (Edge and Coleman. 1982 : 3) กล่าวว่า กรณีตัวอย่างเป็นเรื่องราวของสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ ปกติแล้วจะรวมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นตามลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญๆ ในการพัฒนาองค์กรนั้นๆ

เทท และ เทเลอร์ (Tate and Taylor. 1983 : 77) กล่าวว่า กรณีตัวอย่าง คือ การย่อหรือแคปซูลที่บรรจุเหตุการณ์สิ่งที่เกิดขึ้น ณ จุดใดจุดหนึ่ง ในระยะเวลาหนึ่ง

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524 : 134) กล่าวว่า กรณีตัวอย่างเป็นการศึกษารายละเอียดของสถานการณ์แต่ละประเภท อาจเกี่ยวข้องกับสถาบัน การตัดสินใจหรือเรื่องราวอย่างใดอย่างหนึ่ง จากรายละเอียดที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องใช้วิธีสืบเสาะหาความรู้เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป ดังนั้นการศึกษกรณีตัวอย่างจึงทำให้ผู้เรียนรู้แจ้งในปัญหาและมีโอกาสศึกษาอย่างลึกซึ้ง

ทิตนา แชมมณี (2527 : 110 - 111) กล่าวว่า กรณีตัวอย่างเป็นการสมมติเรื่องขึ้นมาใช้เป็นกรณีตัวอย่าง ให้ได้คิด วิเคราะห์ อภิปราย โดยพยายามทำให้น่าสนใจสอดแทรกสิ่งที่เราอยากให้เราคิด เขาทำไว้ในเรื่องนั้นๆ เช่น อาจแต่งเป็นนิทานที่มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริง การใช้กรณีตัวอย่างนำมาใช้เพื่อการเรียนรู้มีหลายแบบ คือ แบบเป็นเรื่องสั้นจบในตอนหรือเป็นเรื่องที่ยังไม่จบ ทั้งทำให้ผู้เรียนได้คิดในตอนท้ายหรือเป็นเรื่องยาวที่ตัดต่อมาเป็นนิทาน ข่าวสาร หนังสือพิมพ์ หรือเหตุการณ์ประจำวันก็ได้ หรืออาจเป็นประเภทรูปภาพ เรื่องเล่าหรือบทสนทนาก็ได้ จุดเน้นของกรณีตัวอย่างอยู่ที่เนื้อหาของเรื่องและการอภิปรายประเด็นปัญหาต่างๆ

เริงลักษณะ โจรณฑพันธ์ (2529 : 68) กล่าวว่ กรณัตัวอย่าง คื การเอารื่องราวหรือเหตุกรณัต่างๆที่เกยวข้องมาเสนอให้ผูเรียนพิจารณา ศึกษ วิเคราะห์ ตลอดจนค้นหาวธิแก้ปัญหานั้น เพื่อที่จะเป็น การเพิ่มพูนความรู้ หรือพัฒนาทักษะตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 83) กล่าวว่ กรณัตัวอย่างเป็นสื่อการสอนที่สร้างขึ้นบนระบบ ปัญญา และการใช้ข้อมูลที่น่าสนใจเพื่อเสริมสร้างให้ผูเรียนมีพัฒนาการ และทักษะในเรื่องของการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ การให้เหตุผล และมีแนวทางในการแก้ปัญหาได้

บุญทัน อยู่บุญชม (2533 : 26) กล่าวว่ กรณัตัวอย่าง คื เรื่องราว เหตุการณ์ตัวอย่างที่ น่าสนใจที่สามารถนำมาปรับใช้ประกอบการสอน โดยมีประเด็นปัญหาไว้ให้ผูเรียนคิด อภิปราย ถกเถียงกันเพื่อ เสริมสร้างให้มีทักษะในการวิเคราะห์ ตัดสินใจ การใช้เหตุผลและมีแนวทางในการแก้ปัญหา คำตอบที่คิดได้คือสิ่งที่ ครูต้องการจะสอนแต่ไม่ได้สอนโดยตรง

เกรียงศักดิ์ เขียวยั้ง (2534 : 4) กล่าวว่ กรณัตัวอย่าง คื เรื่องจริง เป็นการเรียบเรียงให้ เกิดความสะดวกในการที่จะสามารถติดตามเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น ข้อมูลที่อยู่ในกรณัตัวอย่างอาจ จะไม่ใช่ถ้อยคำหรือคำพูดแต่เพียงอย่างเดียวอาจเป็นข้อมูลในลักษณะอื่นก็ได้ เช่น ตัวเลข รูปภาพ สัญลักษณ์ แผนภูมิ กรณัตัวอย่างอาจเขียนขึ้นได้จากการนึกคิด มโนภาพ และการสร้างสถานการณ์ขึ้นเองซึ่งเป็นกรณัตัวอย่างที่ไม่ใช่เรื่องจริง

วารี ธิรจิตร (2534 : 199) กล่าวว่ กรณัตัวอย่างมีลักษณะเป็นเรื่องราว เหตุการณ์ต่างๆ ที่ เกิดขึ้นรอบตัวเด็ก เป็นเรื่องที่มีประเด็นปัญหาและยังหาข้อยุติไม่ได้ หรืออาจเป็นเรื่องที่สมบูรณัในตัวเอง แต่จะ สร้างให้เห็นกฎจกการอภิปราย ถกเถียง และคิดวิเคราะห์ตัดสินใจจากเหตุผลและการให้แนวทางในการแก้ปัญหา นั้นๆ

นิพนธ์ ไทยพานิช (2535 : 294) กล่าวว่ กรณัตัวอย่างเป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจ โดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์จากเอกสารที่ได้รวบรวมขึ้นจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง หรือเกี่ยวข้องกับสถานการณ์จริง เพื่อให้ผูเรียนได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ต่างๆ หาข้อสรุปในการตัดสินใจแก้ปัญหา ต่างๆ ภายใต้สถานการณ์จากเรื่องราว ซึ่งเป็นเรื่องจริงในเอกสารนั้นๆ

วัฒนพร รัชบุทุกษ์ (2542 : 33) กล่าวว่ กรณัตัวอย่างเป็นวิธีการสอนซึ่งใช้กรณัหรือเรื่อง ต่างๆที่เกิดขึ้นจริงมาดัดแปลง และใช้เป็นตัวอย่างในการเรียน ให้ศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายเพื่อสร้างความ เข้าใจ และฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหานั้น วิธีการนี้จะช่วยให้ผูเรียนได้รู้จักคิดและพิจารณาข้อมูลที่ตนได้รับอย่างถี่ ถ้วน การอภิปรายจะช่วยให้ผูเรียนได้มีโอกาแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำเอากรณัต่างๆที่ คล้ายคลึงกับชีวิตจริง ซึ่งมีส่วนช่วยให้การเรียนการสอนมีความหมายสำหรับผูเรียนมากยิ่งขึ้น

จากความหมายของกรณัตัวอย่างดังกล่าว สรุปได้ว่า กรณัตัวอย่าง หมายถึง วิธีการสอนที่ใช้ กรณัหรือเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นจริงมาดัดแปลงหรือเรื่องที่สมมติขึ้น มาใช้เป็นกรณัตัวอย่างในการให้ผูเรียนได้ ศึกษา วิเคราะห์ และอภิปรายร่วมกัน เพื่อฝึกฝนหาทางแก้ปัญหา เพื่อนำความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

2.1.3 จุดมุ่งหมายของการศึกษากรณัตัวอย่าง

เมสัน, มาเยอร์ และอีเซลล์ (Mason, Mayer and Ezell. 1982 : 2) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของ การใช้กรณัตัวอย่างไว้ดังนี้

1. จุดเน้นของการใช้กรณัตัวอย่างไม่ใช่ทฤษฎีหรือหลักการที่เป็นธรรม แต่เป็นการประยุกต์ใช้ ทฤษฎี และหลักการต่างๆกับปัญหาทั้งหลายที่มีอยู่ในสถานการณ์นั้น

2. เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อหาข้อตกลงใจว่าจะอะไร และสิ่งใดสามารถปฏิบัติภารกิจได้
เรื่งลักษณะ โรจนพันธ์ (2529 : 68) กล่าวว่า การใช้กรณีตัวอย่าง มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาความรู้ ทดสอบความเข้าใจ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ของผู้ศึกษา
2. เพื่อพัฒนาทักษะในด้านต่างๆ เช่น การชี้ปัญหา และการแก้ปัญหา การวิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็นที่ชัดเจนรัดกุม การทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นกลุ่ม
3. เพื่อพัฒนาทัศนคติบางประการ อันเป็นความมุ่งหมายโดยตรงหรือเป็นผลพลอยได้จากเนื้อเรื่องของกรณี และการทำงานร่วมกันเพื่อพิจารณากรณีดังกล่าว

ฉันทนา ภาคบงกช (2528 : 1) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการนำกรณีตัวอย่างมาให้ผู้เรียนศึกษา ดังนี้

1. เพื่อฝึกการวิเคราะห์และแยกแยะประเด็นปัญหา
2. เพื่อให้รู้จักการตัดสินใจอย่างมีหลักการและมีเหตุผล
3. เพื่อเสริมสร้างทักษะในการทำงานร่วมกับกลุ่ม
4. เพื่อฝึกและให้โอกาสผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ ความรู้สึก และเจตคติซึ่งกันและกัน

สรุปได้ว่า การใช้กรณีตัวอย่างมีจุดมุ่งหมาย คือ เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการวิเคราะห์ ตัดสินใจ การแก้ปัญหา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้ศึกษา

2.1.4 ประเภทของกรณีตัวอย่าง

สื่อการสอนประเภทนี้สามารถผลิตได้จากสิ่งแวดล้อม เรื่องราว เหตุการณ์ชีวิตประจำวัน เรื่องราวของบุคคลที่น่าสนใจ คำพูดหรือประโยคที่แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นต่อสิ่งที่ได้พบ และน่าจะนำมาเป็นตัวอย่างให้ข้อคิด ข้อวิจารณ์ การอภิปราย อันจะนำไปสู่การสร้างมโนคติอย่างมีเหตุผล และหลักการต่อไป ประเภทของกรณีตัวอย่างที่ครูสามารถสร้างได้เอง และนำไปใช้ให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้แก่ (สุนทรวิวัฒน์ และสมพงษ์ จิตระดับ . 2528 : 641 – 642)

1. ข่าวหนังสือพิมพ์ กรณีตัวอย่างประเภทนี้ นิยมนำมาใช้สอนจริยศึกษา ครูจะต้องอ่านข่าวเกี่ยวกับคุณธรรมที่จะนำมาสอน การพิจารณาประเด็นที่นักเรียนต้องอภิปราย แสดงความคิดเห็น ตลอดจนเป็นตัวอย่างที่ดีเพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติได้จริงด้วย

2. เรื่องสั้น เป็นเหตุการณ์เรื่องราวของบุคคลไม่มากนัก เนื้อเรื่องไม่สลับซับซ้อน มีความแตกต่างในเรื่องของการกระทำ การแสดงออก และมีเหตุการณ์สำคัญตอนท้ายเป็นจุดสำคัญของเรื่อง เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึก ความคิดเห็น และวิพากษ์วิจารณ์ต่อไป

3. รูปภาพ กรณีตัวอย่างประเภทนี้จะเป็นรูปภาพหรือการ์ตูน ที่มีเหตุการณ์ประมาณ 3 – 4 ภาพ แต่ละภาพจะมีเหตุการณ์ที่นักเรียนจะต้องดูและบรรยายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง ภาพสุดท้ายจะมีลักษณะที่ก่อให้เกิดประเด็นปัญหา ในเรื่องของการกระทำหรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้น

4. บทสนทนาหรือคำพูด ลักษณะจะเป็นบทสนทนาหรือคำพูดที่เกี่ยวข้องกันตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป มีลักษณะที่แสดงถึงความเชื่อ ค่านิยมของแต่ละคนที่แตกต่างกันในเรื่องเดียวกัน หรืออาจเป็นบทสนทนาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะนิสัย ความประพฤติของนักเรียนที่มีส่วนสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ บทคำพูด บทสนทนาที่นำมาใช้นี้ ควรจะสั้น กระชับ และอาจตัดตอนเฉพาะส่วนที่สำคัญ เพื่อนำมาเสนอและง่ายต่อการสนทนา พูดโต้ตอบในห้องเรียน

5. เรื่องราวตัดต่อ กรณีตัวอย่างลักษณะนี้ จะเป็นเหตุการณ์เรื่องราวของบุคคลหลายคน มีสถานที่เกี่ยวข้องหลายแห่ง เป็นเรื่องราวค่อนข้างยาว มีประเด็นขบคิดหลายอย่าง มีข้อสงสัยเกิดขึ้นได้หลายกรณี ลักษณะนี้จะเป็นการตัดตอนเรื่องราวให้สั้นกระชับลง และอาจแบ่งเรื่องราวให้เป็นข้อมูลย่อยๆ ตามจำนวนชั้นส่วนที่เหมาะสมกับเรื่องราวและจำนวนผู้เรียน

6. เรื่องเล่า การสร้างแบบนี้จะมีลักษณะของบุคคล 4 – 5 คน เข้ามาเกี่ยวข้องกันในเรื่องที่เกิดขึ้น สิ่งสำคัญอยู่ที่คุณสมบัติของบุคคลมักจะมีข้อดีข้อเสียรวมกันอยู่ การพิจารณาหาเหตุผลจึงต้องดูทั้งสองด้านควบคู่กันไป ก่อนจะให้เหตุผลหรือความคิดเห็นได้

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง (2534 : 15) กล่าวว่า กรณีตัวอย่างที่เขียนขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนในชั้นเรียน พอจะแบ่งออกอย่างกว้างๆได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. กรณีตัวอย่างที่เป็นเรื่องจริง (Real Case) เป็นกรณีตัวอย่างที่เขียนขึ้นมาจากเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง เขียนจากข้อมูลผู้เขียนได้รวบรวมด้วยตนเอง

2. กรณีตัวอย่างที่ไม่เป็นจริงหรือเพื่อฝัน (Armchair Case) เป็นกรณีตัวอย่างที่ผู้เขียนมโนภาพหรือวาดภาพขึ้นเอง ไม่ได้เขียนจากข้อมูลที่รวบรวมมาแต่เป็นการจินตนาการขึ้นมาเอง หรือด้วยการประมวลเหตุการณ์ที่ได้จากการศึกษาที่พบเห็นมาบ้าง แล้วปะติดปะต่อสร้างขึ้นมาให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริง กรณีตัวอย่างประเภทนี้ค่อนข้างเขียนยาก ผู้เขียนต้องมีประสบการณ์และความสามารถพอสมควร

สรุปได้ว่า กรณีตัวอย่าง มี 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ กรณีตัวอย่างที่เป็นจริง คือเรื่องราวที่เขียนขึ้นจากเหตุการณ์ที่เป็นจริง และกรณีตัวอย่างที่ผู้เขียนประมวลเหตุการณ์ที่ได้จากการศึกษารวบรวมแล้วปะติดปะต่อสร้างขึ้นมาให้สอดคล้องกับความเป็นจริง

2.1.5 องค์ประกอบของการศึกษากรณีตัวอย่าง

การศึกษากรณีตัวอย่างให้ได้ผลดีนั้นต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ประการ ดังนี้ (ชูศักดิ์ สิงห์อุตร. 2532 : 11)

1. การอภิปราย เป็นเทคนิคที่มีคุณค่าที่สุดอย่างหนึ่งที่จะนำมาใช้ในการจัดกลุ่มแบบประชาธิปไตย การอภิปรายยังเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจในเรื่องเป้าหมาย การวางแผน และการประเมิน ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน รับผิดชอบร่วมกัน ยอมรับและเคารพสิทธิ์ของผู้อื่น การอภิปรายจึงเป็นเทคนิคที่สำคัญต่อการเรียน (นาดยา ภัทรแสงไทย. 2525 : 281)

สำหรับการศึกษกรณีตัวอย่างนั้นควรจะเป็นการอภิปรายกลุ่มย่อย ซึ่งแบ่งผู้เรียนแยกย้ายกันไปอภิปรายตามหัวข้อที่ผู้สอนกำหนดขึ้น แต่ละกลุ่มจะมีประธานและเลขานุการเป็นผู้บันทึกสาระสำคัญของการอภิปราย จุดประสงค์ของการอภิปรายกลุ่มย่อย คือ ต้องการให้สมาชิกที่มีความสนใจร่วมกัน ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจและความคิดเห็นกันโดยมีบรรยากาศเป็นกันเองและสมาชิกทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ (ศรีวรรณ มากชู. 2525 : 165 – 166)

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524 : 73) กล่าวถึงขั้นตอนการอภิปราย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การตกลงเกี่ยวกับขอบเขตของปัญหา หรือความชัดเจนของการอภิปรายหัวข้อการอภิปรายควรมีลักษณะที่ช่วยให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเจตคติกันได้

2. การรวบรวมข้อมูลและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การอภิปรายเป็นการสนทนา การตั้งคำถามและให้ทุกคนมีส่วนร่วม การตั้งใจฟังนับว่าเป็นการร่วมมือ แต่ในขณะที่จะมีการอภิปรายนั้นควรมีการเตรียมกับผู้เรียนให้มีการศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับเรื่องที่จะอภิปรายล่วงหน้า จะทำให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้ดี

3. การหาข้อยุติ การอภิปรายที่สามารถดำเนินไปถึงขั้นสรุปผล นับว่าเป็นความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย แต่กรณีที่ไม่สามารถดำเนินไปถึงขั้นนี้ได้ จำเป็นต้องมีการสรุปความ อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นข้อยุติ

เมื่อสมาชิกของแต่ละกลุ่มได้อภิปรายกลุ่มเสร็จแล้ว ควรอภิปรายร่วมกับผู้เรียนทั้งชั้นอีกครั้งหนึ่งเพื่อหาข้อสรุปเป็นหลักการ

2. การระดมพลังสมอง (Brain Storming) เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้มีความคิดเห็นต่างๆเป็นจำนวนมากในระยะเวลาอันสั้น ทั้งยังเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในกลุ่มอย่างเต็มที่ด้วย ทุกๆความคิดที่เสนอมาจะถูกจดบันทึกไว้โดยไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ จัดเป็นปริมาณของความคิด ต่อจากนั้นจึงให้สมาชิกในกลุ่มพิจารณาตัดสินใจใช้แก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง (พรณี บุญประกอบ. 2533 : 63) ถ้าสมาชิกทุกคนรู้เทคนิคระดมพลังสมองและไม่มีการสกัดกั้นความคิดหรือข้อเสนอของใครก็จะช่วยให้การอภิปรายกลุ่มเกิดผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น ในการศึกษากรณีตัวอย่างผู้เรียนจะต้องมีการระดมพลังสมอง เพื่อเป็นการรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มให้ได้มากที่สุด ภายในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งมีหลักในการระดมพลังสมอง ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2531 : 52 - 53)

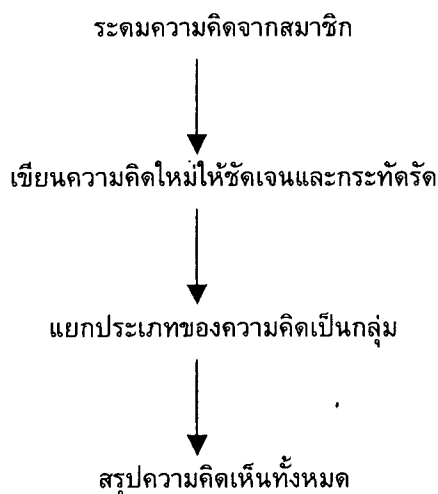
2.1 การระดมพลังสมองมุ่งแต่ด้าน "ปริมาณ" ของความคิด เพื่อให้ได้ความคิดมากที่สุด ขั้นนี้มีได้เน้น "คุณภาพ"

2.2 ให้โอกาสทุกคนมีอิสระโดยไม่ต้องเกรงว่าจะซ้ำกับความคิดของคนอื่น หรือเป็นความคิดที่ผิด ไม่เข้าเรื่อง

2.3 ถ้ายังคิดไม่ออกให้พยายามคิดต่อจากข้อเสนอแนะของผู้อื่น เพราะความคิดของผู้อื่นอาจช่วยกระตุ้นให้ความคิดพุ่งพรูออกมาได้

2.4 ต้องระงับการวิจารณ์ความคิดเห็นของผู้อื่นไม่ว่ากรณีใดๆ เพราะจะเป็นการสกัดกั้นความคิดของผู้อื่น

ประโยชน์ของการระดมพลังสมอง คือ สามารถนำไปใช้ในการเลือกปัญหา หาสาเหตุของปัญหา ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

3. กระบวนการคิดแก้ปัญหา จากสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันทำให้เกิดปัญหาต่างๆขึ้น และมีส่วนเกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนมีหน้าที่ต้องร่วมกันแก้ปัญหาด้วยกระบวนการที่มีระบบ ดังที่ จันทิกภา ลิ้มปิเจริญ (2522 : 63) ได้เสนอขั้นตอนแก้ปัญหา ดังนี้

1. ทำความเข้าใจกับปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น มองให้ชัดว่าอะไร คือปัญหาหรืออุปสรรค
2. อภิปรายถกเถียงเกี่ยวกับปัญหานั้น รวมทั้งวิเคราะห์ปัญหาหาสาเหตุที่มาของปัญหา
3. เสนอวิธีแก้ปัญหาร่วมกัน โดยรวบรวมวิธีการทุกอย่างที่พอจะแก้ไขได้
4. อภิปรายคัดเลือกวิธีที่เห็นว่าได้ผลมากหรือน้อย โดยเรียงลำดับความสำคัญ ความสามารถในการแก้ปัญหาของวิธีนั้นๆ
5. ตัดสินใจร่วมกันเลือกวิธีที่ได้จากการอภิปรายสรุปในข้อ 4
6. วางแผนการทำงานเพื่อแก้ปัญหาหรืออุปสรรคให้สอดคล้อง กับแผนหรือวิธีการที่วางไว้
7. ลงมือปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย หรือรับผิดชอบมา
8. สรุปผลการประเมินการแก้ปัญหาครั้งนั้น เพื่อหาข้อบกพร่องและข้อดีที่จะไปปรับปรุงในการแก้ไขครั้งต่อไป

นายยา ภัทรแสงไทย (2525 : 275 - 276) กล่าวว่า สถานการณ์ในการแก้ปัญหาควรประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

1. การคำนึงและการทำความเข้าใจในปัญหาด้วยการอภิปรายคำถามและปัญหาที่หยิบยกขึ้นมา คำถามและปัญหาส่วนมากที่ตั้งขึ้นมักจะเป็นผลจากการสำรวจของผู้เรียนเอง อาจดูจากภาพยนตร์ รูปภาพ และฟังเรื่องราว เรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหรืออาจเป็นคำถาม หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน
2. การวางแผนกลุ่ม ตามข้อมูลที่ต้องการแนวทางในการรวบรวมข้อมูล กระบวนการใช้ข้อมูล และควรมีความรับผิดชอบร่วมกัน
3. การรวบรวมข้อมูลด้วยการทดลอง การอ่าน และกระบวนการต่างๆจากสื่อการเรียนการสอน ในรูปต่างๆ การสาธิต การจัดนิทรรศการ และการใช้แหล่งความรู้ในห้องสมุด
4. การประเมินผลและการทำความเข้าใจในข้อมูลด้วยการเปรียบเทียบแหล่งความรู้ต่างๆ การตรวจสอบผลที่ได้ซึ่งต่างกัน การสาธิตหรือการทดลองซ้ำ การดูภาพยนตร์อีกครั้งหนึ่ง เพื่อเป็นการทบทวน การตรวจสอบให้แน่ชัดกับประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมา
5. การรวบรวมข้อมูลและการสรุปโดยการกำหนดแนวทางไว้ เช่นกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานของกลุ่ม
6. การตัดสินใจและการใช้ข้อมูลในการปฏิบัติงานกลุ่ม เช่น สร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใด การแสดงบทบาท การชมสไลด์ หรือศึกษาเอกสาร เป็นต้น
7. การประเมินการตัดสินใจ เป็นผลมาจากการปฏิบัติงานกลุ่ม การอภิปราย การแสดงความคิดเห็นร่วมกัน และแนวทางอื่นๆ ที่ใช้กับการประเมินผลส่วนบุคคลและประเมินผลกลุ่ม

ไวท์ และคอสคาเรลลี (White and Coscarelli. 1986 : 144 - 169) ได้เสนอกระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีระบบ ซึ่งขึ้นอยู่กับความคิดเห็น ดังนี้

1. นิยามปัญหา โดยศึกษาหาสาเหตุและสภาพของปัญหา ปัญหาต่างๆย่อมมีเครื่องบ่งชี้ถึงลักษณะของปัญหา การนิยามปัญหาจึงเป็นการระบุจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหา ซึ่งจุดมุ่งหมายที่ดีต้องอธิบายว่าเราต้องการอะไรแต่ไม่ควรระบุหรือชี้เฉพาะปัญหาอย่างไรอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ

2. ระบุข้อจำกัดของปัญหา สมมติฐานและข้อเท็จจริงของปัญหา ชั้นนี้ต้องอธิบายความแตกต่างระหว่างสภาพเป็นจริงและข้อจำกัดของปัญหา ซึ่งได้จากการอภิปรายและพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ หลังจากนั้นจึงตั้งสมมติฐานที่มีเหตุผลในการแก้ปัญหา

3. พัฒนาแนวทางแก้ปัญหาที่เป็นไปได้และเลือกแนวทางแก้ปัญหา ในขั้นนี้จะต้องมีการระดมพลังสมอง ซึ่งมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 3.1 ต้องไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์
- 3.2 ให้เป็นไปโดยเสรี
- 3.3 ยิ่งความคิดแตกต่างมากยิ่งดี ถ้ามีปริมาณมากคือความต้องการ
- 3.4 มีการเชื่อมโยงและปรับปรุงความคิดของคนอื่นๆ

การระดมพลังสมองจะเป็นการเลือกหาวิธีการต่างๆ ยิ่งมากยิ่งดี โดยยังไม่มีประเมินผลทันที จากนั้นจึงเลือกแนวทางที่เป็นไปได้ในการแก้ปัญหา

4. ขั้นวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผลการแก้ปัญหาชั้นนี้จะเลือกแนวทางแก้ปัญหาต่างๆ ให้เหลือเพียงทางเดียว โดยพิจารณาจากความยืดหยุ่น ความถูกต้องของคุณธรรม จริยธรรม จากนั้นจะนำรายละเอียดของการแก้ปัญหามาสังเคราะห์อีกครั้งหนึ่ง โดยพิจารณาถึงผลดีผลเสียที่จะตามมา แล้วจึงนำไปปฏิบัติ ซึ่งจะมีการติดตามประเมินผลอีกครั้งว่า การแก้ปัญหานั้นขึ้นหรือไม่ เพื่อที่จะได้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2.1.6 การสร้างกรณีตัวอย่าง

การสร้างกรณีตัวอย่างขึ้นนั้น ครูผู้สอนจะต้องตั้งตัว กระตือรือร้นต่อชาวคราวความเคลื่อนไหว รู้จักสังเกต และหากรณีต่างๆอย่างมีหลักเกณฑ์ และสามารถปรับเหตุการณ์เหล่านั้นให้สอดคล้องกับเนื้อหาทาง จริยธรรม ตรงกับวัย และระดับวุฒิภาวะของผู้เรียน ครูสามารถมีแนวทางในการสร้างกรณีตัวอย่าง ดังนี้ (สมพงษ์ จิตระดับ. 2530 : 83 – 84)

1. เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง หรือมีส่วนใกล้เคียงกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคม กรณีตัวอย่างไม่ควรเป็นเรื่องที่ตั้งขึ้นเอง หรือเขียนจากจินตนาการโดยสมมติให้เกิดขึ้นตามความต้องการ การใช้บุคคล เหตุการณ์ สิ่งแวดล้อม ควรเป็นจริงด้วย

2. เป็นเรื่องที่ยังหาข้อยุติหรือข้อสรุปไม่ได้ มีประเด็นที่ต้องใช้ความคิดของบุคคลหลายๆฝ่าย ทางเลือกของความคิดเห็นหรือคำตอบมีหลายแนวทางและเปิดกว้าง การตัดสินใจกระทำได้หลายทาง เพื่อจะพิจารณาว่าทางใดเหมาะสมที่สุด กรณีตัวอย่างที่ไม่มีทางเลือกจะไม่ก่อให้เกิดความรู้

3. มีสาระน่าสนใจ สนุกสนาน แทรกข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆได้ด้วยตนเอง

4. ให้ข้อมูลต่างๆอย่างเพียงพอในการกำหนดปัญหาหรือประเด็นในการคิดตัดสินใจ กรณีตัวอย่างไม่ควรยากเกินไปจนผู้เรียนไม่สามารถหาคำตอบได้ หรือง่ายเกินไปจนผู้เรียนไม่ต้องใช้สติปัญญาในการคิดมาก กรณีตัวอย่างที่ดีควรมีการแสดงทางเลือกในการตัดสินใจอย่างเด่นชัด

5. สอดคล้องกับเนื้อหาจริยธรรม เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา

6. ปรับเป็นกิจกรรมที่แสดงออกและเคลื่อนไหวได้ กรณีตัวอย่างจะเป็นรูปธรรมมากขึ้น ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการแสดงออก การรับรู้ และปฏิสัมพันธ์

7. ท้ายสุดของกรณีตัวอย่างต้องมีคำถามหรือประเด็นที่ใช้ในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น

สรุปได้ว่า การสร้างกรณีตัวอย่าง จะต้องเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงหรือเขียนจากจินตนาการโดยแทรกข้อคิดที่เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับเนื้อหาจริยธรรม เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ของผู้เรียน โดยต้องมีประเด็นในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นด้วย

2.1.7 การเขียนกรณีตัวอย่าง

มีวิธีการ ดังนี้ (สมพงษ์ จิตระดับ. 2530 : 84)

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของกรณีตัวอย่าง เพื่อให้เกิดความชัดเจนและความเข้าใจตรงกัน โดยระบุให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนปฏิบัติอย่างไร คุณธรรมที่ศึกษา ความคิดรวบยอดของสิ่งที่ควรรู้
2. รวบรวมข้อมูล เหตุการณ์ เรื่องราวที่เกิดขึ้น โดยการสังเกต สัมภาษณ์ ค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือประเภทต่างๆ การเลือกสรรข้อมูลที่ตรงกับเรื่องราว มีสาระให้ข้อคิด จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ครูต้องพิจารณาให้ดี
3. ระบุเหตุการณ์ที่สำคัญของกรณีตัวอย่างให้ชัดเจน แบ่งเหตุการณ์และลำดับของเรื่องราวให้ต่อเนื่อง ไม่สับสน ผู้เรียนไม่สามารถรู้เค้าโครงของเรื่องได้
4. ลงมือเขียนกรณีตัวอย่าง ใช้สำนวนภาษาง่าย ๆ กะทัดรัด ไม่ยากเกินไปและเข้าใจให้ผู้เรียนติดตามเรื่อง
5. ไม่ควรเขียนในแนวชี้ช่องทาง หรือชักนำให้ผู้เรียนต้องคิดตัดสินใจในแนวที่ครูต้องการ
6. กำหนดวิธีการแบ่งกลุ่ม การวิเคราะห์ เวลาที่ใช้ในการอภิปรายข้อมูลที่ใช้ประกอบ และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การกำหนดประเด็นปัญหาที่ใช้ในกรณีตัวอย่าง
7. เป็นการวิเคราะห์ การใช้ความคิดและเขียนให้มีทางเลือกแก้ปัญหาได้หลายๆทาง
8. ชื่อของบุคคล สถานที่ เหตุการณ์สำคัญๆ บางครั้งต้องเปลี่ยนแปลง ไม่ควรจริงตามที่เกิดขึ้น
9. จัดทำคู่มือการใช้กรณีตัวอย่าง วัตถุประสงค์สำคัญในการเขียน แนวทางการแก้ปัญหา วิธีการสอน การเฉลยตัวปัญหาและประเด็นที่เหมาะสม เป็นต้น
10. เขียนใหม่เพื่อปรับปรุงกรณีตัวอย่าง ในกรณีที่ข้อมูลเปลี่ยนไป และการนำไปใช้กรณีที่พบว่ายากหรือง่ายเกินไปสำหรับผู้เรียน ภาษาที่ใช้ไม่เหมาะสม เหตุการณ์ไม่น่าสนใจ เป็นต้น

2.1.8 การเตรียมการสอนของครูด้วยการสอนกรณีตัวอย่าง

ครูควรใช้หลักในการปฏิบัติดังนี้ (วารี ธิรจิตร. 2534 : 201 - 202)

1. ศึกษาจุดประสงค์ว่าจะกำหนดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องใดบ้าง แล้วกำหนดเนื้อหาให้ตรงตามจุดประสงค์นั้นๆ
2. คัดเลือกกรณีตัวอย่างที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ และเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียนในเรื่องความสนใจ ประสบการณ์และวัยของผู้เรียน
3. สร้างกรณีตัวอย่าง อาจสร้างขึ้นเองโดยการสมมติเรื่องราวขึ้นมาหรือเลือกเหตุการณ์จากหนังสือพิมพ์ หรือเรื่องจริงตามความเหมาะสม

4. สร้างประเด็นปัญหาให้นักเรียนได้วิเคราะห์ อธิบาย ถกเถียง เพื่อช่วยในการตัดสินใจ ในการแก้ปัญหาเหล่านั้นๆ เพื่อประกอบการอภิปรายและสรุป

สำหรับขั้นตอนในการจัดสอน มีดังนี้

1. สนทนาทบทวนความรู้เดิม และนำเข้าสู่เรื่องที่จะเรียนด้วยภาพคำถาม
2. เมื่อนักเรียนทราบเรื่องที่จะเรียน ครูสรุปแนวทางการเรียนให้นักเรียนเข้าใจตรงกัน ให้แต่ละกลุ่มศึกษากรณีตัวอย่าง และสรุปประเด็นปัญหา

3. แจกเอกสารที่ประกอบด้วยกรณีตัวอย่าง และประเด็นปัญหา

4. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยประมาณ 5 – 6 กลุ่มให้แต่ละกลุ่มมีหัวหน้าและเลขานุการ

5. ให้แต่ละกลุ่มศึกษากรณีตัวอย่าง อภิปราย ถกเถียง เพื่อสรุปประเด็นปัญหา

6. ตัวแทนของกลุ่มทุกกลุ่ม ออกมาอภิปรายผลสรุปของกลุ่มในประเด็นปัญหาต่างๆที่กลุ่มรับผิดชอบ

ผิดชอบ

7. ครูและนักเรียนช่วยกันอภิปราย สรุปประเด็นต่างๆ พร้อมทั้งให้นักเรียนสรุปให้ได้ว่าในเรื่องนี้ให้สาระสำคัญอะไรบ้าง นักเรียนจะตั้งชื่อเรื่องนี้ว่าอย่างไร และกรณีตัวอย่างนี้จะนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนอย่างไรบ้าง

ในขั้นของการอภิปรายสรุปผลตอนท้ายเป็นขั้นที่สำคัญที่สุด ที่นักเรียนควรจะได้ทราบแนวสรุปของประเด็นปัญหานั้นๆ ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจชัดเจนมากยิ่งขึ้นต่อสิ่งที่เรียนรู้ ทำให้ไม่มีข้อที่โต้แย้งหรือวิพากษ์วิจารณ์ต่อไปอีก

2.1.9 การนำกรณีตัวอย่างไปใช้

เริงลักษณ์ โรจนพันธ์ (2529 : 68 – 69) กล่าวถึงการนำกรณีตัวอย่างไปใช้ ทำได้หลายรูปแบบ ดังนี้

1. เป็นคำพูดหรือข้อเสนอแนะ โดยการเล่าให้ฟังหรือเปิดเทปอัดเสียง
2. เป็นลายลักษณ์อักษร หรือภาพ เช่น ข้อเขียน จดหมายเหตุ หรือรายงานแผนภูมิ แผนที่ ภาพยนตร์ สไลด์ ฯลฯ

3. เป็นงาน เช่น การปฏิบัติงานของหน่วยงาน องค์การที่กำลังดำเนินอยู่ ในกรณีนี้ผู้ศึกษาต้องไปศึกษาที่หน่วยงานนั้น

สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 85 - 86)

1. การศึกษาแยกแยะหัวข้อคุณธรรมที่ต้องการสอน เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง การตั้งความคิดรวบยอด การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณธรรมที่ต้องการเน้นและสอน

2. คัดเลือกข่าว เรื่องราว ตัวอย่างเหตุการณ์ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับคุณธรรมที่ต้องการสอน ปรับให้เข้ากับวัย ประสบการณ์ สิ่งแวดล้อมของผู้เรียน

3. กำหนดขั้นตอนและรายละเอียดของการนำไปใช้ จุดมุ่งหมาย ลำดับขั้นของการแสดงออก จำนวนกลุ่มและนักเรียนแต่ละกลุ่ม สถานที่ เวลาที่ใช้ สื่อการสอนประกอบบทบาทของนักเรียน ประเด็นที่ใช้ในการอภิปรายแสดงความคิดเห็น ตัวอย่างข้อมูลเพิ่มเติมปัญหาและอุปสรรคต่างๆ แนวทางและวิธีแก้ไข

4. การนำไปใช้ในชั้นเรียน ครูต้องเริ่มนำให้นักเรียนเห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียนรู้อีก การกำหนดขอบเขตเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง ปัญหาทางคุณธรรมที่เกิดขึ้น การเตรียมห้องเรียน และบรรยากาศให้เหมาะสม

สมกับกรณีตัวอย่าง การอภิปราย การแบ่งกลุ่ม ข้อตกลงที่ใช้ หลังจากนั้นกรณีตัวอย่างจะเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด นักเรียนจะศึกษากรณีตัวอย่างด้วยตนเอง มีการอภิปรายกลุ่มย่อย เสนอความคิดเห็น การซักถาม การเพิ่มเติมข้อมูล ตัวอย่างต่างๆ และสุดท้าย คือ การตอบปัญหาหรือประเด็นพร้อมกับเหตุผลท้ายของกรณีตัวอย่างที่กำหนดให้

5. การเพิ่มเติมเนื้อหา เอกสารเสริมประสบการณ์ แบบประเมินผลตนเองหรือกลุ่มเกี่ยวกับคุณธรรมที่ต้องการสอน

6. แนวสรุปและประเด็นที่นักเรียนควรได้รับเป็นขั้นตอนที่ทำให้กรณีตัวอย่างเกิดความชัดเจน ในสิ่งที่เรียนรู้ ความขัดแย้งลดลง ครูผู้สอนจึงต้องมีแนวสรุปและการตั้งคำถามนำเพื่อให้นักเรียนสามารถสรุปแนวคิดสาระสำคัญของคุณธรรมได้ด้วยตนเอง

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง (2534 : 45) กล่าวว่า กรณีตัวอย่างสามารถนำเสนอได้ในหลายๆทางด้วยกัน ในรูปแบบของความเรียง ตาราง แผนภูมิ รูปภาพ เป็นต้น จะนำเสนอในรูปแบบใดก็ควรจะเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์การสอนและระยะเวลาด้วย

วารี ธีระจิตร (2534 : 201) กล่าวถึงการนำการสอนกรณีตัวอย่างไปใช้ ครูควรใช้หลักในการปฏิบัติ ดังนี้

1. ศึกษาจุดประสงค์ว่าจะกำหนดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องใดบ้าง แล้วกำหนดเนื้อหาให้ตรงตามจุดประสงค์นั้นๆ

2. คัดเลือกกรณีตัวอย่างที่เหมาะสมกับจุดประสงค์และเนื้อหาให้เหมาะกับผู้เรียน ในเรื่องความสนใจ ประสบการณ์ และวัยของผู้เรียน

3. สร้างกรณีตัวอย่างอาจสร้างขึ้นเองโดยการสมมติเรื่องราวขึ้นมา หรือเลือกเหตุการณ์จากหนังสือพิมพ์ หรือเรื่องจริงตามความเหมาะสม

4. สร้างประเด็นปัญหาให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ อภิปราย ถกเถียงเพื่อช่วยในการตัดสินใจในการแก้ปัญหาประเด็นปัญหานั้นๆ เพื่อประกอบการอภิปรายและสรุป

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2536 : 5 - 6) กล่าวว่า การนำกรณีตัวอย่างไปใช้ประกอบการสอนเรื่องที่น่ามาใช้เป็นกรณีในการเรียนนั้นควรจะเป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในสภาพชุมชน โรงเรียน หรือสถาบันนั้นตั้งอยู่ในกรณีที่เป็นปัญหา ควรจะศึกษาว่าอะไรน่าจะเป็นสาเหตุ และทางแก้ควรจะมีกี่ทาง ทำได้อย่างไรบ้าง ให้ผู้อภิปรายทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นที่ทุกคนจะได้เรียนรู้ความคิดซึ่งกันและกัน ประสบการณ์จากการศึกษกรณี จะไม่มีทฤษฎีใดๆและจะเป็นการเพิ่มประสบการณ์ให้กับผู้เรียนอีกด้วย

สรุปได้ว่า การนำกรณีตัวอย่างไปใช้ในการเรียนการสอนสามารถทำได้หลายรูปแบบ โดยอาจเป็นคำพูด ข้อเขียน ภาพหรือแผนภูมิแผนที่ เพื่อนำเสนอให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์

2.1.10 ขั้นตอนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบกรณีตัวอย่าง

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524 : 83) กล่าวถึง ขั้นตอนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบกรณีตัวอย่าง ไว้ดังนี้

1. ชั้นเลือกปัญหาหรือหัวข้อที่จะศึกษา ปัญหาที่กำหนดควรจะต้องเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจหรือการตีความหมาย การหาสาเหตุและวิธีแก้ปัญหา

2. ชั้นเลือกกรณีตัวอย่าง ต้องให้สอดคล้องกับหัวข้อที่จะศึกษา ปกติผู้เรียนต้องศึกษารายละเอียดของกรณีตัวอย่าง ดังนั้น ครูจึงต้องเตรียมเครื่องมือหรือสิ่งในการศึกษาให้แก่ผู้เรียน การเสนอกรณีตัวอย่างทำได้ในรูปเอกสาร และภาพยนตร์ รูปภาพหรือการแสดงบทบาทสมมติก็นำมาใช้เป็นสื่อได้

3. **ขั้นเตรียมตัวผู้เรียน** คือการแนะนำจุดมุ่งหมายหรือปัญหาที่จะต้องพิจารณากับผู้เรียนก่อนลงมือศึกษา ซึ่งจะช่วยให้มีความสนใจและจะทำให้ผู้เรียนศึกษายากเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. **ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง** การสอนอาจทำได้โดยให้ผู้เรียนอ่านกรณีตัวอย่างจากเอกสารหรือชมภาพยนตร์ ชมการแสดงบทบาทสมมติหรือการฟังเทปบันทึกเสียง ครูอาจจะเล่ากรณีตัวอย่างให้ฟังแบบเล่านิทานก็ได้ ข้อสำคัญครูต้องใช้สื่อต่างๆมาประกอบการเล่า เช่น ภาพ

5. **ขั้นวิเคราะห์** ขั้นนี้ครูจะจดคำถามต่างๆที่ได้เตรียมไว้ลงบนกระดาน เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ของผู้เรียน คำถามในขั้นนี้ควรเป็นปัญหาที่สัมพันธ์กับกรณีตัวอย่างโดยตรง ถ้ามีบุคคลที่เกี่ยวข้องในกรณีตัวอย่าง การเอ่ยชื่อบุคคลออกมาโดยตรง จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกรู้ว่าได้ศึกษากรณีตัวอย่างนั้นๆอย่างจริงจัง การวิเคราะห์อาจกระทำโดย การอภิปรายร่วมกันหรืออภิปรายกลุ่มย่อย แล้วให้ตัวแทนออกมารายงานผล ข้อสำคัญครูต้องจดบันทึกคำตอบ ข้อคิดของผู้เรียนลงบนกระดานคำอย่างเป็นระเบียบ เพื่อให้ผู้เรียนจะได้สังเกตพิจารณาผลการวิเคราะห์ของตนเองอีกครั้ง ก่อนสรุปข้อคิดเห็น

6. **ขั้นสรุปข้อคิดและหลักการ** ในขั้นนี้ครูตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนสรุปข้อคิดที่ได้จากการวิเคราะห์รายละเอียดต่างๆ ของกรณีตัวอย่างให้เป็นหลักการทั่วไป เป็นขั้นที่ครูจะได้เสนอหลักการหรือทฤษฎีหรือข้อปฏิบัติที่สัมพันธ์กับกรณีตัวอย่าง ซึ่งครูได้ศึกษาค้นคว้าเตรียมมาเป็นอย่างดีแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีหลักการ มีแนวปฏิบัติกว้างขวาง

ฉันทนา ภาคบงช (2528 : 2) ได้กำหนดขั้นตอนของการศึกษกรณีตัวอย่าง ไว้ดังนี้

1. ขั้นเตรียม

กำหนดสาระสำคัญที่ต้องสอน และคัดเลือกกรณีตัวอย่างที่เหมาะสมกับเนื้อหา

2. ขั้นดำเนินกิจกรรม

2.1 เสนอกรณีตัวอย่างแก่ผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย

2.2 ให้ศึกษาประเด็นจากเรื่องด้วยตนเอง

2.3 ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายความคิดเห็นแล้วสรุปหาข้อยุติ

2.4 รวมกลุ่มใหญ่เพื่อเสนอสรุปผลการอภิปรายด้วยการรายงานหรือแสดงบทบาทสมมติ

2.5 ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

3. ขั้นสรุป

3.1 สรุปประเด็น เนื้อหา โดยโยงความคิดเห็นที่ได้รับจากการศึกษกรณีตัวอย่างไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 สังเกตการอภิปราย การตอบคำถามรายบุคคล หรือการทำแบบทดสอบ

3.3 สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในขณะรายงานหรือแสดงบทบาทสมมติ

3.4 สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนจากการปฏิบัติจริงหรือวิธีอื่นที่เหมาะสม

บุญทัน อยู่บุญชม (2533 : 149) กล่าวถึงขั้นตอนการสอนด้วยกรณีตัวอย่าง ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการของครู

กำหนดเนื้อหา ความคิดรวบยอดที่ต้องการสอน และคัดเลือกข่าว เรื่องราวตัวอย่างเหตุการณ์ที่เหมาะสม

2. ขั้นการสอน

เริ่มด้วยการเสนอกรณีตัวอย่างแก่นักเรียน แล้วให้ประเด็นคำถามจากเรื่องในกรณีตัวอย่าง โดยแบ่งกลุ่มอภิปรายความคิดเห็นเพื่อหาข้อยุติโดยกำหนดเวลาให้ หลังจากนั้นจึงให้รวมกลุ่มใหญ่เสนอรายงาน สรุปผลการอภิปราย ซึ่งอาจให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้แล้ว ครูจึงสรุปประเด็นปัญหาที่ต้องการ

3. ชั้นประเมินผล

สังเกตจากการอภิปราย และตอบคำถามเป็นรายบุคคลหรือให้ทำข้อทดสอบ สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนจากการปฏิบัติจริง

สรุปได้ว่า ขั้นตอนสอนกรณีตัวอย่างมี 3 ขั้นตอน คือ ชั้นเตรียม ชั้นดำเนินกิจกรรม และชั้นสรุปผล

2.1.11 ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษากรณีตัวอย่าง

เอ็ดจ์ และโคลแมน (Edge and Coleman. 1982 : 6 – 9) ได้ชี้ให้เห็นประโยชน์ของการเรียนการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง ดังนี้

1. ผู้เรียนสามารถคิดได้อย่างละเอียดรอบคอบ และคิดได้อย่างชัดเจนถึงแม้จะเป็นสถานการณ์ที่ยุ่ยากซับซ้อน เป็นสถานการณ์ที่น่าสงสัยหรือคลุมเครือก็ตาม
2. ผู้เรียนสามารถใช้เป็นกลไกในการวางแผนปฏิบัติอย่างมีเหตุผลถูกต้อง และมีลักษณะสร้างสรรค์
3. ผู้เรียนสามารถใช้เป็นเครื่องมือประยุกต์การวิเคราะห์เชิงปริมาณได้ เมื่อกรณีตัวอย่างเป็นปัญหาตัวเลขการเงินและสัดส่วนเป็นต้น
4. ผู้เรียนสามารถที่จะแยกแยะข้อมูลที่มีความสำคัญ สามารถระบุวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไข
5. ผู้เรียนสามารถที่จะชี้ข้อมูลที่สำคัญที่ขาดหายไปที่ใช้สำหรับการวางแผนปฏิบัติและการตัดสินใจ
6. ผู้เรียนสามารถที่จะสื่อสารให้เกิดความเข้าใจด้วยปากเปล่าจากการแสดงความคิดเห็นและอภิปราย
7. ผู้เรียนสามารถเขียนตามเรื่องได้อย่างกระชับและชัดเจนสามารถที่จะเขียนรายงานได้อย่างมีน้ำหนักและสนใจ
8. ผู้เรียนสามารถใช้เป็นเครื่องมือและเป็นเครื่องชี้แนะที่จะเพิ่มพูนความสามารถ
9. ช่วยให้ผู้เรียนมีความสุขรอบคอบ และมีวุฒิภาวะในการใช้ดุลยพินิจตัดสินใจกิจกรรมต่างๆ ได้ดีขึ้น

วิจิตร สิ้นศิริ (ม.ป.ป. : 4) กล่าวถึงประโยชน์ของการศึกษากรณีตัวอย่าง ไว้ดังนี้

1. ทำให้ผู้เรียนสามารถเผชิญปัญหามากมายในเวลาจำกัด
2. ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และมีความกระตือรือร้น
3. ทำให้ผู้เรียนสนุกสนาน ตื่นเต้น ไม่เบื่อหน่าย
4. ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น
5. ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือโดยไม่คิดถึงการแข่งขัน
6. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนแจ่มชัด

7. ทำให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดพิจารณาเหตุการณ์อย่างรอบคอบ อภิปรายปัญหาได้อย่างลึกซึ้ง มีหลักการ เหตุผล คุณธรรม และมองทิศทาง แนวคิดของตนได้ทะลุปรุโปร่ง
8. ทำให้ผู้เรียนได้พบกับปัญหาต่างๆ ก่อนที่จะเกิดในชีวิตจริง
9. ทำให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำปัญหาที่ยุ่งยากให้เป็นปัญหาที่ง่ายขึ้น
10. ทำให้ครูเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้ชี้แนะแนวทาง
11. เป็นการถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบ
12. ใช้แนวทางกระบวนการตัดสินใจในการแก้ปัญหาในอนาคต
13. การตัดสินใจแก้ปัญหาแม้จะผิดพลาดก็ไม่ทำให้เกิดความเสียหาย แต่เป็นบทเรียนที่จะสอนให้รู้จักการปรับปรุงต่อไป

วารี ธีรจิตร (2534 : 200) กล่าวถึงประโยชน์ของกรณีตัวอย่าง ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการรู้จักวิเคราะห์ แยกแยะปัญหาจากเรื่องที่เป็นกรณีตัวอย่างนั้นๆ
2. ช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ และตัดสินใจจากเหตุผลต่างๆอย่างมีหลักเกณฑ์
3. ให้ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์ซึ่งกันและกันจนหาข้อสรุปจากประเด็นปัญหาต่างๆของกลุ่มได้
4. ช่วยให้เกิดการยอมรับความคิดเห็นในข้อสรุปของกลุ่มและเป็นการส่งเสริมทักษะของการทำงานกลุ่ม และการแก้ปัญหาจากความร่วมมือของกลุ่มได้อย่างดี

5. เพื่อประยุกต์การนำไปใช้ เป็นการยอมรับโดยปราศจากข้อวิพากษ์วิจารณ์

ทิตนา ขวมมณี (2536 : 27) กล่าวถึงประโยชน์ของกรณีตัวอย่าง ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด และพิจารณาข้อมูลที่ได้รับอย่างเคร่งครัด
2. ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำเอากรณีตัวอย่างต่างๆซึ่งคล้ายคลึงมาใช้ในชีวิตจริง
3. ช่วยให้การเรียนมีลักษณะใกล้เคียงกับความจริง ซึ่งมีส่วนทำให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น อภิปรายวิเคราะห์ แยกแยะปัญหา เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่มีเหตุผลร่วมกัน

สรุปได้ว่า กรณีตัวอย่างมีประโยชน์ คือ ช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น อภิปราย รู้จักการวิเคราะห์ แยกแยะปัญหา เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่มีเหตุผลร่วมกัน

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง

ชูศักดิ์ สิงห์อุตร (2532 : 72 - 73) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือครูของหน่วยศึกษานิเทศก์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จารุวรรณ เพ็ญสุข (2533 : 71 - 72) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีการสอนแบบ การเรียนเป็นทีมที่จัดกิจกรรมด้วยการใช้กรณีตัวอย่าง กับการสอนตามคู่มือครู พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลอง และ

กลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีมนุษยสัมพันธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พัชรินทร์ ธารีรัฐการพ์ (2535 : 82 – 83) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยเทคนิคการสอนแบบกรณีตัวอย่าง กับการสอนตามคู่มือครู พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสามารถในการแก้ปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อัจฉิมา จินวาลา (2535 : 64 – 67) ศึกษาเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและกรณีตัวอย่างที่มีต่อความรับผิดชอบต่อโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคลองเสื่อน้อย กรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยกรณีตัวอย่างมีความรับผิดชอบต่อโรงเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โสภณ ศรีสุวรรณวัฒนา (2538 : 67 – 68) ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อทัศนคติวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษาวิชาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า นักศึกษาวิชาพยาบาลที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่างมีทัศนคติต่อวิชาชีพดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักศึกษาวิชาพยาบาลที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่างกับนักศึกษาวิชาพยาบาลที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง มีทัศนคติวิชาชีพแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อัญชลี เครือคำขาว (2540 : 111 – 112) ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคล โดยการสอนแบบเทคนิคกรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ กับการสอนตามคู่มือการสอนของศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคล โดยการสอนแบบเทคนิคกรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ กับการสอนตามคู่มือการสอนของศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมทำงานกลุ่มแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิตยา ชงัดเวช (2541 : 27 – 28) ศึกษาผลของการใช้กรณีตัวอย่างควบคู่กับการเสริมแรงทางสังคมที่มีต่อการดูแลตนเองของสตรีมีครรภ์แรก ในระยะก่อนคลอด โรงพยาบาลตำรวจ พบว่า สตรีมีครรภ์แรกมีการดูแลตนเองเพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการใช้กรณีตัวอย่างอย่างควบคู่กับการเสริมแรงทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การใช้กรณีตัวอย่างเป็นวิธีที่สามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านต่างๆได้ ได้แก่ มนุษยสัมพันธ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การให้เหตุผล การทำงานเป็นกลุ่ม พฤติกรรมการเรียน ทัศนคติ ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน การใช้กรณีตัวอย่างช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการแก้ปัญหา โดยร่วมกันอภิปรายกับเพื่อนและครู ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะใช้กรณีตัวอย่างเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

3.1.1 ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์

คำว่า Emotional Intelligence หรือ EQ นั้น ในภาษาไทยยังไม่มีคำจำกัดความที่แน่นอน ต่างคนต่างแปล จึงมีคำแปลมากมาย เช่น สติอารมณ์, เซวน์อารมณ์, ความฉลาดทางอารมณ์, อัจริยะทางอารมณ์, ปัญญาอารมณ์ ฯลฯ แต่ในงานวิจัยนี้จะใช้คำว่า ความฉลาดทางอารมณ์ เพราะคำว่า "เฉลียวฉลาด หมายถึง มีปัญญาและไหวพริบดี" และคำว่า "อารมณ์ หมายถึง ความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อยๆ เช่น เตี้ยวอารมณ์ดี เตี้ยวอารมณ์ร้าย หรือหมายถึงนิสัยใจคอ เช่น เป็นคนอารมณ์เย็น" (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2525 : 249, 902) เมื่อพิจารณาความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ โดยรวม คือ การใช้ปัญญาเกี่ยวกับการแสดงอารมณ์ที่ออกมาให้มีเหตุผล (พระราชวรมุณี. 2542 : 7) นอกจากนี้ยังมีผู้ให้คำจำกัดความหมายของคำว่า ความฉลาดทางอารมณ์ ไว้ดังนี้

บาร์ออน (Bar - on. 1992 : 25) ให้ความหมายของคำว่า ความฉลาดทางอารมณ์ ไว้ว่า เป็นองค์ประกอบด้านส่วนตัว อารมณ์ และสังคมของบุคคลที่จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างประสบความสำเร็จ

คูเปอร์ และซาวาฟ (Cooper & Sawaf. 1997 : 21) ให้ความหมายไว้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นความสามารถของบุคคลในการรับรู้ เข้าใจ และรู้จักใช้พลังทางอารมณ์ของตนเป็นรากฐานในการสร้างสัมพันธภาพและโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น

ซาโลเวย์ และเมเยอร์ (Salovey & Mayer. 1990) ให้ความหมายไว้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึก และภาวะอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตน และผู้อื่นได้ มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเอง ทำให้สามารถชี้นำความคิดและการกระทำของตนได้อย่างสมเหตุสมผล สอดคล้องกับการทำงานและการดำเนินชีวิต โดยมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นๆ

โกลแมน (Goleman. 1998 : 317) ให้ความหมายไว้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นความสามารถในการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและความรู้สึกของผู้อื่น จนสามารถบริหารหรือจัดการกับอารมณ์ของตนเพื่อเป็นแรงจูงใจในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้อย่างประสบความสำเร็จ

โดนัลด์ซาล (คมเพชร ฉัตรศุภกุล และ ผ่องพรรณเกิดพิทักษ์ อ้างอิงจาก Donaldson. 1997 : 2) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพ และมีความสำคัญมากกว่า เซวน์ปัญญา บุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเอง สามารถที่จะเผชิญกับความเครียดได้อย่างเหมาะสม มีความยืดหยุ่น มีเป้าหมายในชีวิต มองโลกในแง่ดี และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

เวสซิงเจอร์ (Weisnger. 1998 : xvi) ให้ความหมายไว้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นการใช้อารมณ์อย่างฉลาด โดยตั้งใจให้อารมณ์ของเราทำงานให้เรา โดยการใช้อารมณ์นำพฤติกรรมและความคิดของเราให้เป็นไปในทางที่ส่งเสริมผลลัพธ์ของเรา

วีรวัดณ์ ปันนิตามัย (2542 : 12) ได้สรุปว่า ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นความสามารถของบุคคลที่ตระหนักรู้ความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายใน ตลอดจนความสามารถรอคอยการตอบสนองของความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมถูกกาลเทศะ สามารถให้กำลังใจตนเองในการที่จะเผชิญกับข้อขัดแย้งต่างๆ ได้อย่างไม่คับข้องใจ รู้จักขจัดความเครียดที่จะขัดขวางความริเริ่มสร้างสรรค์อันมีค่าของเราได้ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในฐานะผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างมีความสุข จนประสบความสำเร็จในการเรียน การงานและอาชีพ

เทอดศักดิ์ เตชคง (2542 : 39) ให้ความหมายไว้ว่า คือ ความสามารถของบุคคลในการนำไปสู่การเป็นคนดี มีคุณค่าและมีความสุข ซึ่งการเป็นคนดี คือ มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การมีคุณค่า คือ การมีสติรู้

ตัว (awareness) การมีความสุขเกิดจากการมองโลกในแง่ดี เลือหาความสุขใส่ตัว เมื่อเกิดความทุกข์ก็หาวิธีแก้ไขได้

สุรกุล เจนอบรม (2542 : 20) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นระดับความสามารถทางอารมณ์ของบุคคล ซึ่งประกอบด้วย

1. ความสามารถที่จะรับรู้ได้ว่าตัวเองและผู้อื่นมีอารมณ์หรือความรู้สึกอย่างไรและจะจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกอย่างไร

2. ความสามารถที่จะรู้ถึงความรู้สึกทางอารมณ์ที่ดีกับความรู้สึกทางอารมณ์ที่ไม่ดี รวมถึงวิธีการเปลี่ยนจากอารมณ์ที่ไม่ดีไปสู่อารมณ์ที่ดี

3. ความสามารถที่จะมีความระมัดระวังอารมณ์ของตนเองอยู่เสมอ ทักษะที่จะรับรู้ถึงอารมณ์และวิธีจัดการกับอารมณ์ ซึ่งจะช่วยให้มีความสุขและดำเนินชีวิตได้อย่างราบรื่น

แสงอุษา โลจนานนท์ และ กฤษณ์ รุยาพร (2543 : 16) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นความสามารถของบุคคลในการตระหนักถึงการใช้ปัญญากำกับอารมณ์ของตนเอง และการใช้ปัญญาในการบริหารอารมณ์ของผู้อื่น การใช้ปัญญากำกับอารมณ์ของตนเอง หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ เข้าใจ สามารถควบคุมและสร้างแรงกระตุ้นจากภายในให้กับตนเอง เพื่อเกิดเป็นแรงจูงใจในการทำงานต่างๆได้อย่างเหมาะสม ถูกกาลเทศะและถูกทางของคลองธรรม พร้อมทั้งมีความสามารถในการแสดงออกซึ่งอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสมและถูกกาลเทศะ ส่วนการใช้ปัญญาในการบริหารอารมณ์ของผู้อื่น หมายถึง การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถรับรู้และเข้าใจถึงความรู้สึกของผู้อื่น ให้กำลังใจตลอดจนมีความสามารถในการบริหารอารมณ์ผู้อื่น เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2544 : 14-15) ให้ความหมายไว้ว่า คือ ความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการในที่นี้ หมายถึง

1. รู้จักจัดการกับอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่น
2. เข้าใจสาเหตุและความเป็นไปของอารมณ์ความรู้สึก
3. เข้าใจความเกี่ยวข้องของความคิด ความรู้สึก และการกระทำ
4. มีใจกว้างยอมรับความรู้สึกทั้งทางบวกและทางลบ
5. แสดงอารมณ์อย่างเหมาะสม
6. รู้จักเลือกว่าตนควรคิด รู้สึก หรือกระทำอย่างไร
7. ตระหนักถึงอิทธิพลของอารมณ์
8. สามารถใช้อารมณ์ ความรู้สึกให้เป็นประโยชน์

จากนิยามความฉลาดทางอารมณ์ที่ได้กล่าวมา สรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักรู้ เข้าใจความรู้สึกนึกคิดต่ออารมณ์ตนเองและผู้อื่น และสามารถจัดการ ควบคุม และสามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งสามารถสร้างแรงจูงใจให้ตนเองและสร้างสัมพันธภาพอันดีกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3.1.2 องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์

เวกเนอร์ และสเตอร์นเบิร์ก (ประชัน จันทร์สุข. 2544 : 12 ; อ้างอิงจาก Wagner & Sternberg. 1985 : 439) เสนอว่า พฤติกรรมของผู้ที่ฉลาดด้าน "Practical intelligence" ที่เอื้อต่อความสำเร็จในวิชาชีพในการบริหารและชีวิต สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. การครองตน (Managing Self) คือ ความสามารถในการบริหารจัดการตนเองในแต่ละวันให้ได้ผลผลิตสูงสุด
2. การครองคน (Managing Other) คือ ทักษะความรู้ในการบริหารผู้ใต้บังคับบัญชาและมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี
3. การครองงาน (Managing Caree) คือ การสร้างผลงานกระทบที่ดีต่อสังคม องค์กร ประเทศชาติ เมเยอร์ และ สโลเวย์ (Mayer & Salovey . 1997 : 10-11) ได้แสดงโมเดลที่ปรับปรุงใหม่ โดยเสนอว่า ความฉลาดทางอารมณ์ มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ
 1. การรับรู้ (Perception) การประเมิน (Appraisal) การแสดงออก (Expression) ซึ่งอารมณ์ประกอบด้วย
 - 1.1 ความสามารถในการบอกอารมณ์และความรู้สึกของตนเองได้
 - 1.2 ความสามารถในการระบุอารมณ์ของผู้อื่นได้ โดยดูจากการอ่านงานออกแบบงานศิลป์ ภาษา เสียง พฤติกรรมและรูปภาพต่างๆ
 - 1.3 ความสามารถในการ แสดงอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม แสดงความต้องการได้สอดคล้องกับความรู้สึก
 - 1.4 ความสามารถในการจำแนกรู้สึกต่างๆที่ตรงกันข้ามได้อย่าง ว่า ถูกหรือผิด จริงหรือไม่จริง
 2. การใช้อารมณ์เกื้อหนุนความคิด (Emotional Facilitation of Thinking) ประกอบด้วย
 - 2.1 การใช้อารมณ์ในการจัดลำดับความคิด โดยการชี้ให้เห็นความสำคัญก่อนหลัง
 - 2.2 การใช้อารมณ์เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมและเกื้อหนุนต่อการตัดสินใจและจดจำความรู้สึกต่างๆได้
 - 2.3 การใช้อารมณ์ที่เปลี่ยนไปทำให้เกิดมุมมองที่กว้างและหลากหลายมากขึ้น จากการมองสิ่งต่างๆที่ตีเกินไป ไปสู่การมองในด้านอื่นๆด้วย
 - 2.4 การเกิดภาวะอารมณ์ที่หลากหลายทำให้สามารถมองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหา ความรู้สึกเป็นสุข ทำให้เกิดการคิดสร้างสรรค์และมีเหตุผล
 3. การเข้าใจ วิเคราะห์และใช้ความรู้จากอารมณ์ที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย
 - 3.1 ความสามารถในการระบุอารมณ์ และสามารถเห็นความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์และการใช้ถ้อยคำที่เหมาะสม
 - 3.2 ความสามารถในการตีความหมายของอารมณ์ที่เกิดขึ้น สืบเนื่องมาจากอารมณ์อีกอารมณ์หนึ่ง เช่น ความเสียใจเนื่องจากความสูญเสียสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
 - 3.3 ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกที่ซับซ้อนที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน
 - 3.4 ความสามารถในการเข้าใจความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ เช่น เปลี่ยนจากความโกรธมาเป็นความพอใจ
 4. การรับรู้และควบคุมอารมณ์ เพื่อส่งเสริมความมั่งคั่งทางอารมณ์และสติปัญญา ประกอบด้วย
 - 4.1 ความสามารถในการเปิดใจกว้างยอมรับต่อความรู้สึกที่ดีและไม่ดีที่เกิดขึ้น
 - 4.2 ความสามารถในการปลดปล่อยตนเองจากสภาวะอารมณ์ โดยพิจารณาจากข้อมูลและประโยชน์ที่ได้รับ
 - 4.3 ความสามารถในการพิจารณาภาวะอารมณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองและผู้อื่น รู้ว่าความรู้สึกหรืออารมณ์เหล่านั้น มีความชัดเจน มีเหตุผล เป็นปกติ และส่งผลต่อตนเองและผู้อื่นอย่างไร

4.4 ความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง และผู้อื่นได้ สามารถลด ควบคุมอารมณ์ที่ไม่ดีและแสดงออกซึ่งอารมณ์ที่ดีได้อย่างเหมาะสม ไม่บิตเบียนหรือแสดงออกเกินจริง

โกลแมน (Goleman, 1995 : 43-44) ได้เสนอองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ในทัศนะของสโลเวย์ ว่าประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ คือ

1. **ขั้นตระหนักรู้ในอารมณ์ตน (Know one's Emotion)** เข้าใจยังรู้ความเปลี่ยนแปลงในอารมณ์ภาวะอารมณ์ความต้องการของตนในแต่ละช่วงเวลาและสถานการณ์ เข้าทำนองผู้ที่รู้จักตนเองและเอาชนะตนเองได้เป็นผู้ที่ฉลาดที่สุด

2. **ขั้นบริหารจัดการอารมณ์ของตน (Managing Emotion)** เป็นความสามารถที่จะควบคุมจัดการกับความรู้สึกหรือภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม และชาญฉลาด โดยเสริมสร้างจากภาวะที่ตระหนักรู้ในอารมณ์ตน เมื่อเศร้า โกรธ ผิดหวังก็สามารถควบคุมตนได้ และนำพาภาวะอารมณ์ตนให้กลับคืนสู่ภาวะปกติได้โดยเร็ว

3. **ขั้นสร้างแรงจูงใจที่ดีให้แก่ตนเองได้ (Motivating Oneself)** การกระตุ้นเตือนตนให้คิดริเริ่มอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ ผลักดันตนเองมุ่งสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ จะนำมาซึ่งความสำเร็จ สามารถอดได้ รอได้ ไม่หุนหันใจเร็วด่วนได้ ผู้ที่ทำได้ดังนี้ จะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในงานมุ่งสู่เป้าหมายอย่างมีความตั้งใจ

4. **ขั้นสามารถรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นได้ (Recognizing Emotion in Other)** ความสามารถเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นพื้นฐานของความเก่งคน รู้เท่าทันในความรู้สึก ความต้องการ ข้อวิตกกังวลของผู้อื่น

5. **ความสามารถในการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ (Handling Relationships)** เป็นผลรวมของข้อ 1 – 4 ทำอย่างไรที่จะมีความสามารถในการสร้าง รักษาความสัมพันธ์ส่วนตัวและที่เกี่ยวกับงานไว้

โกลแมน (Goleman, 1998a : 98) ได้เสนอรอบแนวคิดที่เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ไว้ 2 หมวด 5 องค์ประกอบ 25 องค์ประกอบย่อย

1. สมรรถนะทางด้านสังคม เป็นการสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น ประกอบด้วย

1.1 การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) หมายถึง การตระหนักรู้ถึงความต้องการ ความรู้สึก และความห่วงใยของผู้อื่น ดังนี้

- การเข้าใจผู้อื่น รู้ถึงความรู้สึก มุมมอง สนใจข้อวิตกกังวลของผู้อื่น
- การมีจิตใจมุ่งบริการ คาดคะเน รับรู้ และตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดี
- การพัฒนาผู้อื่น ทราบความต้องการและช่วยพัฒนาเขาให้มีความรู้ความสามารถที่ถูกต้อง
- ให้โอกาสบุคคลอื่น สามารถมองเห็นความเป็นไปได้จากการมองเห็นความแตกต่างของบุคคล ไม่ถือเขาถือเรา
- ตระหนักรู้ถึงทัศนะความคิดเห็นของกลุ่ม และสามารถคาดคะเนสถานการณ์ในด้านความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่มได้

1.2 ทักษะทางสังคมด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation) คือ ความคล่องแคล่วในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ จากความร่วมมือของบุคคลอื่น ประกอบด้วย

- ความสามารถในการโน้มน้าวใจ แสดงวิธีการโน้มน้าวความคิดเห็นของบุคคลอื่นได้อย่างนุ่มนวล แนบเนียนและได้ผล
- มีที่สื่อสารที่ดี ชัดเจนและน่าเชื่อถือ
- ความเป็นผู้นำ โน้มน้าวและผลักดันกลุ่มได้ดี

- สามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ริเริ่มและบริหารการเปลี่ยนแปลงได้
- สามารถบริหารความขัดแย้ง เจรจาและแก้ไข หาทางยุติความไม่เข้าใจกันได้อย่างเหมาะสม
- สร้างสายสัมพันธ์ เสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจกันเพื่อปฏิบัติภารกิจให้เหมาะสม
- ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เพื่อมุ่งสู่เป้าหมาย
- สร้างสมรรถนะของทีมงานให้เกิดความร่วมมือกันในกลุ่มในการมุ่งสู่เป้าหมาย

2. สมรรถนะส่วนบุคคล คือ ความสามารถในการบริหารจัดการกับตนเองได้อย่างดี

2.1 การตระหนักรู้ตนเอง (Self Awareness) คือ การตระหนักรู้ความรู้สึก ความโน้มเอียงของตนเอง หยิ่งรู้ความเป็นไปได้ของตนต่อการตอบสนองสิ่งต่างๆและความพร้อมของตนเอง ประกอบด้วย

- รู้เท่าทันในอารมณ์ของตน รู้สาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้นๆและผลที่จะตามมา
- สามารถประเมินตนเองได้ตามความเป็นจริง รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง
- มั่นใจ เชื่อมั่นความสามารถและความมีคุณค่าในตนเอง
- สามารถจัดการกับความรู้สึกภายในตนเองให้อยู่ในภาวะที่พอเหมาะพอดี

2.2 การควบคุมตนเอง (Self Regulation) คือ ความสามารถในการจัดการกับความรู้สึกภายในตนเองได้ ประกอบด้วย

- การควบคุมตนเอง สามารถจัดการกับภาวะอารมณ์หรือความฉุนเฉียวได้
- เป็นที่ไว้วางใจได้ รักษาความเป็นผู้ซื่อสัตย์และคุณความดีได้
- เป็นผู้ใช้สติปัญญา แสดงความรับผิดชอบ
- สามารถที่จะปรับตัวได้ ยืดหยุ่นในการจัดการกับความเปลี่ยนแปลงได้
- สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เปิดใจกว้างรับกับข้อมูลใหม่ๆอย่างมีความสุข

2.3 สามารถสร้างแรงจูงใจ และจูงใจตนเองได้ (Motivation Oneself) เป็นแนวโน้มของอารมณ์ที่เกื้อหนุนต่อการมุ่งสู่เป้าหมาย

- มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พยายามที่จะปรับปรุงหรือให้ได้มาตรฐานที่ดีเลิศ
- มีความจงรักภักดี ยึดมั่นกับเป้าหมายของกลุ่มและขององค์กร
- คิดริเริ่มและพร้อมจะปฏิบัติเมื่อมีโอกาส
- มองโลกในแง่ดี สามารถเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรคได้อย่างไม่ย่อท้อ จนบรรลุวัตถุประสงค์

บาร์ออน (Bar-on. 1997 : 112-133) ได้เสนอ องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ แบ่งเป็น 5 หมวด 15 คุณลักษณะ ดังนี้

1. ความสามารถภายในตน (Interpersonal Skill)
 - 1.1 การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง (Emotional Self - Awareness)
 - 1.2 การยืนยันอารมณ์ (Assertiveness)
 - 1.3 การเคารพตนเอง (Self - Regard)
 - 1.4 การตระหนักรู้ตน (Self - Actualization)

- 1.5 การเป็นอิสระเอกเทศ (Independence)
2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Skill)
 - 2.1 ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy)
 - 2.2 สัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship)
 - 2.3 ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility)
3. ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability Scales)
 - 3.1 การแก้ปัญหา (Problem Solving)
 - 3.2 ความยืดหยุ่น (Flexibility)
 - 3.3 การทดสอบความจริง (Reality Testing)
4. การวัดความสามารถในการปรับตัว (Stress management scales)
 - 4.1 รับมือเหตุการณ์ที่ตึงเครียด (Stress tolerance)
 - 4.2 การควบคุมความวุ่นวาย (Impulse Control)
5. การวัดสถานภาพอารมณ์โดยทั่วไป (General Mood)
 - 5.1 การมองโลกในแง่ดี (Optimism)
 - 5.2 ความสุข (Happiness)

วิซิงเกอร์ (Weisinger, 1998 : xix-xxi) ได้กำหนดความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. เซาว์อารมณ์ภายในตนเอง (Increasing Management Scales)
 - 1.1 การพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเอง (Developing high self - awareness)
 - 1.2 การจัดการกับอารมณ์ตนเอง (Managing your Emotional)
 - 1.3 การกระตุ้นจิตใจตนเอง (Motiving yourself)
2. เซาว์อารมณ์ระหว่างบุคคลเพื่อรักษาสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (Using your Emotion intelligence in you relations with other)
 - 2.1 การพัฒนาทักษะการติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Developing Effective communication skill)
 - 2.2 การพัฒนาความชำนาญระหว่างบุคคล (Developing interpersonal expertise)
 - 2.3 การช่วยเหลือผู้อื่นให้ช่วยเหลือตนเองได้ (Helping other themselves)

เทอดศักดิ์ เดชคง (2542 : 62-65) ใช้หลักพุทธศาสนาเสนอองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วย

1. ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) อาศัยธรรมะหมวดพรหมวิหาร 4 เป็นตัวแทนความเห็นอกเห็นใจ
2. สติ (Awareness) อาศัยธรรมะข้อสติปัฏฐาน 4 ช่วยให้สงบจิตสงบใจจากความว้าวุ่น ทำให้เข้าใจความหมายของชีวิต
3. การแก้ไขข้อขัดแย้ง (Conflict Solving) แก้ไขโดยใช้ปัญญาตามธรรมะเรื่องอริยะสัจ 4 เพื่อให้ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

โดนัลซาล (Donalsal, 1997) กล่าวว่า องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ควรจะประกอบด้วย

1. การรับรู้ ตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง (Emotional Self - Awareness)

2. มีแรงจูงใจในตนเอง (Self - Motivation)
3. สามารถอดทนอดกลั้น ยืนหยัดต่อความเครียดได้ (Stress Tolerance)
4. มีความยืดหยุ่น (Flexibility)
5. มีแรงบันดาลใจที่จะควบคุมตนเอง (Impulse - Control)
6. มองโลกในแง่ดี (Optimism)

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2544 : 20-22) กล่าวว่า องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วยความสามารถด้านใหญ่ๆ 2 ด้าน คือ

1. ประสิทธิภาพส่วนบุคคล (Personal Competence) ต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ
 - 1.1 มีความเข้าใจตนเอง (Self - awareness)
 - 1.2 มีการควบคุมตนเอง (Self - regulation)
 - 1.3 มีการผลักดันตนเอง (Self - motivation)
2. ประสิทธิภาพทางสังคม (Social competence) มีคุณสมบัติ 2 ประการ คือ
 - 2.1 มีความเข้าใจผู้อื่น (Empathy)
 - 2.2 มีทักษะทางสังคม (Social skill)

3.1.3 ความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์ มีความสำคัญมากสำหรับชีวิตการทำงานในปัจจุบัน ความฉลาดทางอารมณ์ไม่เพียงแต่มีส่วนในการทำนายความสำเร็จในการทำงานเท่านั้น แต่เป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกคนควรมี หรือพัฒนาให้มากขึ้นเพื่อชีวิตการทำงานในปัจจุบันและอนาคต ด้วยโลกการทำงานในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง องค์การต่างๆจะมีขนาดเล็กลง จำนวนคนทำงานถูกจำกัดให้เหลือน้อยลง คนที่ทำงานอยู่ในองค์กรจะถูกคาดหวังว่าจะต้องมีคุณภาพมาก ไม่เพียงเรื่องความสามารถหรือทักษะในการทำงานเท่านั้น แต่ต้องมีความสามารถที่จะทำงานเป็นทีมได้ อย่างมีความรับผิดชอบ มีความเข้าใจและเอื้ออาทรต่อผู้ร่วมงาน สามารถผลัดกันเป็นผู้นำได้ มีความตื่นตัวที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพราะปัจจุบันมีการตรวจสอบทั้งจากภายในและภายนอกในระดับสากล บุคคลจึงต้องมีการปรับตัวอย่างมากเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ดังนั้นบุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงเท่านั้น จึงจะสามารถดำรงตนอยู่ในโลกการทำงานปัจจุบันได้ดีกว่าคนที่มีแต่เพียงไอคิวสูงแต่อีคิวต่ำ ความฉลาดทางอารมณ์จึงมีความสำคัญมากในปัจจุบัน (วิลาสลักษณ์ ชวัลลสี. 2542 : 41)

การประยุกต์ความฉลาดทางอารมณ์ มีประโยชน์อย่างยิ่งกับทุกคน เช่น (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2542)

1. นำความรู้ด้านความฉลาดทางอารมณ์ ไปพัฒนาเด็กและเยาวชนเพื่อให้มีบุคลิกที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์
2. นำความรู้ด้านความฉลาดทางอารมณ์ ไปพัฒนาการสื่อสาร การแสดงความรู้สึก และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทำให้มีสัมพันธภาพส่วนบุคคลที่มีประสิทธิภาพ
3. นำความรู้ด้านความฉลาดทางอารมณ์ ไปพัฒนาบุคคลในองค์กร เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการทำงานลดปัญหาความขัดแย้งในการทำงานร่วมกัน
4. นำความรู้ด้านความฉลาดทางอารมณ์ ไปพัฒนาศักยภาพของผู้นำในองค์กรต่างๆ ทำให้สามารถทำงานเกี่ยวกับบุคคลในองค์กรได้ดีขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดความสำเร็จในการบริหารงาน

5. นำความรู้ด้านความฉลาดทางอารมณ์ ไปพัฒนาธุรกิจด้านบริการ ช่วยให้บุคคลที่รับผิดชอบงานด้านบริการ มีความสามารถในการดูแลลูกค้าได้เป็นอย่างดี เพราะสามารถเข้าใจความต้องการของลูกค้าทุกคน

3.1.4 ลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์

มีลักษณะ ดังต่อไปนี้ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2542 : 16)

1. รู้จัก และเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง สามารถควบคุมจัดการ และแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม มีสติที่สามารถรับรู้ และตระหนักรู้ได้ว่า ขณะนี้กำลังทำอะไร รู้สึกอย่างไร ตลอดจนสามารถรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (Self - awareness)

2. มีพลังใจ มีแรงบันดาลใจที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้บรรลุเป้าหมายในชีวิต (Self - motivation)

3. สามารถอดทนอดกลั้นต่อสภาพต่างๆที่เกิดขึ้น ตลอดจนสามารถเผชิญต่อสภาพแวดล้อมต่างๆที่ก่อให้เกิดความเครียดได้อย่างเหมาะสม (stress tolerance)

4. มีความยืดหยุ่น (flexibility) ไม่ยึดมั่น ถือมั่น จนทำให้ปรับตัวไม่ได้

5. มีความสามารถที่จะควบคุมตนเอง มี impulse control

6. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (to have empathy for other)

7. มีสัมพันธภาพที่บ่งบอกถึงความไว้วางใจผู้อื่น (trusting relationships) มีความจริงใจและซื่อสัตย์

8. มีความคิดริเริ่ม (initiative) มีความคิดสร้างสรรค์ (creativity)

9. มองโลกแง่ดี (optimism)

จากการค้นคว้าใน CD-ROM (ปาริชาติ รัตนราช. 2544 : 33-34 ; อ้างอิงจาก [http : //eqi.org/signs.htm.](http://eqi.org/signs.htm)) กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง มีดังนี้

1. สามารถพูดความรู้สึกออกมาได้อย่างชัดเจน และตรงกับความรู้สึกที่แท้จริงของตน

2. ไม่บิดบังความคิด ความรู้สึก

3. ไม่กลัวที่จะเปิดเผยความรู้สึก

4. ไม่ถูกรบกวนงาจากอารมณ์ด้านลบ เช่น ความกลัว ความหมอตหวัง เป็นต้น

5. มีความสามารถในการอ่านอวัจนภาษา (non-verbal)

6. ใช้ความรู้สึกเป็นตัวชี้นำความคิด

7. รักษาความสมดุลด้วยเหตุผลและความหวัง

8. แสดงถึงความต้องการที่แท้จริง ไม่ใช่เพราะหน้าที่ อายุ หรือข้อผูกมัด

9. มีอิสระ มีความมั่นคงในตนเอง

10. ถูกจูงใจจากสิ่งที่อยู่ภายใน

11. ไม่ถูกจูงใจจากอำนาจ ทรัพย์สินสมบัติ ตำแหน่ง ชื่อเสียงหรือการยอมรับ

12. มีการยืดหยุ่นทางอารมณ์

13. มองโลกในแง่ดี

14. สนใจในความรู้สึกของผู้อื่น

15. พูดถึงความรู้สึกด้วยความสบายใจ

16. ไม่หยุดนิ่งเพราะความกลัว หรือวิตกกังวล

17. สามารถแยกแยะอารมณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมๆกันได้

ลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ

1. มักจะตำหนิคนอื่น ไม่รับผิดชอบต่ออารมณ์ของตนเอง
2. ไม่สามารถบอกความรู้สึกของตนเองได้
3. ทำร้าย ตำหนิ ควบคุม วิจารณ์ ขัดขวาง บรรยาย แนะนำหรือตัดสินคนอื่น
4. พยายามวิเคราะห์คนอื่น เมื่อเขาแสดงความรู้สึก
5. มักเริ่มต้นด้วยประโยคว่า "ฉันคิดว่า....."
6. คิดตามคนอื่น (ไม่มีความคิดเป็นของตนเอง)
7. ใส่ร้ายผู้อื่น
8. แสดงความรู้สึกออกมาไม่ตรงกับความเป็นจริง
9. บิดเบือนความรู้สึกของตนเอง
10. มีปฏิกิริยาโต้ตอบที่ไม่เหมาะสม
11. ขาดความมั่นคง
12. เครียดแค้น
13. ไม่สบายใจ
14. แสดงพฤติกรรมโดยไม่สนใจความรู้สึกของคนอื่น
15. มักพูดอ้อมค้อมหรือกลบเกลื่อน
16. ไม่ไวต่อความรู้สึกของคนอื่น
17. ไม่สามารถเอาใจเขามาใส่ใจเรา
18. เข้มงวด ไม่ยืดหยุ่น
19. ไม่สำรวจความรู้สึกก่อนการกระทำ
20. ไม่ได้คำนึงถึงความรู้สึกของคนอื่น ก่อนที่จะทำอะไรลงไป
21. หลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ
22. มองโลกในแง่ร้ายและคิดว่าโลกขาดความยุติธรรม
23. มีความรู้สึกที่ไม่พอใจ ผิดหวัง อาฆาต
24. ชอบใช้อำนาจมากกว่าความรู้สึก
25. หลีกเลี่ยงการติดต่อกับบุคคลอื่น
26. ถือทิฐิ ยึดมั่นในความคิดของตนเอง เพราะไม่รู้สึกปลอดภัยเมื่อเจอสิ่งใหม่ๆ
27. สามารถเล่ารายละเอียดของเหตุการณ์ได้ และบอกได้ว่า พวกเขาคิดอย่างไร แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าใครบางคนรู้สึกอย่างไร
28. ใช้ปัญญาของตนตัดสิน และวิจารณ์ผู้อื่น โดยปราศจากการทำความเข้าใจ การพิจารณา การวิเคราะห์และปราศจากการตระหนักรู้ในความรู้สึกของพวกเขา
29. ไม่เป็นผู้ฟังที่ดี มักบกรวน ขาดการสื่อสารทางอารมณ์ มุ่งเน้นแต่ความจริงมากกว่าความรู้สึก

3.1.5 การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

จอม ชุมช่วย (2540 : 61) ได้สรุปการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. สอนให้เด็กรับรู้อารมณ์ของตนเอง ไม่เก็บกด
2. สอนให้จัดการกับอารมณ์ของตนเองและมีทางระบายออกอย่างเหมาะสม
3. สอนให้เด็กรู้จักการรอคอย มีวินัย และรู้จักการควบคุมตนเอง
4. สอนให้เด็กรู้จักเข้าใจผู้อื่น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
5. สอนให้เด็กรู้จักสร้างสัมพันธ์และผูกมิตรกับคนอื่น

พระราชวรมุณี (2542 : 10) กล่าวว่า การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของบุคคลนั้น สามารถแบ่งได้เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 สังวรปธาน คือ ความเพียรที่จะควบคุมตัวเอง ควบคุมพลังฝ่ายไม่ดีทั้งหลาย ไม่ให้พลังฝ่ายกุศลมีพลังเหนือพฤติกรรมของเราไม่ตกเป็นทาสของมัน หรือมี Self Control นั้นเอง

ขั้นที่ 2 ปหานปธาน คือ กำจัดขุติรา กอนโคณฝ่ายไม่ดีออกไป คือ ตีให้อ่อนลง ควบคุมให้อยู่ในเขตที่จัดการได้ เป็นการทำให้ฝ่ายอกุศลหมดพลังไปในที่สุด

ขั้นที่ 3 กวานาปธาน คือ การพัฒนาฝ่ายที่เป็นกุศลให้แข็งแรงขึ้น ให้มีพลัง ให้อำนาจมาก เข้ามาควบคุมฝ่ายอกุศล

ขั้นที่ 4 ออนุรักษณาปธาน คือ รักษาความดีที่ได้ทำมา เพิ่มพลังยิ่งๆขึ้นไป ซึ่งเป็นกระบวนการของการพัฒนาให้เกิดความสมดุล ต้องตรวจสอบตัวเองตลอดเวลา เป็นนายเหนือตัวเอง

ทศพร ประเสริฐสุข (2542 : 32) กล่าวว่า การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ เป็นหน้าที่ของนักการศึกษา นักจิตวิทยา พ่อแม่ ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก จะเริ่มจากรากฐานตั้งแต่วัยเด็ก โดยเริ่มต้นจากแผนการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตร และกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร พัฒนาครูให้เข้าใจแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และกิจกรรมที่เสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ ของเด็ก พ่อแม่ และผู้ที่เกี่ยวข้องก็ต้องเข้าใจ และส่งเสริมเช่นกัน

แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ทำได้โดย

1. ฝึกเด็กให้รู้จักคุณค่าของตนเองตามความเป็นจริง ให้มองตนเองอย่างตระหนักรู้ มองตนเองในแง่ดี รู้สึกดีกับชีวิต สามารถชื่นชมตนเองได้ เป็นการให้รู้จักอารมณ์ตนเอง

1.1 ฝึกการตระหนักรู้ (Self - awareness) สำรวจตนเองโดยวิธีการต่างๆ เช่น ใช้การนั่งสมาธิ

1.2 ให้ความรู้เกี่ยวกับการเข้าใจตนเอง เข้าใจคนอื่น อาจใช้กิจกรรมกลุ่มและเทคนิคอื่นๆ

2. รู้จักแยกแยะอารมณ์ของตนเองว่าชนิดใดดี ชนิดใดไม่ดี และเลือกแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม อาจใช้การฝึก

2.1 ฝึกการแสดงออกที่เหมาะสม (assertive training)

2.2 ฝึกการสื่อสารที่เหมาะสม อาจใช้เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร

3. รู้จักปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมด้วยความเต็มใจ ซึ่งครู พ่อแม่ ต้องเป็นผู้นำในการฝึกและทำให้เป็นตัวอย่างที่ดีให้เด็กเลียนแบบ และให้กำลังใจเมื่อเด็กทำตามระเบียบ

4. รู้จักและเข้าใจธรรมชาติของตนเอง จำแนกแยกแยะได้ว่า อารมณ์ใดที่เป็นคุณ เป็นโทษแก่ตนเอง สถานศึกษาควรมีอาจารย์ผู้ทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาแก่เด็ก

5. รู้จักบริหารจัดการกับอารมณ์ของตนเอง เพื่อให้รู้ว่า อารมณ์เกิดขึ้นได้ทุกอย่าง แต่เราไม่สามารถแสดงอารมณ์ทุกอย่างได้

6. การแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงสีหน้า ท่าทาง คำพูด เด็กจึงต้องได้รับการฝึกในชั่วโมงโฮมรูมหรือแนะแนว

7. รู้จักหยุดการแสดงออกทางอารมณ์ที่ไม่ดี ความสามารถในการไตร่ตรองก่อนการแสดงออก และสามารถที่จะอดทน รอคอยที่จะแสดงพฤติกรรมได้

8. ฝึกการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับตน

9. ฝึกความสามารถในการหยั่งรู้อารมณ์ผู้อื่น สามารถรับรู้อารมณ์ และความรู้สึกของผู้อื่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)

10. ฝึกทางด้านมนุษยสัมพันธ์ การแสดงน้ำใจ เอื้ออาทรต่อบุคคลอื่น เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ฝึกให้เกียรติผู้อื่นได้ด้วยความจริงใจ สามารถแสดงความชื่นชม ชื่นชม และให้กำลังใจกันและกันได้ในวาระที่เหมาะสม

วิลาสลักษณ์ ชวัลลี (2542 : 42 - 50) ได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ โดยประยุกต์มาจากคำสอนของพุทธศาสนา ทฤษฎีทางจิตวิทยา แนวทางของ วิซิงเจอร์ แนวทางของโกลแมน และแนวทางของซาโลเวย์ และคณะ ดังนี้

1. การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตน

1.1 การรู้เท่าทันอารมณ์ของตน

1.1.1 บอกตนเองว่ากำลังรู้สึกอย่างไร โดยใช้คำพูดในใจว่า "ฉันกำลังโกรธเขา" หรือ "โกรธหนอ" คนที่ตระหนักถึงอารมณ์ของตนเองจะกลับคืนสู่อารมณ์ในสภาพปกติได้เร็วกว่าคนที่ไม่ตระหนัก

1.1.2 ซื่อสัตย์ต่อความรู้สึกของตนเองไม่บิดเบือน

1.1.3 ตระหนักถึงข้อดีและข้อบกพร่องของตนเอง การยอมรับข้อบกพร่องเป็นการเปิดโอกาสให้ได้ปรับปรุงตนเองหรือเกิดความระมัดระวังในการแสดงอารมณ์มากขึ้น

1.2 การจัดการกับอารมณ์ของตนเองอย่างเหมาะสม

1.2.1 ตระหนักว่าตนคือผู้ที่รับผิดชอบอารมณ์ของตนเอง การตอบสนองทางอารมณ์ของคนเรานั้นส่วนมากเกิดจากการตีความของเราที่มีต่อสิ่งแวดล้อม

1.2.2 แยกข้อเท็จจริงออกจากการตีความหมาย เนื่องจากอารมณ์ส่วนมากเกิดจากการคิด การตีความหรือการประเมินสถานการณ์โดยตัวเราเอง

1.2.3 บอกตนเองว่ากำลังรู้สึกอย่างไรจนกว่าความรู้สึกทางลบจะหายไป เช่น การบอกตนเองว่า "โกรธหนอๆๆ" ไปเรื่อยๆจนกว่าความรู้สึกนั้นจะหายไป

1.2.4 ให้อารมณ์ส่งเสริมการคิดของตน ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะสามารถใช้อารมณ์ให้เป็นประโยชน์ต่อการคิด

1.3 การสร้างเสริมพลังใจให้ตนเอง

1.3.1 มองเห็นความงดงามของโลก เช่น ท้องฟ้าสดใส บุคคลควรจะละจากความหมกหมุ่น ในกิจกรรมส่วนตัวบ้าง แล้วพิจารณาสิ่งรอบข้างรวมทั้งตนเอง มองและชื่นชมในส่วนตัว

1.3.2 การจัดระบบระเบียบความคิดและจิตใจด้วยการทำสมาธิ

1.3.3 การโปรแกรมจิตและตั้งเป้าหมายชีวิตให้ตนเอง โดยการกำหนดว่า สิ่งใดที่เราต้องปรับปรุง และตั้งเป้าหมายชีวิตหรือการทำงานของตนไว้

1.3.4 การสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง เพราะบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะประสบผลสำเร็จสูงกว่าคนที่คิดว่าตนเองมีความสามารถต่ำ

1.3.5 ความกล้าที่จะตัดสินใจและกระทำ ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ควรเป็นผู้ที่เปิดตัวเองต่อ ประสบการณ์ใหม่ๆ กล้าทำในสิ่งที่ยังไม่เคยทำเพื่อพัฒนาความสามารถของตนเอง

2. การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในความสัมพันธ์กับผู้อื่น

2.1 เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ เพราะเป็นพื้นฐานของความเข้าใจผู้อื่น

2.1.1 เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น

2.2 มีความสามารถในการสื่อสารและถ่ายทอดความรู้สึก

2.2.1 ต้องเคารพความคิดของผู้อื่น คือ ยอมรับว่าบุคคลต้องมีความแตกต่างกัน

2.2.2 คิดในเชิงว่า ฉันชนะ – เธอก็ชนะ การทำงานร่วมกับบุคคลอื่นบุคคลควรยินดีหรือยอมรับ ถ้าเพื่อนร่วมงานแสดงความคิดเห็นที่ดีหรือทำกิจกรรมได้สำเร็จ

2.2.3 แสดงความคิดเห็นอย่างชัดเจนด้วยท่าทีที่เป็นมิตร

2.2.4 สื่อสารในระดับที่เหมาะสม

2.3 ช่วยให้อื่นช่วยเหลือตนเองได้ คือ การช่วยให้อื่นช่วยเหลือตนเองได้ในปัญหาทางอารมณ์ มีหลักการที่สำคัญ คือ ต้องรู้อารมณ์ผู้อื่น ว่ากำลังโกรธ หรือหดหู่ ช่วยพูดให้คลายความรู้สึกลงก่อน แล้วแสดงให้ เห็นว่าความรู้สึกของเขามีผู้รับฟังอย่างตั้งใจ แสดงความเห็นใจโดยไม่แสดงการเห็นด้วย ช่วยผู้มีปัญหาให้เกิด ความชัดเจนในความคิดความรู้สึกของตนเอง เพื่อว่าผู้ที่มีปัญหาจะได้เห็นแนวทางแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

กรมสุขภาพจิต (2544 : 25) กล่าวถึง เทคนิคการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในสถานศึกษา ดังนี้

1. ประชาธิปไตยในการเรียน บรรยากาศการเรียนรู้อันเป็นประชาธิปไตย มีความเป็นอิสระที่จะแสดงความคิดเห็น มีความเคารพซึ่งกันและกัน ครูรับฟังผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเห็นว่า ความรู้สึกของตนเป็นที่รับฟัง ไม่ใช่สิ่งที่ไม่มีความหมายหรือไม่มีคนสนใจ

2. เรียนรู้เรื่องอารมณ์ หน้าที่ของครูในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ คือ การช่วยให้อื่นเข้าใจ ความรู้สึก อารมณ์ของตนเองมีการแสดงออกที่เหมาะสมกับบุคคลและสถานที่ และมีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น

3. เริ่มต้นที่ดี เริ่มที่ครู การเริ่มต้นที่ดีที่สุด คือ การที่ครูทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้เรียน โดยการทำสิ่งที่ ตนพร้อมสอน เช่น เรียนรู้ที่จะทำความเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก บุคลิกลักษณะของตนเอง ระมัดระวังคำพูด และการแสดงอารมณ์ให้เหมาะสมอยู่เสมอ

3.1.6 วัตถุประสงค์ของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

ทศพร ประเสริฐสุข (2542 : 31) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วย

1. เพื่อพัฒนาให้เด็กและเยาวชน เป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี มีวุฒิภาวะทางอารมณ์
2. พัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก
3. พัฒนาการมองโลกในแง่ดี อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาความคิด ความรู้สึก และทัศนคติในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
4. พัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การสื่อความหมาย เพื่อเป็นทักษะทางสังคมในการดำรงชีวิต

5. พัฒนาความสามารถในการรับรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนให้เป็นคนที่มีสติ สามารถตระหนักตัวตนและอารมณ์ของตน
6. พัฒนาความซื่อตรง (integrity) ซื่อสัตย์ รักษาความสัตย์ตรงไปตรงมา ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สังคมปรารถนา
7. พัฒนาความสามารถในการควบคุมอารมณ์ สามารถจัดการทางอารมณ์ของตนในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้
8. พัฒนาแรงจูงใจในตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
9. พัฒนาความสามารถในการเข้าใจ รู้เท่าทันอารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา
10. พัฒนาการควบคุมตนเอง (Self Control) ซึ่งเป็นการปรับพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสม
11. พัฒนาจิตใจใฝ่บริการ (service minded) อันเป็นรากฐานสันติสุขในสังคม
12. พัฒนาความสามารถในการบริหารความขัดแย้ง (conflict management)
13. พัฒนาความรู้สึกเข้าถึงมนุษย์ และความเป็นมนุษย์รู้จักชื่นชมงานดนตรี ศิลป มีความละเอียดอ่อน เพื่อสร้างสภาวะทางอารมณ์ ให้เป็นคนมีอารมณ์ดี
14. พัฒนาความมีคุณธรรม

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

3.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

เมนฮาร์ท (Menhart. 1998 : Abstract) ได้ศึกษาผลของความฉลาดทางอารมณ์ที่มีต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดูความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับคะแนนการสัมภาษณ์เข้าทำงาน โดยเมนฮาร์ทได้ใช้องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ 4 ด้าน คือ ความเห็นอกเห็นใจ การจัดการควบคุมอารมณ์ การรอคอยผลเลิศ และการสร้างความประทับใจ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี 116 คน โดยสร้างสถานการณ์ให้เหมือนกับการสัมภาษณ์เข้าทำงาน ผลการศึกษาพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับคะแนนการสัมภาษณ์

โกลแมน (Goleman. 1998b : 25) ได้ศึกษาย้อนหลังเกี่ยวกับความสำเร็จในการทำงาน โดยศึกษาจากนักศึกษาที่เรียนในช่วงทศวรรษ 1940 จำนวน 95 คน เป็นการศึกษาระยะยาว ติดตามจนถึงวัยกลางคน พบว่า นักศึกษาที่จบการศึกษาและได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับสูงๆ มักไม่ค่อยประสบความสำเร็จเมื่อเทียบกับนักศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่า ทั้งในด้านหน้าที่การงานและความสุขในชีวิตครอบครัว และจากการศึกษาเด็กในรัฐแมซซาชูเซต จำนวน 450 คน ติดตามผลจนถึงวัยกลางคน พบว่า ไอคิวมีความสัมพันธ์เพียงเล็กน้อยกับความสำเร็จในงานที่ทำ

เคอร์ติส (Curtis. 2000) ได้สำรวจเกี่ยวกับโครงการพิเศษของโปรแกรมการแนะแนวระดับมัธยมศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะความฉลาดทางอารมณ์ และพัฒนาอัตมโนทัศน์ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ที่มีความต้องการเข้าร่วมโครงการดังกล่าว แบ่งนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มเข้าร่วมโครงการสัปดาห์ละ 1 ครั้ง รวม 6 ครั้ง ผลการศึกษาพบว่า จากการประเมินตนเองก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ นักเรียนมีทักษะความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มมากขึ้น และมีอัตมโนทัศน์ดีขึ้น

บาคแมน และ สไตน์ (Bachman and Stein. 2000 : 176) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของพนักงานบัญชีที่ประสบความสำเร็จในอาชีพมากที่สุด จำนวน 24 คน และประสบความสำเร็จน้อย

จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของบาร์ออน (Bar-On) ผลการศึกษาพบว่า ระดับความฉลาดทางอารมณ์จะส่งผลต่อคุณภาพของการปฏิบัติงานของพนักงาน

3.2.2 งานวิจัยในประเทศ

เทอดศักดิ์ เดชคง (2542 : 59-60) ได้ศึกษาระดับความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในกรุงเทพมหานคร จำนวนมากกว่า 200 คน วัด 3 ส่วน โดย ส่วนที่ 1 และ 2 เป็นการประเมินโดยให้เด็กทำเอง ส่วนที่ 3 เป็นการประเมินโดยครูประจำชั้น พบว่า เด็กห้องเก่งมีความฉลาดทางอารมณ์เฉลี่ยต่ำกว่าเด็กห้องธรรมดาเด็กห้องเก่งมักมีระดับความสุขต่ำกว่าเด็กห้องธรรมดา เด็กห้องเก่งมีแนวโน้มที่จะมองตนเองว่ามีความสามารถทางอารมณ์ (ความพึงพอใจ ความคิดแง่บวก ความรับผิดชอบ น้ำใจ เป็นต้น) และครูมีแนวโน้มที่จะให้คะแนนความสุขและการเป็นคนเก่งคนดีแก่เด็กห้องเก่งมากกว่าเด็กห้องธรรมดาอย่างเห็นได้ชัด

เสริมศรี กาญจนสินธุ์ (2593) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบปฏิบัติการจริยธรรมของพยาบาลที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์สูงและต่ำต่อการดูแลรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี พบว่า พยาบาลที่มีคะแนนวุฒิภาวะทางอารมณ์สูงจะมีคะแนนปฏิบัติการจริยธรรมต่อการพยาบาลผู้ติดเชื้อเอชไอวีสูงกว่าพยาบาลที่มีคะแนนวุฒิภาวะทางอารมณ์ต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า .01

อภิษฎา ดวงจันทร์ (2544) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองและการเสริมแรงทางบวกที่มีต่อความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเปอร์เซนไทล์ที่ 50 ลงมา จำนวน 48 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 ซึ่งได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและการชี้แนะ จำนวน 16 คน กลุ่มทดลองที่ 2 ซึ่งได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้หลักฟรีแมค จำนวน 16 คน กลุ่มทดลองที่ 3 ไม่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและการเสริมแรงทางบวก จำนวน 16 คน ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนมีความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ส่งผลต่อคุณภาพของงานและความสำเร็จในการประกอบอาชีพ และความฉลาดทางอารมณ์สามารถพัฒนาได้โดยการใช้สถานการณ์จำลองกับการเสริมแรงทางบวก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2545 โรงเรียนวัดจันทร์สโมสร เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ จำนวน 58 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2545 โรงเรียนวัดจันทร์สโมสร เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากร แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่ง เป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างดังนี้

2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทำแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ แล้วให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด พบว่านักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำจำนวน 58 คน

2.2 ผู้วิจัยสอบถามความสมัครใจของนักเรียน ปรากฏว่านักเรียนสมัครใจทุกคน ผู้วิจัยจึงสุ่มอย่างง่ายมา 30 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ
2. โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง
3. แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1. โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ

- 1.1 ผู้วิจัยศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้บทบาทสมมติ
- 1.2 สร้างโปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ จากข้อมูลที่ได้จากข้อ 1.1 ให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าและนิยามศัพท์เฉพาะ

1.3 นำโปรแกรมการใช้บทบาทสมมติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง อาจารย์ วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา และ อาจารย์ ดร. พาสณา จุรัตน์ ตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยตรวจสอบให้มีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ เนื้อหา วิธีดำเนินการ และนิยามศัพท์เฉพาะ

1.4 นำโปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดจันทร์สโมสร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ และเวลาที่ใช้ในการทดลอง

1.5 นำโปรแกรมที่ทดลองใช้แล้ว มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อใช้ในการวิจัยต่อไป

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ดำเนินการเป็นเวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง รวม 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เวลา 14.40 – 15.30 น. ในวันจันทร์ และวันพุธ สำหรับโปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ใช้กับกลุ่มทดลองที่ 1 (ตั้งรายละเอียดในภาคผนวก)

2. โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง

2.1 ผู้วิจัยศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้กรณีตัวอย่าง

2.2 สร้างโปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง จากข้อมูลที่ได้จากข้อ 1.1 ให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าและนิยามศัพท์เฉพาะ

2.3 นำโปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิชุดเดิม จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยตรวจสอบให้มีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ เนื้อหา วิธีดำเนินการ และนิยามศัพท์เฉพาะ

2.4 นำโปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดจันทร์สโมสร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ และเวลาที่ใช้ในการทดลอง

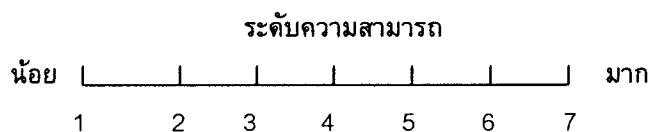
2.5 นำโปรแกรมที่ทดลองใช้แล้ว มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อใช้ในงานวิจัยต่อไป

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ดำเนินการเป็นเวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง รวม 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เวลา 14.40 – 15.30 น. ในวันอังคารและวันพฤหัสบดี สำหรับโปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ใช้กับกลุ่มทดลองที่ 2 (ตั้งรายละเอียดในภาคผนวก)

3. แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์

ผู้วิจัยนำ แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ ของโกลแมน (Goleman. 1998) ในการทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แบบทดสอบมีข้อคำถาม 45 ข้อ

ลักษณะของแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ เป็นแบบทดสอบที่มีลักษณะประมาณค่า 7 ระดับ ดังนี้

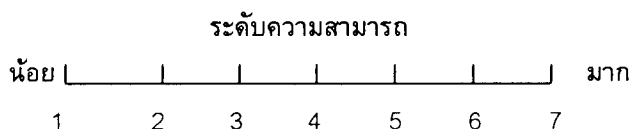
ตัวอย่างแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์

คำชี้แจง

ให้นักเรียนอ่านข้อความที่กำหนดให้ แล้วพิจารณาว่าท่านมีความสามารถในเรื่องนั้นๆ มากน้อยเพียงใด โปรดตอบลงในกระดาษคำตอบ

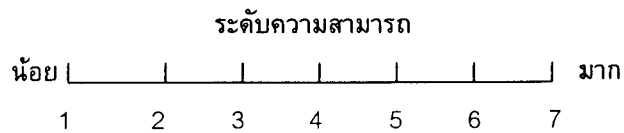
ตัวอย่าง แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง

ข้อ 1 ฉันเป็นคนโกรธง่าย หายเร็ว

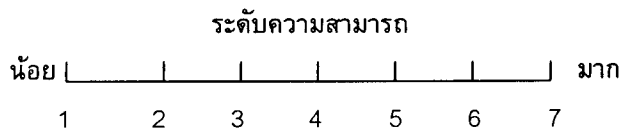
ตัวอย่าง แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง

ข้อ 2 แม้ว่าฉันจะโกรธ ฉันก็สามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

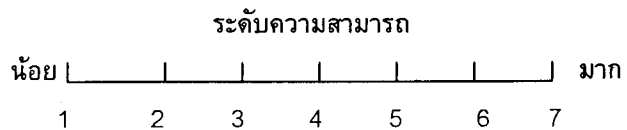
ตัวอย่าง แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการใส่ใจตนเอง

ข้อ 3 ฉันสามารถปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้

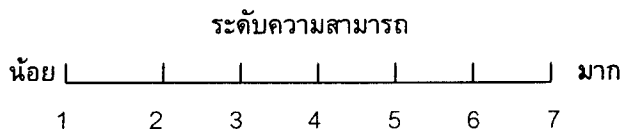
ตัวอย่าง แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น

ข้อ 4 ฉันมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ตัวอย่าง แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น

ข้อ 5 ฉันสามารถประสานความคิดของสมาชิกในกลุ่ม

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง แบบ Randomized Two group Pretest – Posttest Design ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงแบบแผนการทดลอง แบบ Randomized Two group Pretest – Posttest Design

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
RE ₁	T ₁ E ₁	X ₁	T ₂ E ₁
RE ₂	T ₁ E ₂	X ₂	T ₂ E ₂

ความหมายของสัญลักษณ์

RE_1	แทน	กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่ม กำหนดให้เป็นกลุ่มทดลองที่ 1
RE_2	แทน	กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่ม กำหนดให้เป็นกลุ่มทดลองที่ 2
$T_1 E_1$	แทน	การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองที่ 1
$T_1 E_2$	แทน	การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองที่ 2
$T_2 E_1$	แทน	การทดสอบหลังการทดลองของกลุ่มทดลองที่ 1
$T_2 E_2$	แทน	การทดสอบหลังการทดลองของกลุ่มทดลองที่ 2
X_1	แทน	การใช้บทบาทสมมติ
X_2	แทน	การใช้กรณีตัวอย่าง

วิธีดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง แบบ Randomized Two group Pretest – Posttest Design ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยใช้คะแนนจากแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และ กลุ่มทดลองที่ 2

2. ระยะดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง

2.1 กลุ่มทดลองที่ 1 ใช้โปรแกรมบทบาทสมมติ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นเวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที วันจันทร์และวันพุธ ระหว่างวันที่ 14 สิงหาคม 2545 ถึงวันที่ 18 กันยายน 2545 (เนื่องจากวันจันทร์ที่ 12 สิงหาคมเป็นวันหยุดราชการ จึงเริ่มทดลองครั้งที่ 1 ในวันพุธที่ 14 สิงหาคม และทำการทดลองครั้งที่ 2 ในวันศุกร์ที่ 15 สิงหาคม หลังจากนั้นทำการทดลองในวันจันทร์และวันพุธตามปกติ)

2.2 กลุ่มทดลองที่ 2 ใช้โปรแกรมกรณีตัวอย่าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นเวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที วันอังคารและวันพฤหัสบดี ระหว่างวันที่ 13 สิงหาคม ถึงวันที่ 19 กันยายน 2545

3. ระยะหลังทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทำแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้ฉบับเดียวกับที่ใช้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง แล้วเก็บคะแนนไว้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2

4. นำคะแนนที่ได้ก่อนและหลังการทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้บทบาทสมมติ โดยใช้ t – test แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t – test for dependent sample)

2. เปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง โดยใช้ t – test แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t – test for dependent sample)

3. เปรียบเทียบผลต่างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ และนักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง โดยใช้ t -test แบบเป็นอิสระต่อกัน (t -test for independent sample)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)

1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน

2.1 เปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังของกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ และกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง โดยใช้ค่า t -test แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t -test for dependent sample) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 และข้อที่ 2

2.2 เปรียบเทียบผลต่างของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังของกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ และกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง โดยใช้ค่า t -test แบบเป็นอิสระต่อกัน (t -test for independent sample) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และแปลผลของการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่างๆที่ใช้แทนความหมาย ดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}_{diff}	แทน	ผลต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
S	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง
S_{diff}	แทน	ผลต่างของค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง
ΣD	แทน	ผลรวมของคะแนนความแตกต่างจากการทดสอบก่อนหลังการทดลองของกลุ่มตัวอย่าง
ΣD^2	แทน	ผลรวมของคะแนนความแตกต่างจากการทดสอบก่อนหลังการทดลองแต่ละตัวของกลุ่มตัวอย่างยกกำลังสอง
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา t - distribution

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. เปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้บทบาทสมมติ
2. เปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง
3. เปรียบเทียบผลต่างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ กับความฉลาด

ทางอารมณ์ของนักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง

ดังแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 2, 3 และ 4 ตามลำดับ

ตาราง 2 แสดงการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ก่อนและหลัง ได้รับการใช้บทบาทสมมติ

กลุ่มทดลองที่ 1	N	\bar{X}	S	ΣD	ΣD^2	t
ก่อนทดลอง	15	209.73	47.30			
				660	39010	6.39**
หลังทดลอง	15	253.73	54.41			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 พบว่า นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ การใช้บทบาทสมมติสามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1

ตาราง 3 แสดงการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง

กลุ่มทดลองที่ 2	N	\bar{X}	s	ΣD	ΣD^2	t
ก่อนทดลอง	15	154	22.29			
				477	23849	4.95**
หลังทดลอง	15	185.80	33.44			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 พบว่า นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการใช้กรณีตัวอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ การใช้กรณีตัวอย่างสามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2

ตาราง 4 แสดงการเปรียบเทียบผลต่างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้
 บทบาทสมมติ และกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง

กลุ่มทดลอง	N	\bar{X}_{diff}	S_{diff}	t
กลุ่มทดลองที่ 1	15	44	26.69	1.31
กลุ่มทดลองที่ 2	15	31.8	24.90	

จากตาราง 4 พบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ และกลุ่มที่ 2 ที่ได้รับการใช้
 กรณีตัวอย่าง มีความฉลาดทางอารมณ์ได้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน
 ข้อ 3

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีการศึกษาค้นคว้า

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้บทบาทสมมติ
2. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง
3. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติ
2. นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง
3. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ กับนักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง มีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น แตกต่างกัน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดจันทรสโมสร เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2545 ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ จำนวน 58 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดจันทรสโมสร เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2545 ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากร แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่ง เพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มละ 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ
2. โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง
3. แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ของโกลแมน

วิธีดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการทดลอง แบบ Randomized Two group Pretest – Posttest Design เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนทดลอง

ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 ทำแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ แล้วเก็บไว้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest)

ขั้นที่ 2 ขั้นทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง ทั้ง 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1 กลุ่มทดลองที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง ตามโปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง รวม 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เวลา 14.40 – 15.30 น. ในวันจันทร์ และวันพุธ ระหว่างวันที่ 14 สิงหาคม 2545 ถึงวันที่ 18 กันยายน 2545

2.2 กลุ่มทดลองที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามโปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง รวม 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เวลา 14.40 – 15.30 น. ในวันอังคาร และวันพฤหัสบดี ระหว่างวันที่ 13 สิงหาคม 2545 ถึงวันที่ 19 กันยายน 2545

ขั้นที่ 3 ขั้นหลังทดลอง

ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 ทำแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ชุดเดิม แล้วเก็บไว้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้บทบาทสมมติ โดยใช้ t – test แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t – test for dependent sample)
2. เปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง โดยใช้ t – test แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t – test for dependent sample)
3. เปรียบเทียบผลต่างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ และนักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง โดยใช้ t – test แบบเป็นอิสระต่อกัน (t – test for independent sample)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ กับนักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง มีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติและการใช้กรณีตัวอย่าง ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดจันทรมุข เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ปรากฏผลดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ มีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 แสดงว่าบทบาทสมมติสามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้นได้ ทั้งนี้เพราะการใช้บทบาทสมมติ เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ก่อให้เกิดบรรยากาศที่เป็นกันเอง ทำให้นักเรียนเกิดความสนุกสนาน เป็นอิสระในการแสดง อภิปรายและซักถามได้อย่างเต็มที่ ดังที่ ทิศนา ขวมนมณี (2536 : 7) ได้กล่าวไว้ว่า การใช้บทบาทสมมติเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะเรียนปนเล่น นักเรียนจะได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน มีความกระตือรือร้น และสิ่งสำคัญ การแสดงบทบาทสมตตินักเรียนได้ทดลองแสดงบทบาทนั้นๆด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนพิจารณาถึงสาเหตุ และยังช่วยให้เกิดแนวทางในการแก้ปัญหาให้ตรงประเด็นอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับดวงเดือน เทศวานิช (2530 : 111) ที่กล่าวว่า การใช้บทบาทสมมติช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หลายๆด้าน และพัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี เกิดการเรียนรู้ในการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสังคม และสอดคล้องกับเทลเลอร์และวอลฟอร์ด (Taylor and Walford.1974 : 19) ที่กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สวมบทบาทในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อฝึกว่าตนควรมีพฤติกรรมแบบใด จึงจะแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และยังช่วยให้นักเรียนได้รู้ความต้องการที่ซ่อนเร้นในตัว ได้แก่ แรงจูงใจ ความเข้าใจในความสัมพันธ์ของตนเองต่อผู้อื่น

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไล พังสอาด (2542 : 45 - 46) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติและการใช้เทคนิคแม่แบบ ที่มีต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกมากขึ้น หลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวรรณิณี ราชสงฆ์ (2541 : 71) ที่ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศึกษาศาสตร์ที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ พบว่า นักเรียนมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธณิกานต์ สิริพิเชียร (2543 : 93) ที่ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติ เทคนิคแม่แบบ และกรณีตัวอย่าง เพื่อพัฒนาพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมกรรมการสื่อสารดีขึ้นหลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการสังเกตในขณะที่ทดลอง ผู้วิจัยพบว่า หลังจากผู้วิจัยทำความคุ้นเคยกับนักเรียนและชี้แจงถึงวิธีการแสดงบทบาทสมมติให้นักเรียนเข้าใจ นักเรียนเกิดความสนใจ และกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมการแสดง และกล้าที่จะแสดงตามบทบาทที่ตนได้รับ เพราะบทบาทสมตตินักเรียนต้องคิดคำพูดและท่าทางในการแสดงเอง ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเหตุการณ์นั้นๆด้วยตนเอง มีการตัดสินใจแก้ปัญหาและเลือกแนวทางแก้ปัญหา กล้าแสดงความคิดเห็น และร่วมกันวิเคราะห์ สรุปผลเป็นอย่างดี แสดงว่าการใช้บทบาทสมมติสามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้

2. นักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง มีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 แสดงว่ากรณีตัวอย่างสามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้นได้

ทั้งนี้เพราะ กรณีตัวอย่างมีลักษณะเป็นเรื่องราวที่ ถ้าทำดีแล้วจะประสบผลดี แต่ถ้าทำไม่ดีจะได้รับผลเสีย ทำให้นักเรียนได้รู้จักวิเคราะห์ แยกแยะปัญหาจากเรื่องที่เป็นกรณีตัวอย่าง แล้วเลือกข้อดีมาพัฒนาตนเอง และการใช้กรณีตัวอย่างทำให้ทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิด และหาเหตุผลต่างๆ เพื่อหาข้อสรุป หรือแนวทางในการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับ เอ็ดจ์ และ โคลแมน (Edge and Coleman. 1982 : 6 - 9) กล่าวว่า กรณีตัวอย่างทำให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะข้อมูลที่มีความสำคัญ สามารถวิเคราะห์ปัญหา และหาแนวทางแก้ไขได้ ซึ่งสอดคล้องกับ วารี ธีระจิตร (2534 : 200) ที่กล่าวว่า กรณีตัวอย่างทำให้ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก และเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และหาข้อสรุปจากประเด็นต่างๆ ได้ และช่วยให้เกิดการยอมรับความคิดในข้อสรุปของกลุ่ม สอดคล้องกับ ทิศนา ชนมมณี (2536 : 27) ที่กล่าวว่า กรณีตัวอย่างช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด และพิจารณาข้อมูลที่ตนได้รับรวมทั้งการนำเอากรณีตัวอย่างคล้ายกับชีวิตจริงมาใช้ ช่วยให้การเรียนรู้อุบัติลักษณะใกล้เคียงกับความจริง ซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจจิมา จินวาลา (2535 : 64 - 67) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้กรณีตัวอย่างที่มีความรับผิดชอบต่อโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคลองเสื่อน้อย กรุงเทพมหานคร พบว่า การใช้กรณีตัวอย่างทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อโรงเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัชรินทร์ ธารีรัฐการพ์ (2535 : 75 - 78) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา พบว่า การใช้กรณีตัวอย่างทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชรีย์นาท จิตต์บรรเทา (2538 : 67 - 71) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่างมีความมีน้ำใจเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการสังเกตในขณะที่ทดลองผู้วิจัยพบว่า นักเรียนต่างร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นและช่วยกันวิเคราะห์ให้เหตุผลต่างๆ แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ของแต่ละคน แล้วช่วยกันสรุปและตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาของประเด็นปัญหาจากกรณีตัวอย่างได้อย่างชัดเจนแล้วนำมาสรุปหน้าชั้น เพราะกรณีตัวอย่างเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงแล้วนำมาตัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ แล้วหาข้อสรุปในการแก้ปัญหา แสดงว่าการใช้กรณีตัวอย่างสามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้

3. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติและนักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง มีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 ทั้งนี้เพราะ

3.1 การใช้บทบาทสมมติและการใช้กรณีตัวอย่าง เป็นเทคนิคทางจิตวิทยาที่ไม่เหมือนกับการสอนทั่วไป นักเรียนจึงเกิดความสนใจ กระตือรือร้นตลอดเวลาในขณะที่ทดลอง และบทบาทสมมตินักเรียนมีโอกาสแสดงด้วยตนเอง คิดคำพูดและท่าทางในการแสดงเอง ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น สนุกสนาน และได้ความรู้ไปด้วย ส่วนกรณีตัวอย่าง นักเรียนมีโอกาสได้พิจารณาเรื่องราวต่างๆ ทำให้ได้ฝึกการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสามารถเลือกแนวทางในการปฏิบัติที่ถูกต้องได้

3.2 จากการสังเกตระหว่างการทดลองนักเรียนในกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่มต่างกระตือรือร้น มีความตั้งใจ สนใจความรู้สึกของเพื่อน ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ มีความเห็นใจเพื่อน รู้อารมณ์ตนเอง และมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน ให้ความร่วมมือในการอภิปราย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ แสดงความคิดเห็น ช่วยกันสรุปข้อคิด และประโยชน์ที่ได้ใกล้เคียงกัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติและการใช้กรณีตัวอย่างมีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้นไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ผลของการใช้บทบาทสมมติและการใช้กรณีตัวอย่าง ให้ผลไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ครู หรือผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเลือกวิธีการใช้บทบาทสมมติ และการใช้กรณีตัวอย่าง วิธีใดวิธีหนึ่งตามความเหมาะสม ถ้านักเรียนมีความกระตือรือร้น กล้าแสดงออก ควรใช้บทบาทสมมติ แต่ถ้านักเรียนชอบอ่าน ชอบวิเคราะห์เรื่องราวต่างๆ ควรใช้กรณีตัวอย่าง

1.2 ผู้ที่จะนำวิธีการใช้บทบาทสมมติและกรณีตัวอย่างไปใช้ควรศึกษา จุดมุ่งหมาย วิธีการลำดับขั้นตอน และเทคนิคต่างๆให้เข้าใจ พร้อมทั้งควรมีประสบการณ์ และทักษะก่อนที่จะนำวิธีการดังกล่าวไปใช้

1.3 ควรมีการฝึกอบรมครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้มีความชำนาญในการใช้บทบาทสมมติและการใช้กรณีตัวอย่าง เพื่อนำไปใช้พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความคงทนของความฉลาดทางอารมณ์เป็นระยะๆ เช่น 1 เดือน 2 เดือน หรือ 3 เดือน เพื่อดูความเปลี่ยนแปลงของความฉลาดทางอารมณ์

2.2 ควรนำวิธีการใช้บทบาทสมมติ และการใช้กรณีตัวอย่างไปใช้ทดลองกับนักเรียนระดับอื่นๆ เช่น ระดับมัธยมศึกษา นักเรียนระดับอาชีวศึกษา เป็นต้น เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

2.3 ควรนำเทคนิคทางจิตวิทยาอื่นๆมาพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ เช่น การฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสม การควบคุมตนเอง การใช้กิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น

2.4 ควรนำบทบาทสมมติ และกรณีตัวอย่าง ไปพัฒนาพฤติกรรมด้านอื่นๆ เช่น พฤติกรรมกล้าแสดงออก พฤติกรรมการพูดที่เหมาะสม เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2520). *หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521*. กรุงเทพฯ : จงเจริญการพิมพ์.
- กาญจนา เกียรติประวัติ. (2524). *วิธีสอนทั่วไปและทักษะการสอน*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง. (2534). *การสอนและการฝึกอบรมทางการบริหารโดยวิธีกรณีศึกษา*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- คมเพชร ฉัตรสุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2544). *การสร้างมาตรฐานประเมินและปกติวิสัยของความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่นไทย*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- งามตา วนันทานนท์. (2529). "ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพัฒนาด้านการหยั่งลึกทางสังคมของนักเรียนระดับประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร," *รายงานการวิจัย*. ฉบับที่ 36. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จันทิภา ลิ้มปิเจริญ. (2522). *การทำงานกลุ่มในการเรียนการสอน*. ภูเก็ต : ภาควิชาจิตวิทยาแนะแนว วิทยาลัยครู ภูเก็ต.
- จอม ชุ่มช่วย. (2540, กรกฎาคม). "ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์," *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. 1 (3) : 56 – 61.
- จารุวรรณ เพ็ญสุข. (2533). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีการสอนแบบการเรียนเป็นทีม ที่จัดกิจกรรมด้วยการใช้กรณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือครู*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ฉันทนา ภาคบงกช. (2528). *กิจกรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- _____. (2518). *การสอนสังคมศึกษาหน่วย "วันสำคัญของชาติ" ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ชูศักดิ์ สิงห์อุตร. (2532). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบกรณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือการสอนของศึกษานิเทศก์ กรมสามัญ*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ชูศรี สนิทประชากร. (2531). *หลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์วิชาชีพครู*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะวิชาครุศาสตร์ สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ วิทยาลัยครูจันทระเกษม.
- ดวงเดือน เทศวานิช. (2530). *หลักการสอนทั่วไป*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูพระนคร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2524). *พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 : จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ชาญชัย ศรีไสยเพชร. (2525). *ทักษะและเทคนิคการสอน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พิทักษ์อักษร.

ทศพร ประเสริฐสุข. (2542, สิงหาคม). "ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา," *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*. 5 (1) : 19-34.

ทิตนา เขมมณี. (2536). *ช่วยครูฝึกประชาธิปไตยให้แก่เด็ก*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2519, กรกฎาคม - สิงหาคม). "การใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอน," *คุรุศาสตร์*. 6(2) : 41-48.

_____. (2520). *กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ : บุรพาการพิมพ์.

เทอดศักดิ์ เดชคง. (2543). *จากความฉลาดทางอารมณ์สู่สติและปัญญา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.

_____. (2542). *ความฉลาดทางอารมณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน

_____. (2542, มกราคม - กรกฎาคม). "ความฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษายุคใหม่," *วารสารวิชาการ*. 2(1) : 62.

ธณิกานต์ สิริพิเชียร. (2543). *การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติ เทคนิคแม่แบบ และกรณีตัวอย่าง เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

นาดยา ภัทรแสงไทย. (2525). *ยุทธวิธีการสอนสังคมศึกษา*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

นิตยา ชงัดเวช. (2541). *ผลของการใช้กรณีตัวอย่างควบคู่กับการเสริมแรงทางสังคมที่มีต่อการดูแลตนเองของสตรีมีครรภ์แรก ในระยะก่อนคลอด โรงพยาบาลตำรวจ กรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

นิพนธ์ ไทยพาณิชย์. (2535). *เทคนิคการนิเทศการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะคุรุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญทัน อยู่ชมบุญ. (2537). *หลักการสอน*. เชียงราย : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะวิชาคุรุศาสตร์ วิทยาลัยครูเชียงราย.

_____. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

ประชัน จันท์สุข. (2544). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสามารถในการปฏิบัติพยาบาลจิตเวชของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

ปาริชาติ รัตนราช. (2544). *ตัวแปรบางประการที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในอาชีพของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาล อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี*. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2542, สิงหาคม). "คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับ EQ," *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*. 5 (1) : 15-17.

ฝ่ายสุขภาพจิต. (2535). *คู่มือการปฏิบัติงานของนักจิตวิทยาโรงเรียน ในโครงการสุขภาพจิตโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร*. หน้า 40-48. กรุงเทพฯ : ฝ่ายสุขภาพจิต สำนักอนามัย.

_____. (2533, กันยายน). "การส่งเสริมอัจฉริยภาพของเด็กไทย," *วารสาร มศว ปทุมวัน*. 15 : 1.

- พระราชวรมุณี (ประยูร ปุ้ยโต). (2528, มกราคม - มีนาคม). "การพัฒนาคน," วารสารคุรุศาสตร์. 13(3) : 1-1.
- _____. (ประยูร ธรรมจิตโต). (2542, สิงหาคม). "อริควิโนแนวพุทธศาสนา," วารสารพหุศึกษาศาสตร์. 5 (1) : 7-13.
- พัชรินทร์ ธารัฐการพ์. (2535). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบเทคนิคศึกษารณีตัวอย่าง. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- รวิวรรณ ฐมชัย. (2533). เอกสารคำสอนวิชาการมัธยม 311 : การมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2526). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- เริงลักษณ์ โรจนพันธ์. (2529). เทคนิคการฝึกอบรม. กรุงเทพฯ : ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วัฒนาพร ระบุทุกข์. (2542). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : แอล ที เพรส.
- วารี ธิรจิตร. (2534). การพัฒนาการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะคุรุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชาการ, กรม. (2531). การปรับปรุงหลักสูตร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- วิมลรัตน์ ชัยสิทธิ์. (2522). การแสดงบทบาทสมมติในการสอนกลุ่มบูรณา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วรวรรณินี ราชสงฆ์. (2541). การเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จังหวัดพัทลุง. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- วิจิตร สิ้นศิริ. (ม.ป.ป.) วิธีการสอนเกมหรือสถานการณ์จำลอง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิลาสลักษณ์ ชวัลลี. (2542, สิงหาคม) "การพัฒนาสติปัญญาทางอารมณ์เพื่อความสำเร็จในการทำงาน," วารสารพหุศึกษาศาสตร์. 5 (1) : 37-50.
- วิไล พังสอาด. (2542). การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติและการใช้เทคนิคแม่แบบ ที่มีต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2542). เขาวนอารมณ์ : ดัชนีวัดความสุขความสำเร็จของชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัทเอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด.
- _____. (2542). "ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการสร้างความสำเร็จในชีวิต," เอกสารประกอบการสัมมนา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ศรีวรรณ มากชู. (2525). *สังคมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา*. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- โสภิต ศรีสุวรรณวัฒนา. (2538). *การเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองกับการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุนทรินทร์ จังหวัดสุรินทร์*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สนั่น มีชันหมาก. (2538). *ระเบียบวิธีแห่งวิทยาการการสอน*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมาน ลอยฟ้า. (2535, ตุลาคม - ธันวาคม). "บทบาทสมมติกับการเรียนการสอน," *วารสารพัฒนาหลักสูตร*. 12 (112) : 61 – 65.
- สมศิริ ปลื้มจิตต์. (2534). *การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเหตุผลทางจริยธรรมในการสอนจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการสอนโดยใช้บทบาทสมมติและการสอนตามคู่มือครู*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2527, มกราคม - ธันวาคม). "การสอนจริยศึกษาด้วยสถานการณ์จำลอง," *ประชาศึกษา*. 3 : 15 – 21.
- _____. (2530). *การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนันท์ กิตตินรนนท์. (2536). *ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนช่องพระนาวิทยา อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สุนน อมรวิวัฒน์ และสมพงษ์ จิตระดับ. (2528). "โรงเรียนประถมศึกษากับการพัฒนาจริยธรรม," ใน *จริยศึกษา*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุรศักดิ์ หลาบมาลา. (2536, พฤษภาคม - กรกฎาคม). "การใช้กรณีตัวอย่างในการสอนวิชาการศึกษา," *วิชาการ – อุดมศึกษา*. 2 (3) : 4 – 7.
- เสริมศรี กาญจนลินี. (2539). *การเปรียบเทียบปฏิกิริยาจริยธรรมของพยาบาลที่มีภาวะทางอารมณ์สูงและต่ำต่อพฤติกรรมการดูแลรักษาผู้ติดเชื้อเอดส์*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- แสงอุษา โลจนานนท์ และ กฤษณ์ รุยาพร. (2543). *การบริหารอารมณ์ด้วยรอยยิ้มแบบไทยๆ*. กรุงเทพฯ : บริษัท เอเชีย แปซิฟิก อินโนเวชั่น เว็นเตอร์ จำกัด.
- ✓ สุขภาพจิต, กรม. (2544). *คู่มือความฉลาดทางอารมณ์*. นนทบุรี : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- สุพิน บุญชูวงศ์. (2531). *หลักการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- สุรกุล เจนอบรม. (2542, สิงหาคม). "EQ/EI" วารสารการศึกษานอกโรงเรียน. 2 (8) : 20 – 22.
- อภิษฎา ดวงจันทร์. (2544). *การเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองและการเสริมแรงทางบวกที่มีต่อความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดเศวตฉัตร เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- อัจฉิมา จินวาลา. (2535). *การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและกรณีตัวอย่างที่มีต่อความรับผิดชอบต่อโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคลองเสื่อน้อย กรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- อัญชลี เครือคำขาว. (2540). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคล โดยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้ในการเรียนแบบร่วมมือ*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- อัญชลี แจ่มเจริญ, จินตนา สุขมาก และสุกัญญา ธารีวรรณ. (2526). *ศึกษา 131 : หลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เฉลิมชัย.
- อารี พันธุ์มณี. (2543). "การพัฒนาความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์," *บทความ*. หน้า 3.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2544). *สร้าง EQ ให้ลูกคุณ*. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัว.
- อุษา อินทรปัญญา. (2536). *ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อมารยาทในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์รังสรรค์ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- Bachman, Jonh and others. (2000, Semtember). "Emotional Intelligence in thecollection of Debt," *International Journal of Selection and Assessment*. 8 (3) : 175.
- Bar – On, R . (1997). *Bar-On emotional quotient inventory : A Measure of emotional intelligence. (Technical manual)*. Toronto multi Heath System.
- Conoley, Jane Close.(1977, February). "The Effects of Interdependent Learning Tasks and Role play on Sociometric Patterns, Work Nork Norm Meagres and Behavior in Elementary Classroom," *Dissertation Abstracts International*. 37 : 5977 – A.
- Cooper, R.K. & Sawaf, A. (1997). *Exective EQ intelligence in leadership and organization*. New York : Grosset / Prtnam.
- Cullition, Jame W. (1997). *Handbook on Case Writing*. Manila : Asian insitute of Management.

- Curtis, Lillian Salter. (2000, March). "Assessing The Attainment of Guidance Outcomes Related to the Development of Emotional Skill and Improved Self-Concept," *Dissertation Abstracts International-A*. 60 (8) : 2812.
- Dadds, West K, Goldstein, M. and Rodnick, E (1999). "Families and the Origins of Child Behavior Problems," *Family Process*. p. 195 – 196. New York : Basis Course.
- Donaldson, Jane. (1997, June). "Emotional Intelligence Test," *Edmonton Journal*.
- Edge, Alfred G. & Coleman, Dennis R. (1982). *The Guide to case Analysis and Reporting*. Honolulu : System Logistics.
- Garrison, K. C. & Magoon, R. A. (1972). *Educational Psychology : an interaction of psychology and educational practices*. Ohio : Charles Merrill.
- Goldman.(1998). *Emotional Intelligence*. New York : Basic Books.
- _____. (1998a, November - December). "What makes a leader?," *Harvard Business Review*. 76 : 93 – 104.
- _____. (1998b). *Working with emotional intelligence*. . New York : Basic Books.
- Lonnotti, Ronald J. (1977, August). "A longitudinal Investigation of Role – taking, Altruism and Empathy," *Resources in Education (ERIC)*. 12 : 142.
- Mason, Bary J. , Mayer, Maris L. & Ezell, Hazel E. (1982). *Case and Problems in Contemporary Retailing*. Plato : Business Publication.
- Mayer, J. D. & Salovey, P. (1997). "What is emotional Intelligence?," in P. Salovey & D. Sluyter (Eds.). *Emotional development and emotional Intelligence : Educational implications*. New York : Basic Books.
- Salovey, P. & Mayer,J.D. (1990). *Emotional Intelligence*. *Imagination, Cognition, and Personality*, 9 (1990). 185 – 211.
- Shoudt, John Thomas. (1976, November). "The Effect of varying levels of Role-Taking Skills on the Efficacy of Role Playing Training with Kindergarten Children," *Dissertation Abstracts International*. (37).
- Shaftel, Fannic P. and George, Shaftel. (1967). *Role Playing for Social Value : Decision Making in the Social Studies*. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice – Hall.
- Tate, Curtis E. & Taylor, Marilyn L. (1983). *Business Policy Administration Strategic and Current Issues*. Dallas : Business Publications.
- Taylor, John L. and Rex Walford.(1974). *Simulation in the Classroom*. Middlesex, Marmonworth ; Penguin,
- Weisinger, Hendrie. (1998). *Emotional Intelligence at Work*. San Francisco ; Jossey. Bass Publishers.
- White, P. and Coscarelli, C. (1986). *The Guided Design Guidebook : Patterns in Implementation*. Morgantown : West Virginia University ; West Virginia.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ
- รายละเอียด โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ
- โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง
- รายละเอียด โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง
- ตารางเวลาในการฝึกโปรแกรม กลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ

กลุ่มทดลองที่ 1

ครั้งที่	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
1	ปฐมนิเทศ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อสร้างความคุ้นเคย ระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนด้วยกัน 2. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ และวิธีการใช้บทบาทสมมติ 3. เพื่อให้นักเรียนทราบความหมาย และคุณลักษณะ ของความฉลาดทางอารมณ์ 4. เพื่อให้นักเรียนทราบบทบาทหน้าที่ ของนักเรียน ในการเข้าร่วมกิจกรรม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ใช้กิจกรรมเป็นสิ่งสร้างความคุ้นเคย ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม และระหว่างผู้วิจัยกับสมาชิก 2. ให้นักเรียนร่วมกิจกรรม สร้างความคุ้นเคย โดยผู้วิจัย ให้นักเรียนแต่ละคน หยิบชิ้นส่วนรูปหัวใจ ที่แบ่งเป็นส่วน ๆ คนละชิ้น 3. ให้นักเรียนนำชิ้นส่วนที่หยิบได้ ไปหาชิ้นส่วนที่เหลือจากเพื่อนคนอื่น ๆ เพื่อมาประกอบเป็นรูปหัวใจที่สมบูรณ์ 4. ให้นักเรียนแต่ละคู่ซักถามข้อมูลส่วนตัว ซึ่งกันและกัน 5. ผู้วิจัยให้นักเรียนออกมาหน้าชั้นที่ละคู่ ผลัดกันแนะนำเพื่อนที่เป็นคู่ของตน ให้เพื่อน ๆ ฟัง 6. ผู้วิจัยสรุปวัตถุประสงค์ ของกิจกรรมจับคู่ว่า เพื่อให้นักเรียนรู้จักกันมากขึ้น 7. ผู้วิจัยชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ และขั้นตอนการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และ หน้าที่ของนักเรียน ในการเข้าร่วมกิจกรรม 8. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม และนัดหมายวันเวลา และสถานที่ ที่ใช้ ในการร่วมกิจกรรมครั้งต่อไป
2-3	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะ ส่วนบุคคล เกี่ยวกับการตระหนักรู้ตนเอง	เพื่อพัฒนาให้นักเรียนแสดง ความฉลาดทางอารมณ์ โดยการฝึกรับรู้ถึงความรู้สึกของตนเอง	<p>ตั้งแต่ครั้งที่ 2-11 ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง เช่นเดียวกันทุกครั้ง เป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ขั้นเตรียมการ <p>ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของสถานการณ์สมมติ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึงจุดมุ่งหมาย</p>
4-5	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะ ส่วนบุคคล เกี่ยวกับการควบคุมตนเอง	เพื่อพัฒนาให้นักเรียนแสดง ความฉลาดทางอารมณ์ โดยการฝึกความมีสติ และสามารถเลื่อนการสนอง ความพึงพอใจของตนเองออกไปก่อน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ และเมื่อมีความทุกข์ใจ ก็สามารถคืนสู่สภาพปกติได้	<ol style="list-style-type: none"> 2. ขั้นแสดง <ol style="list-style-type: none"> 2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ซักถาม และให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ ให้ฟัง เพื่อเข้าสู่เรื่องความฉลาดทางอารมณ์ 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนอาสาสมัครเป็นผู้แสดง ซึ่งต้องมีการผลัดเปลี่ยนผู้แสดง ให้ครบทุกคน เพื่อจะได้มีประสบการณ์ ในการแสดงแต่ละครั้ง

ครั้งที่	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
6-7	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะ ส่วนบุคคล เกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง	เพื่อพัฒนาให้นักเรียนแสดงความสามารถในการจูงใจ กระตุ้น สร้างความกระตือรือร้น รู้จักเตือนตน และมีความพยายาม ที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย	2.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติ ให้ผู้แสดงอ่าน และให้นักเรียนจัดฉาก เพื่อให้การแสดงบทบาทสมมติ ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง 2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติ เป็นผู้สังเกตการณ์ การแสดง 2.5 ก่อนแสดง ผู้วิจัย ให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่าง ๆ เพื่อช่วยขจัดความวิตกกังวล และความตื่นเต้น
8-9	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะ ทางสังคม เกี่ยวกับการเอาใจเขามาใส่ใจเรา	เพื่อพัฒนาให้นักเรียนแสดงความสามารถในการรับรู้ได้ว่า เพื่อนกำลังรู้สึกอย่างไร และสามารถเข้าใจความรู้สึกของเพื่อนได้	2.6 ผู้วิจัยให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามบทบาทที่ตนได้รับ 3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง เมื่อผู้แสดง ๆ จบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดง และผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกัน เกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดง
10-11	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะ ทางสังคม เกี่ยวกับทักษะทางสังคม	เพื่อพัฒนาให้นักเรียนแสดงความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ในเรื่องความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล ได้ดี และสามารถ อยู่ร่วมกับเพื่อนได้อย่างราบรื่น	4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม หลังจากการวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง กลุ่มอาจเสนอความคิดใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา หรือตัดสินใจ หากการแสดงครั้งแรกยังได้ผลไม่เป็นที่พอใจ ผู้วิจัยอาจให้มีการแสดงเพิ่มเติม ตามความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของกลุ่ม 5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสรุปผล ผู้วิจัยให้นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน สรุปข้อคิด และประโยชน์ ที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง
12	ปัจฉิมนิเทศ	เพื่อสรุปผลที่ได้จากการทดลอง	1. ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปผลที่ได้จากการทดลอง และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมอีกครั้ง 2. ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียน ที่ให้ความร่วมมือในการทดลอง และกล่าวปิดการทดลอง

หมายเหตุ การทดลองแต่ละครั้ง ใช้เวลา 50 นาที

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ครั้งที่ 1

หัวข้อ	ปฐมนิเทศ
ชื่อกิจกรรม	รวมใจ
เวลา	50 นาที
อุปกรณ์ที่ใช้	<ol style="list-style-type: none"> 1. กระดาษรูปหัวใจ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน มีขนาดและการตัดแบ่งที่แตกต่างกัน 2. ตารางกำหนดการเข้าร่วมกิจกรรม
วัตถุประสงค์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนด้วยกันเอง 2. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ และวิธีการใช้บทบาทสมมติ 3. เพื่อให้นักเรียนทราบความหมาย และคุณลักษณะของความฉลาดทางอารมณ์ 4. เพื่อให้นักเรียนทราบบทบาท หน้าที่ของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม
วิธีดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยใช้กิจกรรมเป็นสิ่งสร้างความคุ้นเคย ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม และระหว่างผู้วิจัยกับสมาชิก 2. ให้นักเรียนร่วมกิจกรรมสร้างความคุ้นเคย โดยผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละคนหยิบชิ้นส่วนรูปหัวใจ ที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คนละ 1 ส่วน 3. ให้นักเรียนนำชิ้นส่วนที่ได้ ไปหาชิ้นที่เหลือเพื่อประกอบเป็นรูปหัวใจที่สมบูรณ์ 4. ให้นักเรียนแต่ละคู่ซักถามข้อมูลส่วนตัวซึ่งกันและกัน 5. ผู้วิจัยให้นักเรียนออกมาหน้าชั้นที่ละคู่ ผลัดกันแนะนำเพื่อนที่เป็นคู่ของตนให้สมาชิกฟัง 6. ผู้วิจัยสรุปวัตถุประสงค์ของกิจกรรมจับคู่ว่า เพื่อให้นักเรียนรู้จักกันมากขึ้น 7. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการและขั้นตอนการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และอธิบายความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ คุณลักษณะของความฉลาดทางอารมณ์ และหน้าที่ของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม 8. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม และนัดหมายเกี่ยวกับวัน เวลา และสถานที่ที่จะพบกันเพื่อร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป
การประเมินผล	<ol style="list-style-type: none"> 1. สังเกตจากความสนใจ และความตั้งใจในการทำกิจกรรม (ความกระตือรือร้นในการซักถามข้อมูลกันและกัน) 2. สังเกตจากการตอบคำถาม การมีส่วนร่วมในการซักถาม เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการ และจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้บทบาทสมมติ 3. นักเรียนสามารถบอกความหมาย และคุณลักษณะที่สำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ได้

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ

ครั้งที่ 2

หัวข้อ	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะส่วนบุคคลเกี่ยวกับการตระหนักรู้ตนเอง
ชื่อกิจกรรม	รีบไปหน่อย
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์โดยฝึกรับรู้ถึงความรู้สึกตนเอง
อุปกรณ์	1. เอกสารเรื่องสั้น การแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง รีบไปหน่อย 2. อุปกรณ์ทำความสะอาด เช่น ไม้กวาด แปรงลบกระดาน ไม้ชนไก่ ฯลฯ

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของสถานการณ์สมมติ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึงจุดมุ่งหมาย

2. ขั้นแสดง

2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟัง เพื่อเข้าสู่เรื่อง การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง

2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนอาสาสมัครเป็นผู้แสดง

2.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่าน และให้นักเรียนจัดฉาก เพื่อให้การแสดงบทบาทใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง

2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติ เป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง

2.5 ก่อนแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อช่วยจัดความตื่นตัว

2.6 ผู้วิจัยให้ผู้แสดง เริ่มแสดงบทบาทตามที่ตนได้รับ

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง

เมื่อผู้แสดงแสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดง ในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 ถ้านักเรียนเป็นปราโมทย์ นักเรียนจะทำอะไรเมื่อชนกับกานดา

3.2 ถ้านักเรียนเป็น กานดา นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร เมื่อปราโมทย์วิ่งมาชนแล้วไม่ขอโทษ และนักเรียนจะแก้แค้นปราโมทย์เหมือนกานดาหรือไม่

3.3 นักเรียนคิดว่าเหตุใดกานดาจึงไปขอโทษปราโมทย์

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยอาจให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติม ตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของหัวเรื่อง

5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปข้อคิด และประโยชน์ที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดง
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย ตลอดจนการสรุปของนักเรียน

เรื่อง รีบไปหน่อย

ในโรงเรียนแห่งหนึ่งตอนเช้าก่อนเข้าแถวของทุกวัน นักเรียนที่เป็นเวรทำความสะอาดห้องต้องรีบมาแต่เช้าเพื่อมาช่วยกันทำความสะอาดห้อง ลบกระดานดำ เขียนวันที่ให้เรียบร้อย เช็ดโต๊ะครูและนำขยะไปทิ้งให้เรียบร้อย

วันจันทร์เป็นเวรทำความสะอาดของปราโมทย์ แต่ปราโมทย์มาโรงเรียนสาย เมื่อลงจากรถเมล์ได้ปราโมทย์ก็รีบวิ่งมาที่ห้อง ระหว่างที่วิ่งขึ้นบันได ก็สวนทางแก้วตาและกานดาที่กำลังจะไปซื้อขนม ปราโมทย์รีบวิ่งขึ้นมาด้วยความเร็วและรีบเพราะกลัวไปทำเวรไม่ทันจึงชนเข้ากับกานดาอย่างแรง ทำให้กานดาล้มลงไป ปราโมทย์กำลังจะหันไปขอโทษ แต่ได้ยินเสียงวิทยาเรียกก่อน จึงหันไปตามเสียงวิทยา วิทยายกมือให้รีบมาทำเวรเดี๋ยวจะเสร็จไม่ทันเข้าแถว ปราโมทย์จึงรีบวิ่งไปโดยที่ไม่ได้ขอโทษกานดา กานดารู้สึกโกรธมากที่ตนเจ็บตัวฟรีๆ และคิดว่าปราโมทย์แกล้ง แต่แก้วตาแย้งว่าปราโมทย์คงไม่ได้ตั้งใจ กานดาว่าถ้าไม่ได้ตั้งใจก็ต้องขอโทษ แต่ไม่ได้ขอโทษแสดงว่าตั้งใจ และกานดาคิดจะหาทางแก้แค้นคืน

หลังจากปราโมทย์ วิทยาและเพื่อนๆ ทำความสะอาดเสร็จแล้ว ก็ชวนกันลงไปรอเข้าแถวข้างล่าง กานดากับแก้วตาเอาของขึ้นมาก็บบนห้อง และรู้ว่าวันนี้เป็นเวรทำความสะอาดของปราโมทย์ กานดาจึงพูดว่า รู้แล้วว่า จะแก้แค้นปราโมทย์อย่างไร ว่าแล้วกานดาก็นำชอล์กไปเขียนเติมกระดาน พร้อมทั้งลบวันที่ที่เขียนไว้ แก้วตาพยายามห้ามแต่กานดาก็ไม่ฟัง พร้อมกำชับไม่ให้แก้วตาบอกเรื่องนี้กับใคร

ตอนเช้าหน้าเสาธง หลังจากเคารพธงชาติเรียบร้อยแล้ว ครูเวรได้ชมนักเรียนทุกห้องว่าตั้งใจทำความสะอาดดีมาก ทุกห้องได้คะแนนเต็ม 10 หด ยกเว้นห้องประถมศึกษาปีที่ 5 ที่โดนหักไป 3 คะแนน เพราะไม่ยอมลบกระดาน และไม่เขียนวันที่ ปราโมทย์และวิทยายังมาก เพราะจำได้ว่าลบกระดานและเขียนวันที่เรียบร้อยแล้ว

เมื่อกลับเข้ามาในห้อง ครูประจำชั้นจึงลงโทษให้เวรวันนี้มีหน้าที่ลบกระดานและเขียนวันที่ไปอีก 1 อาทิตย์ วิทยากับปราโมทย์คิดว่าต้องมีคนแกล้งแน่ๆ แต่คิดไม่ออกว่าเป็นใคร กานดารู้สึกผิดจึงปรึกษากับแก้วตาว่าจะไปขอโทษปราโมทย์ แก้วตาเห็นด้วย กานดาจึงสารภาพความจริงกับปราโมทย์ว่าเป็นคนเขียนกระดานเลอะเอง เพราะรู้สึกโกรธที่ปราโมทย์แกล้งชนจนล้มแล้วไม่ขอโทษ เลยต้องการแก้แค้นคืนเท่านั้นเอง ปราโมทย์เข้าใจและชี้แจงว่าไม่ได้แกล้งชนกานดาแต่เป็นเพราะรีบจึงไม่ได้ขอโทษ ปราโมทย์จึงขอโทษกานดาเรื่องที่ชนจนล้ม กานดาจึงขอโทษปราโมทย์เช่นกันที่ไปแกล้งปราโมทย์และสัญญาว่าจะช่วยปราโมทย์ลบกระดานให้ครบตามที่ครูลงโทษ

บทบาทของปราโมทย์

ฉันชื่อปราโมทย์ ฉันเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วันนี้เป็นเวรทำความสะอาดของฉัน แต่ฉันมาโรงเรียนสาย เมื่อลงจากรถเมล์ได้ ฉันก็รีบวิ่งมาที่ห้อง ระหว่างที่วิ่งขึ้นบันได ฉันรีบวิ่งขึ้นมาด้วยความเร็วเพราะกลัวไปทำเวรไม่ทันจึงชนเข้ากับกานดาอย่างแรง ทำให้กานดาล้มลงไป ฉันกำลังจะหันไปขอโทษ แต่ได้ยินเสียงวิทยาเรียกก่อน จึงหันไปตามเสียงวิทยา วิทยายกมือให้ฉันรีบมาทำเวร เดี่ยวจะเสร็จไม่ทันเข้าแถว ฉันจึงรีบวิ่งไปโดยที่ไม่ได้ขอโทษกานดา เมื่อทำเวรเสร็จฉันและวิทยาก็ลงไปเข้าแถว และเมื่อครูเวรประกาศคะแนนทำความสะอาดปรากฏว่าคะแนนของชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดนหักไป 3 คะแนน เพราะไม่ยอมลบกระดาน และไม่เขียนวันที่ ฉันและวิทยายังมาก เพราะจำได้ว่าได้ลบกระดานและเขียนวันที่เรียบร้อยแล้ว ฉันและเพื่อนๆ ที่เป็นเวรจึงโดนครูประจำชั้นลงโทษให้มีหน้าที่ลบกระดานและเขียนวันที่ไปอีก 1 อาทิตย์ วิทยากับฉันคิดว่าต้องมีคนแกล้งแน่ๆ แต่คิดไม่ออกว่าเป็นใคร จนกระทั่งกานดาสารภาพกับฉันว่าเป็นคนแกล้งเขียนกระดานให้เลอะเอง เพราะรู้สึกโกรธ

ที่ฉันแกล้งจนจนล้มแล้วไม่ขอโทษ เลยต้องการแก้แค้นคืนเท่านั้นเอง ฉันเข้าใจและชี้แจงว่าไม่ได้แกล้งจนจนจน แต่เป็นเพราะรีบจึงไม่ได้ขอโทษ ฉันจึงขอโทษจนจนจนเรื่องที่เราจนจนล้ม และจนจนจนก็ขอโทษฉันเช่นกันที่แกล้งฉัน และสัญญาว่าจะช่วยฉันลบกระดานให้ครบตามที่ครูลงโทษ

บทบาทของจนจน

ฉันชื่อจนจน ฉันเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฉันกับแก้วตา กำลังจะเดินลงบันไดเพื่อไปซื้อขนม ปรามอทย์วิ่งขึ้นมาด้วยความเร็วและชนฉันอย่างแรง ทำให้ฉันล้มลงไป แต่ปรามอทย์ก็ไม่ไปขอโทษฉัน ฉันรู้สึกโกรธมากที่ต้องเจ็บตัวฟรีๆ และคิดว่าปรามอทย์แกล้ง แต่แก้วตาแย้งว่าปรามอทย์คงไม่ได้ตั้งใจ ฉันจึงว่าถ้าไม่ได้ตั้งใจก็ต้องขอโทษ แต่นี่ไม่ได้ขอโทษแสดงว่าตั้งใจ และฉันคิดจะหาทางแก้แค้นคืน เมื่อฉันรู้ว่าวันนี้เป็นเวรทำความสะอาดของปรามอทย์ ฉันจึงแก้แค้นปรามอทย์คืนด้วยการนำชอล์กไปเขียนเต็มกระดาน พร้อมทั้งลบวันที่ที่เขียนไว้ แก้วตาพยายามห้ามแต่ฉันก็ไม่ฟัง พร้อมกำชับไม่ให้แก้วตาบอกเรื่องนี้กับใคร เมื่อครูเวรประกาศหักคะแนนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และครูประจำชั้นก็สั่งลงโทษเวรวันนี้ให้ทำหน้าที่ลบกระดานไปอีก 1 อาทิตย์ ฉันรู้สึกผิดจึงปรึกษากับแก้วตาว่าจะไปขอโทษปรามอทย์แก้วตาเห็นด้วย ฉันจึงสารภาพความจริงกับปรามอทย์ว่าเป็นคนเขียนกระดานเลอะเอง เพราะรู้สึกโกรธที่ปรามอทย์แกล้งจนจนล้มแล้วไม่ขอโทษ เลยต้องการแก้แค้นคืนเท่านั้นเอง ปรามอทย์เข้าใจและชี้แจงว่าไม่ได้แกล้งจนจนจนแต่เป็นเพราะรีบจึงไม่ได้ขอโทษ ปรามอทย์จึงขอโทษฉันเรื่องที่เราจนจนล้ม ฉันจึงขอโทษปรามอทย์เช่นกันที่ไปแกล้งปรามอทย์และสัญญาว่าจะช่วยปรามอทย์ลบกระดานให้ครบตามที่ครูลงโทษ

บทบาทของวิชา

ฉันชื่อวิชา ฉันเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วันนี้เป็นเวรทำความสะอาดของฉัน ฉันเห็น ปรามอทย์กำลังวิ่งขึ้นบันไดมา ฉันจึงเรียกเร่งให้ปรามอทย์รีบมาทำเวร เพราะกลัวเสร็จไม่ทันเข้าแถว เมื่อทำเวรเสร็จฉันและปรามอทย์ก็ลงไปเข้าแถว และเมื่อครูเวรประกาศคะแนนทำความสะอาด ปรากฏว่าคะแนนของชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดนหักไป 3 คะแนน เพราะไม่ยอมลบกระดาน และไม่เขียนวันที่ ฉันและปรามอทย์งมมาก เพราะจำได้ว่าได้ลบกระดานและเขียนวันที่เรียบร้อยแล้ว ฉันและเพื่อนๆ ที่เป็นเวรจึงโดนครูประจำชั้นลงโทษให้มีหน้าที่ลบกระดานและเขียนวันที่ไปอีก 1 อาทิตย์ ปรามอทย์กับฉันคิดว่าต้องมีคนแกล้งแน่ๆ แต่คิดไม่ออกว่าเป็นใคร

บทบาทของแก้วตา

ฉันชื่อแก้วตา ฉันเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฉันกับจนจน กำลังจะเดินลงบันไดเพื่อไปซื้อขนม ปรามอทย์วิ่งขึ้นมาด้วยความเร็วและชนจนจนอย่างแรง ทำให้จนจนล้มลงไป โดยที่ปรามอทย์ไม่ไปขอโทษจนจน จนจนทำให้จนจนรู้สึกโกรธมากที่ต้องเจ็บตัวฟรีๆ และคิดว่าปรามอทย์แกล้ง แต่ฉันแย้งว่าปรามอทย์คงไม่ได้ตั้งใจ จนจนว่าถ้าไม่ได้ตั้งใจก็ต้องขอโทษ แต่นี่ไม่ได้ขอโทษแสดงว่าตั้งใจ และจนจนคิดจะหาทางแก้แค้นคืน เมื่อจนจนรู้ว่าวันนี้เป็นเวรทำความสะอาดของปรามอทย์ จนจนจึงแก้แค้นปรามอทย์คืนด้วยการนำชอล์กไปเขียนเต็มกระดาน พร้อมทั้งลบวันที่ที่เขียนไว้ ฉันพยายามห้ามแต่จนจนก็ไม่ฟัง พร้อมกำชับไม่ให้ฉันบอกเรื่องนี้กับใคร เมื่อครูเวรประกาศหักคะแนนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และครูประจำชั้นก็สั่งลงโทษเวรวันนี้ให้ทำหน้าที่ลบกระดานไปอีก 1 อาทิตย์ จนจนรู้สึกผิดจึงปรึกษากับฉันว่าจะไปขอโทษปรามอทย์ฉันเห็นด้วย ฉันจึงพาจนจนไปหาปรามอทย์เพื่อสารภาพความจริง

บทบาทของครูเวร

ฉันเป็นครูเวร มีหน้าที่ตรวจให้คะแนนการทำความสะอาดของนักเรียน วันนี้ฉันได้ไปตรวจที่ห้องประถมศึกษาปีที่ 5 และพบว่าเวรไม่ได้ลบกระดานและไม่เขียนวันที่ให้เรียบร้อย ฉันจึงหักคะแนนไป 3 คะแนน และนำไปประกาศให้นักเรียนรู้ที่หน้าเสาธง

บทบาทของครูประจำชั้น

ฉันเป็นครูประจำชั้น ฉันมีหน้าที่ดูแล อบรมนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วันนี้นักเรียนเวรทำความสะอาดไม่เรียบร้อย ทำให้คะแนนทำความสะอาดของห้องโดนหักไป 3 คะแนน ฉันจึงลงโทษให้เวรวันนี้มีหน้าที่ลบกระดานและเขียนวันที่ไปอีก 1 อาทิตย์

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ครั้งที่ 3

หัวข้อ	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะส่วนบุคคลเกี่ยวกับการตระหนักรู้ตนเอง
ชื่อกิจกรรม	คิดไปเอง
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์โดยการฝึกปฏิบัติถึงความรู้สึกตนเอง
อุปกรณ์	1. เอกสารเรื่องสั้น การแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง คิดไปเอง 2. หนังสือเรียน สมุด ดินสอ 3. รถบังคับ

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของสถานการณ์สมมติ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึงจุดมุ่งหมาย

2. ขั้นแสดง

2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟัง เพื่อเข้าสู่เรื่อง การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง

2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนอาสาสมัครเป็นผู้แสดง

2.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่าน และให้นักเรียนจดจำ เพื่อให้การแสดงบทบาทใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง

2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติ เป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง

2.5 ก่อนแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อช่วยขจัดความตื่นเต้น

2.6 ผู้วิจัยให้ผู้แสดง เริ่มแสดงบทบาทตามที่ตนได้รับ

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง

เมื่อผู้แสดงแสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดง ในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 ถ้านักเรียนเป็นมานะ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรที่สมศักดิ์มาต่อว่า เรื่องไปตีหนังสือให้กิตติ

3.2 ถ้านักเรียนเป็นสมศักดิ์ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรเมื่อมานะมาชวนให้ช่วยตีให้กิตติ

3.3 ถ้านักเรียนเป็นสมศักดิ์ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร เมื่อไปชวนเพื่อนๆ เล่นอย่างอื่นแล้วไม่มีใครเล่นด้วย

3.4 ถ้านักเรียนเป็นกิตติ นักเรียนจะให้สมศักดิ์เล่นรถบังคับหรือไม่ เพราะอะไร

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยอาจให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติม ตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของหัวเรื่อง

5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปข้อคิด และประโยชน์ที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

- 1 สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดง
- 2 สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย ตลอดจนการสรุปของนักเรียน

ออกปากชวนให้เล่นรถบังคับด้วย เพราะสมศักดิ์เคยบอกว่าเล่นจนเบื่อแล้ว กิตติจึงคิดว่าสมศักดิ์ไม่อยากจะเล่นจึงไม่กล้าชวนให้มาเล่น สมศักดิ์จึงบอกฉันว่ารู้สึกละอายใจที่ไม่ได้ช่วยตัวให้กิตติจึงไม่กล้าเล่นรถบังคับของกิตติ

บทบาทของสมศักดิ์

ฉันชื่อสมศักดิ์ ฉันเป็นเด็กเรียนเก่ง เมื่อใกล้สอบปลายภาคมานะตัวให้กิตติในตอนเย็น ฉันรู้สึกไม่พอใจ เพราะตอนเย็นฉันกับมานะมักจะเล่นด้วยกัน ฉันจึงต่อว่ามานะว่าไม่นำตัวให้กิตติเลย ทำให้เสียเวลาเล่น มานะจึงบอกฉันว่าการที่ช่วยตัวให้กิตติก็เป็นการทำบุญความรู้ไปด้วย เรื่องเล่นไว้เล่นหลังสอบก็ได้ และมานะก็ชวนให้ฉันมาช่วยตัวให้กิตติด้วยกัน แต่ฉันไม่มา เมื่อกิตตินำรถบังคับมาเล่นที่โรงเรียน มานะจึงชวนฉันเล่นด้วย แต่ฉันรู้สึกละอายใจที่ไม่ได้ช่วยตัวให้กิตติจึงไม่กล้าเล่นรถบังคับของกิตติ แต่ฉันบอกมานะว่าเคยเล่นจนเบื่อแล้ว มานะจึงเลิกชวนฉัน ฉันพยายามชวนเพื่อนๆ ไปเล่นอย่างอื่นแต่ไม่มีใครยอมไปเล่นกับฉัน เพราะทุกคนกำลังเห่อรถบังคับของกิตติกันอยู่ ฉันรู้สึกน้อยใจจึงไม่ค่อยพูดกับใครและมักจะแอบไปนั่งอยู่คนเดียว มานะถามฉันว่าทำไมเดี๋ยวนี้ฉันไม่พูดคุยเล่นกับเพื่อนๆ เหมือนก่อน ฉันจึงบอกมานะว่าเดี๋ยวนี้เพื่อนๆ หันไปสนใจกิตติกันหมด ไม่มีใครอยากเล่นกับฉันเลย มานะจึงพูดให้ฉันเข้าใจว่า เพื่อนๆ ทุกคนยังรักและอยากเล่นกับฉันเหมือนเดิม แม้แต่กิตติเองก็อยากให้ฉันเล่นด้วย แต่ที่กิตติไม่ออกปากชวนให้เล่นรถบังคับด้วย เพราะฉันเคยบอกว่าเล่นจนเบื่อแล้ว กิตติจึงคิดว่าฉันไม่อยากจะเล่นจึงไม่กล้าชวนให้มาเล่น ฉันจึงบอกมานะว่ารู้สึกละอายใจที่ไม่ได้ช่วยตัวให้กิตติจึงไม่กล้าเล่นรถบังคับของกิตติ กิตติได้ยื่นใจปลอบใจฉันว่าไม่ต้องคิดมาก ไว้ตัวให้ในคราวหน้าก็ได้ และกิตติก็ชวนฉันไปเล่นรถบังคับด้วยกัน

บทบาทของเพื่อนๆ

พวกฉันเป็นเพื่อนๆ ของกิตติ มานะ และสมศักดิ์ เมื่อกิตตินำรถบังคับมาแบ่งให้เล่นพวกฉันรู้สึกตื่นเต้นและเห่อของเล่นใหม่ เมื่อสมศักดิ์มาชวนพวกฉันไปเล่นอย่างอื่นพวกฉันก็ไม่ไป

บทบาทของแม่

ฉันเป็นแม่ของกิตติ เมื่อกิตติมีผลการเรียนดีขึ้น ฉันซื้อรถบังคับเป็นรางวัลให้แก่กิตติ

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ครั้งที่ 4

หัวข้อ	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะส่วนบุคคลเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง
ชื่อกิจกรรม	อย่าใส่ใจ
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์โดยการฝึกความมีสติ และสามารถเลื่อนการสนองความพึงพอใจของตนเองออกไปก่อน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ และเมื่อทุกข้อใจก็สามารถกลับคืนสู่สภาพปกติได้
อุปกรณ์	1. เอกสารเรื่องสั้น การแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง อย่าใส่ใจ 2. กระเป๋านักเรียน

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของสถานการณ์สมมติ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึงจุดมุ่งหมาย

2. ขั้นแสดง

2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟัง เพื่อเข้าสู่เรื่อง การควบคุมตนเอง

2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนอาสาสมัครเป็นผู้แสดง

2.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่าน และให้นักเรียนจัดฉาก เพื่อให้การแสดงบทบาทใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง

2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติ เป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง

2.5 ก่อนแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อช่วยจัดความตื่นตัว

2.6 ผู้วิจัยให้ผู้แสดง เริ่มแสดงบทบาทที่ตนได้รับ

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง

เมื่อผู้แสดงแสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดง ในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 ถ้านักเรียนเป็นสมชาย นักเรียนจะอย่างไร เมื่อติเรกและเอกชัยเปรียบว่าเป็นมด

3.2 ถ้านักเรียนเป็นวันชัย นักเรียนจะอย่างไร เมื่อสมชายจะเดินเข้าไปชกติเรกและเอกชัย

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยอาจให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติม ตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของหัวเรื่อง

5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปข้อคิด และประโยชน์ที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดง
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย ตลอดจนการสรุปของนักเรียน

เรื่อง อย่าใส่ใจ

วันชัยและสมชายเป็นเพื่อนรักกันตั้งแต่เด็ก เรียนอยู่โรงเรียนเดียวกัน และมักจะกลับบ้านพร้อมกันเป็นประจำเพราะบ้านอยู่ใกล้กัน วันชัยเป็นคนใจเย็น เรียบร้อย มีรูปร่างอ้วน ส่วนสมชายเป็นคนใจร้อน มีรูปร่างผอม

วันหนึ่งหลังจากเลิกเรียน ระหว่างทางกลับบ้านสมชายกับวันชัยก็เดินกลับบ้านด้วยกันตามปกติ ระหว่างเดินทั้งคู่มักจะหยอกล้อกันเล่น บางครั้งทั้งคู่ก็วิ่งไล่จับ ไล่ตีกันบ้าง ช่วงจังหวะที่สมชายกำลังวิ่งไล่วันชัยทั้งคู่ได้วิ่งผ่านติเรกกับเอกชัย ติเรกชี้ให้เอกชัยดูแล้วพูดเสียงดังว่า ดูช่างกำลังวิ่งหนีมดจนหางจุกตูดชิ แล้วเอกชัยกับติเรกก็หัวเราะพร้อมกัน สมชายได้ยินจึงหยุดวิ่ง แล้วหันมาถามติเรกว่าพูดอย่างนี้หมายความว่าอย่างไร ติเรกจึงตอบว่าก็หมายความว่าอย่างที่พูดนั่นแหละ สมชายจึงถามว่าหมายถึงตนกับวันชัยใช่ไหม ติเรกตอบว่าแล้วแต่จะคิด สมชายจึงถามกลับว่าพูดอย่างนี้อายกมีเรื่องใช่ไหม สมชายพูดพร้อมกับเดินตรงไปหาเอกชัยและติเรกพร้อมทั้งกำหมัดด้วย แต่วันชัยเดินเข้ามาถึงตัวไว้ก่อนแล้วพูดว่ารีบกลับบ้านกันเถอะ สมชายจึงพูดว่าพวกนั้นมันปากหมาต้องโดนชกชกที ติเรกกับเอกชัยเห็นท่าไม่ดีจึงรีบวิ่งหนี สมชายถามวันชัยว่าพวกนั้นมันว่าเราทำไมไม่โกรธพวกนั้น วันชัยตอบว่าโกรธไปก็ไม่เห็นมีประโยชน์อะไร ตัวเราโกรธเรารู้สึกไม่สบายใจ พวกนั้นก็ยิ่งได้ใจที่ทำให้เราโกรธได้ และก็จะล้อเราอยู่ต่อไปเรื่อยๆ แต่ถ้าเราเฉยๆไม่สนใจพวกนั้นก็เลยเลิกไปเอง สมชายเห็นด้วยกับวันชัย แล้วทั้งสองคนก็รีบกลับบ้าน

บทบาทของวันชัย

ฉันชื่อวันชัย ฉันเป็นคนเรียบร้อย ใจเย็น มีรูปร่างอ้วน ฉันกับสมชายเป็นเพื่อนรักกัน บ้านอยู่ใกล้กัน ฉันและสมชายจึงมักจะกลับบ้านด้วยกันเสมอ วันหนึ่งหลังจากเลิกเรียน สมชายกับฉันเดินกลับบ้านด้วยกันตามปกติ ระหว่างเดินทั้งคู่มักจะหยอกล้อกันเล่น บางครั้งเราก็วิ่งไล่จับ ไล่ตีกันบ้าง ช่วงจังหวะที่สมชายกำลังวิ่งไล่ฉัน เราได้วิ่งผ่านติเรกกับเอกชัย สมชายได้ยินติเรกพูดกับเอกชัยเสียงดังว่าให้ดูช่างกำลังวิ่งหนีมดจนหางจุกตูดชิ แล้วเอกชัยกับติเรกก็หัวเราะพร้อมกัน สมชายได้ยินจึงหยุดวิ่ง แล้วหันมาถามติเรกว่าพูดอย่างนี้หมายความว่าอย่างไร ติเรกจึงตอบว่าก็หมายความว่าอย่างที่พูดนั่นแหละ สมชายจึงถามว่าหมายถึงฉันกับสมชายใช่ไหม ติเรกตอบว่าแล้วแต่จะคิด สมชายจึงถามกลับว่าพูดอย่างนี้อายกมีเรื่องใช่ไหม สมชายพูดพร้อมกับเดินตรงไปหาเอกชัยและติเรกพร้อมทั้งกำหมัดด้วย ฉันจึงเดินเข้ามาถึงตัวไว้ก่อนแล้วพูดชวนสมชายให้รีบกลับบ้าน สมชายถามฉันว่าทำไมไม่โกรธพวกนั้น ฉันจึงตอบว่าโกรธไปก็ไม่เห็นมีประโยชน์อะไร ตัวเราโกรธเรารู้สึกไม่สบายใจ พวกนั้นก็ยิ่งได้ใจที่ทำให้เราโกรธได้ และก็จะล้อเราอยู่ต่อไปเรื่อยๆ แต่ถ้าเราเฉยๆไม่สนใจพวกนั้นก็เลยเลิกไปเอง สมชายเห็นด้วย แล้วเราสองคนก็รีบกลับบ้าน

บทบาทของสมชาย

ฉันชื่อสมชาย ฉันเป็นคนใจร้อน มีรูปร่างผอม ฉันกับวันชัยเป็นเพื่อนรักกัน บ้านอยู่ใกล้กัน ฉันและวันชัยจึงมักจะกลับบ้านด้วยกันเสมอ วันหนึ่งหลังจากเลิกเรียน วันชัยกับฉันเดินกลับบ้านด้วยกันตามปกติ ระหว่างเดินทั้งคู่กับวันชัยมักจะหยอกล้อกันเล่น บางครั้งเราก็วิ่งไล่จับ ไล่ตีกันบ้าง ช่วงจังหวะที่ฉันกำลังวิ่งไล่วันชัย เราได้วิ่งผ่านติเรกกับเอกชัย ฉันได้ยินติเรกพูดกับเอกชัยเสียงดังว่าให้ดูช่างกำลังวิ่งหนีมดจนหางจุกตูดชิ แล้วเอกชัยกับติเรกก็หัวเราะพร้อมกัน ฉันได้ยินจึงหยุดวิ่ง แล้วหันมาถามติเรกว่าพูดอย่างนี้หมายความว่าอย่างไร ติเรกจึงตอบว่าก็หมายความว่าอย่างที่พูดนั่นแหละ ฉันจึงถามว่าหมายถึงฉันกับวันชัยใช่ไหม ติเรกตอบว่าแล้วแต่จะคิด ฉันจึงถามกลับว่าพูดอย่างนี้อายกมีเรื่องใช่ไหม ฉันพูดพร้อมกับเดินตรงไปหาเอกชัยและติเรกพร้อมทั้งกำหมัดด้วย แต่ว่าวันชัยเดินมาถึงตัวฉันไว้ก่อนแล้วพูดชวนให้รีบกลับบ้าน ฉันถามวันชัยว่าทำไมไม่โกรธพวกนั้น วันชัย

ตอบว่าโกรธไปก็ไม่เห็นมีประโยชน์อะไร ตัวเราโกรธเรารู้สึกไม่สบายใจ พวกนั้นก็ยิ่งได้ใจที่ทำให้เราโกรธได้ และก็ล้อเราอยู่ต่อไปเรื่อยๆ แต่ถ้าเราเฉยๆไม่สนใจพวกนั้นก็เลยเลิกไปเอง ฉันเห็นด้วยกับวันชัย แล้วเราสองคนก็รีบกลับบ้าน

บทบาทของดิเรก

ฉันชื่อดิเรก ฉันเป็นเพื่อนกับเอกชัย วันหนึ่งหลังเลิกเรียนฉันเห็นสมชายกับวันชัยกำลังวิ่งไล่กันอยู่ ฉันจึงชี้ให้เอกชัยดูและพูดว่าให้ดูข้างกำลังวิ่งหนีมดจนหางจุกตุตติ แล้วเอกชัยกับฉันก็หัวเราะพร้อมกัน สมชายโกรธจึงจะเดินเข้ามาจะชกฉันกับดิเรก แต่วันชัยมาห้ามสมชายไว้ก่อน ฉันและเอกชัยเห็นท่าไม่ดีจึงรีบวิ่งหนี

บทบาทของเอกชัย

ฉันชื่อเอกชัย ฉันเป็นเพื่อนกับดิเรก วันหนึ่งหลังเลิกเรียนดิเรกชี้ให้ฉันดูสมชายกับวันชัยกำลังวิ่งไล่กัน แล้วดิเรกก็พูดว่าให้ดูข้างกำลังวิ่งหนีมดจนหางจุกตุตติ แล้วดิเรกกับฉันก็หัวเราะพร้อมกัน สมชายโกรธจึงจะเดินเข้ามาจะชกฉันกับดิเรก แต่วันชัยมาห้ามสมชายไว้ก่อน ฉันและดิเรกเห็นท่าไม่ดีจึงรีบวิ่งหนี

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ครั้งที่ 5

หัวข้อ	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะส่วนบุคคลเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง
ชื่อกิจกรรม	อย่าคิดมาก
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์โดยการฝึกความมีสติ และสามารถเลื่อนการสนองความพึงพอใจของตนเองออกไปก่อน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ และเมื่อทุกข้อใจก็สามารถกลับคืนสู่สภาพปกติได้
อุปกรณ์	1. เอกสารเรื่องสั้น การแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง อย่าคิดมาก 2. หนังสือเรียน กระดาษข้อสอบ และกระดาษคำตอบ

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. **ขั้นเตรียมการ**
ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของสถานการณ์สมมติ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึงจุดมุ่งหมาย
2. **ขั้นแสดง**
 - 2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟัง เพื่อเข้าสู่เรื่อง การควบคุมตนเองตนเอง
 - 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนอาสาสมัครเป็นผู้แสดง
 - 2.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่าน และให้นักเรียนจัดฉาก เพื่อให้การแสดงบทบาทใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง
 - 2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติ เป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง
 - 2.5 ก่อนแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อช่วยจัดความตื่นตัว
 - 2.6 ผู้วิจัยให้ผู้แสดง เริ่มแสดงบทบาทตามที่ตนได้รับ
3. **ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง**
เมื่อผู้แสดงแสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดง ในหัวข้อต่อไปนี้
 - 3.1 ถ้านักเรียนเป็นสมเพช นักเรียนจะอย่างไร เมื่อเพื่อนๆ เชื่อว่าจะสอบได้ที่ 1 ทั้งที่เราทำข้อสอบไม่ทัน
 - 3.2 ถ้านักเรียนเป็นสมเพช นักเรียนจะอย่างไร เมื่อโกสุมและภัทริยามาสอบถามเรื่องที่ร้องไห้
 - 3.3 ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนๆ ของสมเพช นักเรียนจะอย่างไรที่สมเพชค่า
4. **ขั้นแสดงเพิ่มเติม**
ผู้วิจัยอาจให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติม ตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม
5. **ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป**
 - 5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของหัวเรื่อง

5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปข้อคิด และประโยชน์ที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ และผู้
วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดง
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย ตลอดจนการสรุปของนักเรียน

เรื่อง อย่าคิดมาก

สมเพชรเป็นเด็กที่เรียนไม่ค่อยเก่ง เมื่อใกล้สอบปลายภาค สมเพชรจึงตั้งใจดูหนังสือมากเป็นพิเศษ จนเพื่อนๆ แชวว่าสมเพชรต้องสอบได้ที่ 1 แน่ๆ ยิ่งใกล้วันสอบเท่าไรสมเพชรก็รู้สึกเครียดมากขึ้นเท่านั้น เพราะเธอรู้สึกว่ายังดูหนังสือไม่เต็มที่

แล้ววันสอบก็มาถึง วิชาแรกเป็นวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาที่ยากมากสำหรับสมเพชร และสมเพชรก็ทำข้อสอบไม่ทัน เมื่อออกจากห้องสอบมาสมเพชรจึงรู้สึกเครียดมากขึ้น ยิ่งเห็นเพื่อนๆ พุดคุยหยอกล้อกันทำให้สมเพชรคิดว่าเพื่อนๆ คนอื่น ๆ ทำได้หมด มีแต่สมเพชรคนเดียวที่ทำไม่ได้ และในการสอบวิชาที่สองสมเพชรก็ทำข้อสอบไม่ทันอีก เนื่องจากสมเพชรไม่มีสมาธิในการทำข้อสอบเพราะกังวลเรื่องการทำข้อสอบคณิตศาสตร์ไม่ทัน เมื่อออกจากห้องสอบมาสมเพชรไม่พูดกับใคร เพื่อนๆ ไม่มีใครรู้ว่าสมเพชรทำข้อสอบไม่ทัน เพื่อนๆ จึงแชวว่าสมเพชรต้องสอบได้ที่ 1 แน่ๆ สมเพชรคิดว่าเพื่อนๆ เยาะเย้ยจึงตำหนิเพื่อนออกไปด้วยคำที่รุนแรง พร้อมทั้งร้องไห้เพื่อนต่างก็ตกใจที่เห็นสมเพชรร้องไห้ โกสุมกับภทริยาจึงเดินเข้าไปถามว่าสมเพชรเป็นอะไรทำไมถึงร้องไห้ สมเพชรคิดว่าเพื่อนๆ จะมาซ้ำเติมจึงไล่ไปให้พ้น โกสุมจึงบอกสมเพชรว่าไม่ได้มาซ้ำเติมและเพื่อนๆ ก็ได้เยาะเย้ยสมเพชรด้วย ทุกคนเห็นว่าสมเพชรตั้งใจอ่านหนังสือและทำข้อสอบเต็มเวลา ก็เลยคิดว่าสมเพชรต้องทำข้อสอบได้แน่ๆ ก็เลยแชวสมเพชรเล่นๆ แค่นั้นเอง ไม่ได้มีเจตนาอย่างอื่น ไม่คิดว่าสมเพชรจะโกรธมากขนาดนี้ ภทริยาจึงขอโทษแทนเพื่อนๆ ที่ทำให้สมเพชรไม่พอใจจนต้องร้องไห้

สมเพชรจึงบอกโกสุมและภทริยาว่าตนรู้สึกเครียดในการทำข้อสอบ กลัวทำข้อสอบไม่ได้และตนก็ทำข้อสอบไม่ทัน เมื่อเพื่อนๆ มาแชวตนจึงคิดว่าเพื่อนๆ เยาะเย้ย ตนจึงโกรธและตำหนิเพื่อนออกไป และที่ตนร้องไห้ก็เพราะกลัวสอบตก ภทริยาจึงปลอบใจสมเพชรว่า มีเพื่อนอีกหลายคนที่ทำข้อสอบไม่ได้เหมือนกัน ถ้าเราตั้งใจทำอย่างเต็มที่แล้วก็อย่าไปเสียใจเลยเพราะถือว่าเราได้พยายามแล้ว และมันก็ผ่านมาแล้วเราแก้ไขอะไรไม่ได้แล้วเรามาเตรียมตัวและตั้งใจทำวิชาต่อไปดีกว่า

สมเพชรขบใจเพื่อนๆ ที่ให้กำลังใจ และขบใจเพื่อนๆ ที่ไม่โกรธเรื่องที่สมเพชรตำหนิเพื่อนๆ แล้วภทริยากับโกสุมก็ชวนสมเพชรไปทิวหนังสือเพื่อเตรียมสอบวิชาต่อไป

บทบาทของสมเพชร

ฉันชื่อสมเพชร ฉันเป็นเด็กเรียนไม่ค่อยเก่ง เมื่อใกล้สอบฉันจึงตั้งใจดูหนังสือมากเป็นพิเศษ ยิ่งใกล้วันสอบฉันก็ยิ่งรู้สึกเครียดมาก และเมื่อวันสอบมาถึงฉันทำข้อสอบไม่ทันทั้งสองวิชาฉันรู้สึกเครียดมาก เมื่อเพื่อนๆ มาแชวว่าฉันต้องสอบได้ที่ 1 แน่ๆ ฉันจึงรู้สึกโกรธเพราะคิดว่าเพื่อนๆ เยาะเย้ย ฉันจึงตำหนิเพื่อนออกไปด้วยคำที่รุนแรงพร้อมทั้งร้องไห้ โกสุมกับภทริยาเข้ามาถามว่าฉันเป็นอะไร ฉันคิดว่าสองคนนี้จะมาซ้ำเติมฉันฉันจึงไล่ทั้งสองคนไปให้พ้น โกสุมจึงบอกฉันว่าไม่ได้มาซ้ำเติมและไม่ได้เยาะเย้ยสมเพชรด้วย ทุกคนเห็นว่าฉันตั้งใจอ่านหนังสือและทำข้อสอบเต็มเวลา ก็เลยคิดว่าฉันต้องทำข้อสอบได้แน่ๆ ก็เลยแชวฉันเล่นๆ แค่นั้นเอง ไม่ได้มีเจตนาอย่างอื่น ไม่คิดว่าฉันจะโกรธมากขนาดนี้ ภทริยาจึงขอโทษแทนเพื่อนๆ ที่ทำให้ฉันไม่พอใจจนต้องร้องไห้ ฉันจึงบอกทั้งสองคนว่าฉันรู้สึกเครียดในการทำข้อสอบ กลัวทำข้อสอบไม่ได้และฉันก็ทำข้อสอบไม่ทัน เมื่อเพื่อนๆ มาแชวฉันจึงคิดว่าเพื่อนๆ เยาะเย้ย ฉันโกรธจึงตำหนิเพื่อนออกไป ที่ฉันร้องไห้ก็เพราะกลัวสอบตก โกสุมกับภทริยาจึงปลอบใจฉันว่ามีเพื่อนอีกหลายคนที่ทำข้อสอบไม่ได้เหมือนกัน ถ้าเราตั้งใจทำอย่างเต็มที่แล้วก็อย่าไปเสียใจเลยเพราะถือว่าเราได้พยายามแล้ว และมันก็ผ่านมาแล้วเราแก้ไขอะไรไม่ได้แล้ว เรามาเตรียมตัวและตั้งใจทำวิชาต่อไปดีกว่า ฉันขบใจเพื่อนๆ และทั้งสองคนที่ไม่โกรธฉันและช่วยปลอบใจฉัน

บทบาทของโกสุม

ฉันชื่อโกสุม ฉันเรียนอยู่ห้องเดียวกับสมเพชร วันสอบปลายภาค ฉันเห็นสมเพชรออกจากห้องสอบเป็นคนสุดท้าย ฉันคิดว่าสมเพชรทำข้อสอบได้ ฉันได้ยินเพื่อนๆบอกว่าสมเพชรต้องสอบได้ที่ 1 แน่ๆ แทนที่สมเพชรจะยิ้มสมเพชรกลับดำเพื่อนพร้อมทั้งร้องไห้ ฉันกับภัทริยาารู้สึกงงมาก จึงเข้าไปถามสมเพชรว่าเป็นอะไรทำไมถึงร้องไห้ สมเพชรคิดว่าฉันจะมาซ้ำเติมจึงไล่ฉันไปให้พ้น ฉันจึงบอกสมเพชรว่าฉันไม่ได้มาซ้ำเติมและเพื่อนๆก็ไม่ได้เยาะเย้ยสมเพชรด้วย ทุกคนเห็นว่าสมเพชรตั้งใจอ่านหนังสือและทำข้อสอบเต็มเวลา ก็เลยคิดว่าสมเพชรต้องทำข้อสอบได้แน่ๆ ก็เลยแซวสมเพชรเล่นๆแค่นั้นเอง ไม่ได้มีเจตนาอย่างอื่น ไม่คิดว่าสมเพชรจะโกรธมากขนาดนี้ สมเพชรจึงบอกฉันกับภัทริยาว่าสมเพชรรู้สึกเครียดในการทำข้อสอบ สมเพชรก็ทำข้อสอบไม่ทัน เมื่อเพื่อนๆมาแซวสมเพชรจึงคิดว่าเพื่อนๆเยาะเย้ย จึงโกรธและดำเพื่อนออกไป และที่ร้องไห้ก็เพราะกลัวสอบตก สมเพชรชอบใจฉันและเพื่อนๆที่ให้อภัย และชอบใจเพื่อนๆที่ไม่โกรธเรื่องที่สมเพชรดำเพื่อนๆ

บทบาทของภัทริยา

ฉันชื่อภัทริยา ฉันเรียนอยู่ห้องเดียวกับสมเพชร วันสอบปลายภาค ฉันเห็นสมเพชรออกจากห้องสอบเป็นคนสุดท้าย ฉันคิดว่าสมเพชรทำข้อสอบได้ ฉันได้ยินเพื่อนๆบอกว่าสมเพชรต้องสอบได้ที่ 1 แน่ๆ แทนที่สมเพชรจะยิ้มสมเพชรกลับดำเพื่อนพร้อมทั้งร้องไห้ ฉันกับโกสุมงงมาก จึงเข้าไปถามสมเพชรว่าเป็นอะไรทำไมถึงร้องไห้ สมเพชรคิดว่าฉันกับโกสุมจะมาซ้ำเติมจึงไล่ไปให้พ้น โกสุมจึงบอกสมเพชรว่าไม่ได้มาซ้ำเติมหรือเยาะเย้ย ทุกคนคิดว่าสมเพชรต้องทำข้อสอบได้แน่ๆ ก็เลยแซวสมเพชรเล่นๆแค่นั้นเอง ไม่คิดว่าสมเพชรจะโกรธมากขนาดนี้ สมเพชรจึงบอกฉันกับโกสุมว่าสมเพชรรู้สึกเครียดในการทำข้อสอบและทำข้อสอบไม่ทัน เมื่อเพื่อนๆมาแซวสมเพชรจึงคิดว่าเพื่อนๆเยาะเย้ย จึงโกรธและดำเพื่อนออกไป และที่ร้องไห้ก็เพราะกลัวสอบตก ฉันจึงปลอบใจสมเพชรไม่ให้คิดมาก สมเพชรชอบใจฉันและเพื่อนๆที่ให้อภัย และชอบใจเพื่อนๆที่ไม่โกรธเรื่องที่สมเพชรดำเพื่อนๆ

บทบาทของเพื่อนๆ

ฉันเป็นเพื่อนๆเรียนห้องเดียวกับสมเพชร ก่อนสอบพวกเราเห็นสมเพชรตั้งใจดูหนังสือ และวันสอบปลายภาคพวกเราเห็นสมเพชรออกจากห้องสอบเป็นคนสุดท้าย พวกเราจึงคิดว่าสมเพชรต้องทำข้อสอบได้แน่ๆ พวกเราก็เลยแซวว่าสมเพชรต้องสอบได้ที่ 1 แน่ๆ พวกเราารู้สึกงงมากที่สมเพชรดำพวกเราพร้อมทั้งร้องไห้

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ครั้งที่ 6

หัวข้อ	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะส่วนบุคคลเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง
ชื่อกิจกรรม	อย่าทิ้งโอกาส
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อพัฒนาให้นักเรียนแสดงความสามารถทางอารมณ์ โดยการฝึกความสามารถในการจูงใจ กระตุ้น สร้างความกระตือรือร้น รู้จักเตือนตนและมีความพยายามที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย
อุปกรณ์	1. เอกสารเรื่องสั้น การแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง อย่าทิ้งโอกาส 2. หนังสือเรียน ยากันยุง

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของสถานการณ์สมมติ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึงจุดมุ่งหมาย

2. ขั้นแสดง

2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟัง เพื่อเข้าสู่เรื่อง การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง

2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนอาสาสมัครเป็นผู้แสดง

2.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่าน และให้นักเรียนจัดฉาก เพื่อให้การแสดงบทบาทใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง

2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติ เป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง

2.5 ก่อนแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อช่วยขจัดความตื่นตัน

2.6 ผู้วิจัยให้ผู้แสดง เริ่มแสดงบทบาทตามที่ตนได้รับ

3. อภิปรายผลการแสดง

เมื่อผู้แสดงแสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดง ในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 ถ้านักเรียนเป็นกานดา นักเรียนจะอย่างไร เมื่อศิรีเซวาร์ชวนไปสมัครขอทุน

3.2 ถ้านักเรียนเป็นศิรีเซวาร์ นักเรียนจะอย่างไร เมื่อไม่มีเวลาดูหนังสือ เพราะต้องดูแลน้องๆ และเปิดไฟดูหนังสือในห้องไม่ได้

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยอาจให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติม ตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของหัวเรื่อง

5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปข้อคิด และประโยชน์ที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดง
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย ตลอดจนการสรุปของนักเรียน

เรื่อง อย่าทิ้งโอกาส

วันจันทร์ครูประจำชั้นมีข่าวดีมาบอกแก่นักเรียนทุกคนว่า ทางเขตจะแจกทุนการศึกษาจำนวน 5 ทุน ทุนละ 1,000 บาท ให้แก่นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยทางเขตให้แต่ละโรงเรียนส่งนักเรียนไปสอบชิงทุนได้ โรงเรียนละ 3 คน ครูบอกว่าใครสนใจให้มาสมัครได้ที่ครู แล้วครูจะช่วยตัวให้

ศิริเชาว์ชวนกานดาไปสมัครสอบแต่กานดาปฏิเสธพร้อมให้เหตุผลว่าตนเองสอบไม่ได้ เพราะเรียนไม่เก่ง ศิริเชาว์พยายามชวนอีกโดยให้เหตุผลว่าตนเองก็เรียนไม่ค่อยเก่ง แต่ครูบอกว่าจะช่วยตัวให้ กานดาบอกว่าถึงครูจะตัวให้ตนก็ไม่มีเวลาไปตัวเพราะตอนเย็นต้องช่วยแม่ขายของที่ตลาด ศิริเชาว์จึงไปชวนสันติ แต่สันติไม่ไปโดยให้เหตุผลว่าเงินแค่พันเดียว เราขอแม่ก็ได้ไม่ต้องไปสอบให้เสียเวลาหรอก ศิริเชาว์จึงไปสมัครสอบพร้อมเพื่อนคนอื่น ปรากฏว่ามีผู้มาสมัครสอบ 8 คน และผ่านการคัดเลือกแค่ 3 คน ซึ่งศิริเชาว์ก็เป็นหนึ่งในจำนวนที่ผ่านการคัดเลือก จากนั้นครูก็นัดให้นักเรียนมาตัวกับครูในตอนเย็นหลังเลิกเรียน ศิริเชาว์จึงเข้าไปคุยกับครูว่าตอนเย็นมาตัวกับครูไม่ได้เพราะศิริเชาว์ต้องรีบกลับบ้านไปช่วยแม่เลี้ยงน่อง ครูแนะนำให้ศิริเชาว์ยืมหนังสือไปอ่านที่บ้าน แล้วถ้าศิริเชาว์มีอะไรสงสัยหรือไม่เข้าใจให้มาถามครูได้ในช่วงที่ว่างแล้วครูจะอธิบายให้ฟัง ศิริเชาว์จึงยืมหนังสือกลับไปอ่านที่บ้าน

เมื่อกลับไปที่บ้านศิริเชาว์ต้องช่วยแม่ดูแลน้อง 2 คนเพราะแม่ต้องไปขายของที่ตลาด ทำให้ศิริเชาว์ไม่มีเวลาอ่านหนังสือ ศิริเชาว์จึงคิดว่าดูหนังสือตอนกลางคืนก็ได้ แต่เมื่อถึงเวลากลางคืนศิริเชาว์ก็ดูหนังสือไม่ได้ เพราะในห้องที่ศิริเชาว์อยู่กับแม่และน้องนั้นเป็นห้องเช่าโล่งๆ มีหลอดไฟดวงเดียว ถ้าศิริเชาว์เปิดไฟดูหนังสือ ทั้งห้องก็จะสว่างไปหมดทำให้ห้องนอนไม่หลับ แต่ศิริเชาว์ก็ไม่ย่อท้อ ศิริเชาว์จึงแก้ปัญหาโดยการไปดูหนังสือหน้าห้อง แล้วศิริเชาว์ก็จุดเทียนขี้ผึ้งเพื่อไล่งู แม่รู้สึกสงสารศิริเชาว์มากจึงบอกกับศิริเชาว์ว่าถ้าแม่มีเงินจะซื้อโคมไฟให้ ศิริเชาว์ ในตอนเช้าศิริเชาว์ก็ต้องรีบตื่นเพื่อช่วยแม่เตรียมของไปขายที่ตลาด เมื่อแม่ไปตลาดแล้วศิริเชาว์ก็ต้องปลุกน้องๆ ให้มาอาบน้ำแต่งตัว กินข้าวเพื่อไปโรงเรียน เมื่อไปถึงโรงเรียน ศิริเชาว์จะนำข้อสงสัยที่จดไว้ไปถามคุณครู ช่วงพักเที่ยงศิริเชาว์ก็รีบกินข้าวแล้วไปอ่านหนังสือที่ห้องสมุด ศิริเชาว์ทำอย่างนี้ทุกวันจนถึงวันสอบ

วันสอบครูพาศิริเชาว์และเพื่อนอีก 2 คนไปสอบ และผลปรากฏว่าศิริเชาว์สอบได้ทุน 1,000 บาท ศิริเชาว์ดีใจมากรีบนำเงินทุนที่ได้ไปให้แม่ เพื่อให้แม่เก็บไว้ใช้จ่ายเป็นค่าเล่าเรียนของเขาและน้องต่อไป และแม่ได้แบ่งเงินส่วนหนึ่งซื้อโคมไฟดูหนังสือให้ศิริเชาว์

บทบาทของศิริเชาว์

ฉันชื่อศิริเชาว์ บ้านฉันมีฐานะยากจน ฉันต้องช่วยแม่ดูแลน้องก่อนและหลังเลิกเรียน และฉันต้องช่วยแม่เตรียมของเพื่อไปขายที่ตลาดตอนเช้า เมื่อครูประจำชั้นแจ้งว่าทางเขตจะแจกทุนการศึกษาทุนละ 1,000 บาท ฉันอยากจะได้ทุนนั้นบ้าง ฉันจึงชวนเพื่อนสนิท 2 คนคือ กานดาและสันติให้ไปสมัครด้วยกันแต่ทั้งสองคนไม่ไป ฉันจึงไปสมัครคนเดียว คุณครูได้นัดผู้ที่จะไปสอบให้มาตัวกับคุณครู ฉันไม่มีเวลาเพราะต้องดูแลน้องๆ ครูจึงแนะนำให้ฉันยืมหนังสือไปอ่าน แล้วถ้ามีข้อสงสัยให้มาถามครูได้ ฉันจึงยืมหนังสือไปอ่านที่บ้าน ฉันต้องอ่านหนังสือในตอนกลางคืนหลังจากที่ดูแลน้องเรียบร้อยแล้ว แต่ว่าฉันต้องไปดูหนังสือหน้าห้องเพราะในห้องที่ฉันอยู่เป็นห้องเช่าโล่งๆ มีหลอดไฟดวงเดียวถ้าฉันเปิดไฟอ่านหนังสือห้องๆ จะนอนไม่หลับ แม่สงสารฉันและบอกฉันว่าถ้ามีเงินแม่จะซื้อโคมไฟให้ฉัน ในตอนเช้าฉันจะนำข้อสงสัยไปถามครูและในช่วงกลางวันฉันจะรีบรับประทานอาหารแล้วไปดูหนังสือที่ห้องสมุด ฉันทำอย่างนี้เป็นประจำจนถึงวันสอบ และฉันก็สามารถสอบชิงทุนได้ ฉันดีใจมากรีบนำเงินที่ได้ไปให้แม่ แม่จึงซื้อโคมไฟให้ฉันไว้ดูหนังสือ

บทบาทของแม่

ฉันเป็นแม่ของศิริเชาว์ มีอาชีพค้าขายเล็กๆน้อยๆ ฉันมีลูก 3 คน มีศิริเชาว์เป็นลูกคนโต ฉันให้ศิริเชาว์ช่วยดูแลน้องก่อนและหลังไปโรงเรียนเพราะฉันต้องไปขายของ ฉันรู้สึกสงสารลูกมากที่ต้องไปดูหนังสือหน้าห้อง ฉันจึงบอกลูกว่าถ้าฉันมีเงินฉันจะซื้อคอมพิวเตอร์ให้ และเมื่อลูกนำเงินทุนที่ได้มาให้ฉัน ฉันจึงซื้อคอมพิวเตอร์ให้ลูก

บทบาทของครูประจำชั้น

ฉันเป็นครูประจำชั้นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฉันมีมีข่าวดีมาบอกแก่นักเรียนทุกคนว่า ทางเขตจะแจกทุนการศึกษาจำนวน 5 ทุน ทุนละ 1,000 บาท ให้แก่นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยทางเขตให้แต่ละโรงเรียนส่งนักเรียนไปสอบชิงทุนได้ โรงเรียนละ 3 คน ฉันบอกว่าถ้าใครสนใจให้มาสมัครได้ที่ฉัน ปรากฏว่ามีเด็กมาสมัคร 8 คน ฉันสอบคัดจนเหลือ 3 คน แล้วฉันก็นัดให้ทั้ง 3 คนมาติดกับฉันในตอนเย็น แต่ศิริเชาว์มาติดกับฉันว่าอยู่ตัวไม่ได้เพราะต้องดูแลน้อง ฉันจึงแนะนำให้ศิริเชาว์ยืมหนังสือไปอ่าน แล้วถ้ามีข้อสงสัยให้มาถามฉันได้ แล้ววันสอบฉันก็พานักเรียนไปสอบ

บทบาทของสันติ

ฉันชื่อสันติ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ศิริเชาว์มาชวนฉันไปสมัครสอบทุน แต่ฉันไม่ไปโดยให้เหตุผลว่าเงินแค่พินเดียว ฉันสามารถขอแม่ได้ โดยไม่ต้องไปสอบให้เสียเวลาหรอก

บทบาทของกานดา

ฉันชื่อกานดา เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ศิริเชาว์มาชวนฉันไปสมัครสอบทุน แต่ฉันไม่ไปพร้อมให้เหตุผลว่าฉันเรียนไม่เก่ง ถ้าได้ไปสอบก็คงสอบไม่ได้และตอนเย็นฉันต้องช่วยแม่ขายของที่ตลาด

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ครั้งที่ 7

หัวข้อ	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะส่วนบุคคลเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง
ชื่อกิจกรรม	ทำตามเป้าหมาย
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อพัฒนาให้นักเรียนแสดงความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ กระตุ้น สร้างความกระตือรือร้น รู้จักเตือนตนและมีความพยายามที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย
อุปกรณ์	1. เอกสารเรื่องสั้น การแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง ทำตามเป้าหมาย 2. หนังสือเรียน

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ
 - ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของสถานการณ์สมมติ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึงจุดมุ่งหมาย
2. ขั้นแสดง
 - 2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟัง เพื่อเข้าสู่เรื่อง การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง
 - 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนอาสาสมัครเป็นผู้แสดง
 - 2.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่าน และให้นักเรียนจัดฉาก เพื่อให้การแสดงบทบาทใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง
 - 2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติ เป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง
 - 2.5 ก่อนแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อช่วยขจัดความตื่นเต้น
 - 2.6 ผู้วิจัยให้ผู้แสดง เริ่มแสดงบทบาทตามที่ตนได้รับ
3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง
 - เมื่อผู้แสดงแสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดง ในหัวข้อต่อไปนี้
 - 3.1 ถ้านักเรียนเป็นกล้า นักเรียนจะทำอย่างไร เมื่อเก่งดูถูกว่าไม่มีทางสอบได้ที่ 1
 - 3.2 ถ้านักเรียนเป็นเก่ง นักเรียนจะทำอย่างไร เมื่อสอบปลายภาคไม่ได้ที่ 1
4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม
 - ผู้วิจัยอาจให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติม ตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม
5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป
 - 5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของหัวเรื่อง
 - 5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปข้อคิด และประโยชน์ที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดง
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย ตลอดจนการสรุปของนักเรียน

เรื่อง ทำตามเป้าหมาย

วันจันทร์เป็นวันประกาศผลสอบกลางภาค นักเรียนทุกคนต่างตื่นตื่นที่จะได้รู้ผลสอบ คุณครูได้ประกาศรายชื่อผู้ที่สอบได้ ตามลำดับที่ โดยเก่ง แก้ว ฟ้า ดาว และหาญ สอบได้ที่ 1 – 5 ตามลำดับ ส่วนกล้าสอบได้ที่ 15 จากนักเรียนทั้งหมด 30 คน

ที่โรงอาหารตอนพักเที่ยงเก่งจึงชวนแก้ว ฟ้า ดาว และหาญ ไปกินไอศกรีมในตอนเย็น โดยเก่งจะเลี้ยงเพื่อนๆที่ตนสอบได้ที่ 1 ดาวจึงเสนอว่าน่าจะชวนกล้าไปด้วย แต่เก่งบอกว่า ไม่อยากชวนเพื่อนที่ไม่เก่งไปด้วยหาญแย้งว่าถึงอย่างไรกล้าก็อยู่กลุ่มเดียวกับเรา เก่งจึงโต้ว่าไม่เคยคิดว่ากล้าอยู่กลุ่มเดียวกับเรา เพราะกลุ่มเราต้องมีแต่คนเก่งๆเท่านั้น แต่ถ้าจะให้กล้าไปด้วยเก่งก็จะไม่เลี้ยงไอศกรีม กล้าจึงบอกเพื่อนๆว่าตนไม่ไปก็ได้เพื่อนๆไม่ต้องเป็นห่วง ถ้าตนสอบได้ที่ 1 ตนจะเลี้ยงเพื่อนๆเอง เก่งจึงหัวเราะเยาะและว่าคนอย่างกล้าไม่มีทางสอบได้ที่ 1 หรือ

หลังจากเลิกเรียนและเพื่อนๆไปกินไอศกรีมกันแล้ว กล้าจึงไปปรึกษาครูประจำชั้นว่า ตนอยากเรียนเก่งและอยากสอบได้ที่ 1 บ้าง ตนควรทำอะไร ครูจึงถามกล้าว่าที่ผ่านมากล้ามีเป้าหมายในการเรียนหรือไม่ กล้าตอบว่าไม่มี ถึงเวลาก็มาโรงเรียนเย็นก็กลับบ้าน ครูจึงแนะนำว่ากล้าต้องมีเป้าหมายในการเรียนก่อน ตอนนี่ครูรู้แล้วว่ากล้ามีเป้าหมายในการเรียนแล้ว ครูจึงถามกล้าว่ากล้ารู้ไหมว่าเป้าหมายในการเรียนของกล้าคืออะไร กล้าตอบว่า อยากสอบได้ที่ 1 อยากเรียนเก่ง ครูจึงถามกล้าต่อว่าคนที่เรียนเก่งเขาทำอะไร กล้าตอบว่าต้องตั้งใจเรียน ขยันอ่านหนังสือ ครูถามกล้าต่อว่าตอนนี้รู้แล้วใช่ไหมว่าต้องทำอะไรบ้าง เราจึงจะไปถึงจุดหมายนั้นได้ กล้าตอบว่า ทราบแล้วครับ

จากนั้นเก่งก็ตั้งใจเรียน ขยันอ่านหนังสือทุกวัน ถ้าไม่เข้าใจตรงไหนก็ถามครูผู้สอน ในขณะที่เก่งลำพองใจคิดว่าตนเรียนเก่งแล้ว จึงไม่ค่อยตั้งใจเรียนและไม่ขยันอ่านหนังสือ

เมื่อประกาศผลสอบปลายภาคออกมา ปรากฏว่ากล้าสามารถสอบได้ที่ 1 ส่วนเก่งสอบได้ที่สุดท้ายของกลุ่ม

บทบาทของครูประจำชั้น

ฉันเป็นครูประจำชั้นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฉันมีหน้าที่ดูแลนักเรียนในฐานะครูประจำชั้น คอยดูแลผลการเรียนและให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆแก่นักเรียน หลังเลิกเรียนกล้าได้เข้ามาขอรับคำปรึกษาเรื่องการเรียนว่า กล้าอยากสอบได้ที่ 1 อยากเรียนเก่งกล้าควรทำอะไร ฉันจึงแนะนำให้กล้ามีจุดมุ่งหมายในการเรียนแล้วทำตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ คือ ตั้งใจเรียน ขยันอ่านหนังสือ แล้วกล้าก็จะไปถึงจุดมุ่งหมายนั้น

บทบาทของกล้า

ฉันชื่อกล้า ฉันเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการสอบกลางภาคของฉันออกไม่ดี และฉันถูกเก่งดูถูกว่าไม่มีทางสอบได้ที่ 1 ฉันจึงเกิดแรงจูงใจอยากจะทำสอบได้ที่ 1 บ้าง ฉันจึงไปปรึกษาครูประจำชั้น ครูประจำชั้นแนะนำให้ฉันมีจุดมุ่งหมายในการเรียนแล้วทำตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ คือ ฉันอยากสอบได้ที่ 1 ฉันต้อง ตั้งใจเรียน ขยันอ่านหนังสือ แล้วฉันก็ทำตามที่คุณแนะนำ แล้วฉันก็จะไปถึงจุดมุ่งหมายนั้นคือ ฉันสามารถสอบได้ที่ 1

บทบาทของเก่ง

ฉันชื่อเก่ง ฉันเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฉันเป็นคนเรียนเก่งมักสอบได้ที่ 1 เป็นประจำ เมื่อฉันสอบได้ที่ 1 ฉันจึงเลี้ยงไอศกรีมเพื่อนๆแต่ฉันไม่ยอมให้กล้าไปด้วยเพราะกล้าเรียนไม่เก่ง แม้เพื่อนๆจะแย้งว่ากล้าเป็นเพื่อนกลุ่มเดียวกับเรา แต่ฉันก็ไม่เคยคิดว่ากล้าอยู่กลุ่มเดียวกับฉัน ถ้าเพื่อนๆให้กล้าไปด้วยฉันจะไม่เลี้ยงไอศกรีม กล้าจึงไม่ไปและฉันก็ว่ากล้าว่าไม่มีทางสอบได้ที่ 1 หรือ และเมื่อสอบอีกครั้งฉันก็ไม่ตั้งใจอ่านหนังสือ เพราะฉันลำพองใจว่าฉันเรียนเก่ง ทำให้ฉันสอบไม่ได้ที่ 1 เหมือนเดิม แต่เป็นกล้าที่สอบได้ที่ 1 แทนฉัน

บทบาทของเพื่อนๆ

พวกฉันเป็นเพื่อนๆของเก่งและกล้า พวกฉันเป็นเด็กเรียนเก่ง แต่เรียนเก่งไม่เท่าเก่ง เมื่อเก่งสอบได้ที่ 1 เก่งจะเลี้ยงไอศกรีมพวกฉัน โดยที่ไม่เลี้ยงกล้า พวกฉันจึงเสนอว่าน่าจะเลี้ยงกล้าด้วย แต่เก่งก็ไม่ฟังพวกฉันเพราะเก่งไม่ยอมเลี้ยงคนที่เรียนไม่เก่ง

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ครั้งที่ 8

หัวข้อ	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะทางสังคม เกี่ยวกับการเอาใจเขามาใส่ใจเรา
ชื่อกิจกรรม	เข้าใจกันบ้าง
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อพัฒนาให้นักเรียน แสดงความฉลาดทางอารมณ์โดยการฝึกรับรู้ได้ว่าเพื่อนกำลังรู้สึกอย่างไร และสามารถเข้าใจความรู้สึกของเพื่อนได้
อุปกรณ์	1. เอกสารเรื่องสั้น การแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง เข้าใจกันบ้าง 2. หนังสือพิมพ์ สมุดรายงาน กระดาษ กระดาษสี กาว

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ
 - ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของสถานการณ์สมมติ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึงจุดมุ่งหมาย
2. ขั้นแสดง
 - 2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟัง เพื่อเข้าสู่เรื่อง การเอาใจเขามาใส่ใจเรา
 - 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนอาสาสมัครเป็นผู้แสดง
 - 2.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่าน และให้นักเรียนจัดฉาก เพื่อให้การแสดงบทบาทใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง
 - 2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติ เป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง
 - 2.5 ก่อนแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อช่วยจัดความตื่นตัว
 - 2.6 ผู้วิจัยให้ผู้แสดง เริ่มแสดงบทบาทตามที่ตนได้รับ
3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง

เมื่อผู้แสดงแสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดง ในหัวข้อต่อไปนี้

 - 3.1 ถ้านักเรียนเป็นแหม่มนักเรียนจะรู้สึกอย่างไร ที่เพื่อนๆให้แห้วออกเงินน้อยกว่า
 - 3.2 ถ้านักเรียนเป็นแหม่มนักเรียนจะทำอย่างไร เมื่อแห้วไม่มาช่วยทำรายงาน ทำให้แหม่มต้องกลับไปเอากระดาษที่บ้าน
 - 3.3 ถ้านักเรียนเป็นแหม่มนักเรียนจะทำอย่างไร เมื่อรู้ว่าที่แห้วไม่มาช่วยทำรายงานและไม่มารายงาน เพราะแห้วไม่สบาย
 - 3.4 ถ้านักเรียนเป็นแห้ว นักเรียนจะไปเยี่ยมแหม่มและเก็บใบความรู้ไว้ให้แหม่มหรือไม่
4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยอาจให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติม ตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม
5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป
 - 5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของหัวเรื่อง

5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปข้อคิด และประโยชน์ที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ และผู้
วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดง
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย ตลอดจนการสรุปของนักเรียน

เรื่อง เข้าใจกันบ้าง

ในห้องเรียนชั่วโมงวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูได้มอบหมายให้นักเรียนไปหาข่าวเหตุการณ์สำคัญ มารายงานหน้าห้อง และทำเป็นสมุดรายงานพร้อมทั้งวิเคราะห์ข่าวมาส่งครู และให้ส่งตัวแทนออกมารายงานหน้าชั้น กลุ่มละ 2 ข่าว คือ ข่าวต่างประเทศและข่าวในประเทศ

ยศ ไก่ เดช แหม่ม และแห้ว อยู่กลุ่มเดียวกัน ทั้งหมดจึงวางแผนการทำงาน โดยแบ่งงานกันทำ ยศ และไกรรับหน้าที่หาหนังสือพิมพ์มาคนละ 2 ฉบับ เดชรับหน้าที่ไปซื้อสมุดรายงาน แหม่มและแห้วเป็นผู้หาอุปกรณ์ในการตกแต่ง เช่น กรรไกร กระดาษสี กาว ซึ่งในการทำรายงานครั้งนี้ ภายในกลุ่มได้มีการเก็บเงินคนละ 10 บาท แต่เนื่องจากบ้านของแห้วมีฐานะยากจน เพื่อนรู้สึกเห็นใจแห้วจึงให้แห้วออกเพียงแค่ 5 บาท แล้วมอบหมายให้แห้วออกไปรายงานข่าวหน้าชั้น ซึ่งทุกคนก็ตกลงตามนี้ มีแต่แหม่มที่ไม่ค่อยพอใจอยู่บ้างที่แห้วได้ออกเงินน้อยกว่า

ในวันอาทิตย์เด็กๆได้นัดกันมาทำรายงานการวิเคราะห์ข่าว ทุกคนมาครบแล้วยกเว้นแห้วคนเดียวที่ยังไม่มา ยศจึงเสนอความคิดว่าให้ช่วยกันคัดเลือกข่าวไปก่อน เพราะแห้วอาจจะกำลังเดินทางมา จนเพื่อนๆเลือกข่าวเสร็จแห้วก็ยังไม่มา และงานก็ทำต่อไม่ได้เพราะแห้วรับหน้าที่เอากรรไกรมา เมื่อแห้วยังไม่มาทำให้ไม่มีกรรไกรตัดข่าว แหม่มเริ่มหงุดหงิด ไก่จึงเสนอความคิดว่าน่าจะไปยืมคุณครู ทุกคนเห็นด้วย เดชจึงรีบวิ่งเพื่อไปยืมคุณครู ปรากฏว่าไม่เจอคุณครู ทั้งหมดจึงปรึกษากันว่าจะทำอย่างไร เดชเสนอว่าน่าจะให้แหม่มกลับไปเอาที่บ้านเพราะบ้านแหม่มอยู่ใกล้โรงเรียนที่สุด แหม่มแย้งว่าไม่ใช่หน้าที่ของตน พร้อมบ่นว่าเสียเงินมากกว่าแล้วยังต้องทำหน้าที่แทนอีก ไก่จึงบอกว่าถ้าไม่ทำอย่างนี้งานก็ไม่เสร็จ และไม่มีการส่งครู แหม่มจึงกลับไปเอากรรไกรที่บ้าน แล้วทุกคนก็ช่วยกันทำงานจนเสร็จ แห้วก็ยังไม่มา

วันจันทร์เป็นวันรายงานข่าวหน้าชั้น ซึ่งเป็นหน้าที่ของแห้ว แต่แห้วก็ยังไม่มาโรงเรียนอีก ทุกคนในกลุ่มจึงต้องตกลงกันใหม่ว่าจะให้ใครเป็นผู้ออกไปรายงานหน้าชั้น โดยยศอาสาออกไปรายงานแทน

วันอังคารแห้วมาโรงเรียน จึงโดนแหม่มต่อว่าที่ไม่มาช่วยทำรายงาน จนทำให้เพื่อนๆต้องเดือดร้อนไปหมด แห้วจึงขอโทษเพื่อนๆและบอกว่าตนไม่สบายเป็นไข้จึงมาโรงเรียนไม่ได้ แหม่มว่าแห้วแก้ตัว ไก่บอกว่าเราควรเห็นใจแห้วแล้วไก่ก็ถามว่าตอนนี้หายดีหรือยัง แห้วตอบว่าหายดีแล้วและขอโทษที่ไก่อเป็นห่วง

จันทร์ต่อมาแหม่มไม่มาโรงเรียน และครูก็แจกใบความรู้ให้นักเรียน แห้วจึงเก็บไว้ให้แหม่มและชวนเพื่อนๆไปเยี่ยมแหม่มที่บ้าน เมื่อแห้วไปถึงเห็นแหม่มนอนอยู่ จึงถามแหม่มว่าเป็นอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งนำใบความรู้ที่ครูแจกมาให้แหม่ม แหม่มรู้สึกพอใจแห้วมาก และขอโทษที่เมื่อก่อนเคยพูดไม่ดีกับแห้ว

บทบาทของแห้ว

ฉันชื่อแห้ว ในชั่วโมงวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตครูได้มอบหมายงานให้พวกฉันแบ่งกลุ่มทำรายงานวิเคราะห์ข่าว ฉันอยู่กลุ่มเดียวกับยศ ไก่ เดช และ แหม่ม กลุ่มของฉันเก็บเงินเพื่อใช้ในการทำรายงานคนละ 10 บาท แต่เพื่อนๆให้ฉันออก 5 บาท เพราะเห็นใจที่บ้านฉันจน และฉันมีหน้าที่ออกไปรายงานหน้าชั้นและนำกรรไกรมาจากบ้าน แต่ในวันที่เพื่อนนัดมาทำรายงานและวันรายงานข่าวหน้าชั้นฉันไม่สบายจึงมาไม่ได้ และเมื่อฉันหายแล้วฉันจึงมาโรงเรียน ฉันโดนแหม่มต่อว่าที่ไม่มาช่วยทำรายงาน ฉันจึงบอกแหม่มว่าฉันไม่สบาย แต่แหม่มว่าฉันแก้ตัว ไก่เข้ามาถามว่าฉันหายดีหรือยัง ฉันจึงขอโทษที่ไก่อเป็นห่วง และในวันที่แหม่มไม่มาโรงเรียนฉันเก็บใบความรู้ที่ครูแจกไว้ให้แหม่ม และฉันชวนเพื่อนๆไปเยี่ยมแหม่มที่บ้านพร้อมนำใบความรู้ไปให้ เมื่อไปถึงฉันเป็นแหม่มนอนอยู่ ฉันจึงถามแหม่มว่าเป็นอย่างไรบ้าง แหม่มขอโทษฉันและขอโทษที่เคยพูดไม่ดีกับฉัน

บทบาทของแหม่ม

ฉันชื่อแหม่ม ในชั่วโมงวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูได้มอบหมายงานให้พวกฉันแบ่งกลุ่มทำรายงานวิเคราะห์ข่าว ฉันอยู่กลุ่มเดียวกับยศ ไก่ เดช และ แห้ว กลุ่มของฉันเก็บเงินเพื่อใช้ในการทำรายงานคนละ 10 บาท แต่เพื่อนๆให้แห้วออก 5 บาท เพราะเห็นใจที่บ้านแห้วจน ฉันรู้สึกไม่พอใจ เมื่อถึงวันนัดทำรายงาน แห้วไม่มา ทำให้ฉันต้องกลับไปเอากรรไกรที่บ้านเพื่อมาใช้ทำรายงาน และในวันรายงานข่าวแห้วก็ยังไม่มีมาโรงเรียน ทำให้ฉันรู้สึกไม่พอใจ เมื่อแห้วมาโรงเรียนฉันจึงต่อว่าที่ไม่มีใครช่วยทำรายงาน แห้วจึงขอโทษฉันและเพื่อนๆ แห้วบอกว่าเธอไม่สบายเป็นไขจึงมาโรงเรียนไม่ได้ ฉันจึงว่าแห้วแก้ตัว เมื่อฉันไม่สบายมาโรงเรียนไม่ได้ แห้วไปเยี่ยมฉันที่บ้านและนำใบความรู้ที่ครูแจกไปให้ฉันด้วย ฉันจึงขบใจแห้วและขอโทษที่เคยพูดไม่ดีกับแห้ว

บทบาทของไก่

ฉันชื่อไก่ ในชั่วโมงวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตครูได้มอบหมายงานให้พวกฉันแบ่งกลุ่มทำรายงานวิเคราะห์ข่าว ฉันอยู่กลุ่มเดียวกับยศ แหม่ม เดช และ แห้ว ฉันมีหน้าที่หาหนังสือพิมพ์มา 2 ฉบับ เมื่อแห้วที่รับหน้าที่นำกรรไกรมายังไม่มา ฉันจึงเสนอนำจะไปยืมคุณครู แต่ครูไม่อยู่ เพื่อนจึงเสนอให้แหม่มกลับไปเอาที่บ้าน แต่แหม่มจะไม่ยอมไป ฉันจึงว่าถ้าไม่ไปงานก็จะไม่เสร็จ เมื่อแห้วมาโรงเรียนฉันเห็นแหม่มต่อว่าแห้วที่ไม่มาช่วยทำรายงาน ทั้งที่แห้วได้ขอโทษและบอกว่าไม่สบายแต่แหม่มก็ไม่เชื่อ ฉันจึงบอกแหม่มว่าเราควรเห็นใจแห้วแล้วฉันก็ถามถึงอาการของ แห้ว แห้วขอโทษที่ฉันเป็นห่วง

บทบาทของเดช

ฉันชื่อเดช ในชั่วโมงวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตครูได้มอบหมายงานให้พวกฉันแบ่งกลุ่มทำรายงานวิเคราะห์ข่าว ฉันอยู่กลุ่มเดียวกับไก่ แหม่ม ยศ และ แห้ว ฉันมีหน้าที่ซื้อสมุดรายงาน พวกฉันนัดทำรายงานในวันหยุดและเมื่อเห็นแห้วยังไม่มาทั้งที่ถึงเวลานัดแล้ว ยศจึงเสนอให้เพื่อนๆคัดเลือกข่าวไปก่อน แห้วก็ยังไม่มีมา พวกฉันจึงไม่มีกรรไกรตัดข่าว ไก่เสนอให้ไปยืมครู ฉันจึงวิ่งไปยืมกรรไกรครูแต่ครูไม่อยู่ ฉันจึงเสนอนำจะให้แหม่มกลับไปเอาที่บ้านเพราะบ้านแหม่มอยู่ใกล้โรงเรียนที่สุด

บทบาทของยศ

ฉันชื่อยศ ในชั่วโมงวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตครูได้มอบหมายงานให้พวกฉันแบ่งกลุ่มทำรายงานวิเคราะห์ข่าว ฉันอยู่กลุ่มเดียวกับไก่ แหม่ม เดช และ แห้ว ฉันมีหน้าที่หาหนังสือพิมพ์มา 2 ฉบับ พวกฉันนัดทำรายงานในวันหยุดและเมื่อเห็นแห้วยังไม่มาทั้งที่ถึงเวลานัดแล้ว ฉันจึงเสนอให้เพื่อนๆคัดเลือกข่าวไปก่อน และในวันรายงานข่าว แห้วซึ่งมีหน้าที่รายงานข่าวไม่มา ฉันจึงอาสาออกไปรายงานเอง

บทบาทของครู

ฉันเป็นครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ฉันได้มอบหมายงานให้นักเรียนไปหาข่าวเหตุการณ์สำคัญ มารายงานหน้าห้อง และทำเป็นสมุดรายงานพร้อมทั้งวิเคราะห์ข่าวมาส่งฉัน และให้ส่งตัวแทนออกมารายงานหน้าชั้น กลุ่มละ 2 ข่าว คือ ข่าวต่างประเทศและข่าวในประเทศ

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ

ครั้งที่ 9

หัวข้อ	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะทางสังคม เกี่ยวกับการเอาใจเขามาใส่ใจเรา
ชื่อกิจกรรม	จะฟังใครดี
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อพัฒนาให้นักเรียน แสดงความฉลาดทางอารมณ์โดยการฝึกปฏิบัติว่าเพื่อนกำลังรู้สึกอย่างไร และสามารถเข้าใจความรู้สึกของเพื่อนได้
อุปกรณ์	เอกสารเรื่องสั้น การแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง จะฟังใครดี
วิธีดำเนินการ	

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นเตรียมการ

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของสถานการณ์สมมติ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึงจุดมุ่งหมาย
- ขั้นแสดง
 - ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟัง เพื่อเข้าสู่เรื่อง การเอาใจเขามาใส่ใจเรา
 - ผู้วิจัยให้นักเรียนอาสาสมัครเป็นผู้แสดง
 - ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่าน และให้นักเรียนจัดฉาก เพื่อให้การแสดงบทบาทใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง
 - ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติ เป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง
 - ก่อนแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อช่วยขจัดความตื่นเต้น
 - ผู้วิจัยให้ผู้แสดง เริ่มแสดงบทบาทตามที่ตนได้รับ
- ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง

เมื่อผู้แสดงแสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดง ในหัวข้อต่อไปนี้

 - ถ้านักเรียนเป็นวันชัย นักเรียนจะอย่างไร เมื่อเพื่อนๆ แย่งกันเสนอความคิดเห็น
 - ถ้านักเรียนเป็นหวานใจ นักเรียนจะอย่างไร เมื่อเพื่อนๆ ไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นของเรา
 - ถ้านักเรียนเป็นวันชัย นักเรียนจะอย่างไร เมื่อเพื่อนๆ มีหลายความคิดเห็น
- ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยอาจให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติม ตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม
- ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป
 - ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของหัวเรื่อง
 - ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปข้อคิด และประโยชน์ที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดง
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย ตลอดจนการสรุปของนักเรียน

เรื่อง จะฟังใครดี

วันจันทร์ครูประจำชั้นได้บอกแก่นักเรียนว่า อีกสองสัปดาห์ทางโรงเรียนจะจัดงานวิชาการเพื่อเสนอผลงานนักเรียนและนิทรรศการเกี่ยวกับการศึกษา เพื่อให้ผู้ปกครองและผู้สนใจได้เข้ามาชม ครูจึงแนะนำว่า นักเรียนน่าจะทำอะไรสักอย่างเพื่อเป็นการหารายได้ระหว่างเรียน นักเรียนเห็นด้วยกับคุณครูจึงให้นักเรียนปรึกษากันว่าจะทำอะไรดี

เมื่อเรียนวิชาอังกฤษเสร็จแล้ววันชัยจึงเรียกเพื่อนๆ มาประชุมว่าจะทำอะไรขายดี เพื่อเป็นการหารายได้ เพื่อนๆ ต่างก็แย่งกันเสนอความคิดเห็นให้ทำโน่นทำนี่จนฟังไม่รู้เรื่อง บางคนก็ไม่ยอมพูดแสดงความคิดเห็น วันชัยจึงบอกให้เพื่อนเงียบแล้วให้เสนอความคิดเห็นทีละคน หวานใจเสนอว่าน่าจะขายข้าวราดแกง แต่นิดาค้านว่า ข้าวราดแกงยุ่งยากต้องทำหลายขั้นตอน ตนขอเสนอว่าน่าจะขายขนมจีนน้ำยาดีกว่า ชื่อขนมจีนมาแล้วก็ทำน้ำยามา 1 อย่าง แค่นี้เองง่ายจะตาย เพื่อนๆ ส่วนมากก็เห็นด้วย ทำให้หวานใจไม่พอใจ จึงพูดว่าถ้าจะทำน้ำยาขนมจีนก็ทำมาเองก็แล้วกัน คงจะอ่อยเหาะแน่ วันชัยว่าหวานใจว่าไม่น่าไปว่าเพื่อนอย่างนั้น นี่เป็นเพียงแค่การเสนอความคิดเห็นเท่านั้น ทุกคนมีสิทธิเสนออะไรก็ได้ วันชัยจึงให้เพื่อนๆ เสนอความคิดเห็นอีก แล้วเขาจะให้เพื่อนๆ ลงมติว่าจะทำอะไรขาย และให้ทุกคนเคารพมติที่ออกมาด้วย สัญญาจึงเสนอว่าน่าจะขายลูกชิ้นทอด เพราะว่าทำง่ายและไม่ต้องใช้ฝีมือในการปรุงมากนัก และไม่ต้องล้างจานด้วย และสามารถเตรียมน้ำจิ้มไว้ก่อนได้โดยที่ไม่เสียง่าย ๆ และใช้เงินลงทุนน้อยด้วย อาทิตย์เสนอว่าน่าจะขายน้ำอัดลมด้วย

จากนั้นวันชัยก็ให้เพื่อนๆ ลงมติว่าจะเลือกขายอะไร ปรากฏว่าเพื่อนๆ ยอมรับข้อเสนอของสัญญา และอาทิตย์ เพราะว่าการทำลูกชิ้นทอดไม่ยุ่งยากและเป็นของที่ทานเล่นได้ตลอด และทอดใหม่ ๆ ตลอดเวลาทำให้น่ารับประทาน และน้ำอัดลมก็เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องทานอยู่แล้วหลังจากทานอาหาร หลังจากตกลงกันได้แล้วนักเรียนก็แยกย้ายกันกลับบ้าน

บทบาทของคุณครู

ฉันเป็นครูประจำชั้น ฉันได้บอกแก่นักเรียนว่า อีกสองสัปดาห์ทางโรงเรียนจะจัดงานวิชาการเพื่อเสนอผลงานนักเรียนและนิทรรศการเกี่ยวกับการศึกษา เพื่อให้ผู้ปกครองและผู้สนใจได้เข้ามาชม ฉันแนะนำว่า นักเรียนน่าจะทำอะไรสักอย่างเพื่อเป็นการหารายได้ระหว่างเรียน

บทบาทของวันชัย

ฉันชื่อวันชัย ฉันเป็นหัวหน้าในการเรียกประชุมเพื่อนๆ เรื่องจะทำอะไรขายในวันวิชาการของโรงเรียน เพื่อเป็นการหารายได้ระหว่างเรียน ฉันจึงให้เพื่อนๆ เสนอความคิดเห็น เพื่อนบางคนก็แย่งกันพูด บางคนก็ไม่พูด ฉันจึงให้เพื่อนเงียบแล้วให้เสนอความคิดเห็นทีละคน และเมื่อหวานใจพูดว่าความคิดของนิดา ฉันจึงบอกหวานใจว่าไม่ควรไปว่าเพื่อน เพราะนี่เป็นเพียงแค่การเสนอความคิดเห็นเท่านั้น ทุกคนมีสิทธิเสนออะไรก็ได้ ฉันจึงให้เพื่อนๆ เสนอความคิดเห็นอีก แล้วฉันก็ให้เพื่อนๆ ลงมติว่าจะทำอะไรขาย และขอให้ทุกคนเคารพมติที่ออกมาด้วย

บทบาทของหวานใจ

ฉันชื่อหวานใจ เมื่อวันชัยให้เสนอความคิดเห็นในการทำของขายในวันวิชาการของโรงเรียน ฉันเสนอว่าน่าจะขายข้าวราดแกง แต่นิดาค้านว่าข้าวราดแกงยุ่งยากต้องทำหลายขั้นตอน แล้วเธอก็เสนอว่าน่าจะขายขนมจีน

น้ำยา ฉันรู้สึกไม่พอใจ จึงพูดว่าถ้าจะทำน้ำยาขนมจีนก็ทำมาเองก็แล้วกัน คงจะอรร้อยเหาะแน่ วันชัยว่าฉันไม่น่าไปว่านิตาอย่างนั้น เพราะมันเป็นเพียงแค่การเสนอความคิดเห็นเท่านั้น

บทบาทของนิตา

ฉันชื่อนิตา เมื่อวันชัยให้เสนอความคิดเห็นในการทำของขายในวันวิชาการของโรงเรียน หวานใจเสนอว่าน่าจะขายข้าวราดแกง แต่ฉันค้านว่าข้าวราดแกงยุ่งยากต้องทำหลายขั้นตอน ฉันจึงขอเสนอว่าน่าจะขายขนมจีนน้ำยาดีกว่า เพื่อนๆส่วนมากก็เห็นด้วยกับฉัน ทำให้หวานใจไม่พอใจ จึงพูดว่าฉันว่าถ้าจะทำน้ำยาขนมจีนก็ทำมาเองก็แล้วกัน คงจะอรร้อยเหาะแน่

บทบาทของสุกัญญา

ฉันชื่อนิสกัญญา เมื่อวันชัยให้เสนอความคิดเห็นในการทำของขายในวันวิชาการของโรงเรียน ฉันเสนอว่าน่าจะขายลูกชิ้นทอด เพราะทำง่ายและไม่ต้องใช้ฝีมือในการปรุงมากนัก และไม่ต้องล้างจานด้วย และสามารถเตรียมน้ำจิ้มไว้ก่อนได้โดยที่ไม่เสียง่าย ๆ และใช้เงินลงทุนน้อยด้วย และเพื่อนๆเห็นด้วยกับความคิดของฉัน

บทบาทของอาทิตย์

ฉันชื่ออาทิตย์ เมื่อวันชัยให้เสนอความคิดเห็นในการทำของขายในวันวิชาการของโรงเรียน ฉันเสนอว่าน่าจะขายน้ำอัดลม และเพื่อนๆเห็นด้วยกับความคิดของฉัน

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ครั้งที่ 10

หัวข้อ	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะทางสังคม เกี่ยวกับทักษะทางสังคม
ชื่อกิจกรรม	ต้องช่วยกัน
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อพัฒนาให้นักเรียนแสดงความสามารถทางอารมณ์ โดยการฝึกการจัดการกับอารมณ์ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ดี
อุปกรณ์	1. เอกสารเรื่องสั้น การแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง ต้องช่วยกัน 2. สมุดรายงาน สมุดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ สี ดินสอ ปากกา

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

1. **ขั้นเตรียมการ**
ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของสถานการณ์สมมติ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึงจุดมุ่งหมาย
2. **ขั้นแสดง**
 - 2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟัง เพื่อเข้าสู่เรื่อง ทักษะทางสังคม
 - 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนอาสาสมัครเป็นผู้แสดง
 - 2.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่าน และให้นักเรียนจัดฉาก เพื่อให้การแสดงบทบาทใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง
 - 2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติ เป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง
 - 2.5 ก่อนแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อช่วยขจัดความตึงเครียด
 - 2.6 ผู้วิจัยให้ผู้แสดง เริ่มแสดงบทบาทตามที่ตนได้รับ
3. **ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง**
เมื่อผู้แสดงแสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดง ในหัวข้อต่อไปนี้
 - 3.1 ถ้านักเรียนเป็นภัทรนักเรียนจะอย่างไร เพื่อให้งานกลุ่มเสร็จเร็ว
 - 3.2 ถ้านักเรียนเป็นภัทรนักเรียนจะอย่างไร เมื่อนักเรียนไม่ยอมช่วยเหลืองานกลุ่มที่ไม่ใช่หน้าที่ของตน
 - 3.3 ถ้านักเรียนเป็นนักเรียนจะช่วยให้เพื่อนช่วยด้วยกับเพื่อนหรือไม่
4. **ขั้นแสดงเพิ่มเติม**
ผู้วิจัยอาจให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติม ตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม
5. **ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป**
 - 5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของหัวเรื่อง
 - 5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปข้อคิด และประโยชน์ที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดง
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย ตลอดจนการสรุปของนักเรียน

เรื่อง ต้องช่วยกัน

ในชั่วโมงวิชาภาษาอังกฤษ ครูได้มอบหมายงานให้นักเรียนไปทำรายงานสมุดภาพเกี่ยวกับคำศัพท์ต่าง ๆ ซึ่งมี 3 หมวด คือ หมวดร่างกาย หมวดอาหาร และหมวดของใช้ โดยให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่มกลุ่มละ 6 คน

แก้วตา สุระ เตือน ดาว ภัทร และนัฐ อยู่กลุ่มเดียวกัน ทุกคนในกลุ่มได้เลือกภัทรเป็นหัวหน้ากลุ่ม ภัทรจึงปรึกษากับเพื่อนๆว่า น่าจะแบ่งงานออกเป็นหมวดๆ มี 3 หมวด เราก็คควรแบ่งคนเป็น 3 กลุ่มย่อย เพื่อนๆเห็นดีด้วย ภัทรจึงให้เพื่อนๆเลือกหมวดตามต้องการ หมวดอาหารแก้วตาและสุระรับผิดชอบ แต่หมวดร่างกายและของใช้มีปัญหาคือ หมวดของใช้ไม่มีใครเลือก ทุกคนที่เหลือต่างก็อยากได้หมวดร่างกาย ภัทรซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มจึงเสียสละรับผิดชอบหมวดของใช้ เหลืออีก 3 คน คือ เตือน ดาวและนัฐ ซึ่งต่างก็ต้องการหมวดร่างกายเหมือนกัน ภัทรจึงให้ทั้ง 3 คนตกลงกันว่าใครจะเสียสละมาอยู่หมวดของใช้ แต่ก็ไม่มีใครยอม ภัทรจึงเสนอให้จับสลาก ปรากฏว่า เตือนและดาวได้หมวดร่างกาย ซึ่งทั้งสองคนตั้งใจมาก นัฐจึงต้องมาอยู่หมวดของใช้ นัฐรู้สึกไม่พอใจจึงพูดกระทบว่าจะคอยดูว่าหมวดร่างกายจะทำได้ดีแค่ไหน

ภัทรนัดให้เพื่อนๆนำแต่ละหมวดที่ตนรับผิดชอบมารวมกันในวันต่อมาเพื่อที่จะเย็บเล่มส่งครู เมื่อถึงเวลารวมเล่มปรากฏว่า กลุ่มที่รับผิดชอบหมวดร่างกายทำยังไม่เรียบร้อย เตือนและดาวขอโทษเพื่อนๆที่ยังทำงานไม่เรียบร้อย เนื่องจากว่าทั้งสองคนไม่มีฝีมือในการวาดภาพ พยายามวาดแล้วแต่ไม่สวย จึงกลัวจะได้คะแนนน้อย จึงอยากจะขอร้องให้นัฐวาดรูปให้หน่อยเพราะนัฐวาดรูปสวย แต่นัฐไม่ยอมวาดให้ และบอกว่าไม่ใช่งานในความรับผิดชอบของตน งานใครก็งานมันไม่เกี่ยวกับ แต่ภัทรซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มบอกนัฐว่างานนี้เป็นของกลุ่มเราทุกคน ที่แบ่งเป็นกลุ่มย่อย เพื่อที่เราจะได้ทำงานให้เสร็จเร็ว เมื่อใครมีปัญหาอะไรต้องช่วยกันแก้ไข เพราะคะแนนที่ได้ครูให้คะแนนเป็นกลุ่ม ไม่ใช่ให้เป็นหมวด ฉะนั้นถ้าหมวดร่างกายทำงานไม่เรียบร้อยพวกเราทุกคนก็ต้องมีส่วนรับผิดชอบด้วย เราจึงต้องช่วยกันทำงาน นัฐเข้าใจและช่วยวาดรูปให้จนเสร็จเรียบร้อยพร้อมที่จะเย็บเล่มส่งครู

บทบาทของครู

ฉันเป็นครูสอนวิชาภาษาอังกฤษ ฉันได้มอบหมายงานให้นักเรียนไปทำรายงานสมุดภาพเกี่ยวกับคำศัพท์ต่างๆ ซึ่งมี 3 หมวด คือ หมวดร่างกาย หมวดอาหาร และหมวดของใช้ โดยให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่มกลุ่มละ 6 คน

บทบาทของภัทร

ฉันชื่อภัทร ฉันเป็นหัวหน้ากลุ่มในการทำรายงานวิชาภาษาอังกฤษ ฉันจึงปรึกษากับเพื่อนๆว่า น่าจะแบ่งงานออกเป็นหมวดๆ มี 3 หมวด เราก็คควรแบ่งคนเป็น 3 กลุ่มย่อย เพื่อนๆเห็นดีด้วย ฉันจึงให้เพื่อนๆเลือกหมวดตามต้องการ หมวดอาหารแก้วตาและสุระรับผิดชอบ แต่หมวดร่างกายและของใช้มีปัญหาคือ หมวดของใช้ไม่มีใครเลือก ทุกคนที่เหลือต่างก็อยากได้หมวดร่างกาย ฉันจึงเสียสละรับผิดชอบหมวดของใช้ เหลืออีก 3 คนที่ตกลงกันไม่ได้ ฉันจึงเสนอให้จับสลาก ฉันนัดให้เพื่อนๆนำแต่ละหมวดที่ตนรับผิดชอบมารวมกันเพื่อที่จะเย็บเล่มส่งครู แต่หมวดของดาวและเตือนมีปัญหา คือไม่สามารถวาดรูปได้ ทั้งสองคนอยากให้นัฐวาดรูปให้แต่นัฐไม่ยอม ฉันจึงพูดให้นัฐเข้าใจว่าการทำงานกลุ่มเมื่อใครมีปัญหาต้องช่วยกันแก้ไข นัฐเข้าใจและช่วยกันทำงานจนเสร็จ

บทบาทของสุระ

ฉันชื่อสุระ ฉันอยู่กลุ่มทำรายงานภาษาอังกฤษกลุ่มเดียวกับภัทร ฉันและแก้วตาได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบหมวดอาหาร ในการทำงานกลุ่มของฉันไม่มีปัญหา

บทบาทของแก้วตา

ฉันชื่อแก้วตา ฉันอยู่กลุ่มทำรายงานภาษาอังกฤษกลุ่มเดียวกับภัทร ฉันและสุระได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบหมวดอาหาร ในการทำงานกลุ่มของฉันไม่มีปัญหา

บทบาทของเดือน

ฉันชื่อเดือน ฉันอยู่กลุ่มทำรายงานภาษาอังกฤษกลุ่มเดียวกับภัทร เมื่อภัทรเปิดโอกาสให้ฉันเลือกที่จะอยู่หมวดอะไรฉันเลือกหมวดร่างกาย ซึ่งมีคนเลือกถึง 3 คน ภัทรจึงให้จับสลาก และฉันได้อยู่หมวดร่างกายที่ฉันต้องการ แต่เมื่อถึงเวลารวมงาน งานในความรับผิดชอบของฉันยังไม่เรียบร้อย เพราะฉันวาดรูปไม่สวย ฉันกลัวจะได้คะแนนน้อย ฉันจึงไปขอร้องให้รัฐวาดรูปให้เพราะรัฐวาดรูปสวย ตอนแรกรัฐไม่ยอมวาดให้ แต่เมื่อภัทรพูดให้รัฐเห็นความสำคัญในการทำงานกลุ่ม รัฐจึงยอมวาดให้

บทบาทของดาว

ฉันชื่อดาว ฉันอยู่กลุ่มทำรายงานภาษาอังกฤษกลุ่มเดียวกับภัทร เมื่อภัทรเปิดโอกาสให้ฉันเลือกที่จะอยู่หมวดอะไรฉันเลือกหมวดร่างกาย ซึ่งมีคนเลือกถึง 3 คน ภัทรจึงให้จับสลาก และฉันได้อยู่หมวดร่างกายที่ฉันต้องการ แต่เมื่อถึงเวลารวมงาน งานในความรับผิดชอบของฉันยังไม่เรียบร้อย เพราะฉันวาดรูปไม่สวย ฉันกลัวจะได้คะแนนน้อย ฉันจึงไปขอร้องให้รัฐวาดรูปให้เพราะรัฐวาดรูปสวย ตอนแรกรัฐไม่ยอมวาดให้ แต่เมื่อภัทรพูดให้รัฐเห็นความสำคัญในการทำงานกลุ่ม รัฐจึงยอมวาดให้

บทบาทของรัฐ

ฉันชื่อรัฐ ฉันอยู่กลุ่มทำรายงานภาษาอังกฤษกลุ่มเดียวกับภัทร เมื่อภัทรเปิดโอกาสให้ฉันเลือกที่จะอยู่หมวดอะไรฉันเลือกหมวดร่างกาย ซึ่งมีคนเลือกถึง 3 คน ภัทรจึงให้จับสลาก และฉันได้อยู่หมวดของใช้ ฉันรู้สึกไม่พอใจจึงพูดกระทบว่าจะคอยดูว่าหมวดร่างกายจะทำได้แค่ไหน แต่เมื่อถึงเวลารวมงาน งานของหมวดร่างกายยังไม่เรียบร้อย และดาวกับเดือนขอร้องให้ฉันวาดรูปให้เพราะฉันวาดรูปสวย ตอนแรกฉันไม่ยอมวาดให้ แต่เมื่อภัทรพูดให้ฉันเห็นความสำคัญในการทำงานกลุ่ม ฉันจึงเข้าใจและยอมวาดให้

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ครั้งที่ 11

หัวข้อ	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะทางสังคม เกี่ยวกับทักษะทางสังคม
ชื่อกิจกรรม	ไม่รักไม่ว่า
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อพัฒนาให้นักเรียนแสดงความสามารถทางอารมณ์ โดยการฝึกการจัดการกับอารมณ์ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ดี
อุปกรณ์	1. เอกสารเรื่องสั้น การแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง ไม่รักไม่ว่า 2. หนังสือเรียน เกมส์

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. **ขั้นเตรียมการ**
ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของสถานการณ์สมมติ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึงจุดมุ่งหมาย
2. **ขั้นแสดง**
 - 2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟัง เพื่อเข้าสู่เรื่อง ทักษะทางสังคม
 - 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนอาสาสมัครเป็นผู้แสดง
 - 2.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่าน และให้นักเรียนจัดฉาก เพื่อให้การแสดงบทบาทใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง
 - 2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติ เป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง
 - 2.5 ก่อนแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อช่วยขจัดความตื่นเต้น
 - 2.6 ผู้วิจัยให้ผู้แสดง เริ่มแสดงบทบาทตามที่ตนได้รับ
3. **ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง**
เมื่อผู้แสดงแสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดง ในหัวข้อต่อไปนี้
 - 3.1 ถ้านักเรียนเป็นโตม นักเรียนจะคิดอย่างไรเมื่อแม่และครูพยายามเชิญให้โตมดูหนังสือก่อนสอบ
4. **ขั้นแสดงเพิ่มเติม**
ผู้วิจัยอาจให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติม ตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม
5. **ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป**
 - 5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของหัวเรื่อง
 - 5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปข้อคิด และประโยชน์ที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดง
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย ตลอดจนการสรุปของนักเรียน

เรื่อง ไม่รักไม่ว่า

วันอังคารครูประจำชั้นแจ้งว่า ปลายเดือนทางโรงเรียนจะเริ่มสอบปลายภาคแล้ว ครูจึงอยากให้นักเรียน ตั้งใจอ่านหนังสือ ลดการเล่นลงบ้าง และครูได้ฝากความหวังไว้ว่า นักเรียนต้องสอบได้เกรด 3 เกรด 4 กันทุกคน

เพื่อนๆในห้องจึงชวนกันเที่ยวในตอนเย็นที่โรงเรียนหลังเลิกเรียน มีเพียงโตมคนเดียวเท่านั้นที่ไม่สนใจเที่ยวกับเพื่อน ในขณะที่เพื่อนเที่ยวกัน โตมก็จะพยายามชวนจอมไปเล่นด้วย แต่จอมไม่ไป โตมจึงไปเล่นเกมสในร้าน เกมสคนเดียว เมื่อหมดเงินแล้วจึงกลับบ้าน เมื่อกลับถึงบ้านโตมก็โดนแม่บ่นเรื่องไม่ตั้งใจดูหนังสือทั้งที่ใกล้สอบแล้ว เพื่อนเที่ยวก็ไม่ยอมเที่ยวกับเพื่อน โตมจึงถามแม่ว่ารู้ได้อย่างไรว่าโตมไม่ได้เที่ยวหนังสือกับเพื่อนๆ แม่บอกว่าแม่ถามจอมแล้วจอมก็บอก โตมจึงโกรธจอมและไปต่อว่าจอมว่า อยากจะเที่ยวก็เที่ยวคนเดียว ทำไมต้องไปฟ้องแม่ของตนเรื่องที่ตนไม่เที่ยว จอมบอกกับโตมว่า แม่ของโตมถาม จอมจึงต้องบอกความจริง จะให้โกหกผู้ใหญ่ได้อย่างไร โตมจึงว่าจอมที่หลังไม่ต้องยุ่ง

วันพฤหัสบดีครูประจำชั้นเรียกโตมพบ เพื่อเตือนให้โตมดูหนังสือและให้โตมเที่ยวกับเพื่อนๆ โตมจึงถามครูว่าใครมาฟ้องครู ครูบอกว่าไม่มีใครฟ้องครู แต่ครูรู้เองเพราะครูไม่เคยเห็นโตมอยู่เที่ยวกับเพื่อนๆเลย ครูว่าโตมน่าจะอยู่เที่ยวกับเพื่อนๆ เมื่อโตมกลับบ้านก็โดนแม่บ่นเรื่องไม่ดูหนังสือ เอาแต่เล่นอย่างเดียว

หลังจากนั้น 2-3 วันจอมสังเกตเห็นโตมซึม ไม่ค่อยพูดกับใคร จึงเข้าไปถาม โตมจึงบอกว่าโตมถูกครูเรียกไปว่าเรื่องไม่ยอมเที่ยวกับเพื่อนๆ เมื่อกลับบ้านก็ถูกแม่บ่นเรื่องไม่สนใจดูหนังสืออีก โตมรู้สึกไม่อยากจะกลับบ้านและไม่อยากมาโรงเรียนแต่ก็ไม่รู้จะไปไหน และโตมไม่เข้าใจว่า ทำไมทั้งครูและพ่อแม่ต้องยุ่งกับโตมมากขนาดนี้ จอมจึงอธิบายให้ฟังว่า ครูและพ่อแม่ต้องการให้โตมเรียนหนังสือเก่งและสามารถสอบได้ เพื่อที่โตมจะได้มีอนาคตที่ดีต่อไป ที่พ่อแม่และครูทำอย่างนี้เพราะรักและเป็นห่วง ถ้าไม่รักไม่เป็นห่วงก็จะมีใครว่าไม่มีใครสนใจโตม ไม่มีใครเที่ยวเชิญให้โตมดูหนังสือแน่ๆ โตมขอบใจจอมที่พูดเตือนสติและสัญญาว่าจะตั้งใจดูหนังสือเพื่อให้พ่อแม่และครูภูมิใจในตัวเขาให้ได้

บทบาทของครู

ฉันเป็นครูประจำชั้น ฉันแจ้งให้นักเรียนทราบว่าปลายเดือนทางโรงเรียนจะเริ่มสอบปลาย ฉันเตือนให้นักเรียนอ่านหนังสือ ลดการเล่นลง และฉันได้ฝากความหวังไว้ว่า นักเรียนต้องสอบได้เกรด 3 เกรด 4 กันทุกคน และฉันสังเกตเห็นว่านักเรียนหลายคนรวมกลุ่มเที่ยวหนังสือ ยกเว้นโตม ฉันจึงเรียกโตมมาเพื่อเตือนให้โตมดูหนังสือ

บทบาทของโตม

ฉันชื่อโตม เพื่อนๆชวนฉันเที่ยวหนังสือในช่วงใกล้สอบ แต่ฉันไม่ยอมเที่ยวเพราะฉันอยากเล่นมากกว่า ฉันพยายามชวนจอมมาเล่นด้วยแต่จอมไม่มา ฉันจึงไปเล่นที่ร้านเกมสคนเดียว เมื่อกลับบ้านฉันถูกแม่บ่นเรื่องไม่ดูหนังสือและไม่เที่ยวกับเพื่อน และเมื่อฉันรู้ว่าจอมบอกแม่ฉันเรื่องฉันไม่เที่ยว ฉันโกรธจอมมากและไปต่อว่าจอม พร้อมบอกไม่ให้จอมยุ่งเรื่องของฉัน ครูประจำชั้นเรียกฉันพบ เพื่อเตือนให้ฉันดูหนังสือและให้ฉันเที่ยวกับเพื่อนๆ ฉันถามครูว่าใครมาฟ้องครู ครูบอกว่าไม่มีใครฟ้องครู แต่ครูรู้เองเพราะครูไม่เคยเห็นฉันอยู่เที่ยวกับเพื่อนๆเมื่อกลับบ้านฉันก็โดนแม่บ่นเรื่องไม่ดูหนังสือ อีก ฉันรู้สึกเบื่อจึงไม่ค่อยพูดกับใคร จอมจึงถามว่าฉันเป็นอะไร ฉันบอกว่าไม่อยากจะกลับบ้านและไม่อยากมาโรงเรียนแต่ก็ไม่รู้จะไปไหน และฉันไม่เข้าใจว่า ทำไมทั้งครูและพ่อแม่ต้องยุ่งกับฉันมากขนาดนี้ จอมจึงอธิบายให้ฟังว่า ครูและพ่อแม่ต้องการให้ฉันเรียนหนังสือเก่งและสามารถสอบได้ เพื่อที่โตมจะได้มี

อนาคตที่ดีต่อไป ที่พ่อแม่และครูทำอย่างนี้เพราะรักและเป็นห่วงฉัน ถ้าไม่รักไม่เป็นห่วงก็จะมีใครว่าไม่มีใครสนใจฉัน ฉันขอใจจอมที่พูดเตือนสติและสัญญาว่าจะตั้งใจดูหนังสือเพื่อให้พ่อแม่และครูภูมิใจในตัวฉันให้ได้

บทบาทของจอม

ฉันชื่อจอม ขณะที่ฉันและเพื่อนๆ ในตอนเย็นโตมพยายามชวนฉันไปเล่น แต่ฉันไม่ไป โตมบอกว่าฉันเรื่องที่ฉันไปบอกแม่ของโตมเรื่องโตมไม่ทิวหนังสือ โตมจึงโกรธฉันและต่อว่าฉันว่า อยากจะตีกก็ติวไปคนเดียวทำไมต้องไปฟ้องแม่ของโตมเรื่องที่โตมไม่ทิว ฉันบอกกับโตมว่า แม่ของโตมถาม ฉันจึงต้องบอกความจริง จะให้โกหกผู้ใหญ่ได้อย่างไร โตมจึงว่าฉันว่าที่หลังไม่ต้องยุ่ง ฉันสังเกตเห็นโตมซึม ไม่ค่อยพูดกับใคร จึงเข้าไปถามโตมจึงบอกว่าโตมถูกครูเรียกไปว่าเรื่องไม่ยอมทิวกับเพื่อนๆ เมื่อกลับบ้านก็ถูกแม่บ่นเรื่องไม่สนใจดูหนังสืออีก โตมรู้สึกไม่อยากกลับบ้านและไม่อยากมาโรงเรียนแต่ก็ไม่รู้จะไปไหน และโตมไม่เข้าใจว่า ทำไมทั้งครูและพ่อแม่ต้องยุ่งกับโตมมากขนาดนี้ ฉันจึงอธิบายให้ฟังว่า ครูและพ่อแม่ต้องการให้โตมเรียนหนังสือเก่งและสามารถสอบได้เพื่อที่โตมจะได้มีอนาคตที่ดีต่อไป ที่พ่อแม่และครูทำอย่างนี้เพราะรักและเป็นห่วง ถ้าไม่รักไม่เป็นห่วงก็จะมีใครว่าไม่มีใครสนใจโตม ไม่มีใครเคี่ยวเข็ญให้โตมดูหนังสือแน่ๆ โตมขอใจฉันที่พูดเตือนสติและสัญญาว่าจะตั้งใจดูหนังสือเพื่อให้พ่อแม่และครูภูมิใจในตัวเขาให้ได้

บทบาทของเพื่อนๆ

พวกฉันเป็นเพื่อนของโตม เมื่อใกล้สอบพวกฉันชวนกันทิวในตอนเย็น

บทบาทของแม่

ฉันเป็นแม่ของโตม ฉันรู้จากจอมว่าโตมไม่อยู่ทิวหนังสือกับเพื่อนๆ ฉันจึงเตือนให้โตมดูหนังสือ และลดการเล่นลง เพราะใกล้สอบแล้ว

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ
ครั้งที่ 12

หัวข้อ	ปัจจัยนิเทศ
ชื่อกิจกรรม	สรุป
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อสรุปผลที่ได้จากการทดลอง
อุปกรณ์	-
วิธีดำเนินการ	ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปผลที่ได้จากการทดลอง และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม ผู้วิจัยกล่าวขอให้นักเรียนที่ให้ความร่วมมือในการทดลอง และกล่าวปิดการทดลอง
การประเมินผล	สังเกตจากความสนใจ และความตั้งใจในการตอบคำถาม การมีส่วนร่วมในการสรุป

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง
กลุ่มทดลองที่ 2

ครั้งที่	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
1	ปฐมนิเทศ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อสร้างความคุ้นเคย ระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนด้วยกัน 2. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ และวิธีการใช้ กรณีตัวอย่าง 3. เพื่อให้นักเรียนทราบความหมาย และคุณลักษณะ ของความฉลาดทางอารมณ์ 4. เพื่อให้นักเรียนทราบบทบาทหน้าที่ ของนักเรียน ในการเข้าร่วมกิจกรรม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ใช้กิจกรรมเป็นสิ่งสร้างความคุ้นเคย ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม และระหว่างผู้วิจัยกับสมาชิก 2. ให้นักเรียนร่วมกิจกรรม สร้างความคุ้นเคย โดยผู้วิจัย ให้นักเรียนแต่ละคน หยิบชิ้นส่วนรูปหัวใจ ที่แบ่งเป็นส่วน ๆ คนละชิ้น 3. ให้นักเรียนนำชิ้นส่วนที่หยิบได้ ไปหาชิ้นส่วนที่เหลือจากเพื่อนคนอื่น ๆ เพื่อมาประกอบเป็นรูปหัวใจที่สมบูรณ์ 4. ให้นักเรียนแต่ละคู่ซักถามข้อมูลส่วนตัว ซึ่งกันและกัน 5. ผู้วิจัยให้นักเรียนออกมาหน้าชั้นที่ละคู่ ผลัดกันแนะนำเพื่อนที่เป็นคู่ของตน ให้เพื่อน ๆ ฟัง 6. ผู้วิจัยสรุปวัตถุประสงค์ ของกิจกรรมจับคู่ว่า เพื่อให้นักเรียนรู้จักกันมากขึ้น 7. ผู้วิจัยชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ และขั้นตอนการใช้กรณีตัวอย่างเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และ หน้าที่ของนักเรียน ในการเข้าร่วมกิจกรรม 8. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม และนัดหมายวันเวลา และสถานที่ ที่ใช้ ในการร่วมกิจกรรมครั้งต่อไป
2-3	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะ ส่วนบุคคล เกี่ยวกับการตระหนักรู้ตนเอง	เพื่อพัฒนาให้นักเรียนแสดงความสามารถทางอารมณ์ โดยการฝึกรับรู้ถึงความรู้สึกของตนเอง	ตั้งแต่ครั้งที่ 2-11 ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง เช่น เดียวกันทุกครั้ง เป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน แล้วให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อนำเข้าสู่เรื่องความฉลาดทางอารมณ์
4-5	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะ ส่วนบุคคล เกี่ยวกับการควบคุมตนเอง	เพื่อพัฒนาให้นักเรียนแสดงความสามารถทางอารมณ์ โดยการฝึกความมีสติ และสามารถเลื่อนการสนองความพึงพอใจของตนเองออกไปก่อนที่จะบรรลุเป้าหมายได้ และเมื่อมีความทุกข์ใจก็สามารถกลับคืนสู่สภาพปกติได้	ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยเสนอกรณีตัวอย่างให้นักเรียนศึกษาพร้อมตั้งประเด็นปัญหา เพื่อให้นักเรียนอภิปรายร่วมกันโดยแบ่งกลุ่มอภิปราย และกำหนดเวลาให้หลังจากนั้นให้เสนอรายงานผลการอภิปราย

ครั้งที่	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
6-7	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะส่วนบุคคล เกี่ยวกับการ สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง	เพื่อพัฒนาให้นักเรียนแสดงความสามารถในการจูงใจ กระตุ้น สร้าง ความกระตือรือร้น รู้จักเตือนตนและ มีความพยายาม ที่จะทำให้บรรลุเป้า หมาย	<p>ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป</p> <p>ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปร่วมกันอีกครั้ง และผู้ วิจัยสรุปเพิ่มเติม</p>
8-9	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะ ทาง สังคม เกี่ยวกับการ เอาใจเขามาใส่ใจเรา	เพื่อพัฒนาให้นักเรียนแสดงความสามารถทางอารมณ์ โดยการฝึกรับรู้ ได้ว่า เพื่อนกำลังรู้สึกอย่างไร และ สามารถเข้าใจความรู้สึกของเพื่อน ได้	
10-11	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะ ทาง สังคม เกี่ยวกับการ ทางสังคม	เพื่อพัฒนาให้นักเรียนแสดงความสามารถทางอารมณ์ โดยการฝึกการจัดการกับอารมณ์ในเรื่องความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล ได้ดี และ สามารถ อยู่ร่วมกับเพื่อนได้อย่าง ราบรื่น	
12	ปัจฉิมนิเทศ	เพื่อสรุปผลที่ได้จากการทดลอง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปผลที่ได้จากการทดลอง และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมอีกครั้ง 2. ผู้วิจัยกล่าวขอใจนักเรียน ที่ให้ความร่วมมือ ในการทดลอง และกล่าวปิดการทดลอง

หมายเหตุ การทดลองแต่ละครั้ง ใช้เวลา 50 นาที

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ครั้งที่ 1

หัวข้อ	ปฐมนิเทศ
ชื่อกิจกรรม	รวมใจ
เวลา	50 นาที
อุปกรณ์ที่ใช้	<ol style="list-style-type: none"> 1. กระดาษรูปหัวใจ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน มีขนาดและการตัดแบ่งที่แตกต่างกัน 2. ตารางกำหนดการเข้าร่วมกิจกรรม
วัตถุประสงค์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนด้วยตนเอง 2. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ และวิธีการใช้กรณีตัวอย่าง 3. เพื่อให้นักเรียนทราบความหมาย และคุณลักษณะของความฉลาดทางอารมณ์ 4. เพื่อให้นักเรียนทราบบทบาท หน้าที่ของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม
วิธีดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยใช้กิจกรรมเป็นสิ่งสร้างความคุ้นเคย ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม และระหว่างผู้วิจัยกับสมาชิก 2. ให้นักเรียนร่วมกิจกรรมสร้างความคุ้นเคย โดยผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละคนหยิบชิ้นส่วนรูปหัวใจ ที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คนละ 1 ส่วน 3. ให้นักเรียนนำชิ้นส่วนที่ได้ ไปหาชิ้นที่เหลือเพื่อประกอบเป็นรูปหัวใจที่สมบูรณ์ 4. ให้นักเรียนแต่ละคู่ซักถามข้อมูลส่วนตัวซึ่งกันและกัน 5. ผู้วิจัยให้นักเรียนออกมาหาหน้าชั้นที่ละคู่ ผลัดกันแนะนำเพื่อนที่เป็นคู่ของตนให้สมาชิกฟัง 6. ผู้วิจัยสรุปวัตถุประสงค์ของกิจกรรมจับคู่ว่า เพื่อให้นักเรียนรู้จักกันมากขึ้น 7. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการและขั้นตอนการใช้กรณีตัวอย่างเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และอธิบายความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ คุณลักษณะของความฉลาดทางอารมณ์ และหน้าที่ของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม 8. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม และนัดหมายเกี่ยวกับวัน เวลา และสถานที่ที่จะพบกันเพื่อร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป
การประเมินผล	<ol style="list-style-type: none"> 1. สังเกตจากความสนใจ และความตั้งใจในการทำกิจกรรม (ความกระตือรือร้นในการซักถามข้อมูลกันและกัน) 2. สังเกตจากการตอบคำถาม การมีส่วนร่วมในการซักถาม เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการ และจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้กรณีตัวอย่าง 3. นักเรียนสามารถบอกความหมาย และคุณลักษณะที่สำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ได้

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ครั้งที่ 2

หัวข้อ	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะส่วนบุคคลเกี่ยวกับการตระหนักรู้ตนเอง
ชื่อกิจกรรม	รีบไปหน่อย
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์โดยฝึกรับรู้ถึงความรู้สึกตนเอง
อุปกรณ์	1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง รีบไปหน่อย 2. ประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปราย
วิธีดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชำนาญ <ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน แล้วให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ เพื่อนำเข้าสู่ความฉลาดทางอารมณ์ เกี่ยวกับการตระหนักรู้ตนเอง 2. ชำนาญการ <ul style="list-style-type: none"> 2.1 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง รีบไปหน่อย ให้นักเรียนทุกคนอ่าน 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนทุกคนแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 5 คน แล้วให้สมาชิกทุกคนร่วมกันอภิปรายตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ถ้านักเรียนเป็นปราโมทย์ นักเรียนจะทำอะไรเมื่อชนกับกานดา - ถ้านักเรียนเป็นกานดา นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร เมื่อปราโมทย์วิ่งมาชนแล้วไม่ขอโทษ และนักเรียนจะแก้แค้นปราโมทย์เหมือนกานดาหรือไม่ - นักเรียนคิดว่าเหตุใดกานดาจึงไปขอโทษปราโมทย์ 3. ชำนาญสรุป <ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกัน และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุปของนักเรียน

เรื่อง รีบไปหน่อย

ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ตอนเช้าก่อนเข้าแถวของทุกวัน นักเรียนที่เป็นเวรทำความสะอาดห้องต้องรีบมาแต่เช้าเพื่อมาช่วยกันทำความสะอาดห้อง ลบกระดานดำ เขียนวันที่ให้เรียบร้อย เช็ดโต๊ะครูและนำขยะไปทิ้งให้เรียบร้อย

วันจันทร์เป็นเวรทำความสะอาดของปราโมทย์ แต่ปราโมทย์มาโรงเรียนสาย เมื่อลงจากรถเมล์ได้ปราโมทย์ก็รีบวิ่งมาที่ห้อง ระหว่างที่วิ่งขึ้นบันได ก็สวนแก้วตาและกานดาที่กำลังจะไปซื้อขนม ปราโมทย์รีบวิ่งขึ้นมาด้วยความเร็วเพราะกลัวไปทำเวรไม่ทันจึงชนเข้ากับกานดาอย่างแรง ทำให้กานดาล้มลงไป ปราโมทย์กำลังจะหันไปขอโทษ แต่ได้ยินเสียงวิทยาเรียกก่อน จึงหันไปตามเสียงวิทยา วิทยายอกให้รีบมาทำเวร เดี่ยวจะเสร็จไม่ทันเข้าแถว ปราโมทย์จึงรีบวิ่งไปโดยที่ไม่ได้ขอโทษกานดา กานดารู้สึกโกรธมากที่ตนเจ็บตัวฟรีๆและคิดว่าปราโมทย์แกล้ง แต่แก้วตาแย้งว่าปราโมทย์คงไม่ได้ตั้งใจ กานดาว่าถ้าไม่ได้ตั้งใจก็ต้องขอโทษ แต่นี่ไม่ได้ขอโทษแสดงว่าตั้งใจ ทำให้กานดาคิดจะหาทางแก้แค้นคืน

หลังจากปราโมทย์ วิทยาและเพื่อนๆทำความสะอาดเสร็จแล้ว ก็ชวนกันลงไปรอเข้าแถวข้างล่าง กานดากับแก้วตาเอาของขึ้นมาเก็บบนห้อง และรู้ว่าวันนี้เป็นเวรทำความสะอาดของปราโมทย์ กานดาจึงพูดว่า รู้แล้วว่า จะแก้แค้นปราโมทย์อย่างไร ว่าแล้วกานดาก็นำชอล์กไปเขียนเติมกระดาน พร้อมทั้งลบวันที่ที่เขียนไว้ แก้วตาพยายามห้ามแต่กานดาก็ไม่ฟัง พร้อมกำชับไม่ให้แก้วตาบอกเรื่องนี้กับใคร

ตอนเช้าหน้าเสาธง หลังจากเคารพธงชาติเรียบร้อยแล้ว ครูเวรได้ชมนักเรียนทุกห้องว่าตั้งใจทำความสะอาดดีมาก ทุกห้องได้คะแนนเต็ม 10 หยอด ยกเว้นห้องประถมศึกษาปีที่ 5 ที่โดนหักไป 3 คะแนน เพราะไม่ยอมลบกระดาน และไม่เขียนวันที่ ปราโมทย์และวิทยางงมาก เพราะจำได้ว่าลบกระดานและเขียนวันที่เรียบร้อยแล้ว

เมื่อกลับเข้ามาในห้อง ครูประจำชั้นจึงลงโทษให้เวรวันนี้มีหน้าที่ลบกระดานและเขียนวันที่ไปอีก 1 อาทิตย์ วิทยากับปราโมทย์คิดว่าต้องมีคนแกล้งแน่ๆแต่คิดไม่ออกว่าเป็นใคร กานดารู้สึกผิดจึงปรึกษากับแก้วตาว่าจะไปขอโทษปราโมทย์ แก้วตาเห็นด้วย กานดาจึงสารภาพความจริงกับปราโมทย์ว่าเป็นคนเขียนกระดานเลอะเอง เพราะรู้สึกโกรธที่ปราโมทย์แกล้งชนจนล้มแล้วไม่ขอโทษ เลยต้องการแก้แค้นคืนเท่านั้นเอง ปราโมทย์เข้าใจและชี้แจงว่าไม่ได้แกล้งชนกานดาแต่เป็นเพราะรีบวิ่งไม่ได้ขอโทษ ปราโมทย์จึงขอโทษกานดาเรื่องที่ชนจนล้ม กานดาจึงขอโทษปราโมทย์เช่นกันที่ไปแกล้งปราโมทย์และสัญญาว่าจะช่วยปราโมทย์ลบกระดานให้ครบตามที่ครูลงโทษ

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ครั้งที่ 3

หัวข้อ	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะส่วนบุคคลเกี่ยวกับการตระหนักรู้ตนเอง
ชื่อกิจกรรม	คิดไปเอง
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์โดยฝึกรับรู้ถึงความรู้สึกตนเอง
อุปกรณ์	1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง คิดไปเอง 2. ประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปราย
วิธีดำเนินการ	<p>1. ชี้นำ</p> <p style="padding-left: 40px;">ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน แล้วให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ เพื่อนำเข้าสู่ความฉลาดทางอารมณ์ เกี่ยวกับการตระหนักรู้ตนเอง</p> <p>2. ชี้นำดำเนินการ</p> <p style="padding-left: 40px;">2.1 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง คิดไปเอง ให้นักเรียนทุกคนอ่าน</p> <p style="padding-left: 40px;">2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนทุกคนแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 5 คน แล้วให้สมาชิกทุกคนร่วมกันอภิปรายตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถ้านักเรียนเป็นมานะ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรที่สมศักดิ์มาต่อว่า เรื่องไปตีหนังสือให้กิตติ - ถ้านักเรียนเป็นสมศักดิ์ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรเมื่อมานะมาชวนให้ช่วยตีให้กิตติ - ถ้านักเรียนเป็นสมศักดิ์ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร เมื่อไปชวนเพื่อนๆ เล่นอย่างอื่นแล้วไม่มีใครเล่นด้วย - ถ้านักเรียนเป็นกิตติ นักเรียนจะให้สมศักดิ์เล่นรถบังคับหรือไม่ เพราะอะไร <p>3. ชี้นำสรุป</p> <p style="padding-left: 40px;">ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกัน และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม</p>
การประเมินผล	<p>1. สังเกตจากความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม</p> <p>2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุปของนักเรียน</p>

เรื่อง คิดไปเอง

มานะ กิตติและสมศักดิ์ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มานะและสมศักดิ์เป็นเด็กเรียนเก่ง แต่กิตติเรียนไม่เก่ง เมื่อใกล้สอบปลายภาค กิตติจึงขอให้มานะช่วยติวให้ในตอนเย็นหลังเลิกเรียน ซึ่งมานะก็ยินดีที่จะติวให้ ทำให้สมศักดิ์ไม่พอใจเพราะว่าช่วงเย็นสมศักดิ์กับมานะมักจะเล่นด้วยกันเป็นประจำ สมศักดิ์จึงต่อว่ามานะว่าไม่น่าติวให้กิตติเลย ทำให้เสียเวลาเล่น มานะจึงบอกว่าการที่ช่วยติวให้กิตติก็เป็น การทบทวนความรู้ไปด้วย เรื่องเล่นไว้เล่นหลังสอบก็ได้ และมานะก็ชวนให้สมศักดิ์มาช่วยติวให้กิตติด้วยกัน แต่สมศักดิ์ไม่มา

เมื่อผลการสอบออกมา กิตติมีผลการเรียนดีขึ้น แม่ของกิตติจึงซื้อรถบังคับให้กิตติ กิตติจึงนำรถบังคับมาแบ่งให้มานะและเพื่อนๆ เล่นด้วย มานะจึงชวนสมศักดิ์เล่นด้วย แต่สมศักดิ์รู้สึกละอายใจที่ไม่ได้ช่วยติวให้กิตติจึงไม่กล้าเล่นรถบังคับของกิตติ แต่พูดบอกมานะว่าเคยเล่นจนเบื่อแล้ว มานะจึงเลิกชวนสมศักดิ์ สมศักดิ์พยายามชวนเพื่อนๆ ไปเล่นอย่างอื่นแต่ไม่มีใครยอมไปเล่นกับสมศักดิ์ เพราะทุกคนกำลังเล่นรถบังคับของกิตติกันอยู่ สมศักดิ์รู้สึกน้อยใจจึงไม่ค่อยพูดกับใครและมักจะแอบไปนั่งอยู่คนเดียว มานะสังเกตเห็นจึงถามว่าทำไมเดี๋ยวนี้สมศักดิ์ไม่พูดคุยเล่นกับเพื่อนๆ เหมือนก่อน สมศักดิ์จึงบอกมานะว่าเดี๋ยวนี้เพื่อนๆ หันไปสนใจกิตติกันหมด ไม่มีใครอยากเล่นกับตนเลย มานะจึงพูดให้สมศักดิ์เข้าใจว่า เพื่อนๆ ทุกคนยังรักและอยากเล่นกับสมศักดิ์เหมือนเดิม แต่กิตติเองก็อยากให้สมศักดิ์เล่นด้วย แต่ที่กิตติไม่ออกปากชวนให้เล่นรถบังคับด้วย เพราะสมศักดิ์เคยบอกว่าเล่นจนเบื่อแล้ว กิตติจึงคิดว่าสมศักดิ์ไม่อยากเล่นจึงไม่กล้าชวนให้มาเล่น สมศักดิ์จึงบอกมานะว่ารู้สึกละอายใจที่ไม่ได้ช่วยติวให้กิตติจึงไม่กล้าเล่นรถบังคับของกิตติ กิตติได้ยินจึงปลอบใจสมศักดิ์ว่าไม่ต้องคิดมาก ไว้ติวให้ในคราวหน้าก็ได้ และกิตติก็ชวนสมศักดิ์ไปเล่นรถบังคับด้วยกัน

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ครั้งที่ 4

หัวข้อ	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะส่วนบุคคลเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง
ชื่อกิจกรรม	อย่าใส่ใจ
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์โดยการฝึกความมีสติ และสามารถเลื่อนการสนองความพึงพอใจของตนเองออกไปก่อน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ และเมื่อทุกข้อใจก็สามารถกลับคืนสู่สภาพปกติได้
อุปกรณ์	1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง อย่าใส่ใจ 2. ประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปราย
วิธีดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชำนาญ <ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน แล้วให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ เพื่อนำเข้าสู่ความฉลาดทางอารมณ์เกี่ยวกับการควบคุมตนเอง 2. ชำนาญดำเนินการ <ul style="list-style-type: none"> 2.1 ผู้วิจัยแจกเอกสารเรื่อง อย่าใส่ใจ ให้นักเรียนทุกคนอ่าน 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนทุกคนแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 5 คน แล้วให้สมาชิกทุกคนร่วมกันอภิปรายตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ถ้านักเรียนเป็นสมชาย นักเรียนจะทำอย่างไร เมื่อดิเรกและเอกชัยเปรียบว่าเป็นมด - ถ้านักเรียนเป็นวันชัย นักเรียนจะทำอย่างไร เมื่อสมชายจะเดินเข้าไปชกดิเรกและเอกชัย 3. ชำนาญสรุป <ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกัน และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุปของนักเรียน

เรื่อง อย่าใส่ใจ

วันชัยและสมชายเป็นเพื่อนรักกันตั้งแต่เด็ก เรียนอยู่โรงเรียนเดียวกัน และมักจะกลับบ้านพร้อมกันเป็นประจำเพราะบ้านอยู่ใกล้กัน วันชัยเป็นคนใจเย็น เรียบร้อย มีรูปร่างอ้วน ส่วนสมชายเป็นคนใจร้อน มีรูปร่างผอม

วันหนึ่งหลังจากเลิกเรียนระหว่างทางกลับบ้าน สมชายกับวันชัยก็เดินกลับบ้านด้วยกันตามปกติ ระหว่างเดินทั้งคู่มักจะหยอกล้อกันเล่น บางครั้งทั้งคู่ก็วิ่งไล่จับ ไล่ตีกันบ้าง ช่วงจังหวะที่สมชายกำลังวิ่งไล่วันชัยทั้งคู่ได้วิ่งผ่านดิเรกกับเอกชัย ดิเรกชี้ให้เอกชัยดูแล้วพูดเสียงดังว่า ดูช่างกำลังวิ่งหนีมัจฉาจนหางจุกตูดซิ แล้วเอกชัยกับดิเรกก็หัวเราะพร้อมกัน สมชายได้ยินจึงหยุดวิ่ง แล้วหันมาถามดิเรกว่าพูดอย่างนี้หมายความว่าอย่างไร ดิเรกจึงตอบว่า ก็หมายความว่าอย่างที่พูดนั่นแหละ สมชายจึงถามว่าหมายถึงตนกับวันชัยใช่ไหม ดิเรกตอบว่าแล้วแต่จะคิด สมชายจึงถามกลับว่าพูดอย่างนี้อายามีเรื่องใช่ไหม สมชายพูดพร้อมกับเดินตรงไปหาเอกชัยและดิเรกพร้อมทั้งกำหมัดด้วย แต่วันชัยเดินเข้ามาดึงตัวไว้ก่อนแล้วพูดว่ารีบกลับบ้านกันเถอะ สมชายจึงพูดว่าพวกนั้นมันปากหมาต้องโดนชกซักที ดิเรกกับเอกชัยเห็นท่าไม่ดีจึงรีบวิ่งหนี สมชายถามวันชัยว่าพวกนั้นมันว่าเราทำไมไม่โกรธพวกนั้น วันชัยตอบว่าโกรธไปก็ไม่เห็นมีประโยชน์อะไร ตัวเราโกรธเราก็อึดใจไม่สบายใจ พวกนั้นก็ยิ่งได้ใจที่ทำให้เราโกรธได้ และก็ล้อเราอยู่ต่อไปเรื่อยๆ แต่ถ้าเราเฉยๆไม่สนใจพวกนั้นก็เลยเลิกล้อไปเอง สมชายเห็นด้วยกับวันชัย แล้วทั้งสองคนก็รีบกลับบ้าน

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ครั้งที่ 5

หัวข้อ	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะส่วนบุคคลเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง
ชื่อกิจกรรม	อย่าคิดมาก
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์โดยการฝึกความมีสติ และสามารถเลื่อนการสนองความพึงพอใจของตนเองออกไปก่อน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ และเมื่อทุกซีกก็สามารถกลับคืนสู่สภาพปกติได้
อุปกรณ์	1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง อย่าคิดมาก 2. ประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปราย
วิธีดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชี้นำ <p style="margin-left: 40px;">ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน แล้วให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ เพื่อนำเข้าสู่ความฉลาดทางอารมณ์เกี่ยวกับการควบคุมตนเอง</p> 2. ชี้นำดำเนินการ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง อย่าคิดมาก ให้นักเรียนทุกคนอ่าน 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนทุกคนแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 5 คน แล้วให้สมาชิกทุกคนร่วมกันอภิปรายตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ถ้านักเรียนเป็นสมเพช นักเรียนจะอย่างไร เมื่อเพื่อนๆ แซวว่าจะสอบได้ที่ 1 ทั้งที่เราทำข้อสอบไม่ทัน - ถ้านักเรียนเป็นสมเพช นักเรียนจะอย่างไร เมื่อโกสมและภักรียามา สอบถามเรื่องที่ร้องไห้ - ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนๆ ของสมเพช นักเรียนจะอย่างไรที่สมเพชด่า 3. ชี้นำสรุป <p style="margin-left: 40px;">ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกัน และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม</p>
การประเมินผล	<ol style="list-style-type: none"> 1. สังเกตจากความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม 2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุปของนักเรียน

เรื่อง อย่าคิดมาก

สมเพชรเป็นเด็กที่เรียนไม่ค่อยเก่ง เมื่อใกล้สอบปลายภาค สมเพชรจึงตั้งใจดูหนังสือมากเป็นพิเศษ จนเพื่อนๆ แชวว่าสมเพชรต้องสอบได้ที่ 1 แน่ๆ ยิ่งใกล้วันสอบเท่าไรสมเพชรก็รู้สึกเครียดมากขึ้นเท่านั้น เพราะเธอรู้สึกว่ายังดูหนังสือไม่เต็มที่

เมื่อวันสอบมาถึง วิชาแรกเป็นวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาที่ยากมากสำหรับสมเพชร และสมเพชรก็ทำข้อสอบไม่ทัน เมื่อออกจากห้องสอบมาสมเพชรก็รู้สึกเครียดมากขึ้น ยิ่งเห็นเพื่อนๆ พูดคุยหยอกล้อกันทำให้สมเพชรคิดว่าเพื่อนๆ คนอื่น ๆ ทำได้หมด มีแต่สมเพชรคนเดียวที่ทำได้ และในการสอบวิชาที่สองสมเพชรก็ทำข้อสอบไม่ทันอีก เนื่องจากสมเพชรไม่มีสมาธิในการทำข้อสอบเพราะกังวลเรื่องการทำข้อสอบคณิตศาสตร์ไม่ทัน เมื่อออกจากห้องสอบมาสมเพชรไม่พูดกับใคร เพื่อนๆ ไม่มีใครรู้ว่าสมเพชรทำข้อสอบไม่ทัน เพื่อนๆ จึงแชวว่าสมเพชรต้องสอบได้ที่ 1 แน่ๆ สมเพชรคิดว่าเพื่อนๆ เยาะเย้ยจึงตำเพื่อนออกไปด้วยคำที่รุนแรง พร้อมทั้งร้องไห้ เพื่อนต่างก็ตกใจที่เห็นสมเพชรร้องไห้ โกสุมกับภทริยาจึงเดินเข้าไปถามว่าสมเพชรเป็นอะไรทำไมถึงร้องไห้ สมเพชรคิดว่าเพื่อนๆ จะมาซ้ำเติมจึงไล่ไปให้พ้น โกสุมจึงบอกสมเพชรว่าไม่ได้มาซ้ำเติมและเพื่อนๆ ก็ได้เยาะเย้ยสมเพชรด้วย ทุกคนเห็นว่าสมเพชรตั้งใจอ่านหนังสือและทำข้อสอบเต็มเวลา ก็เลยคิดว่าสมเพชรต้องทำข้อสอบได้แน่ๆ ก็เลยแชวสมเพชรเล่นๆ แค่นั้นเอง ไม่ได้มีเจตนาอย่างอื่น ไม่ได้คิดว่าสมเพชรจะโกรธมากขนาดนี้ ภทริยาจึงขอโทษแทนเพื่อนๆ ที่ทำให้สมเพชรไม่พอใจจนต้องร้องไห้

สมเพชรจึงบอกโกสุมและภทริยาว่าตนรู้สึกเครียดในการทำข้อสอบ กลัวทำข้อสอบไม่ได้และตนก็ทำข้อสอบไม่ทัน เมื่อเพื่อนๆ มาแชวตนจึงคิดว่าเพื่อนๆ เยาะเย้ย ตนจึงโกรธและตำเพื่อนออกไป และที่ตนร้องไห้ก็เพราะกลัวสอบตก ภทริยาจึงปลอบใจสมเพชรว่า มีเพื่อนอีกหลายคนที่ทำข้อสอบไม่ได้เหมือนกัน ถ้าเราตั้งใจทำอย่างเต็มที่แล้วก็อย่าไปเสียใจเลยเพราะถือว่าเราได้พยายามแล้ว และมันก็ผ่านมาแล้วเราแก้ไขอะไรไม่ได้แล้วเรามาเตรียมตัวและตั้งใจทำวิชาต่อไปดีกว่า

สมเพชรขอโทษเพื่อนๆ ที่ให้กำลังใจ และขอโทษเพื่อนๆ ที่ไม่โกรธเรื่องที่สมเพชรตำเพื่อนๆ แล้วภทริยากับโกสุมก็ชวนสมเพชรไปตีวหนังสือเพื่อเตรียมสอบวิชาต่อไป

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ครั้งที่ 6

หัวข้อ	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะส่วนบุคคลเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง
ชื่อกิจกรรม	อย่าทิ้งโอกาส
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อพัฒนาให้นักเรียนแสดงความสามารถในการจูงใจ กระตุ้น สร้างความกระตือรือร้น รู้จักเตือนตนและมีความพยายามที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย
อุปกรณ์	1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง อย่าทิ้งโอกาส 2. ประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปราย
วิธีดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชำนาญ <ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน แล้วให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ เพื่อนำเข้าสู่ความฉลาดทางอารมณ์เกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง 2. ชำนาญการ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง อย่าทิ้งโอกาส ให้นักเรียนทุกคนอ่าน 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนทุกคนแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 5 คน แล้วให้สมาชิกทุกคนร่วมกันอภิปรายตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ถ้านักเรียนเป็นกานดา นักเรียนจะอย่างไร เมื่อศิริเชาว์ชวนไปสมัครขอทุน - ถ้านักเรียนเป็นศิริเชาว์ นักเรียนจะอย่างไร เมื่อไม่มีเวลาดูหนังสือ เพราะต้องดูแลน้องๆ และเปิดไฟดูหนังสือในห้องไม่ได้ 3. ชำนาญสูง <ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกัน และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุปของนักเรียน

เรื่อง อย่าทิ้งโอกาส

วันจันทร์ครูประจำชั้นมีข่าวดีมาบอกแก่นักเรียนทุกคนว่า ทางเขตจะแจกทุนการศึกษาจำนวน 5 ทุน ทุนละ 1,000 บาท ให้แก่นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยทางเขตให้แต่ละโรงเรียนส่งนักเรียนไปสอบชิงทุนได้ โรงเรียนละ 3 คน ครูบอกว่าใครสนใจให้มาสมัครได้ที่ครู แล้วครูจะช่วยตัวให้

ศิริเชาว์ชวนกานดาไปสมัครสอบแต่กานดาปฏิเสธพร้อมให้เหตุผลว่าตนเองสอบไม่ได้ เพราะเรียนไม่เก่ง ศิริเชาว์พยายามชวนอีกโดยให้เหตุผลว่าตนเองก็เรียนไม่ค่อยเก่ง แต่ครูบอกว่าจะช่วยตัวให้ กานดาบอกว่าถึงครูจะตัวให้ตนก็ไม่มีเวลาไปตัวเพราะตอนเย็นต้องช่วยแม่ขายของที่ตลาด ศิริเชาว์จึงไปชวนสันติ แต่สันติไม่ไปโดยให้เหตุผลว่าเงินแค่พินเดียว เราขอแม่ก็ได้ไม่ต้องไปสอบให้เสียเวลาหรอก ศิริเชาว์จึงไปสมัครสอบพร้อมเพื่อนคนอื่น ปรากฏว่ามีผู้มาสมัครสอบ 8 คน และผ่านการคัดเลือกแค่ 3 คน ซึ่งศิริเชาว์ก็เป็นหนึ่งในจำนวนที่ผ่านการคัดเลือก จากนั้นครูก็นัดให้นักเรียนมาตัวกับครูในตอนเย็นหลังเลิกเรียน ศิริเชาว์จึงเข้าไปคุยกับครูว่าตอนเย็นมาตัวกับครูไม่ได้เพราะศิริเชาว์ต้องรีบกลับบ้านไปช่วยแม่เลี้ยงน้อง ครูแนะนำให้ศิริเชาว์ยืมหนังสือไปอ่านที่บ้าน แล้วถ้าศิริเชาว์มีอะไรสงสัยหรือไม่เข้าใจให้มาถามครูได้ในช่วงที่ว่างแล้วครูจะอธิบายให้ฟัง ศิริเชาว์จึงยืมหนังสือกลับไปอ่านที่บ้าน

เมื่อกลับไปถึงบ้านศิริเชาว์ต้องช่วยแม่ดูแลน้อง 2 คนเพราะแม่ต้องไปขายของที่ตลาด ทำให้ศิริเชาว์ไม่มีเวลาอ่านหนังสือ ศิริเชาว์จึงคิดว่าดูหนังสือตอนกลางคืนก็ได้ แต่เมื่อถึงเวลากลางคืนศิริเชาว์ก็ดูหนังสือไม่ได้ เพราะห้องที่ศิริเชาว์อยู่กับแม่และน้องนั้นเป็นห้องเช่าโล่งๆ มีหลอดไฟดวงเดียว ถ้าศิริเชาว์เปิดไฟดูหนังสือ ทั้งห้องก็จะสว่างไปหมดทำให้น้องนอนไม่หลับ แต่ศิริเชาว์ก็ไม่ย่อท้อ ศิริเชาว์จึงแก้ปัญหาโดยการไปดูหนังสือหน้าห้อง แล้วศิริเชาว์ก็จุดยาเทียนขี้ผึ้งเพื่อไล่มด แม่รู้สึกสงสารศิริเชาว์มากจึงบอกกับศิริเชาว์ว่าถ้าแม่มีเงินจะซื้อโคมไฟให้ ศิริเชาว์ ในตอนเช้าศิริเชาว์ก็ต้องรีบตื่นเพื่อช่วยแม่เตรียมของไปขายที่ตลาด เมื่อแม่ไปตลาดแล้วศิริเชาว์ก็ต้องปลูกหน่อๆ ให้มาอาบน้ำแต่งตัว กินข้าวเพื่อไปโรงเรียน เมื่อไปถึงโรงเรียน ศิริเชาว์จะนำข้อสงสัยที่จดไว้ไปถามคุณครู ช่วงพักเที่ยงศิริเชาว์ก็รีบกินข้าวแล้วไปอ่านหนังสือที่ห้องสมุด ศิริเชาว์ทำอย่างนี้ทุกวันจนถึงวันสอบ

วันสอบครูพาศิริเชาว์และเพื่อนอีก 2 คนไปสอบ และผลปรากฏว่าศิริเชาว์สอบได้ทุน 1,000 บาท ศิริเชาว์ดีใจมากรีบนำเงินทุนที่ได้ไปให้แม่ เพื่อให้แม่เก็บไว้ใช้จ่ายเป็นค่าเล่าเรียนของเขาและน้องต่อไป และแม่ได้แบ่งเงินส่วนหนึ่งซื้อโคมไฟดูหนังสือให้ศิริเชาว์

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ครั้งที่ 7

หัวข้อ	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะส่วนบุคคลเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง
ชื่อกิจกรรม	ทำตามเป้าหมาย
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อพัฒนาให้นักเรียนแสดงความสามารถในการตั้ง กระตุน สร้างความกระตือรือร้น รู้จักเตือนตนและมีความพยายามที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย
อุปกรณ์	1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง ทำตามเป้าหมาย 2. ประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปราย
วิธีดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชำนาญ <ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน แล้วให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ เพื่อนำเข้าสู่ความฉลาดทางอารมณ์เกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง 2. ชำนาญดำเนินการ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง ทำตามเป้าหมาย ให้นักเรียนทุกคนอ่าน 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนทุกคนแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 5 คน แล้วให้สมาชิกทุกคนร่วมกันอภิปรายตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ถ้านักเรียนเป็นกล้า นักเรียนจะอย่างไร เมื่อเก่งดูถูกว่าไม่มีทางสอบได้ที่ 1 - ถ้านักเรียนเป็นเก่ง นักเรียนจะอย่างไร เมื่อสอบปลายภาคไม่ได้ที่ 1 3. ชำนาญสรุป <ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกัน และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
การประเมินผล	<ol style="list-style-type: none"> 1. สังเกตจากความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม 2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุปของนักเรียน

เรื่อง ทำตามเป้าหมาย

วันจันทร์เป็นวันประกาศผลสอบกลางภาค นักเรียนทุกคนต่างตื่นเต้นที่จะได้รู้ผลสอบ คุณครูได้ประกาศรายชื่อผู้ที่สอบได้ ตามลำดับที่ โดยแก๊ง แก้ว ฟ้า ดาว และหาญ สอบได้ที่ 1 – 5 ตามลำดับ ส่วนกล้าสอบได้ที่ 15 จากนักเรียนทั้งหมด 30 คน

ที่โรงอาหารตอนพักเที่ยงแก๊งจิ้งจอก แก้ว ฟ้า ดาว และหาญ ไปกินไอศกรีมในตอนเย็น โดยแก๊งจะเลี้ยงเพื่อนๆที่ตนสอบได้ที่ 1 ดาวจึงเสนอนำจะชวนกล้าไปด้วย แต่แก๊งบอกว่า ไม่อยากชวนเพื่อนที่ไม่เก่งไปด้วย หาญแย้งว่าถึงอย่างไรกล้าก็อยู่กลุ่มเดียวกับเรา แก๊งจึงโต้ว่าไม่เคยคิดว่ากล้าอยู่กลุ่มเดียวกับเรา เพราะกลุ่มเราต้องมีแต่คนเก่งๆเท่านั้น แต่ถ้าจะให้กล้าไปด้วยแก๊งก็เลยไม่เลี้ยงไอศกรีม กล้าจึงบอกเพื่อนๆว่าตนไม่ไปก็ได้ เพื่อนๆไม่ต้องเป็นห่วง ถ้าตนสอบได้ที่ 1 ตนจะเลี้ยงเพื่อนๆเอง แก๊งหัวเราะเยาะและว่าคนอย่างกล้าไม่มีทางสอบได้ที่ 1 หรือ

หลังจากเลิกเรียนและเพื่อนๆไปกินไอศกรีมกันแล้ว กล้าจึงไปปรึกษาครูประจำชั้นว่า ตนอยากเรียนเก่งและอยากสอบได้ที่ 1 บ้าง ตนควรทำอะไร ครูจึงถามกล้าว่าที่ผ่านมากล้ามีเป้าหมายในการเรียนหรือไม่ กล้าตอบว่าไม่มี ถึงเวลาก็มาโรงเรียนเย็นก็กลับบ้าน ครูจึงแนะนำว่ากล้าต้องมีเป้าหมายในการเรียนก่อน ตอนนี้ครูรู้แล้วว่ากล้ามีเป้าหมายในการเรียนแล้ว ครูจึงถามกล้าว่ากล้ารู้ไหมว่าเป้าหมายในการเรียนของกล้าคืออะไร กล้าตอบว่า อยากสอบได้ที่ 1 อยากเรียนเก่ง ครูจึงถามกล้าต่อว่าคนที่เรียนเก่งเขาทำอะไร กล้าตอบว่าต้องตั้งใจเรียน ขยันอ่านหนังสือ ครูถามกล้าต่อว่าตอนนี้รู้แล้วใช่ไหมว่าต้องทำอะไรบ้าง เราจึงจะไปถึงจุดหมายนั้นได้ กล้าตอบว่า ทราบแล้วครับ

จากนั้นแก๊งก็ตั้งใจเรียน ขยันอ่านหนังสือทุกวัน ถ้าไม่เข้าใจตรงไหนก็ถามครูผู้สอน ในขณะที่แก๊งลำพองใจคิดว่าตนเรียนเก่งแล้ว จึงไม่ค่อยตั้งใจเรียนและไม่ขยันอ่านหนังสือ

เมื่อประกาศผลสอบปลายภาคออกมา ปรากฏว่ากล้าสามารถสอบได้ที่ 1 ส่วนแก๊งสอบได้ที่สุดท้ายของกลุ่ม

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ครั้งที่ 8

หัวข้อ	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะทางสังคม เกี่ยวกับการเอาใจเขามาใส่ใจเรา
ชื่อกิจกรรม	เข้าใจกันบ้าง
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อพัฒนาให้นักเรียน แสดงความฉลาดทางอารมณ์โดยการฝึกปฏิบัติว่าเพื่อนกำลังรู้สึกอย่างไร และสามารถเข้าใจความรู้สึกของเพื่อนได้
อุปกรณ์	1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง เข้าใจกันบ้าง 2. ประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปราย
วิธีดำเนินการ	<p>1. ชำนาญ</p> <p style="padding-left: 40px;">ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน แล้วให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ เพื่อนำเข้าสู่ความฉลาดทางอารมณ์เกี่ยวกับการเอาใจเขามาใส่ใจเรา</p> <p>2. ชำนาญดำเนินการ</p> <p style="padding-left: 40px;">2.1 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง เข้าใจกันบ้าง ให้นักเรียนทุกคนอ่าน</p> <p style="padding-left: 40px;">2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนทุกคนแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 5 คน แล้วให้สมาชิกทุกคนร่วมกันอภิปรายตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถ้านักเรียนเป็นหม่อมนักเรียนจะรู้สึกอย่างไร ที่เพื่อนๆ ให้แห้วออกเงินน้อยกว่า - ถ้านักเรียนเป็นหม่อมนักเรียนจะทำอย่างไร เมื่อแห้วไม่มาช่วยทำราย งาน ทำให้หม่อมต้องกลับไปเอากรรไกรที่บ้าน - ถ้านักเรียนเป็นหม่อมนักเรียนจะทำอย่างไร เมื่อรู้ว่าที่แห้วไม่มาช่วยทำราย งานและไม่มารายงาน เพราะแห้วไม่สบาย - ถ้านักเรียนเป็นแห้ว นักเรียนจะไปเยี่ยมหม่อมและเก็บใบความรู้ไว้ให้หม่อมหรือไม่ <p>3. ชำนาญสรุป</p> <p style="padding-left: 40px;">ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกัน และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม</p>
การประเมินผล	<ol style="list-style-type: none"> 1. สังเกตจากความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม 2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุปของนักเรียน

เรื่อง เข้าใจกันบ้าง

ในห้องเรียนชั่วโมงวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูได้มอบหมายให้นักเรียนไปหาข่าวเหตุการณ์สำคัญ มารายงานหน้าห้อง และทำเป็นสมุดรายงานพร้อมทั้งวิเคราะห์ข่าวมาส่งครู และให้ส่งตัวแทนออกมารายงานหน้าชั้น กลุ่มละ 2 ข่าว คือ ข่าวต่างประเทศและข่าวในประเทศ

ยศ ไก่ เดช หม่อม และแห้ว อยู่กลุ่มเดียวกัน ทั้งหมดจึงวางแผนการทำงาน โดยแบ่งงานกันทำ ยศและไก่รับหน้าที่หาหนังสือพิมพ์มาคนละ 2 ฉบับ เดชรับหน้าที่ไปซื้อสมุดรายงาน หม่อมและแห้วเป็นผู้หาอุปกรณ์ในการตกแต่ง เช่น กรรไกร กระดาษสี กาว ซึ่งในการทำรายงานครั้งนี้ ภายในกลุ่มได้มีการเก็บเงินคนละ 10 บาท แต่เนื่องจากบ้านของแห้วมีฐานะยากจน เพื่อนรู้สึกเห็นใจแห้วจึงให้แห้วออกเพียงแค่ 5 บาท แล้วมอบหมายให้แห้วออกไปรายงานข่าวหน้าชั้น ซึ่งทุกคนก็ตกลงตามนี้ มีแต่หม่อมที่ไม่ค่อยพอใจอยู่บ้างที่แห้วได้ออกเงินน้อยกว่า

ในวันอาทิตย์เด็กๆ ได้นัดกันมาทำรายงานการวิเคราะห์ข่าว ทุกคนมาครบแล้วยกเว้นแห้วคนเดียวที่ยังไม่มา ยศจึงเสนอความคิดว่าให้ช่วยกันคัดเลือกข่าวไปก่อน เพราะแห้วอาจจะกำลังเดินทางมา จนเพื่อนๆ เลือกข่าวเสร็จแห้วก็ยังไม่มา และงานก็ทำต่อไม่ได้เพราะแห้วรับหน้าที่เอากรรไกรมา เมื่อแห้วยังไม่มาทำให้ไม่มีกรรไกรตัดข่าว หม่อมเริ่มหงุดหงิด ไก่จึงเสนอความคิดว่าน่าจะไปยืมคุณครู ทุกคนเห็นด้วย เดชจึงรีบวิ่งเพื่อไปยืมคุณครู ปรากฏว่าไม่เจอคุณครู ทั้งหมดจึงปรึกษากันว่าจะทำอย่างไร เดชเสนอว่าน่าจะให้หม่อมกลับไปเอาที่บ้านเพราะบ้านหม่อมอยู่ใกล้โรงเรียนที่สุด หม่อมแย้งว่าไม่ใช่หน้าที่ของตน พร้อมบ่นว่าเสียเงินมากกว่าแล้วยังต้องทำหน้าที่แทนอีก ไก่จึงบอกว่าถ้าไม่ทำอย่างนี้งานก็ไม่เสร็จ และไม่มีการส่งครู หม่อมจึงกลับไปเอากรรไกรที่บ้าน แล้วทุกคนก็ช่วยกันทำงานจนเสร็จ แห้วก็ยังไม่มา

วันจันทร์เป็นวันรายงานข่าวหน้าชั้น ซึ่งเป็นหน้าที่ของแห้ว แต่แห้วก็ยังไม่มาโรงเรียนอีก ทุกคนในกลุ่มจึงต้องตกลงกันใหม่ว่าจะให้ใครเป็นผู้ออกไปรายงานหน้าชั้น โดยยศอาสาออกไปรายงานแทน

วันอังคารแห้วมาโรงเรียน จึงโดนหม่อมต่อว่าที่ไม่มาช่วยทำรายงาน จนทำให้เพื่อนๆ ต้องเดือดร้อนไปหมด แห้วจึงขอโทษเพื่อนๆ และบอกว่าตนไม่สบายเป็นไข้จึงมาโรงเรียนไม่ได้ หม่อมว่าแห้วแก้ตัว ไก่บอกว่าเราควรเห็นใจแห้วแล้วไก่ก็ถามว่าตอนนี้หายดีหรือยัง แห้วตอบว่าหายดีแล้วและขอบใจที่ไก่อเป็นห่วง

วันจันทร์ต่อมาหม่อมไม่มาโรงเรียน และครูก็แจกใบความรู้ให้นักเรียน แห้วจึงเก็บไว้ให้หม่อมและชวนเพื่อนๆ ไปเยี่ยมหม่อมที่บ้าน เมื่อแห้วไปถึงเห็นหม่อมนอนอยู่ จึงถามหม่อมว่าเป็นอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งนำใบความรู้ที่ครูแจกมาให้หม่อม หม่อมรู้สึกขอบใจแห้วมาก แล้วขอโทษที่เมื่อก่อนเคยพูดไม่ดีกับแห้ว

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ครั้งที่ 9

หัวข้อ	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะทางสังคม เกี่ยวกับการเอาใจเขามาใส่ใจเรา
ชื่อกิจกรรม	จะฟังใครดี
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อพัฒนาให้นักเรียน แสดงความฉลาดทางอารมณ์โดยการฝึกรับรู้ได้ว่าเพื่อนกำลังรู้สึกอย่างไร และสามารถเข้าใจความรู้สึกของเพื่อนได้
อุปกรณ์	1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง จะฟังใครดี 2. ประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปราย
วิธีดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชำนาญ <ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน แล้วให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ เพื่อนำเข้าสู่ความฉลาดทางอารมณ์เกี่ยวกับการเอาใจเขามาใส่ใจเรา 2. ชำนาญดำเนินการ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง จะฟังใครดี ให้นักเรียนทุกคนอ่าน 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนทุกคนแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 5 คน แล้วให้สมาชิกทุกคนร่วมกันอภิปรายตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ถ้านักเรียนเป็นวันชัย นักเรียนจะอย่างไร เมื่อเพื่อนๆ แยกกันเสนอความคิดเห็น - ถ้านักเรียนเป็นหวานใจ นักเรียนจะอย่างไร เมื่อเพื่อนๆ ไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นของเรา - ถ้านักเรียนเป็นวันชัย นักเรียนจะอย่างไร เมื่อเพื่อนๆ มีหลายความคิดเห็น 3. ชำนาญสรุป <ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกัน และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
การประเมินผล	<ol style="list-style-type: none"> 1. สังเกตจากความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม 2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุปของนักเรียน

เรื่อง จะฟังใครดี

วันจันทร์ครูประจำชั้นได้บอกแก่นักเรียนว่า อีกสองสัปดาห์ทางโรงเรียนจะจัดงานวิชาการเพื่อเสนอผลงานนักเรียนและนิทรรศการเกี่ยวกับการศึกษา เพื่อให้ผู้ปกครองและผู้สนใจได้เข้ามาชม ครูจึงแนะนำว่า นักเรียนน่าจะทำอะไรสักอย่างเพื่อเป็นการหารายได้ระหว่างเรียน นักเรียนเห็นด้วยกับคุณครูจึงให้นักเรียนปรึกษากันว่าจะทำอะไรดี

เมื่อเรียนวิชาภาษาอังกฤษเสร็จแล้ววันชัยจึงเรียกเพื่อน ๆ มาประชุมว่าจะทำอะไรขายดี เพื่อเป็นการหารายได้ เพื่อน ๆ ต่างก็แย่งกันเสนอความคิดเห็นให้ทำโน่นทำนี่จนฟังไม่รู้เรื่อง บางคนก็ไม่ยอมพูดแสดงความคิดเห็น วันชัยจึงบอกให้เพื่อนเงียบแล้วให้เสนอความคิดเห็นที่ละคน หวานใจเสนอน่าจะขายข้าวราดแกง แต่นิดาค้านว่าข้าวราดแกงยุ่งยากต้องทำหลายขั้นตอน ตนขอเสนอน่าจะขายขนมจีนน้ำยาดีกว่า ชื่อขนมจีนมาแล้วก็ทำน้ำยามา 1 อย่าง แค่นี้เองง่ายจะตาย เพื่อน ๆ ส่วนมากก็เห็นด้วย ทำให้หวานใจไม่พอใจ จึงพูดว่าถ้าจะทำน้ำยาขนมจีนก็ทำมาเองก็แล้วกัน คงจะอรรอยเหาะแน่ วันชัยว่าหวานใจว่าไม่น่าไปว่าเพื่อนอย่างนั้น นี่เป็นเพียงแค่การเสนอความคิดเห็นเท่านั้น ทุกคนมีสิทธิเสนออะไรก็ได้ วันชัยจึงให้เพื่อน ๆ เสนอความคิดเห็นอีก แล้วเขาจะให้เพื่อน ๆ ลงมติว่าจะทำอะไรขาย และให้ทุกคนเคารพมติที่ออกมาด้วย สุกัญญาจึงเสนอน่าจะขายลูกชิ้นทอด เพราะทำง่ายและไม่ต้องใช้ฝีมือในการปรุงมากนัก และไม่ต้องล้างจานด้วย และสามารถเตรียมหน้าจิ้มไว้ก่อนได้ โดยที่ไม่เสียง่าย ๆ และใช้เงินลงทุนน้อยด้วย อาทิตย์เสนอน่าจะขายน้ำอัดลมด้วย

จากนั้นวันชัยก็ให้เพื่อน ๆ ลงมติว่าจะเลือกขายอะไร ปรากฏว่าเพื่อน ๆ ยอมรับข้อเสนอของสุกัญญา และอาทิตย์ เพราะว่าการทำลูกชิ้นทอดไม่ยุ่งยากและเป็นของที่ทานเล่นได้ตลอด และทอดใหม่ๆ ตลอดเวลาทำให้หน้ารับประทาน และน้ำอัดลมก็เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องทานอยู่แล้วหลังจากทานอาหาร หลังจากตกลงกันได้แล้วนักเรียนก็แยกย้ายกันกลับบ้าน

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ครั้งที่ 10

หัวข้อ	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะ ทางสังคมเกี่ยวกับทักษะทางสังคม
ชื่อกิจกรรม	ต้องช่วยกัน
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อพัฒนาให้นักเรียนแสดงความสามารถทางอารมณ์ โดยการฝึกการจัดการกับอารมณ์ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ดี
อุปกรณ์	1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง ต้องช่วยกัน 2. ประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปราย
วิธีดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชำนาญ <ul style="list-style-type: none"> 1.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน แล้วให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ เพื่อนำเข้าสู่ความฉลาดทางอารมณ์เกี่ยวกับทักษะทางสังคม 2. ชำนาญดำเนินการ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง ต้องช่วยกัน ให้นักเรียนทุกคนอ่าน 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนทุกคนแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 5 คน แล้วให้สมาชิกทุกคนร่วมกันอภิปรายตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ถ้านักเรียนเป็นภัทรนักเรียนจะทำอย่างไร เพื่อให้งานกลุ่มเสร็จเร็ว - ถ้านักเรียนเป็นภัทรนักเรียนจะทำอย่างไร เมื่อนักเรียนไม่ยอมช่วยเหลืองานกลุ่มที่ไม่ใช่หน้าที่ของตน - ถ้านักเรียนเป็นภัทรนักเรียนจะช่วยดาวกับเดือนวาดรูปหรือไม่ 3. ชำนาญสรุป <ul style="list-style-type: none"> 3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกัน และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
การประเมินผล	<ol style="list-style-type: none"> 1. สังเกตจากความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม 2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุปของนักเรียน

เรื่อง ต้องช่วยกัน

ในชั่วโมงวิชาภาษาอังกฤษ ครูได้มอบหมายงานให้นักเรียนไปทำรายงานสมุดภาพเกี่ยวกับคำศัพท์ต่างๆ ซึ่งมี 3 หมวด คือ หมวดร่างกาย หมวดอาหาร และหมวดของใช้ โดยให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่มกลุ่มละ 6 คน

แก้วตา สุระ เตือน ดาว ภัทร และรัฐ อยู่กลุ่มเดียวกัน ทุกคนในกลุ่มได้เลือกภัทรเป็นหัวหน้ากลุ่ม ภัทรจึงปรึกษากับเพื่อนๆว่า น่าจะแบ่งงานออกเป็นหมวดๆ มี 3 หมวด เราก็คควรแบ่งคนเป็น 3 กลุ่มย่อย เพื่อนๆเห็นดีด้วย ภัทรจึงให้เพื่อนๆเลือกหมวดตามต้องการ หมวดอาหารแก้วตาและสุระรับผิดชอบ แต่หมวดร่างกายและของใช้มีปัญหาคือ หมวดของใช้ไม่มีใครเลือก ทุกคนที่เหลือต่างก็อยากได้หมวดร่างกาย ภัทรซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มจึงเสียสละรับผิดชอบของใช้ เหลืออีก 3 คน คือ เตือน ดาวและรัฐ ซึ่งต่างก็ต้องการหมวดร่างกายเหมือนกัน ภัทรจึงให้ทั้ง 3 คนตกลงกันว่าใครจะเสียสละมาอยู่หมวดของใช้ แต่ก็ไม่มีใครยอม ภัทรจึงเสนอให้จับสลาก ปรากฏว่า เตือนและดาวได้หมวดร่างกาย ซึ่งทั้งสองคนดีใจมาก รัฐจึงต้องมาอยู่หมวดของใช้ รัฐรู้สึกไม่พอใจจึงพูดกระทบว่าจะคอยดูว่าหมวดร่างกายจะทำได้ดีแค่ไหน

ภัทรนัดให้เพื่อนๆนำแต่ละหมวดที่ตนรับผิดชอบมารวมกันในวันต่อมาเพื่อที่จะเย็บเล่มส่งครู เมื่อถึงเวลารวมเล่มปรากฏว่า กลุ่มที่รับผิดชอบหมวดร่างกายทำยังไม่เรียบร้อย เตือนและดาวขอโทษเพื่อนๆที่ยังทำงานไม่เรียบร้อย เนื่องจากว่าทั้งสองคนไม่มีฝีมือในการวาดภาพ พยายามวาดแล้วแต่ไม่สวย จึงกลัวจะได้คะแนนน้อย จึงอยากจะขอร้องให้รัฐวาดรูปให้หน่อยเพราะรัฐวาดรูปสวย แต่รัฐไม่ยอมวาดให้ และบอกว่าไม่ช่างงานในความรับผิดชอบของตน งานใครก็งานมันไม่เกี่ยวกับ แต่ภัทรซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มบอกรัฐว่างานนี้เป็นของกลุ่มเราทุกคน ที่แบ่งเป็นกลุ่มย่อย เพื่อที่เราจะได้ทำงานให้เสร็จเร็ว เมื่อใครมีปัญหาอะไรต้องช่วยกันแก้ไข เพราะคะแนนที่ได้ครูให้คะแนนเป็นกลุ่ม ไม่ใช่ให้เป็นหมวด ฉะนั้นถ้าหมวดร่างกายทำงานไม่เรียบร้อยพวกเราทุกคนก็ต้องมีส่วนรับผิดชอบด้วย เราจึงต้องช่วยกันทำงาน รัฐเข้าใจและช่วยวาดรูปให้จนเสร็จเรียบร้อยพร้อมที่จะเย็บเล่มส่งครู

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ครั้งที่ 11

หัวข้อ	ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสมรรถนะทางสังคมเกี่ยวกับทักษะทางสังคม
ชื่อกิจกรรม	ไม่รักไม่ว่า
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อพัฒนาให้นักเรียนแสดงความสามารถทางอารมณ์ โดยการฝึกการจัดการกับอารมณ์ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ดี
อุปกรณ์	1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง 'ไม่รักไม่ว่า' 2. ประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปราย
วิธีดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชำนาญ <ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน แล้วให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ เพื่อนำเข้าสู่ความฉลาดทางอารมณ์เกี่ยวกับทักษะทางสังคม 2. ชำนาญดำเนินการ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง 'ไม่รักไม่ว่า' ให้นักเรียนทุกคนอ่าน 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนทุกคนแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 5 คน แล้วให้สมาชิกทุกคนร่วมกันอภิปรายตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ถ้านักเรียนเป็นโตม นักเรียนจะคิดอย่างไรเมื่อแม่และครูพยายามเขี้ยวเข็ญให้โตมดูหนังสือก่อนสอบ 3. ชำนาญสรุป <ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกัน และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
การประเมินผล	<ol style="list-style-type: none"> 1. สังเกตจากความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม 2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุปของนักเรียน

เรื่อง ไม่รักไม่ว่า

วันอังคารครูประจำชั้นแจ้งว่า ปลายเดือนทางโรงเรียนจะเริ่มสอบปลายภาคแล้ว ครูจึงอยากให้นักเรียนตั้งใจอ่านหนังสือ ลดการเล่นลงบ้าง และครูได้ฝากความหวังไว้ว่า นักเรียนต้องสอบได้เกรด 3 เกรด 4 กันทุกคน

เพื่อนๆในห้องจึงชวนกันทิวในตอนเย็นที่โรงเรียนหลังเลิกเรียน มีเพียงโตมคนเดียวเท่านั้นที่ไม่สนใจทิวกับเพื่อน ในขณะที่เพื่อนทิวกัน โตมก็จะพยายามชวนจอมไปเล่นด้วย แต่จอมไม่ไป โตมจึงไปเล่นเกมสโมในร้านเกมสโมคนเดียว เมื่อหมดเงินแล้วจึงกลับบ้าน เมื่อกลับถึงบ้านโตมก็โดนแม่บ่นเรื่องไม่ตั้งใจดูหนังสือทั้งที่ใกล้สอบแล้ว เพื่อนทิวก็ไม่ยอมทิวกับเพื่อน โตมจึงถามแม่ว่ารู้ได้อย่างไรว่าโตมไม่ได้ทิวหนังสือกับเพื่อนๆ แม่บอกว่าแม่ถามจอมแล้วจอมก็บอก โตมจึงโกรธจอมและไปต่อว่าจอมว่า อยากจะทิวก็ทิวไปคนเดียว ทำไมต้องไปฟ้องแม่ของตนเรื่องที่ตนไม่ทิว จอมบอกกับโตมว่า แม่ของโตมถาม จอมจึงต้องบอกความจริง จะให้โกหกผู้ใหญ่ได้อย่างไร โตมจึงว่าจอมที่หลังไม่ต้องยุ่ง

วันพฤหัสบดีครูประจำชั้นเรียกโตมพบ เพื่อเตือนให้โตมดูหนังสือและให้โตมทิวกับเพื่อนๆ โตมจึงถามครูว่าใครมาฟ้องครู ครูบอกว่าไม่มีใครฟ้องครู แต่ครูรู้เองเพราะครูไม่เคยเห็นโตมอยู่ทิวกับเพื่อนๆเลย ครูว่าโตมน่าจะอยู่ทิวกับเพื่อนๆ เมื่อโตมกลับบ้านก็โดนแม่บ่นเรื่องไม่ดูหนังสือ เอาแต่เล่นอย่างเดียว

หลังจากนั้น 2-3 วันจอมสังเกตเห็นโตมซึม ไม่ค่อยพูดกับใคร จึงเข้าไปถาม โตมจึงบอกว่าโตมถูกครูเรียกไปว่าเรื่องไม่ยอมทิวกับเพื่อนๆ เมื่อกลับบ้านก็ถูกแม่บ่นเรื่องไม่สนใจดูหนังสืออีก โตมรู้สึกไม่อยากกลับบ้านและไม่อยากมาโรงเรียนแต่ก็ไม่รู้จะไปไหน และโตมไม่เข้าใจว่า ทำไมทั้งครูและพ่อแม่ต้องยุ่งกับโตมมากขนาดนี้ จอมจึงอธิบายให้ฟังว่า ครูและพ่อแม่ต้องการให้โตมเรียนหนังสือเก่งและสามารถสอบได้ เพื่อที่โตมจะได้มีอนาคตที่ดีต่อไป ที่พ่อแม่และครูทำอย่างนี้เพราะรักและเป็นห่วง ถ้าไม่รักไม่เป็นห่วงก็จะมีใครว่าไม่มีใครสนใจโตม ไม่มีใครเคียวเชิญให้โตมดูหนังสือแน่ๆ โตมชอบใจจอมที่พูดเตือนสติและสัญญาว่าจะตั้งใจดูหนังสือเพื่อให้พ่อแม่และครูภูมิใจในตัวเขาให้ได้

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ครั้งที่ 12

หัวข้อ	ปัจจัยนิเทศ
ชื่อกิจกรรม	สรุป
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความฉลาดทางอารมณ์ 2. เพื่อสรุปผลที่ได้จากการทดลอง และบอกประโยชน์ที่ได้จากการทดลอง
อุปกรณ์	-
วิธีดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปผลที่ได้จากการทดลอง และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม 2. ผู้วิจัยกล่าวขอให้นักเรียนที่ให้ความร่วมมือในการทดลอง และกล่าวปิดการทดลอง
การประเมินผล	สังเกตจากความสนใจ และความตั้งใจในการตอบคำถาม การมีส่วนร่วมในการสรุป

ตาราง 5 แสดงเวลาในการใช้บทบาทสมมติ ในกลุ่มทดลองที่ 1 และการใช้กรณีตัวอย่าง ในกลุ่มทดลองที่ 2

สัปดาห์ที่	กลุ่มทดลองที่ 1	กลุ่มทดลองที่ 2
1	วันพุธที่ 14 สิงหาคม 2545 ปฐมนิเทศ เวลา 14.40 – 15.30 น.	วันอังคารที่ 13 สิงหาคม 2545 ปฐมนิเทศ เวลา 14.40 – 15.30 น.
	วันศุกร์ที่ 16 สิงหาคม 2545 การใช้บทบาทสมมติครั้งที่ 1 เวลา 14.40 – 15.30 น.	วันพฤหัสบดีที่ 15 สิงหาคม 2545 การใช้กรณีตัวอย่างครั้งที่ 1 เวลา 14.40 – 15.30 น.
2	วันจันทร์ที่ 19 สิงหาคม 2545 การใช้บทบาทสมมติครั้งที่ 2 เวลา 14.40 – 15.30 น.	วันอังคารที่ 20 สิงหาคม 2545 การใช้กรณีตัวอย่างครั้งที่ 2 เวลา 14.40 – 15.30 น.
	วันพุธที่ 21 สิงหาคม 2545 การใช้บทบาทสมมติครั้งที่ 3 เวลา 14.40 – 15.30 น.	วันพฤหัสบดีที่ 22 สิงหาคม 2545 การใช้กรณีตัวอย่างครั้งที่ 3 เวลา 14.40 – 15.30 น.
3	วันจันทร์ที่ 26 สิงหาคม 2545 การใช้บทบาทสมมติครั้งที่ 4 เวลา 14.40 – 15.30 น.	วันอังคารที่ 27 สิงหาคม 2545 การใช้กรณีตัวอย่างครั้งที่ 4 เวลา 14.40 – 15.30 น.
	วันพุธที่ 28 สิงหาคม 2545 การใช้บทบาทสมมติครั้งที่ 5 เวลา 14.40 – 15.30 น.	วันพฤหัสบดีที่ 29 สิงหาคม 2545 การใช้กรณีตัวอย่างครั้งที่ 5 เวลา 14.40 – 15.30 น.
4	วันจันทร์ที่ 2 กันยายน 2545 การใช้บทบาทสมมติครั้งที่ 6 เวลา 14.40 – 15.30 น.	วันอังคารที่ 3 กันยายน 2545 การใช้กรณีตัวอย่างครั้งที่ 6 เวลา 14.40 – 15.30 น.
	วันพุธที่ 4 กันยายน 2545 การใช้บทบาทสมมติครั้งที่ 7 เวลา 14.40 – 15.30 น.	วันพฤหัสบดีที่ 5 กันยายน 2545 การใช้กรณีตัวอย่างครั้งที่ 7 เวลา 14.40 – 15.30 น.
5	วันจันทร์ที่ 9 กันยายน 2545 การใช้บทบาทสมมติครั้งที่ 8 เวลา 14.40 – 15.30 น.	วันอังคารที่ 10 กันยายน 2545 การใช้กรณีตัวอย่างครั้งที่ 8 เวลา 14.40 – 15.30 น.
	วันพุธที่ 11 กันยายน 2545 การใช้บทบาทสมมติครั้งที่ 9 เวลา 14.40 – 15.30 น.	วันพฤหัสบดีที่ 12 กันยายน 2545 การใช้กรณีตัวอย่างครั้งที่ 9 เวลา 14.40 – 15.30 น.

ตาราง 5 (ต่อ)

สัปดาห์ที่	กลุ่มทดลองที่ 1	กลุ่มทดลองที่ 2
6	วันจันทร์ที่ 16 กันยายน 2545 การใช้บทบาทสมมติครั้งที่ 10 เวลา 14.40 – 15.30 น.	วันอังคารที่ 17 กันยายน 2545 การใช้กรณีตัวอย่างครั้งที่ 10 เวลา 14.40 – 15.30 น.
	วันพุธที่ 18 กันยายน 2545 ปัจฉิมนิเทศ เวลา 14.40 – 15.30 น.	วันพฤหัสบดีที่ 19 กันยายน 2545 ปัจฉิมนิเทศ เวลา 14.40 – 15.30 น.

หมายเหตุ วันที่ 12 สิงหาคม 2545 เป็นวันหยุด จึงทำการทดลองในวันศุกร์ที่ 16 สิงหาคม 2545 แทน

ภาคผนวก ข

แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์

ตัวอย่างแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ ของโกลแมน

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความที่กำหนดให้ แล้วพิจารณาว่าท่านมีความสามารถในเรื่องนั้นๆ มากน้อยเพียงใด โปรดตอบลงในกระดาษคำตอบ

ตัวอย่าง แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง

ข้อ 1 ฉันเป็นคนโกรธง่าย หายเร็ว

ตัวอย่าง แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง

ข้อ 2 แม้ว่าฉันจะโกรธ ฉันก็สามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

ตัวอย่าง แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการกับการจูงใจตนเอง

ข้อ 3 ฉันสามารถปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้

ตัวอย่าง แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น

ข้อ 4 ฉันมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ตัวอย่าง แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น

ข้อ 5 ฉันสามารถประสานความคิดของสมาชิกในกลุ่ม

กระดาษคำตอบ

ระดับความสามารถ

ข้อ	1	2	3	4	5	6	7
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							
21							
22							
23							
24							
25							
26							
27							

กระดาษคำตอบ (ต่อ)

ระดับความสามารถ

ข้อ	1	2	3	4	5	6	7
28							
29							
30							
31							
32							
33							
34							
35							
36							
37							
38							
39							
40							
41							
42							
43							
44							
45							

ภาคผนวก ค

- แสดงคะแนนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองที่ 1
- แสดงคะแนนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองที่ 2
- แสดงผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มตัวอย่าง

ตาราง 6 แสดงคะแนนก่อน และหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลองที่ 1

คนที่	คะแนน		ผลต่าง (D)	ผลต่าง (D) ²
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง		
1	184	262	78	6084
2	132	191	59	3481
3	218	264	46	2116
4	150	166	16	256
5	194	218	24	576
6	271	272	1	1
7	284	309	25	625
8	250	333	83	6889
9	208	238	30	900
10	233	287	54	2916
11	246	338	92	8464
12	126	153	27	729
13	207	254	47	2209
14	203	261	58	3364
15	240	260	20	400
N = 15	$\bar{X} = 209.73$ S = 47.30	$\bar{X} = 253.73$ S = 54.41	$\Sigma D = 660$	$\Sigma D^2 = 39010$

ตาราง 7 แสดงคะแนนก่อน และหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลองที่ 2

คนที่	คะแนน		ผลต่าง (D)	ผลต่าง (D) ²
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง		
1	178	238	60	3600
2	184	193	9	81
3	167	205	38	1444
4	146	220	74	5476
5	121	163	42	1764
6	151	188	37	1369
7	145	218	73	5329
8	150	152	2	4
9	144	147	3	9
10	175	202	27	729
11	140	141	1	1
12	142	143	1	1
13	112	151	39	1521
14	191	226	35	1225
15	164	200	36	1296
N = 15	$\bar{X} = 154$ S = 22.29	$\bar{X} = 185.80$ S = 33.44	$\Sigma D = 477$	$\Sigma D^2 = 23849$

ตาราง 8 การเปรียบเทียบผลต่างของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง ที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ กับกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง

คนที่	กลุ่มทดลองที่ 1			กลุ่มทดลองที่ 2		
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง (D)	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง (D)
1	184	262	78	178	238	60
2	132	191	59	184	193	9
3	218	264	46	167	203	38
4	150	166	16	146	220	74
5	194	218	24	121	163	42
6	271	272	1	151	188	37
7	284	309	25	145	218	73
8	250	333	83	150	152	2
9	208	238	30	144	147	3
10	233	287	54	175	202	27
11	246	338	92	140	141	1
12	126	153	27	142	143	1
13	207	254	47	112	151	39
14	203	261	58	191	226	35
15	240	260	20	164	200	36
	$\bar{X}_{diff} = 44$ $S_{diff} = 26.69$			$\bar{X}_{diff} = 31.80$ $S_{diff} = 24.90$		

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาว สุพา แสงพรหม
วันเดือนปีเกิด	20 กุมภาพันธ์ 2520
ภูมิลำเนา	90/1 หมู่ 1 ต. โนนตูม อ. ชุมพวง จ. นครราชสีมา 30270
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	236/27 ถ. จรัสสนิทวงศ์ (89) แขวงบางอ้อ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร 10700 โทร 0—2885 - 4225
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2538	ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาทร้ายวิทยาคม
พ.ศ. 2542	การศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ) วิชาเอกสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2545	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม) วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ